

Inspraakbundel

ZIENSWIJZEN OP DE STARTNOTITIE VOOR DE MILIEUEFFECTRAPPORTAGE WINDPARK FRYSLÂN

Inspraakpunt Bureau Energieprojecten
Postbus 223
2250 AE VOORSCHOTEN
www.bureau-energieprojecten.nl

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF.....	1
KENNISGEVING.....	2
MONDELINGE, SCHRIFTELIJKE EN DIGITALE ZIENSWIJZEN: OPZOEKTABEL	
REGISTRATIENUMMER VERSUS NUMMER.....	3
ALFABETISCH OVERZICHT ORGANISATIES UNIEKE ZIENSWIJZEN.....	4
ZIENSWIJZEN NUMMER 1 TOT EN MET 32.....	5

Juli 2012

WOORD VOORAF

Algemeen

Van vrijdag 18 mei tot en met donderdag 28 juni 2012 heeft de 'concept-notitie reikwijdte en detail' (hierna aangeduid als 'startnotitie') voor de milieueffectrapportage voor 'WINDPARK FRYSLÂN' ter inzage gelegen. Eenieder kon naar aanleiding van deze startnotitie een zienwijze inbrengen.

Het project

De initiatiefnemer Windpark Fryslân BV is voornemens om een windpark te realiseren in het Friese deel van het IJsselmeer, nabij de Afsluitdijk. Het windpark is in zijn geheel in het IJsselmeer voorzien, op enige afstand van de Afsluitdijk en zal een geïnstalleerd vermogen hebben van ongeveer 250-400 MW

Milieueffectrapportage en besluitvorming

Op de besluitvorming over dit project is de rijkscoördinatieprocedure van toepassing. Dit houdt onder meer in dat de locatie van het windpark zal worden vastgelegd in een (rijks)inpassingsplan, dat wordt vastgesteld door de Ministers van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) en van Infrastructuur en Milieu (IenM). Het inpasingsplan zal worden voorbereid in één gecoördineerde procedure samen met een groot aantal andere besluiten dat voor het project nodig is (vergunningen en ontheffingen). De Minister van EL&I coördineert die procedure.

Ten behoeve van de besluitvorming over het inpasingsplan moet een milieueffectrapport (MER) worden opgesteld, evenals voor de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het windpark. Daarbij worden (mogelijke) milieueffecten, bijvoorbeeld op leefomgevingskwaliteit (mens), gezondheid, landschap, natuur, bodem en water in beeld gebracht zodat deze effecten een volwaardige rol kunnen spelen bij de besluitvorming. Het MER wordt een gecombineerd plan-MER/project-MER waarop de uitgebreide procedure van toepassing is.

Ten behoeve van het project wordt een passende beoordeling gemaakt, om te beoordelen welke gevolgen het project heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen van de natuurwaarden voor Natura 2000-gebieden. Het project is gelegen in het Natura 2000-gebied IJsselmeer en nabij het Natura 2000-gebied Waddenzee. De passende beoordeling vindt plaats binnen het kader van de m.e.r.-procedure. De voorgenomen activiteit vindt plaats in een gebied dat deel uitmaakt van de ecologische hoofdstructuur

Op de startnotitie voor de milieueffectrapportage 'WINDPARK FRYSLÂN' zijn binnen de inspraaktermijn in totaal 33 zienswijzen binnengekomen, waarvan 32 unieke zienswijzen. Deze 32 zienswijzen zijn integraal opgenomen in de bundel.

U kunt de inspraakbundel downloaden van www.bureau-energieprojecten.nl.

Registratie en verwerking

De ontvangen zienswijze is geregistreerd. Aan de inspreker is een ontvangstbevestiging met daarin een registratienummer toegezonden. Met de opzoektabel op pagina 3 kan bij het ontvangen registratienummer het bijbehorende zienswijzenummer worden opgezocht.

Vanaf 1 maart 2012 wordt de inspraak volledig geanonimiseerd opgenomen in de inspraakbundels van Bureau Energieprojecten.¹

Verdere procedure

Tegelijkertijd met de ter visie legging zijn de betrokken overheden geraadpleegd over reikwijdte en detail van het MER. Hun reacties worden apart gebundeld. Ook de Commissie voor de milieueffectrapportage is om advies gevraagd over reikwijdte en detail. De Commissie heeft de overige ontvangen zienswijzen en reacties bij haar advies betrokken. Alle zienswijzen en reacties van de betrokken overheden en het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage worden bekeken door de ministers van EL&I en van I&M en verwerkt in een definitieve 'notitie reikwijdte en detail'. Daarin wordt vastgelegd welke informatie in het MER opgenomen dient te worden. Als het MER is afgerond, wordt mede op basis daarvan, de locatiekeuze voorbereid en een ontwerp-inpassingsplan opgesteld. Dit ontwerp-inpassingsplan zal samen met het MER en de overige benodigde ontwerpbesluiten ter inzage worden gelegd. Hierop kan een ieder zijn zienswijze geven. Het moment waarop de terinzagelegging plaatsvindt wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere lokale huis-aan-huisbladen en op www.bureau-energieprojecten.nl.

¹ Conform de Wet Bescherming Persoonsgegevens.

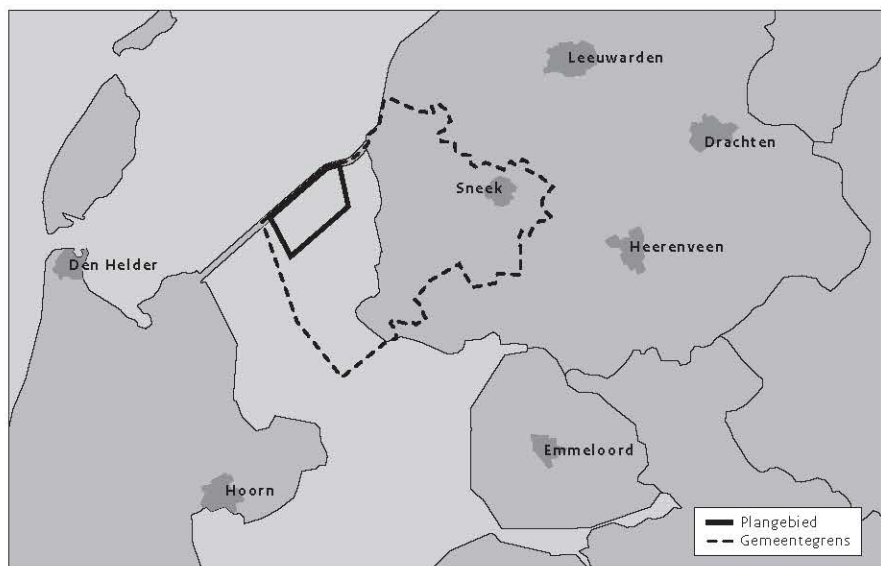
Kennisgeving Windpark Fryslân

Inspraak reikwijdte en detail milieueffectrapportage

Met ingang van vrijdag 18 mei tot en met donderdag 28 juni 2012 ligt de 'concept notitie reikwijdte en detail' (hierna aangeduid als 'startnotitie') ter inzage voor de milieueffectrapportage voor Windpark Fryslân. Eenieder kan naar aanleiding van deze startnotitie een zienswijze inbrengen.

Het project

De initiatiefnemer Windpark Fryslân BV is voornemens om een windpark te realiseren in het Friese deel van het IJsselmeer, nabij de Afsluitdijk. Het windpark is in zijn geheel in het IJsselmeer voorzien, op enige afstand van de Afsluitdijk en zal een geïnstalleerd vermogen hebben van ongeveer 250-400 MW.

Milieueffectrapportage en besluitvorming

Op de besluitvorming over dit project is de rijkscoördinatie-regeling van toepassing. Dit houdt onder meer in dat de locatie van het windpark zal worden vastgelegd in een (rijks)inpassingsplan, dat wordt vastgesteld door de Ministers van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) en van Infrastructuur en Milieu (IenM). Het inpassingsplan zal worden voorbereid in één gecoördineerde procedure samen met een groot aantal andere besluiten dat voor het project nodig is (vergunningen en ontheffingen). De Minister van EL&I coördineert die procedure.

Ten behoeve van de besluitvorming over het inpassingsplan moet een milieueffectrapport (MER) worden opgesteld, evenals voor de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het windpark. Daarbij worden (mogelijke) milieueffecten, bijvoorbeeld op leefomgevingskwaliteit (mens), gezondheid, landschap, natuur, bodem en water in beeld gebracht zodat deze effecten een volwaardige rol kunnen spelen bij de besluitvorming. Het MER wordt een gecombineerd plan-MER/project-MER waarop de uitgebreide procedure van toepassing is.

Ten behoeve van het project wordt een passende beoordeling gemaakt, om te beoordelen welke gevolgen het project heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen van de natuurwaarden voor Natura 2000-gebieden. Het project is gelegen in het Natura 2000-gebied IJsselmeer en nabij het Natura 2000-gebied Waddenzee. De passende beoordeling vindt plaats binnen het kader van de m.e.r.-procedure. De voorgenomen activiteit vindt plaats in een gebied dat deel uitmaakt van de ecologische hoofdstructuur.

Voornemen en startnotitie

Met deze kennisgeving informeren de bevoegde gezagen u over het voornemen tot een m.e.r.-plichtig project. In de gepubliceerde startnotitie staat aangegeven op welke wijze het milieu-onderzoek zal worden uitgevoerd. In deze notitie komen de volgende onderwerpen aan bod: inleiding, beleidskader, voornemen, alternatieven en varianten, mogelijke effecten en maatregelen en procedures en besluitvorming.

Waar kunt u de stukken inzien?

De startnotitie voor dit project kunt u met ingang van vrijdag 18 mei tot en met donderdag 28 juni 2012 inzien op www.bureau-energieprojecten.nl en tijdens reguliere openingstijden (op papier) op de volgende locaties:

- Ministerie van EL&I, Informatiecentrum, Bezuidenhoutseweg 30 te Den Haag;
- Gemeenteloket Bolsward, Kerkstraat 1 te Bolsward;
- Gemeenteloket Workum, Merk 1 te Workum;
- Gemeenteloket Sneek, Marktstraat 15 te Sneek.

Informatiebijeenkomst

De Ministers van EL&I en van IenM organiseren in samenwerking met Windpark Fryslân BV een inloopavond. U bent van harte welkom om daar vragen te stellen en informatie te krijgen over het project en de procedure. Deze inloopavond wordt gehouden op:

- **dinsdag 29 mei in Multifunctioneel Centrum Maggenheim, Klipperstraat 21-A te Makkum.**

De inloopavond kent geen plenair deel met presentaties of toelichtingen. U kunt vrij in- en uitlopen en op ieder moment tussen 19.00 uur en 21.00 uur de diverse medewerkers van de overheid en Windpark Fryslân spreken.

Hoe kunt u uw zienswijze kenbaar maken?

Eenieder kan mondeling of schriftelijk reageren op de startnotitie. Tot en met 28 juni 2012 kunt u gericht aangeven wat naar uw mening moet worden onderzocht en op welk detailniveau dat moet gebeuren om bij te dragen aan een goede besluitvorming. Zienswijzen die alleen een bezwaar tegen het beoogde windpark kenbaar maken, kunnen in deze fase nog niet worden betrokken bij de besluitvorming. Deze vindt namelijk in een later stadium plaats. Allereerst worden de milieueffecten van het beoogde project en de alternatieven onderzocht. Uw schriftelijke zienswijze kunt u sturen aan:

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Mondeling kunt u uw zienswijze inbrengen door op werkdagen tussen 9.00 uur en 12.00 uur te bellen met Bureau Energieprojecten, T (070) 379 89 79.

Wat gebeurt er daarna?

De startnotitie wordt ook voorgelegd aan de betrokken overheden (gemeenten, provincies, e.d.) en aan diverse adviseurs, waaronder de Commissie voor de milieueffectrapportage. Alle zienswijzen, reacties en adviezen worden betrokken bij het opstellen van een definitieve 'notitie reikwijdte en detail'. Daarin wordt vastgelegd welke informatie in het MER opgenomen dient te worden.

Als het MER is afgerond, wordt mede op basis daarvan de locatiekeuze voorbereid en een ontwerp-inpassingsplan opgesteld. Dit ontwerp-inpassingsplan zal samen met het MER ter inzage worden gelegd. Hierop kan eenieder zijn zienswijze geven. Dit wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere de Staatscourant, huis-aan-huisbladen en op www.bureau-energieprojecten.nl.

Nadere informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Bureau Energieprojecten, T (070) 379 89 79. Ook vindt u informatie op www.bureau-energieprojecten.nl.

Opzoektabel:

In onderstaande tabel kunt u met het registratienummer het zienswijze nummer opzoeken. De zienswijzen zijn vanaf pagina 5 opgenomen.

Registratienummer	Num.
4J-SN-0001	0001
4J-SN-0002	0002
4J-SN-0003	0003
4J-SN-0004	0004
4J-SN-0005	0005
4J-SN-0006	0006
4J-SN-0007	0007
4J-SN-0008	0008
4J-SN-0009	0009
4J-SN-0010	0010
4J-SN-0012	0011
4J-SN-0013	0012
4J-SN-0014	0013
4J-SN-0015	0014
4J-SN-0016	0015
4J-SN-0017	0016
4J-SN-0018	0017
4J-SN-0019	0018
4J-SN-0020	0019
4J-SN-0021	0020
4J-SN-0022	0021
4J-SN-0023	0022
4J-SN-0025	0023
4J-SN-0026-0022-A	0024
4J-SN-0027	0025
4J-SN-0028-0022-B	0026
4J-SN-0029	0027
4J-SN-0030-0022-C	0028
4J-SN-0031	0029
4J-SN-0032	0030
4J-SN-0033	0031
4J-SN-0034-0022-D	0032
4J-SN-0035-0026-1	0024

MONDELINGE, SCHRIFTELIJKE EN DIGITALE ZIENSWIJZEN

ALFABETISCH OVERZICHT ORGANISATIES

Nr.	Naam organisatie
21	AquaResort It Soal, NB
32	Compagnieshaven Enkhuizen B.V. en Stichting Jachthaven Enkhuizen, ENKHUIZEN
16	Dorpsbelang Kornwerderzand, KORNWERDERZAND
29	Eneco, ROTTERDAM
20	Friese Milieu Federatie, LEEUWARDEN
21	Marina Den Oever BV, WIERINGERWERF
26	Marina Makkum, MAKKUM FR
23	Naupar, LELYSTAD
30	Platform Duurzaam Fryslân, DRACHTEN
14	Stichting Eigenaren Villapark Makkumerstrand/Makkum in Zee, BLARICUM
12	Stichting Gjin Romte Foar Wynhannel, LEEUWARDEN
17	Stichting Kleare Kimen, OOSTERNIJKERK
25	Stichting Waterrecreatie Ijsselmeer en Randmeren, LELYSTAD
28	TCN, ENKHUIZEN
18	Vereniging Plaatselijk Belang Makkum, MAKKUM FR
27	Vereniging van Eigenaren Residence Sudersee, UFFELTE
24	Watersportcentrum De Zeilhoek B.V., KATWOUDE
19	Watersportvereniging Makkum, AKKRUM
10	Windpark Afsluitdijk, BUNNIK

ONTVANGEN

19 MEI 2012

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE VOORSCHOTEN

Sneek, 17 mei 2012.

Betreft reactie op de startnotitie.

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij enige reacties op de startnotitie en zienswijze.

Onderzocht dient te worden:

Schade aan de omgeving. Met name de horizonvervuiling. Het is een sterk toeristisch gebied.

Windmolens zullen van de gehele kust in onze gemeente het uitzicht bepalen. Van Stavoren tot en met de Afsluitdijk.

Het IJsselmeer is naar mijn inziens een monument en windindustrie hoort hierin niet thuis. Geen enkel bouwwerk. Dus dit is ook een punt van aandacht.

Schade voor de vogels. Het is niet ondenkbaar dat trekkende vogels van Waddenzee naar IJsselmeer v.v. in botsing komen met de zeer grote slaande wieken.

Is VER op de Noordzee niet een alternatief? En kan dan groter ook.

Dit waren enige punten mijnerzijds.

Hoogachtend,

Aan het Bureau voor
Energieprojecten
MER Inspraakpunt Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

ONTVANGEN
23 MEI 2012

ref: bezwaarschrift inzake MER
windturbinepark Fryslân
bij/op en langs de Afsluitdijk

Mijne Heren,

Makkum, 23 mei 2012.

als kustbewoner wil ik hierbij bezwaar aantekenen tegen het voorgenomen plan een windturbinepark bij de Afsluitdijk te plaatsen. Windturbines plaatsen is niet meer van deze tijd en er toch aan blijven vasthouden of was het een afgod, is in feite niets anders dan de T-Ford weer in productie te nemen.

Als ik als luchtvaartkundige mijn 'low countries' bekijk, is er ook nog een EHR in de directe nabijheid van de beoogde locatie, van kracht. Een gegeven dat niet toestaat dat daar hoogbouw, én dat zijn windturbines, plaats vindt. In de buurt van deze EHR ligt ook nog eens een noodlandaanvliegroute naar SPL. En dat betekent dan niets anders dan als het park werkelijkheid wordt, dat er dood en verderf gezaaid zal worden. Zo wel onder de vogels (in het gebied bevindt zich ook nog één van Europa's grootste 'bird-sanctuaries') als onder de mensen van de plezier- en beroepsvaart. En niet vergeten, de Waddenzee van de UNESCO ligt er met een omvangrijke habitat. Dus is het meervoudig verfoeilijk als daar tzt een windturbinepark komt.

Windturbines veroorzaken ook nog de nodige VORTEX die net zo krachtig is als de 'downdraft' die bij het 'preflightgebeuren' van een heli ontstaat en gelijk is aan stormkracht 9. Met als gevolg dat vogels bij windturbines nu al bij bosjes doodvallen. Geen wonder, de vogels kennen alleen een natuurlijke VORTEX, m.u.v. de Harlinger Postduiven houden ze het bij windkracht 7 al voor gezien. Dus waar bent U(?) in FAUNASNAAM mee bezig?

Het passeren van de rotor langs de turbinepaal veroorzaakt AGL. AGL doet vliegtuigvleugels en dus ook rotorbladen, (in feite óók vleugels), gewoonweg afbreken. De hoorbare AGL heeft niet alleen invloed op de mens maar ook op het aanwezige wild, waar voor ze op de vlucht slaan. Maar

waar moeten ze heen als ze door de energiehebzucht van de mens in het nauw gedreven worden? Het continetale plat wordt immers óók volgebouwd met windturbines. Ze raken van de leg en jongen niet meer. En gaan dus achter de uitgestorven dodo van Madagaskar aan

Het zou mij dan ook niet verwonderen dat AGL er ook de oorzaak van is dat walvissen in de Noordzee en Pacific, het spoor bijster raken en dus 'en massa' stranden, ze voelen zich niet meer in het water thuis om dáár vervolgens op de wal te sterven. Een voor de mens onhoor- en onvoelbare vibratie kan het pakijns op de poolkappen sneller doen afbreken en smelten

De door mensen veroorzaakte VORTEX is er ook mede debet aan het feit dat het niet echt meer zomeren wil in ons steeds natter wordende kikkerlandje. Wetenschappers gaven de schuld aan de wiekuitslag van de vlieders. Het lijkt er op dat de mensheid door de wetenschappers maar al te graag(?) dom worden gehouden en dus namen wij die bewering als zoete koek aan.

De wetenschappers moeten tot inkeer komen om mens en dier in het Wad dengebied voor eens en altijd, nu het nog kán, met rust te laten en dus jaag de tuin- en weidevogels waar de H P duiven wel pap van lusten (er bestaan NL TV op-namen van hoe ze er van smullen), niet naar zee op. En geef van wege het decimeren van het vogelbestand de verwilderde en de zeldzame wilde katten (deze laatste komen met de wolf weer naar ons land toe) niet de schuld. Wij doen het door onze energiehebzucht die in de openlucht plaatsvindt, immers zelf.

Het wachten op de energieresultaten tussen zout en zoetwater kost de nodige miljarden, miljarden die NL niet heeft, maar die wel krijgt, zodra Ú overmorgen start met de bouw van die overdekte windturbineparken. Dit is geen Belgenmop maar een gegeven dat zondermeer overmorgen al realiseerbaar is! Het Ministerie van Defensie die (ook het burger)vliegverkeer boven NL regelt, zal U dan eeuwig dankbaar zijn. Met het plaatsen van verouderde windturbines jaagt U haar alleen maar in het (vliegeniers) harnas.

Met vriendelijke groeten Hoogachtend

Naam
Adres
Postcode
Woonplaats
Telefoon
E-mail

Inspreker is conservator van het kazemattenmuseum, maar spreekt in op persoonlijke titel.

Hij merkt op dat beleving van de ruimte niet wordt meegenomen in het milieu-effectrapport. De schaal van het landschap laat grote dingen toe, maar het IJsselmeer wordt daardoor in de beleving steeds kleiner. De grootschalige ruimte wordt door de aanleg van een windpark ingeperkt. Inspreker is niet ten koste van alles voorstander van windenergie. Hij wil liever een kleiner maatje van het windpark, waardoor de impact op de ruimte kleiner is. Hij noemt als voorbeeld dat mensen naar het IJsselmeer gaan om een stuk vrijheid te krijgen en zich vrij te voelen van alle industriële invloeden. Het IJsselmeer wordt door de aanleg van windparken in schaal verkleind. De maat van de molens moet daarbij meegenomen worden. De grootschalige ruimte wordt kleiner door grootschalige windparken. In Nederland is ruimte en rust al zo zeldzaam. Het buitengebied krijgt steeds meer het karakter van industrie. Alles moet zo goed mogelijk ingepast worden om de kwaliteit die de buitenruimte heeft, te behouden. Hoogte en structuur zijn daarbij belangrijke elementen.

In de huidige situatie is sprake van verschillen tussen het noordelijk en zuidelijk deel van het IJsselmeer. Dat verschil moet blijven bestaan. In het zuiden is veel hoogbouw aanwezig. Het contrast tussen die twee gedeelten moet behouden blijven. Er moet niet omwille van de economie oneindig veel hoog gebouwd worden.

Inspreker wil dat in het onderzoek wordt meegenomen wat de invloed is van het tweede geplande windmolenpark op de kop van de Afsluitdijk. Het gaat hem voornamelijk om de interactie tussen deze twee windparken.

Naam
Adres
Postcode
Woonplaats
Telefoon
E-mail

Als inspreker in de wintermaanden op haar balkon zit, ziet zij 12 windturbines. In de zomermaanden ziet zij er 8. Het verschil is verklaarbaar doordat de bomen 's winters kaal zijn.

De windturbines hebben allemaal hun eigen snelheid: de bewegingen zijn ongeregeld. Het is niet meer mogelijk om naar buiten te kijken zonder windturbines te zien. Dat geeft een bijzonder onrustig gevoel. De rust en ruimte van dit gebied, waar de provincie Friesland toeristen mee naar Friesland trekt, is in strijd met de aanleg van een windpark: er is geen sprake meer van rust en ruimte. De beweging van de wieken trekt je blik en aandacht en dt veroorzaakt gevoelens van onrust.

Als de windmolens in het IJsselmeer geplaatst worden dan ziet inspreker alle windmolens, 24 uur per dag 7 dagen per week. De Friese wolkenluchten waar ze zo van kan genieten, wordt dan aan haar zicht onttrokken. Juist vanwege het mooie vrije uitzicht is zij gaan wonen waar ze nu woont.

De provincie Friesland heeft een grote mond als het over de Friese taal gaat, maar de provincie verkwanselt het landschap.

Het aanleggen van een windpark bij Makkum levert horizonvervuiling op. Het trekt geen toeristen aan. Dit zou de provincie niet moeten willen.

Haar advies is: zoek het in zonne-energie en in blauwe stroom.

Naam
Adres
Postcode
Woonplaats
Telefoon
E-mail

Inspreker wil graag dat de molens iets dichterbij de Afsluitdijk worden geplaatst in plaats van bij Makkum. Zijn voorkeur gaat uit naar een rij langs de Afsluitdijk.

Als de windturbines in het IJsselmeer worden geplaatst zou inspreker graag willen dat er een mogelijkheid bestaat om tussen de windturbines door te varen. Er zijn wel windparken waar dat niet mag en moeten schippers er met een grote boog omheen varen.

Zienswijzen Startnotitie Windpark Fryslân
29 mei 2012
Makkum

0006

Ontvangen
29 mei 2012

Naam
Adres
Postcode
Woonplaats
Telefoon
E-mail

De afsluitdijk is ongeveer 32 km lang. Inspreker zou het windmolenpark liever 15 km verder op willen. Omdat daar geen mensen wonen heeft niemand er dan last van.

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark Fryslân
 Postbus 223
 2250 AE Voorschoten

ONTVANGEN

06 JUN 2012

Onderstaand treft U een aantal opmerkingen over - en naar aanleiding van - het voorgenomen windturbinecomplex gelegen in de provincie Fryslân ten zuiden van de Afsluitdijk. Deze notitie is nadrukkelijk niet bedoeld om bezwaren aan te dragen. Nee, het is, conform de instructies in Uw kennisgeving "Inspraak reikwijdte en detail milieueffectrapportage" bedoeld als zienswijze. En wel betreffende de onontbeerlijke inhoud van de onderbouwende stukken. Meer in het bijzonder wat de MER betreft. Daarom, wil ik U verzoeken de hierna beschreven onderwerpen en onduidelijkheden op een ondubbelzinnige wijze in de onderbouwing van het project op te nemen.

PUNTSGEWIJZE UITWERKING VAN DE ZIENSWIJZE.

1. Wij zijn toch niet gek?

Dit is de slogan waarmee een grote witgoedketen klanten tracht te winnen. En natuurlijk zijn juist de klanten van deze keten niet gek. Maar hoe staat het met het Windpark Fryslân? Zijn we ook niet gek als we daaraan beginnen? Een paar feiten :

- a) Het windpark Fryslân zal een geïnstalleerd vermogen krijgen van 250-400 MW (gemiddelde waarde 325 MW). Het park in de Noordoostpolder (430 MW (of 450 MW?)) zal de gemeenschap ca. € 1,2 miljard gaan kosten. Naar evenredigheid valt te schatten dat het park in het IJsselmeer de Nederlandse burger € 800 miljoen zal kosten. *Exclusief de zeer ten onrechte steeds weer genegeerde kosten van landschapsbederf en andere externe kosten.* Waarover later.
- b) Deze kosten zijn alleen dan verantwoord als daar grote (maatschappelijke) baten tegenover staan. Helaas ontbreken die. In het "*Concept notitie reikwijdte en detailniveau windpark Fryslân*" lees ik dat het park zal worden gerealiseerd om duurzame energie op te wekken voor 200 000 huishoudens. Op de voorlichtingsbijeenkomst op 29 mei 2012 te Makkum heette het dat er voldoende energie voor alle huishoudens in Fryslân zou worden opgewekt. Dat zijn er krap 300 000; veel meer dus. Het windpark Noordoostpolder is gepresenteerd onder een verwarringwekkende waaier van cijfers. Gaat dat ook hier weer gebeuren?
- c) Veel belangrijker is de claim van duurzame energie. Het Centraal Planbureau heeft geschreven: "De aanleg van windparken in een systeem van verhandelbare CO₂-emissierechten, zoals dat sinds 1 januari 2005 op Europese schaal bestaat, heeft *geen* invloed op de CO₂-uitstoot. Die wordt namelijk bepaald door het afgesproken *CO₂-plafond*. De winst zit dan in het *uitsparen* van de aanschaf van CO₂-rechten. Dat zijn bedrijfseconomische baten.(Cursivering van CPB). Ergo: het windpark in het IJsselmeer zal geen bijdrage leveren tot besparing op de uitstoot van CO₂ of andere broeikasgassen. Dus is de geclaimde duurzaamheid een fictie. (Dat het CBS

- lijnrecht staat tegenover het CPB en suggereert dat er wél CO₂ wordt vermeden komt omdat dat instituut slechts de helft van de waarheid meet).
- d) Bovenstaande constatering wordt nog ernstiger als verder wordt bedacht, dat het onderhavige park weliswaar geen besparing op broeikasgassen zal opleveren maar wel een beroep zal moeten doen op ondersteunende energiebronnen. Die zijn onder meer nodig in tijden van windstilte of andere ongunstige windomstandigheden. Zie hiervoor onder meer: Lukkes P: “Klimaatbeleid in Eurocrisistijd” (2012) en C.le Pair, F.Udo en K.de Groot: “Wind turbines as yet unsuitable as electric providers.” In: EurophysicsNews 43/2, 2012. De schattingen van de hiervoor benodigde (extra) CO₂ zijn uiteenlopend, maar zonder uitzondering verontrustend.
- e) Er is geen andere conclusie mogelijk dan dat het windpark Fryslân de CO₂-**uitstoot niet zal verkleinen maar juist zal doen toenemen**. Opnieuw naar analogie van het windpark Noordoostpolder (waar precies hetzelfde aan de hand is) valt de extra CO₂-vervuiling te schatten op 100 000 tot 400 000 ton per jaar.
- f) **Wij zijn toch niet gek?** Blijkbaar toch wel want wie betaalt er € 800 miljoen om geheel onnodig zo’n enorme extra vervuiling teweeg te brengen? **Hieraan kan in de MER geen genoeg aandacht worden geschonken.**

2. Zijn er in Nederland nog onafhankelijke adviseurs?

Bij het lezen van de concept-notitie valt op dat PONDERA –het adviesbureau- in feite een pleidooi houdt voor de aanleg van het park. Evenmin als destijds bij het park bij Urk het geval was, is er sprake van een onafhankelijke evaluatie. Op de voorlichtingsavond te Makkum op 29 mei 2012 bleek eens te meer de betrokkenheid van dit bureau bij de realisatie van het park. Pondera is geen beoordelaar van het park maar treedt op als promotor ervan. **Wat is dan nog de waarde die aan de MER moet worden toegekend?** Immers: zowel de opdrachtgever tot de MER als de auteurs ervan hebben er groot belang bij dat het plan wordt gerealiseerd. Vindt politiek Nederland dat men op grond van deze subjectieve informatie vergaande beslissingen mag nemen? Zo ja, dan is het goed om deze goedgelovigheid in de verkiezingsprogramma’s te verwoorden.

3. Het rondzingscircuit werkt weer

Het onder punt 2 vermelde wordt treffend bevestigd door de literatuurlijst die aan de concept-notitie is toegevoegd. Daarop komen alleen titels voor uit het bestuurlijke en ambtelijke rondzingscircuit. Geen zichzelf respecterende wetenschapper zou hiervoor willen en mogen tekenen. Als hierin geen verandering komt, dan gaat de MER ernstig tekort schieten. Want de kennis over nut- en noodzaak cq. baten en kosten van windenergie is niet binnen dit circuit aanwezig.

Integendeel, die kennis is door een groot aantal auteurs uit Nederland en van elders gepubliceerd. Onder punt 1. zijn een paar genoemd. In de literatuurverantwoording van die publicaties zijn tal van onafhankelijke bronnen vermeld. De betalende burger heeft er recht op dat ook die bronnen worden geraadpleegd en worden overwogen alvorens een besluit over een windpark wordt genomen.

4. Voorbeelden van “taches de beauté” gevraagd

Intrigerend zijn de – vaak wollige – teksten, die zijn gewijd aan het inpassen van het windpark in zijn geografische omgeving. Eigenlijk komt men niet verder dan het formuleren van goedbedoelde voornemens. Die gaan zo ver dat men aan het IJsselmeer een “ tache de beauté” toe wil voegen. Natuurlijk is dit een misleidend eufemisme: een

welluidende manier om iemand in de maling te nemen. Want het is natuurlijk kolder dat er schoonheidsvlekjes van liefst 70 km² vol met windturbines zouden bestaan. Een ieder die iets anders beweert moet met bewijzen komen. Die moeten dan niet moeilijk zijn te leveren.

Want in dat geval is, gelet op de schaal waarop windenergie alom is gerealiseerd, het niet aannemelijk dat die “taches de beauté” niet reeds op diverse plaatsen zijn gebouwd. Dus is het van uitzonderlijk belang dat in de MER naar een flink aantal locaties wordt verwezen, waar de mensen kunnen gaan kijken hoe mooi het daar is geworden als gevolg van de bouw van windturbines. Deze eis kan niet absoluut genoeg worden gesteld. Want als de initiatiefnemers niet in staat zijn voorbeeldprojecten aan te wijzen waarover consensus bestaat over hun toegevoegde ruimtelijke kwaliteiten, dan moet er op voorhand van worden uitgegaan dat er leugen en bedrog in het spel is.

5. 14%? Hoezo 14% ?

Een belangrijke legitimatie voor het voorgestelde park wordt verwoord op pag. 9 van de concept notitie. Daar wordt het volgende geschreven: “ De E.U. heeft ten aanzien van hernieuwbare energiebronnen een taakstelling per lidstaat vastgelegd in richtlijn 2009/28/EG. Voor Nederland is hierin een taakstelling gesteld dat 14% van het finale eindverbruik van energie in 2020 uit hernieuwbare bronnen dient te zijn opgewekt”. Ik heb geprobeerd na te gaan op welke wijze het percentage van 14% is onderbouwd. Wat zijn de baten ervan en wat de kosten? Tot welk doel draagt het bij en in welke mate? Op welke wijze wordt voortschrijdend inzicht verwerkt? Mijn pogingen in dezen zijn tot dusver **mislukt**. Dit wekt argwaan en doet de vraag opkomen of het hier hetzelfde is gebeurd als met het Kyoto-protocol, waarvan zelfs de zeer gezaghebbende klimaatalarmist en uitvinder van het begrip “broeikasgas” James Hansen heeft geschreven dat het een **onwerkzaam** middel is. Het is toch zot, dat ik op tientallen plaatsen verwijzingen naar die richtlijn aantref en dat in geen van die gevallen de vraag wordt gesteld of men ook met een ondeugdelijk onderbouwd uitgangspunt te maken heeft. Een uitgangspunt dat de politieke waan van de dag uit 2008/2009 weergeeft? Anno 2012 kunnen wij ons dit (dogmatische) politieke gedrag economisch en maatschappelijk niet meer veroorloven. Dus wil ik graag dat de MER van het windpark IJsselmeer toetst in hoeverre bedoelde richtlijn destijds kundig was onderbouwd en onder de huidige omstandigheden nog relevant – in de zin van nuttig en noodzakelijk - is. Mijn vermoeden is dat de zoektocht uit komt bij een rampzalig geldverslindend idee-fixe.

6. Externe kosten, bijdrage aan armoe

De concept notitie rept niet of nauwelijks over de financiële kanten van het voorgenomen windturbinepark. Niet over het streven naar geldelijk gewin als **hoofddargument** van de initiatiefnemers. (Waarom is het niet mogelijk om hier open en bloot toe te geven dat dit de motor achter alle handelingen is?)

Maar ook niet over de externe kosten; de kosten waar anderen voor **opdraaien**.

Onlangs hoorde ik een voor mij **nieuw** argument om tot de bouw van windturbines over te gaan. Mij werd gezegd dat het toch zonde is om Gods adem niet te gelde te maken.

Inderdaad: Gods adem maar het geld moet worden opgebracht door de Nederlandse huishoudens. Die moeten -ongevraagd maar wel verplicht - €800 miljoen van hun zuur verdiende loon afstaan. Daar krijgen zij niets voor terug: geen schoner milieu en geen **klimaatverbetering** maar wel een **gedegeneerde** leef- en recreatieomgeving

. Ofwel: de **bevolking** moet betalen voor de ellende die in hun eigen omgeving wordt aangericht. Het komt er op neer dat die € 800 miljoen moet worden toegevoegd aan de nationale armoede van huishoudens. Welke politicus is bereid om zich voor deze extra

schuld verantwoordelijk te stellen? De morele vraag die hierbij moet worden gesteld (en door de MER moet worden beantwoord) is of het profiteren van deze misstand nog valt te verenigen met maatschappelijk verantwoord ondernemen. Een onderwerp dat door Windpark Fryslân mag worden toegelicht!

In 32% van de nachten heerst er windstilte in Fryslân. Dat is een ideale voorwaarde voor hoge windturbines om een angstwekkend geluid te produceren. Dat blijkt uit onderzoek in het Groningse buurtschap Lethé. Dat geluid is zeer onaangenaam en draagt vele kilometers ver. Mitigatie is alleen mogelijk door de turbines één op de drie nachten stil te zetten. Daarover wordt in de concept-notitie met geen woord gerept. Evenmin trouwens als over schadeloosstelling van degenen, die daar straks overlast van zullen ondervinden. Ik denk daarbij met name aan inwoners van bijvoorbeeld Makkum en de grote recreatieve sector in en nabij dat dorp. Hier valt een leegloop van gasten te verwachten, met als gevolg een aanzienlijke waardedaling van het bijbehorende onroerend goed. Wie gaat dat betalen? De MER kan zich hier niet met een jantje van leiden vanaf maken.

In de MER van het near shore windpark bij Egmond lees ik dat de turbines daar een tiphoogte hebben van ca. 100 meter. Verder staat er: “Uit landschappelijk oogpunt is het gebied tot 8 km uit de kust bij voorbaat uitgesloten van het zoekgebied”. Elk normaal denkend mens zal zich afvragen waarom 100 meter hoge turbines op de ene plek minstens 8 km uit de kust moeten staan en waarom voor 200 meter hoge turbines op een plek die daar 70 km van verwijderd ligt een afstand van 3 km al voldoende is. Of gaat het hier toch maar om een buitengewest? De MER mag vooral niet vergeten om deze discrepantie deugdelijk aan de orde te stellen. Dit is nodig omdat ook dit een belangrijke invloed zal hebben op de belevingswaarde – en de waarde van het vastgoed – van bewoners en recreanten.

7. Herkansing politici en andere beleidsmakers

Ongeveer een half jaar geleden heb ik enkele vragen gesteld aan politiek Den Haag en aantal van andere beleidsmakers, die miljarden euro's gemeenschapsgeld in windenergie willen steken. Mijn bedoeling was te onderzoeken in hoeverre de miljarden euro's deugdelijk zijn onderbouwd. Het resultaat van die exercitie is ronduit ontluisterend geweest. (Voor een verslag zie hoofdstuk 9 van “Klimaatbeleid in Eurocrisistijd”). De Vaste Commissie voor EZ en I. wist uit arremoe niet beter te doen dan de minister van EZ te vragen om mij te antwoorden. Hetgeen natuurlijk niet alleen een blamage maar ook een staatsrechtelijk monstrum is.

Het non-antwoord van die minister zou in studentenkringen worden aangeduid als “ballerig”: met diepe minachting voor het publiek, dat de euvele moed heeft mondig te zijn. Nu het Windpark Fryslân boven de markt hangt krijgen al die prominenten, die het destijds zo opzichtig af lieten weten, een herkansing. Namelijk om aan te tonen dat het voorgaande plus de conclusies in de hoofdstukken 8 en 9 van juist genoemd boek, onwaar zijn. In concreto betekent deze rehabilitatie dat het parlement niet bereid zal zijn een MER te accepteren waarin bedoelde –en eind 2011 reeds bij de Kamer en elders gedeponeerde – punten niet in extenso worden behandeld. Dat is nodig, want het gaat ergens over !! Laat dat de kamerleden en de opstellers van de MER duidelijk zijn.

8. Lulkoek?

Al jaren sleept de discussie over windenergie zich voort in de sfeer, die door prof. dr. E.Engelen is beschreven als lulkoek. Hij schrijft: “Beleid en groeicoalities moeten altijd met een verhaal verantwoord worden aan de kiezer. Deze verhalen bestaan echter steeds

vaker uit gebakken lucht en opgepompte hypes, ofwel lulkoek....”Kenmerkend voor lulkoek is dat het geen enkele waarheidsclaim doet en daardoor resistent is tegen feitelijke weerlegging. Dat verklaart waarom lulkoek zo weinig vatbaar is voor kritiek en niet kan worden ontnaskerd als leugen”. Lulkoek gedijt in een postdemocratische maatschappij, zoals de onze.

Dat ook bevorderaars van windenergie geen waarheidsclaim hebben bewijst het feit, dat het IPO mij ooit heeft gemeld dat windenergie wetenschappelijk niet valt te onderbouwen. Dat zo zijnde moet de gevolgtrekking zijn dat windenergie op rationale gronden niet valt te verdedigen. Daarvoor in de plaats komen politieke en andersoortige willekeur. Het hek is dan van de dam voor velerlei soorten, vaak peperdure, lobby-activiteiten. Te betalen door de burger. Maar in de postdemocratische is het respect daarvoor gering: als hij maar inlevert, dan is dat voldoende. Er zou aan de hand van het voorbeeld windenergie een MER moeten komen over de crisis in de democratie.

Hoogachtend,

Enkele bronnen:

Berg van den F: Hoge molens vangen veel wind. Geluidsbelasting door windturbines in de nacht. Rijksuniversiteit Groningen 2002.

Engelen E: Lulkoek. In : Agora; magazine voor sociaalruimtelijke vraagstukken. Nummer 3. 2011.

Lukkes P: Hoge herriemakers,onthutsende ervaring. Leeuwarder Courant 24-12-2002

Lukkes P: IEWIEWAAIWEG; sociaal-geografische maatschappelijke kosten-batenanalyse van windenergie. Stichting Frija, Sumar 2003

Lukkes P: Klimaatbeleid in Eurocrisistijd. Uitgeverij U2pi, Voorburg. 2012

Pair le C; Udo F; de Groot K: Wind turbines as yet unsuitable as electric providers. In: EurophysicsNews. European Physical Society, 43/2 2012.

Pondera Consult: Milieu Effect Rapportage Windpark Noordoostpolder. 2009

Verrips A, Vries de A, Seebregts A, Lijesen M: Windenergie op de Noordzee. Een maatschappelijke kosten-batenanalyse. CPB/ECN. Den Haag 2005

Verrips A. (CPB-projectgroep): Maatschappelijke kosten en baten van windenergie op zee. In: SPIL, nummer 6, 2005.

Bijlagen: 1

CO₂: Anders dan in de MER⁵ staat vermeld zal het windpark landelijk gezien niet tot enige CO₂-besparing leiden. Het vele daaraan bestede gemeenschapsgeld zal dus geen effect sorteren. Dat is zonde van het geld. Ook zal het effect van het park op het klimaat nihil zijn.

Elektriciteit: Ten aanzien van de elektriciteit is er een verschil tussen de bruto en de netto opbrengst. Als het gaat om de prestaties van windparken wordt altijd de bruto opbrengst vermeld. De netto opbrengst is minstens 15% geringer. Kwalitatief gezien is het beter om deze elektriciteit in conventionele centrales op te wekken.

Financieel: Het park moet aan bedrijfseconomische doelen voldoen. Anders gaat het niet door. Die doelen kunnen slechts worden gerealiseerd door een injectie van € 1½ à € 2 miljard gemeenschapsgeld. De burger draait voor de kosten op.

Symbiose: Het voorbeeld van het windpark Noordoostpolder toont aan dat er van enig symbiotisch verband tussen klimaatverandering en energietransitie geen sprake hoeft te zijn. Integendeel. In de driehoek energietransitie - klimaatverandering - (betalende) burger zorgt het windpark Noordoostpolder voor een verlies - verlies - verliesituatie. Voor een zuivere benadering van de problematiek is het dus nodig om klimaatverandering en energietransitie van elkaar los te maken.

Duurzaamheid: Het park zal géén duurzame stroom leveren. Als gevolg van het opwekken van deze stroom vindt er een CO₂-emissie plaats die significant groter is dan wanneer dezelfde hoeveelheid elektriciteit in conventionele centrales zou zijn opgewekt.

⁵ Een MER (Milieu Effect Rapportage) als hier bedoeld kan beter achterwege blijven. In dit geval gaat het om een boekwerk van ca. 250 pagina's. Het is in feite een lang pleidooi voor de aanleg van het windpark. Van een onafhankelijke en kritische evaluatie is geen sprake. Zo mocht het alternatief (géén windpark in de NOP) niet worden uitgewerkt, omdat dit voor de opdrachtgevers onaanvaardbaar was.

Daarenboven voldoen windparken ook op andere manieren niet aan de eisen van duurzaamheid zoals die door de algemeen aanvaarde "Brundtland-definitie" zijn gesteld.⁶

Politiek: De politiek staat te weinig kritisch ten opzichte van plannen als het windpark Noordoostpolder. Te gretig wordt de misvatting omarmd dat er altijd een causale relatie bestaat tussen energietransitie en klimaatveranderingen. In deze veronderstelde relatie ligt de misvatting besloten dat klimaatveranderingen (via ingrijpen in ons energiesysteem) met geld zijn te bestrijden. Dat is een te simpele oplossing. Zulke oplossingen bestaan niet. Het gevolg is dat de gemeenschap nodeloos wordt opgezadeld met de plicht om grote offers te brengen.

Het plan in de Noordoostpolder valt rationeel niet te verdedigen; is politiek onverantwoord.

⁶ De Brundtland - definitie is in 1987 door de VN commissie onder leiding van de toenmalige Noorse premier Gro Harlem Brundtland (v. geb. 1939) vastgesteld. De definitie luidt: Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit bij de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen. Het is niet aannemelijk dat een volgende generatie blij zal zijn met de erfenis van ruimtelijke-, financiële- en CO₂-problemen van windenergie. Windenergie veroorzaakt een enorm landschapsverbruik dat aan toekomstige generaties tal van beperkingen oplegt. Het vormt écht een groot planologisch vraagstuk.

Inspraakformulier Windpark Fryslân

Ontvangen
13 JUNI 2012

Startnotitie (Concept Notitie Reikwijdte en Detail)

U wordt verzocht gericht aan te geven wat naar uw mening moet worden onderzocht in het MER en op welke wijze dat moet gebeuren.

..... heer / mevrouw

.....
.....
.....
.....

U spreekt in als:

- Particulier
- Vertegenwoordiger van organisatie / bedrijf:

Uw inspraak:

Ik vind dat we nu al bijna heel Fryslân vol gebouwd hebben met van die afschuwelijke lelijke windmolens. Wij met maken beginnen met ons mooie ysselmeer er ook nog eens mee vol te bouwen.

Milieu bewust zijn is wel goed maar dit gaat veel te ver in uw bekken ze hier ook al en terecht tegen geprotesteerd.

Probeer wat anders - in Duitsland zie je ook veel meer zonnepanelen.

Niet dat dat nu zo'n mooi gezicht is maar je moet toch wel Maar ga in geen geval ons mooie ysselmeer met deze afschuwelijke wangedrochten vervuilen.

Mag er nog een klein stukje mooi Nederland overblijven ??? is getskend !!

.....
.....

U kunt uw inspraakreactie ook uiterlijk 28 juni 2012 per post sturen naar: Bureau Energieprojecten, Inspraakpunt Windpark Fryslân, Postbus 223, 2250 AE Voorschoten

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Beuningen, 18 juni 2012

ONTVANGEN

20 JUN 2012

Betreft: zienswijze conceptnotitie reikwijdte en detail Windpark Fryslân

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij doe ik u mijn zienswijze toekomen t.a.v. de 'Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân'.

Ik ben eigenaar van een vakantievilla in het Bungalowpark Beach Resort Makkum. Dit is een vakantiepark met een voor Nederland unieke mix van hoogwaardige huizen met goede technische infrastructuur, watersport- en ontspanningsmogelijkheden en uitzicht. Omdat ik vanaf het perceel Scheurrak 1, waarvan ik eigenaar ben, vrij zicht heb over het IJsselmeer in de richting van de Afsluitdijk, zal ik bij een realisering van een windmolenpark op de voorgestelde locatie ook zicht hebben op deze windmolens. Ik was daarom onaangenaam verrast dat ik desondanks niet actief door de overheid over deze notitie geïnformeerd ben, maar via-via geattendeerd moest worden op nr. 9479 van de Staatscourant. Ik verzoek u, en andere onderdelen van de overheid, daarom dringend mij als direct belanghebbende in het vervolg, desnoods per e-mail, te berichten over nieuwe ontwikkelingen m.b.t. het Windpark Fryslân.

In de conceptnotitie wordt in hoofdstuk 4 aangegeven dat in de MER verschillende milieueffecten beschreven en beoordeeld zullen worden. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de effecten voor de leefomgeving. Ik ben van mening dat daarbij de gevolgen voor de recreatie ook expliciet benoemd dienen te worden. Bij Makkum Beach bevindt zich immers een groot recreatiegebied. In de omgeving van het strand van Makkum wordt voorts onder meer de watersport intensief beoefend. Met name de effecten van windmolens ten aanzien van zeilsporten, waaronder ook windsurfen en kitesurfen, verdienen mijns inziens aandacht. Daarom verzoek ik u te onderzoeken welke effecten windmolens hebben op de normale beoefening van deze sporten in dit recreatiegebied.

Het gebied dat in de conceptnotitie aangeduid wordt als een mogelijke locatie voor een windmolenpark wordt verder veelal gebruikt door kleinere vaartuigen. Er dient zeker aandacht geschonken te worden aan de effecten op deze vaartuigen, waarbij ook veiligheidsaspecten een rol spelen. Daarbij dient in het bijzonder gekeken te worden naar effecten die het risico van aanvaringen en het risico van omslaan, dan wel het verliezen van controle over het vaartuig als gevolg van golfslag of windstoten, kunnen verhogen.

In de conceptnotitie wordt voorts op bladzijde 28 gesproken over elektromagnetische straling die als verwaarloosbaar wordt bestempeld voor de leefomgeving gezien de afstand t.o.v. woningen. Deze straling kan echter wel relevant zijn voor vaartuigen die zich dichtbij of in het windmolenpark bevinden. Dergelijke straling kan namelijk onder meer problemen met de communicatie en navigatie veroorzaken. Derhalve deel ik niet de mening van de conceptnotitie dat een onderzoek naar deze straling terzijde geschoven kan worden.

Tot slot kan de aanwezigheid van een dergelijk park mogelijk leiden tot een ander recreatiegedrag. Watersporters zouden om hun moverende redenen kunnen besluiten om op andere locaties te recreëren. Een dergelijke veranderingen leidt echter tot verkeersstromen en druk op andere gebieden. Omdat het gedrag van de mens grillig kan zijn, verzoek ik u ook aandacht aan deze afgeleide effecten te wijden.

Ik vertrouw erop dat u mijn kanttekeningen zult meenemen in het opstellen van de milieueffectrapportage. Indien u nog vragen heeft, verneem ik deze graag van u. Tot slot wil ik u verzoeken de ontvangst van deze zienswijze schriftelijk of per e-mail te bevestigen.

Met vriendelijke groeten.>

Windpark Afsluitdijk
 Regulierenring 12 f
 Postbus 101
 3980 CC BUNNIK
 Tel 030 659 8000
 Fax 030 659 8001
 Email : info@e-connection.nl

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark Fryslân
 Postbus 223
 2250 AE Voorschoten

ONTVANGEN

21 JUN 2012

Plaats en datum
 Bunnik, 20 juni 2012

Ons kenmerk
 P149\ZienswijzeWPFryslân

Uw kenmerk
 -

Onderwerp
 Zienswijze Windpark Fryslân

Geachte dames en heren,

Zoals u bekend worden rondom het IJsselmeer vele windparken ontwikkeld.

Dit betreft o.a. ons windpark op de Afsluitdijk met een lijnopstelling van 38 windturbines van 3 MW waarvoor in 2009 vergunning is aangevraagd bij Rijkswaterstaat en een RCR-melding is gedaan.

Tevens is door Windpark Houtribdijk op de Houtribdijk een windpark ontwikkeld bestaande uit een lijnstelling van 35 windturbines van 3MW waarvan ook een RCR-melding is gedaan.

De achtergronden van deze windpark-initiatieven zijn de zeer hoge kosten van windturbines in het IJsselmeer. Volgens het Ministerie van ELI zijn deze kosten een factor 1,7 maal hoger dan windturbines op het land. Het realiseren en exploiteren van windturbines bij dijken is weliswaar iets duurder dan op land, maar nog steeds veel goedkoper dan in het IJsselmeer.

Windpark Afsluitdijk en Windpark Houtribdijk zijn aanzienlijk kosteneffectiever dan windpark Fryslân in het IJsselmeer. En het overheidsbeleid is erop gericht om de meeste kosteneffectieve duurzame energie projecten het eerst te realiseren.

Bij de uitwerking van de cumulatieve effecten dient er van uitgegaan te worden dat de meest kosteneffectieve windparken op en achter de dijken rond het IJsselmeer als eerste gerealiseerd zullen worden, en daarna pas de windparken in het water.

Tevens pleiten wij ervoor dat zeer goed onderbouwd wordt dat Windpark Fryslân in het IJsselmeer daadwerkelijk financierbaar is.

Met vriendelijke groet,

Bijlagen: zoals vermeld.

Windpark Afsluitdijk is handelsnaam van Windpark N B.V.; de Besloten Vennootschap Windpark N is statutair gevestigd te Bunnik

Triodos Bank 78.14.700.56

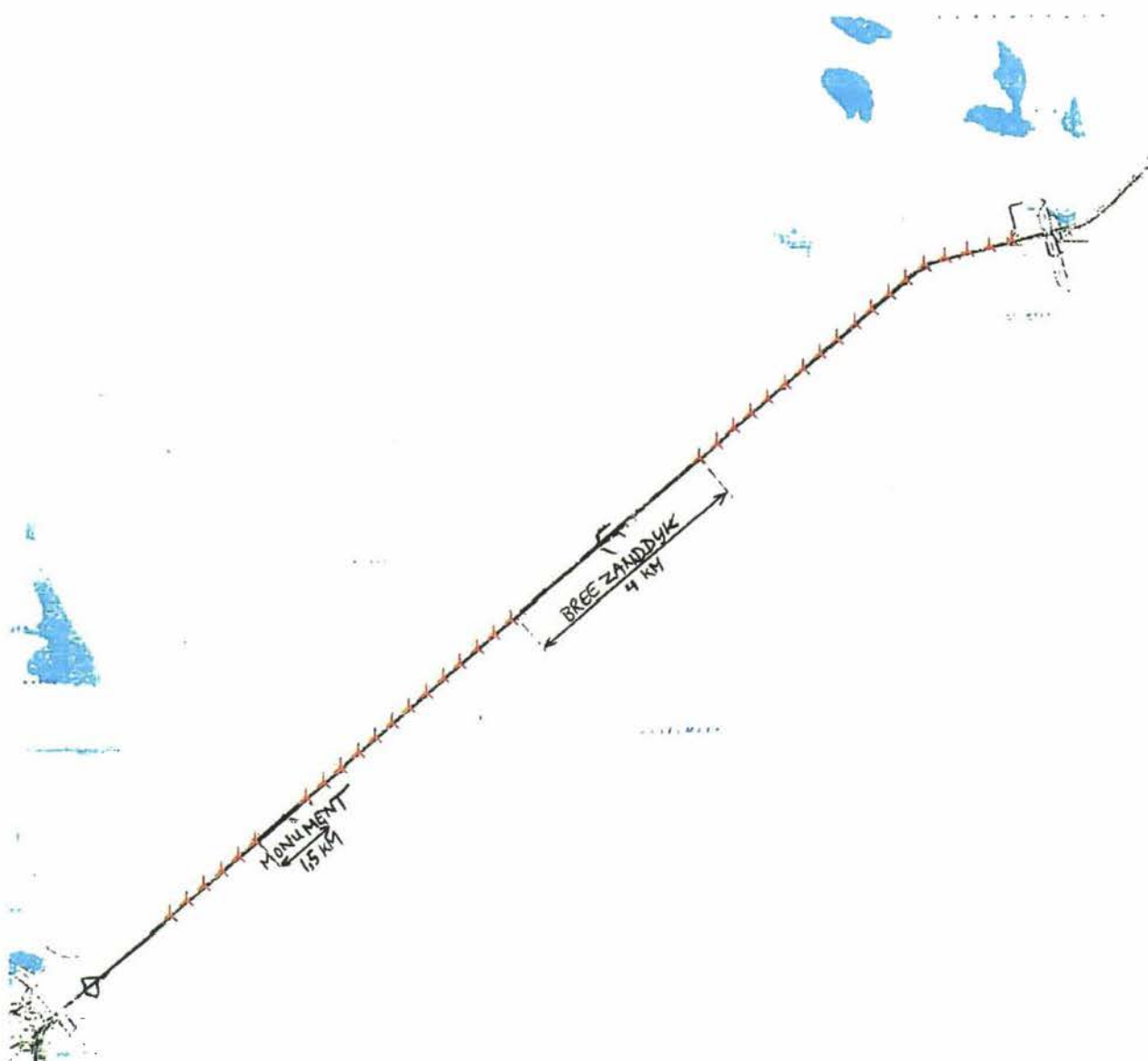
Handelsregister Utrecht Nr. 30227008

BTW (VAT) NL 8180.75.442.B01

LIJNOPSTELLING WINDPARK AFSLUITDIJK

TOPOGRAFISCHE KAART MET LIJNOPSTELLING
WINDTURBINES VAN 3MW OP DE AFSLUITDIJK
VAN SLUISCOMPLEX KORNWERDERZAND TOT DEN OEVER
MET ONDERBREKING BIJ BREEZANDDIJK EN WEERSZIJDEN MONUMENT

Map: 25000 , Print scale 1:125.000, Map center RD (NL) East: 141.711 North: 557.792

▲ New WTG

Figuur Visualisatie van Windpark Afsluitdijk vanaf het Monument richting Noord-Holland

Figuur Visualisatie van Windpark Afsluitdijk vanaf het Monument richting Fryslân

Windpark fryslan
Postbus 223
2250 AE Voortschoten

ONTVANGEN
23 JUN 2012

Datum : 22 juni 2012

Onderwerp : claim inkomstenderving.

Geachte, heer/ mevrouw

Met dit schrijven wil ik mededelen, dat na het uitvoeren van een quickscan wat betreft de invloed van het plaatsen van een windpark op de aangegeven lokatie t.o.v. onze locatie van onze windmolen qau windaanbod, windpark fryslan onze molen uit de wind gaat houden. Voor de gederfde inkomsten ga ik dan ook windpark Fryslan aansprakelijk stellen.

Hoogachtend,

ONTVANGEN
23 JUN 2012

Leeuwarden, 21 juni 2012

Aan: Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten.

L.S.

Hierbij een reactie van de Stichting Gjin Romte Foar Wynhannel (GRFW) op uw voornemen voor het ontwikkelen van een MER t.b.v. de bouw van een windpark in Friesland ten zuiden van de Afsluitdijk.

Hiertoe hebben wij de stukken bestudeerd die ter inzage lagen in de Gemeente Súdwest Fryslân op het gemeenteloket te Sneek.

Hierbij geeft de Stichting GRFW haar zienswijze op windenergie in het algemeen en vervolgens haar voorlopige zienswijze op het voordigende voorstel.

Algemeen:

Volgens de zienswijze van de Stichting GRFW dient het terugdringen van de uitstoot van het broeikasgas CO₂ de primaire doelstelling te zijn voor de realisatie van plannen voor het opwekken van hernieuwbare groene energie.

Hierbij weet de Stichting zich gesteund door de mening van de Energieraad, o.a. in haar brief van 26 april 2011 aan Minister Verhagen: "Energiebesparing is voor het terugdringen van CO₂ emissies net zo effectief en op die manier tegen aanzienlijk lagere kosten haalbaar".

Verder is de regering er op gericht alleen subsidies te verstrekken aan de meest kostenefficiënte technologieën.

Windenergie blijkt inmiddels uit een aantal rapporten die onlangs zijn uitgekomen een ontoereikend middel te zijn om een zinvolle bijdrage te leveren aan het realiseren van deze hoofddoelstelling.

- Wij willen hierbij wijzen op een rapport dat onlangs is uitgebracht door de heren Fred Udo, Kees de Groot en Kees le Pair. (zie bijlage 1)
- Recent verscheen een rapport in Engeland waaruit blijkt dat het realiseren van gasgestookt elektriciteitscentrales een grotere CO₂ besparing oplevert dan windenergie (zie bijlage 2, (samenvatting); voor het totale rapport zie: www.policyexchange.org.uk / Fuelling transition: Prioritising Transition resources for carbon emissions reduction / download report).

Uit de door u in uw Notitie Reikwijdte en detailniveau Windpark Fryslan genoemde literatuurlijst blijkt dat u deze rapporten, die u ongetwijfeld zult kennen, niet zodanig opportuun acht om ze in uw overwegingen op te nemen. Wij hebben het gevoel dat uw initiatief eenzijdig op rapporten berust, afkomstig van bronnen die het realiseren van windprojecten ten doel hebben.

Volgens onze zienswijze mag van een op te stellen Milieu Effect Rapportage toch primair worden verwacht dat deze onomstotelijk aantoont dat de bouw van een megawindpark een zinvolle bijdrage zou kunnen leveren aan de klimaatdoelstellingen i.c. de mondiale beperking van de CO₂ uitstoot.

Het lijkt ons de hoogste tijd worden dat er door middel van onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek wordt nagegaan in hoeverre windenergie een zinvolle bijdrage levert aan de strijd tegen klimaatverandering en mogelijke toekomstige energietekorten.

Het concrete voorstel:

Kader 1. Visie initiatiefnemer Windpark Fryslân b.v.

In de MER zal o.i. moeten worden duidelijk gemaakt waarom de Afsluitdijk behoefte heeft aan een aanwinst, een "landmark", dat volgens onze visie alleen maar een verarming kan betekenen voor de schaal van de Afsluitdijk, de weidsheid van het IJsselmeer en het natuurgebied de Waddenzee. De weidsheid van het IJsselmeer wordt door de bouw van de vele gigantische windparken er omheen juist teniet gedaan, omdat daardoor de schaal van het meer wordt verkleind en de ruimtelijke kwaliteit verloren gaat. Op deze wijze wordt het kind met het badwater weggegooid.

De bouw van het windpark mag nooit ten doel hebben eenzijdig ruimte te bieden aan de behoefte aan investeringsmogelijkheden of aan de behoefte aan windmolens als "iconen" van groene energie. Daarvoor staan er al genoeg, zonder dat deze de Nederlanders aantoonbaar energiebewust hebben gemaakt.

Kader 2. Interprovinciaal Wind Park Afsluitdijk (IPWA).

De Stichting GRFW had al de nodige bedenkingen tegen het plan IPWA. Alleen wanneer vast zou staan dat Windpark Fryslân er toe leidt dat het vaste land van Friesland verschoond blijft van zowel bestaande, als eventueel nieuw te plaatsen windturbines, zou dit plan een voordeel kunnen opleveren.

Kader 3. Plan-MER en Project-MER.

In de MER zal moeten worden aangetoond dat de geluidshinder voor met name de recreatiegebieden nabij Makkum niet onaanvaardbaar zal worden. Mede gezien het spiegelend wateroppervlak van het IJsselmeer kan worden verwacht dat de gangbare geluidsberekeningen niet zullen opgaan. Ook zal moeten worden aangegeven in hoeverre de initiatiefnemers verantwoording zullen nemen wanneer het windpark tot veelvuldige klachten betreffende geluids- en zichthinder aanleiding geeft.

Kader 4. Landschap.

Volgens onze zienswijze wordt door de plaatsing van een windpark van deze afmetingen – zoals al eerder hierboven gemeld – ernstig afbreuk gedaan aan de door u zo geroemde kernkwaliteiten zoals weidsheid en openheid van IJsselmeer (en Waddenzee). Dat hier sprake is van een respectvolle ontmoeting van natuur en technologie lijkt ons, mede gezien de gigantische afmetingen van de geplande windturbines en van het windpark een chotspe. De windturbines krijgen dusdanige enorme afmetingen en aantallen dat deze de maat van de Afsluitdijk en het IJsselmeer overstijgen.

Kader 5 Natuur.

Volgens onze zienswijze is de afstand van het windpark van 500 meter tot de Afsluitdijk onvoldoende om de vogeltrekroutes tussen Siberië en Afrika niet te verstoren. Het voorgaande plan IPWA hield in elk geval een afstand van 1000 meter aan, terwijl dat voorstel zich vrijer t.o.v. de dijk opstelt. .

Hierbij willen wij het vooralsnog laten.

Hoogachtend.

Windmolens, als stroombron.

door

**Fred Udo
Kees de Groot
Kees le Pair**

Inleiding.

Windmolens groeien overal in tal en last. Ook in Nederland is dat het geval, overeenkomstig de doelstelling van de regering om 12 GWatt windvermogen te plaatsen in de volgende 10 jaar. Hiermee zou dan 20 procent van onze elektriciteit worden opgewekt.

Eind maart 2011 antwoordde minister Verhagen op Kamervragen van dhr. van Bommel:

Om een stijging van 9% naar 35% hernieuwbare elektriciteit in 2020 te kunnen realiseren, is verdere groei van windenergie op land als relatief goedkope duurzame elektriciteit, onmisbaar.

Een dergelijk geluid klinkt op veel plekken in de wereld. Hoe komt dat?

Wij zien daarvoor drie voornamen redenen:

- a. Het subsidiëren van windenergie is de makkelijkste en meest zichtbare manier voor een regering om het volk laten zien hoe 'groen' je bent. De uitspraak van ZE Verhagen is een schoolvoorbeeld.
- b. Bij kleine windvermogens (<5% van het totaal) zijn de negatieve gevolgen voor de klassieke opwekking klein en worden ze in het algemeen niet opgemerkt. De subsidies zijn daarbij nog niet van dien aard, dat ze de economie merkbaar beïnvloeden, dus men kan zonder al te veel discussie molens plaatsen.
- c. Grote windvermogens leiden tot een grote gesubsidieerde industrie, die via een professioneel lobbycircuit zijn voortbestaan verdedigt. Hierbij wordt gretig gebruik gemaakt van de gebruikelijke bangmakerij over het opraken van fossiele brandstoffen en de opwarming van de aarde.

De gevolgen van die ontwikkeling zijn nogal ingrijpend. Dit artikel bespreekt er enkele.

1. Het installeren van windstroom.

De bouw en de plaatsing van windmolens kost evenveel energie als een molen in anderhalf jaar produceert. Daarnaast vergen windparken ook een infrastructuur aan bekabeling, transformatoren en omvormers voor net inpassing. Dat het niet om een kleinigheid gaat blijkt uit het feit dat TenneT becijfert voor de aansluiting van de op zee geplande windmolenparken 4,5 miljard euro nodig te hebben. Er gaat daar een kopermijn de zee in. Hoe lang moeten molens draaien om ook die energie terug te verdienen en daarna aan duurzaamheid bij te dragen?.

N.B. De levensduur van een windmolen is 15 tot 20 jaar, zegt men. Die van NUON bij Lelystad houden het maar 10 jaar uit.

Op basis van cijfers van het CBS blijkt, dat de Nederlandse molens op jaarbasis 22% van hun capaciteit leveren.

Met andere woorden: het is alsof de molens gemiddeld 78% van de tijd stilstaan en de rest van de tijd op vol vermogen draaien. (Het is beter voor de lagers om te draaien, dus bij weinig wind zie je nog wieken wentelen, ook al is dan de stroomproductie nihil.)

Een horrorscenario.

De oorspronkelijke doelstelling van 8 GWatt op zee en 4 GWatt op land is recentelijk gewijzigd in 8 GW op land en 4 GW op zee vanwege de excessieve kosten van windenergie op zee. Volgens de overheid (Verhagen) is wind op land "relatief goedkoop".

Een moderne molen van 2 a 3 MWatt heeft een ashoogte van ruim 120 meter en een wiekdiameter van meer dan 80 meter. Deze molens zijn met hun draaiende wieken beeldbepalend in ons landschap tot een afstand van 10 kilometer. Molens moeten minstens 10 wiekdiameters uit elkaar staan, dus een molen bezet een oppervlak van 0,7 km². De benodigde 3 a 4 duizend molens op land maken ruim 2000 km² van ons land ongeschikt voor menselijke bewoning. Dit is ongeveer 6% van het oppervlak van Nederland, dus anderhalf maal de oppervlakte van de provincie Utrecht, of 90% van de oppervlakte van Limburg. Deze molens zullen in de windrijke provincies geplaatst worden, dus in de 'achtertuinen' van de ongelukkigen, die in Flevoland, Noord-Holland, Friesland, Groningen en Zeeland wonen.

Is het verantwoord om voor hoogstens 10 procent van onze elektriciteit (en dus ongeveer twee procent van onze totale energievraag) een enorme landschappelijke en maatschappelijke schade aan te richten? Hoeveel miljard trekt minister Verhagen uit om de waardedaling van de huizen in de buurt van deze molens te compenseren? Wij vrezen, dat de burger hier van een koude kermis thuiskomt. Het best bekende voorbeeld is natuurlijk het ijzeren gordijn om Urk, maar met name in Noord-Holland staat hetzelfde te gebeuren.

Het plannen van windenergie wordt aan de provincies overgelaten, dus heeft de provincie Noord-Holland het "Uitvoeringsprogramma Wind Op Land" aan de Provinciale Staten voorgelegd. Het document is een goed voorbeeld van de manier, waarop de overheid bij het plaatsen van windmolens omgaat met de belangen van burgers.

Hiervan geven wij hier twee voorbeelden:

1. In de tekst van 29 pagina's komt het woord bewoner drie keer voor, het woord financieel/financieren zestien keer.

2. Op pagina 7 staat in het gebruikelijke jargon: "Specifiek voor de ontwikkeling van windenergie in bepaalde types inpassingsgebieden (Nationale Landschappen, Rijksbufferzones en EHS-gebieden), geldt dat de economische betekenis van windenergie wordt betrokken in de afweging om windenergie onder voorwaarden toe te staan. Concreet gaat het hier om een financiële bijdrage aan de instandhoudingsdoelstelling landschap, recreatie of natuur, bijvoorbeeld voor het financieren van compenserende maatregelen."

Het was even doorbijten, maar de vertaling is simpel:

Tegen betaling mogen windmolens gebouwd worden in Nationale Landschappen, Rijksbufferzones en Ecologische Hoofd Structuur gebieden...

De immateriële kosten van dit "beleid" zijn enorm, maar die worden niet meegeteld in de kosten van windenergie op land. Stel je voor dat de regering op zulke plaatsen een afval- of kerncentrale zou plaatsen (!).

2. De (on)woorspelbaarheid van windstroom.

De stroomproductie van een windturbine varieert met de derde macht van de windsnelheid. Dat betekent dat als de wind half zo hard waait als nodig voor het volle vermogen, er nog maar 12,5% van de energie wordt geleverd. Daarom ook moeten de elektriciteitsleveranciers van te voren goed weten hoe hard het zal gaan waaien, om te zorgen dat ze voldoende klassieke centrales op- of afregelen. Een groep van ECN [1] concludeert na enige jaren werk, dat de meteorologen in staat zijn om een windverwachting op een termijn van 24 uur met een fout van 10% te leveren en dat verbeteringen voorlopig niet zijn te verwachten.

[1]. Aanbodvoorspeller duurzame energie – Deel 2: Korte-termijn prognose van windvermogen A.J. Brand, en J.K. Kok, ECN publicatienummer: ECN-C-03-049.

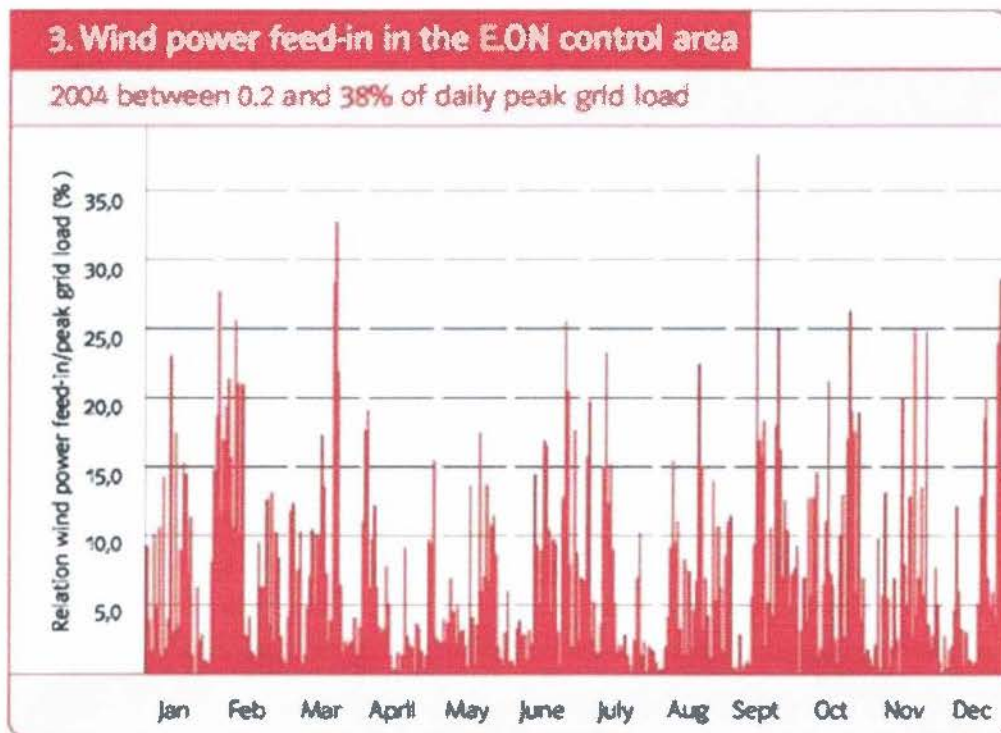
Deze fout van 10% leidt tot een onzekerheid van 30% in de verwachting van de windstroomproductie. Deze

onzekerheid wordt door de netbeheerder in rekening gebracht door meedraaiende (conventionele) generatoren achter de hand te houden. De onvoorspelbaarheid van windstroom kost extra brandstof. Hiervoor wordt een vergoeding betaald van 1 cent per kWh geleverde windstroom. De regering heeft besloten, dat deze kosten niet meer betaald hoeven te worden door de windenergieproducenten, maar door de consument. Dit is een verborgen subsidie voor de windindustrie.

Deze meedraaiende reserve verbruikt uitsluitend gas, want kolencentrales zijn niet geschikt om de snelle variaties van de wind op te vangen. De Gasunie heeft laten weten dat ze extra gasleidingen moeten aanleggen "omdat die wind zoveel gas kost". Dat klinkt anders dan "duurzaam" en "besparen".

3. De CO₂ besparing door windstroom.

In windmolenland wordt de invloed van het wisselend aanbod van windstroom op het rendement van de klassieke centrales niet besproken, hoewel elke grafiek van het verloop van de windenergieproductie met de tijd er alle aanleiding toe geeft. Onderstaande grafiek is de windstroom productie per dag van 7000 molens in Duitsland in het verzorgingsgebied van de E.ON.

[2]. "Windreport 2005" (<http://www.eon.de>)

Deze 7000 windmolens staan verspreid van Noord tot Zuid Duitsland en hieruit blijkt dat de bewering dat wanneer men windmolens nu maar breed verspreid bouwt, zij gezamenlijk een constant vermogen zullen leveren niet waar is. De dagelijkse productie van 7000 molens varieert tussen 0,2% en 38% van de dagelijks benodigd vermogen. Weersystemen zijn groter dan Duitsland....

Windstroom maakt dus dat centrales met horten en stoten moeten werken. Het rendement zakt en de vergelijking met het brandstofgebruik van een auto in stadsverkeer en op de snelweg dringt zich op. Soms maken windmolen promotors een vergelijking tussen een windturbine, die 50% van de tijd stilstaat en een auto, die 90% van de tijd stilstaat. Die vergelijking gaat volkomen mank. De auto rijdt wanneer dat gevraagd wordt, terwijl de windmolen alleen draait wanneer er wind is. De begrippen "vraag gestuurd" en "aanbod gestuurd" zijn nog niet doorgedrongen in windmolenland.

Bovenstaande grafiek laat zien, dat een elektriciteitsvoorziening gebaseerd op veel windenergie een illusie is. Alleen met grootschalige energieopslag kan hier nog iets mee gedaan worden. Deze is alleen mogelijk met hydro-

elektriciteit, maar die is in ons vlakke land niet te realiseren. Het betekent, dat geen van onze centrales gesloten kan worden. Het is dus duidelijk, dat ook voor grote verzamelingen molens geldt:

Geen wind = geen stroom.

Wij bespreken hier vijf benaderingen van dit probleem.

a. Ummels [3] laat op grond van modelberekeningen zien, dat 20% windstroom in Nederland technisch ingepast kan worden. In de inleiding van zijn proefschrift zegt hij, dat hiermee jaarlijks 19 miljoen ton CO₂ bespaard zal worden, maar hij weet wel beter, want op pagina 139 staat: *“These benefits are dependent on fuel prices, the conventional generation mix, electricity consumption, the yearly wind regime, the international market design, interconnection capacity, etc. but are considerable in any case”*. Rendementsverliezen treden in het model van Ummels vrijwel niet op.

[3]. “Wind integration” Proefschrift Delft 2008 door B.C. Ummels.

Er zijn studies, die tot heel andere conclusies komen.

b. Het proefschrift van Soens [4] concludeert op grond van modelberekeningen analoog aan die van Ummels, dat windvermogen boven 5% van de pieklast oneconomisch is. Dit betekent, dat wij in Nederland met onze huidige 2 GWatt al ons quotum aan windenergie bereikt hebben.

[4] Soens, J. Impact of wind energy in a future power grid. (2005). PhD Thesis. Katholieke Universiteit Leuven. Faculteit Wetenschappen: Leuven(Heverlee), Belgium. ISBN 90-5682-652-2. 257 pp.

c. Berekeningen laten zien, dat al een kleine teruggang van het rendement van klassieke centrales tot een grote vermindering van de CO₂ besparing door windenergie zal leiden.

[5] C. Le Pair en K. De Groot (www.clepair.net/windrendement.html)

In paragraaf 6 gaan we hier nader op in en introduceren we het begrip powerduur curves.

Behalve modellen en berekeningen zijn er nu ook praktijkvoorbeelden van de effecten van windenergie op het klassieke systeem.

d. De Bentek studie concludeert, dat installatie van 1 GWatt windvermogen in de praktijk van Colorado tot meer in plaats van minder emissies heeft geleid.

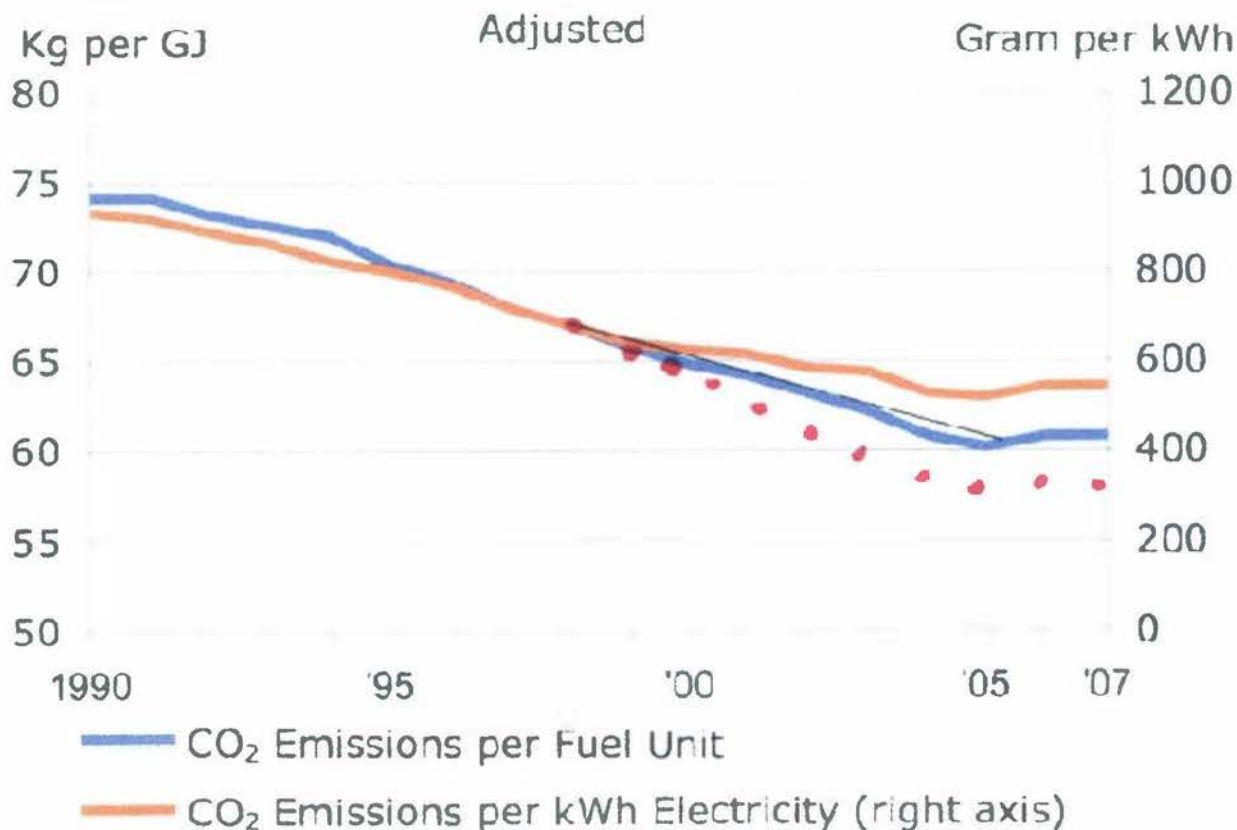
[6] “How less became more: Wind power and unintended consequences in the Colorado energy market.” Author: Bentek Energy.

e. In Denemarken is de laatste 20 jaar de elektriciteitsvoorziening grondig op de schop gegaan. Dit is zorgvuldig gedocumenteerd door Energinet in:

[7] “Energistatistik 2009” (www.ens.dk).

De Denen hebben in die periode centrales omgebouwd tot WKK units en zijn voor 25% overgegaan van kolen op gas. Verder wordt in beperkte mate biomassa mee gestookt in de kolencentrales en hebben zij 20% windvermogen geïnstalleerd in de periode 1999 tot 2005. Het resultaat wordt door Energinet samengevat in de volgende grafiek van de ontwikkeling van de CO₂ uitstoot per kWh.

CO₂ Emissions per Fuel Unit and kWh of Electricity

CO₂ in de elektriciteitsproductie van 'gidsland' Denemarken.

De blauwe lijn laat de CO₂ emissie zien, die afneemt omdat de Denen gas in plaats van kolen zijn gaan gebruiken in hun centrales, en die lijn blijft tot 2005 dalen.

De oranje lijn geeft de emissie per kWh geproduceerde elektriciteit aan. Die volgt vanaf 2000 de daling van de blauwe lijn niet meer. De daling van de emissies per kWh blijven sinds 1999 achter bij de verlaging van de brandstof emissies. Vanaf 1999 hebben de Denen massaal windmolens gebouwd, en het totaal resultaat is dat de oranje curve in ongunstige zin afwijkt van de blauwe. Wanneer windstroom brandstof en CO₂ emissie zou besparen dan zou de oranje lijn na 2000 ongeveer volgens de stippellijn onder de blauwe lijn moeten duiken. Het tegendeel gebeurt.

In Denemarken geldt dus:

Wind bespaart geen brandstof en dus geen CO₂ uitstoot.

4. De inpasbaarheid van windstroom.

De doelstelling van de regering is om 12 GWatt windenergie te plaatsen voor 2020, zodat hiermee 20% van onze triciteit "duurzaam" kan worden opgewekt. Op volle kracht zullen alle molens samen dus 12 GWatt produceren. He e Nederlandse verbruik in de daluren is 10 GWatt, dus zelfs al zetten wij alle klassieke centrales in de daluren stil, is er bij windkracht zes nog 2 GWatt aan stroom over.

probleem is nog veel groter, want klassieke centrales kunnen niet zo maar stilgezet worden. Koud opstarten als de vraag vermindert en zeker als de vraag stijgt op maandagochtend, duurt te lang is enorm duur en kost veel extra stof. Daarbij komt nog, dat de levensduur van een grote generator voor een groot gedeelte bepaald wordt door het aantal koude starts.

. Dijkema, Z. Lukszo, A. Verkooijen, L. de Vries & M. Weijnen: De regelbaarheid van elektriciteitscentrales. Een quickscan in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, TU Delft, 20 april 2009.

"must run" vermogen is het laagste vermogen, dat om verschillende redenen aangehouden moet worden in het zieke systeem. Volgens windenergieadepten is het "must run" vermogen maar een paar GWatt, terwijl een recente evaluatie van de Nederlandse situatie in 2020 op minstens 8 à 10 GWatt komt. Dit betekent, dat er in de winter ook in 2020 vrijwel geen windstroom bij kan op het net.

De inpassingsproblematiek kan goed behandeld worden aan de hand van de powerduurcurves uit het proefschrift van de auteurs. Deze grafieken zijn een representatie van experimentele gegevens. Wij bespreken de tamelijk technische details hieronder apart in §6. Onze conclusie in die paragraaf is, dat bij 12 GWatt geïnstalleerd vermogen 40% van de winterstroom niet ingepast kan worden in het huidige Nederlandse net.

De oplossing wordt hier nog steeds aangeprezen als de oplossing voor het overschot aan windstroom. Dit argument deugt niet, want het in heel West Europa hard waait, als het hard waait bij ons.

dat in de praktijk werkt weten we inmiddels uit Denemarken, het grote voorbeeld van de toepassing van windenergie. De Denen produceren 18% van hun stroom met wind, maar de helft ervan kan niet in het land zelf gebruikt worden. Deze stroom wordt geëxporteerd naar Noorwegen en Zweden, die hun waterkrachto centrales naar believen kunnen regelen. Sinds een jaar hanteert Nord Pool, de Scandinavische stroommarkt, in het geval van stroomoverschotten lage stroomprijzen tot 200 euro per MWh. De CEPOS, een Deens instituut vergelijkbaar met onze Nederlandse Raad voor het Regeringsbeleid heeft een rapport uitgebracht met de titel: "Windenergy, the case of Denmark". In het rapport maken de auteurs zich vooral boos over het gratis leveren van gesubsidieerde stroom aan Noorwegen en Zweden en het terugkopen tegen hoge prijzen op de momenten van schaarste. Onderstaand citaat staat op pagina 29:

A very fact that the wind power system, that has been imposed so expensively upon the consumers, can not and does not achieve the simple objectives for which it was built, should be warning the energy establishment, at all levels, of the considerable gap between aspiration and reality."

De conclusie is keurig geformuleerd.

De hoge stroomprijzen zijn de enige manier om de molens tot stoppen te dwingen, maar het moge duidelijk zijn, dat het verschijnsel de exploitatie van klassiek vermogen onmogelijk maakt. Dit brengt de totale stroomvoorziening in vraag, tenzij de regering met subsidies een aantal klassieke centrales in bedrijf gaat houden...

Bij merken wij op, dat vanaf dit jaar alle subsidies voor groene stroom (de SDE+ regeling) niet meer via de schatkist worden betaald, maar direct door de consument via zijn elektriciteitsrekening betaald gaan worden.

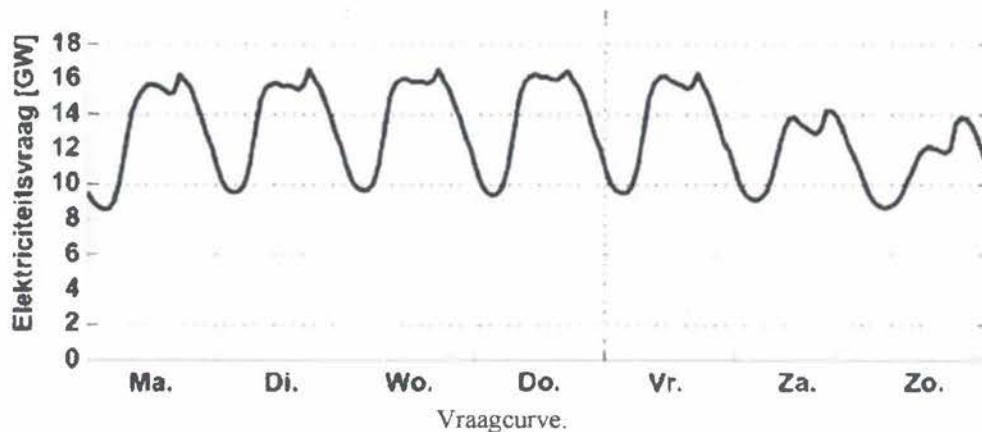
5 Conclusie.

Het voorgaande maakt duidelijk, dat 20% windenergie in de huidige stand van onze stroomvoorziening niet ingepast kan worden. De helft van de stroom zal niet gebruikt kunnen worden en met de andere helft wordt het klassieke systeem zo verstoord, dat brandstofbesparingen niet of slechts in kleine mate optreden.

Wil men toch inzetten op windenergie, dan zal de overheid zijn ongeduld dienen te bedwingen tot het moment, dat de techniek klaar is voor de inpassing van grote hoeveelheden aanbod gestuurde stroom. Dit is misschien ooit te doen, maar dit vereist nog jaren van hard werken aan onze stroomvoorziening.

6. De powerduration curves. (Een technische aanvulling.)

Plaat 17 uit ref. 3, §3, toont de dagelijkse vraag naar stroom tijdens een periode van een week in 2007. Deze vraagcurves worden al tientallen jaren gebruikt om vraag en aanbod van elektriciteit op elkaar af te stemmen.

Wij zetten nu 52 van deze curves achter elkaar om een compleet beeld te krijgen van de stroomvraag over een heel jaar van 8760 uur en verdelen de tijd in periodes van een kwartier. Dit geeft $8760 \times 4 = 35000$ periodes of meetpunten. De computer zoekt nu het kwartier met de hoogste vraag en zet dit op de as van de figuur hieronder.

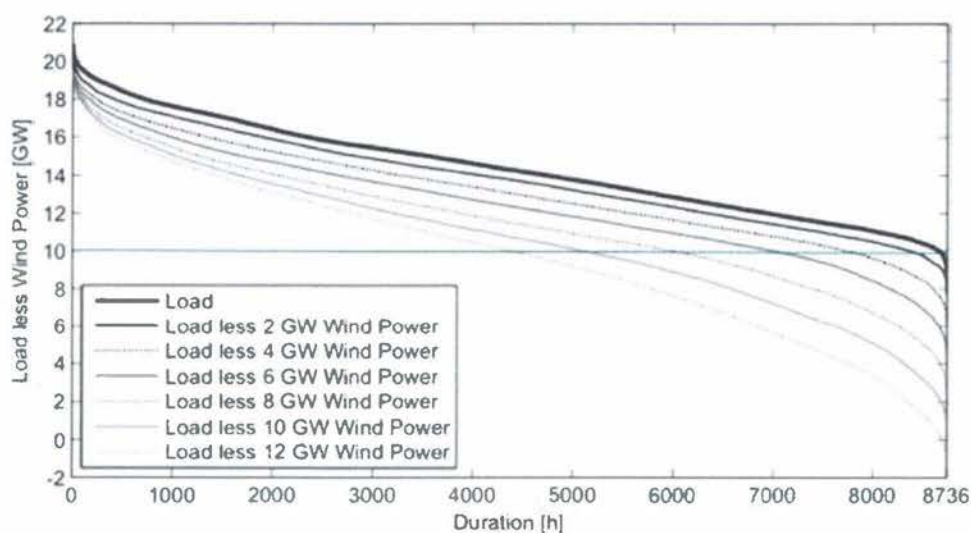

Figure 2.12: Load-less-wind power duration curves for 0–12 GW installed capacity.

Daarna zoekt hij de een na hoogste en zet die ernaast. En zo voort. De 35000 punten vormen de bovenste curve van de figuur. Dit is de vraagcurve gemeten over een vol jaar zonder windstroom. Het maximum ligt bij 20 GW en het minimum bij 10 GW.

Nu berekenen we de productie van windstroom gedurende een jaar uit windgegevens van het KNMI en trekken voor elk van die 35000 periodes de geleverde windstroom af van de vraag. Hiermee worden de lijnen beneden de vraagcurve geconstrueerd. Ummels heeft dit gedaan voor 2,4,6,8,10 en 12GW windvermogen.

Extra is de horizontale lijn op 10 GW, de constante productie van het “must run” gedeelte van de centrales en de WKK units. *Het gedeelte onder de horizontale lijn kan niet worden ingepast in het net.* Met 12 GW windvermogen kan theoretisch, d.w.z. onder de gunstigste omstandigheden, 20% van de totale stroomproductie geleverd worden. De figuur laat zien, dat er bij het huidige windvermogen van 2 GW nog weinig problemen zijn, maar dat 12 GW windvermogen geen optie is, want dan is er gedurende de helft van het jaar stroom te veel. *Het totale overschot is ongeveer 40%.*

N.B. De powerduurcurves laten ook zien, dat het verlies in rendement door 20% windenergie veel groter is, dan de

paar procent die de windmolenlobby wil toegeven. De capaciteitsfactor van windmolens is gemiddeld niet meer dan 25% (Indien het straks op zee gunstig uitpakt.), dus twintig procent windenergie wordt opgewekt door een windvermogen van 80% van het klassiek vermogen. De invloed van 20% wind strekt zich straks dus uit over vrijwel het hele klassieke vermogen. Terugregelen van centrales kan wel, maar als de centrales operationeel moeten blijven, dan is uitzetten geen optie. Beneden een bepaald vermogen worden de generatoren instabiel en lopen schade op. Dit hangt sterk af van het type centrale, maar een vermogensniveau beneden 30% van het nominaal vermogen is voor de meeste generatoren niet haalbaar. Volgens de powerduurcurve draaien de centrales gedwongen op minimum vermogen gedurende de helft van het jaar.

April 2011

Fuelling Transition

Prioritising resources for carbon emissions reduction

By Simon Less

Edited by Guy Newey

Executive summary

A key argument made against allowing the market to invest in gas generation, even subject to the ETS carbon cap, is high future costs of retrofitting gas generation with carbon capture and storage or prematurely retiring plants in order to meet required future emissions reductions. This research note makes no assumption that retrofit CCS will be an economic option for retrofitting gas generation built in the next decade or so. Instead, we analysed the costs of building and then retiring gas generation ahead of its natural lifetime, and compared these to the marginal alternative new generation investment.

This research note concludes that, to achieve maximum overall emissions reduction and low carbon innovation, the electricity market needs to be allowed to invest in gas as a transition fuel, subject to a long-term EU emissions cap. The cap will ensure that EU emissions will be no higher as a result. Even if the emissions cap meant that such generation needed to retire early, it would still be likely to be far cheaper than the alternatives.

For example, if the market decided to bring forward gas generation instead of 4 GW of the government's planned 2020 deployment of Round 3 offshore wind and retired that gas generation early, we may be able to save around £700-900m a year (based on cost assumptions from reports for DECC). A huge investment in 9 GW of offshore wind by 2020 would still remain. With these savings we could instead:

- buy and retire sufficient carbon permits each year to reduce emissions by *six times* as much as the 4GW of offshore wind; and
- double public funding for research, development and demonstration in the key low carbon technology sectors identified by the Committee on Climate Change; as well as
- insulate 360,000 more lofts each year

The opportunity costs of subsidies for UK Round 3 offshore wind are therefore huge, and we need a proper debate about the right levels of deployment of such very expensive technologies, limiting and allocating our scarce resources accordingly.

The Netherlands has already (without renegotiating its ambitious contribution to the EU Renewable Energy Target) capped its subsidies for renewable energy, allocating resources to deployment of the most cost-effective technologies.

To achieve maximum overall emissions reduction and low carbon innovation, the electricity market needs to be allowed to invest in gas as a transition fuel, subject to a long-term EU emissions cap.

To facilitate this, the government needs to scale back plans for 2020 deployment of the most expensive generation technologies, and the associated subsidies through the Renewable Obligation and proposed new Feed-in Tariff Contracts for Difference.

The opportunity costs of subsidies for Round 3 offshore wind are huge, and we need a proper debate about the right levels and rate of deployment of such very expensive technologies.

Aan:
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Cornwerd, 22-06-2012

Onderwerp:
Zienswijze Windpark Fryslân

L.S.,

Recentelijk vindt er in toenemende mate discussie plaats over plannen die de Rijksoverheid, Provincie Fryslân en o.a. Gemeente Súdwest-Fryslân hebben m.b.t. uitbreiding van de mogelijkheden tot het opwekken van duurzame energie.

Discussie.

Als inwoner van deze gemeente maak ik mij ernstig zorgen over de manier waarop de discussie rond het herstructureren en opschalen van windprojecten tot nu toe gevoerd wordt. De inwoners van Súdwest-Fryslân worden op dit moment overgoten met plannen waar ze, zo lijkt het, geen nee op mogen zeggen. Er wordt ze nergens iets gevraagd! Wel wordt er gewezen op allerlei voordelen die deze grootse plannen met zich meebrengen.

Belangen.

De belangen zijn groot. Zo ook de investeringen. Het gaat al gauw om een paar miljard euro.

Voor of tegen.

De discussie over deze plannen is nogal emotioneel geladen. Er zijn fervente voor- en tegenstanders. De spanning ligt naar mijn mening vooral in feit dat men de verhouding lusten/lasten verdeling onrechtvaardig vindt. Te veel gemeenschapsgeld gaat naar de grote investeerders en enkele kruimeltjes komen ten goede aan de gemeenschap. Dit laatste vooral om die gemeenschap te paaien en gunstig te stemmen t.o.v. de grote projecten.

Politiek.

Politiek gezien lijkt het draagvlak voor alle plannen redelijk op orde. Wat echter overal en door iedereen in brede bewoondingen naar buiten wordt gecommuniceerd is het belang van een 'Maatschappelijk Draagvlak' voor deze plannen.

Maatschappelijk draagvlak.

Hoe groot dat draagvlak is weet echter niemand. Om het maatschappelijk draagvlak op een behoorlijke manier vast te kunnen stellen heb ik de Raad van gemeente Súdwest-Fryslân inmiddels gevraagd een Raadplegend Referendum te organiseren. Hierdoor kan iedere inwoner van deze gemeente formeel zijn stem inbrengen.

Referendum.

Een referendum waarin alle inwoners op redelijk eenvoudige wijze een keuze kunnen maken in vóór of tégen de plannen die ter tafel liggen. Binnen dit referendum moet er ook ruimte komen voor alternatieve plannen.

Democratie.

Binnen de herstructurering en opschaling van windprojecten van deze enorme omvang lijkt het mij vanzelfsprekend dat er eerst een oordeel gevraagd wordt aan alle inwoners van gebieden die het aangaat.

Conclusie.

Pas nadat dit referendum is georganiseerd door de gemeente Súdwest-Fryslân en de resultaten daarvan bekend zijn, moeten de plannen van Windpark Fryslân door u verder in behandeling genomen worden. In de verdere procedure kan dan rekening gehouden worden met de resultaten van dit referendum. Afwijzing van de huidige plannen door de bevolking moet ook een optie zijn.

Met de meeste hoogachting en een vriendelijke groet,

ONTVANGEN

26 JUN 2012

StEM - Stichting Eigenaren Villapark Makkumerstrand/Makkum in Zee

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

ONTVANGEN
26 JUN 2012

Datum: 19 juni 2012

**Betreft: Zienswijze op Conceptnotitie Reikwijdte en Detailniveau
Windpark Fryslân**

Geachte mevrouw, mijnheer,

Hieronder geven wij onze zienswijze op de conceptnotitie Reikwijdte en Detail (hieronder: 'de notitie') voor de m.e.r.-procedure van WindPark Fryslân.

Deze zienswijze dienen wij in namens een aantal ondernemingen, particulieren, verenigingen en stichtingen met belangen in de recreatieve sector en onroerend goed aan de Friese kust nabij Makkum. De volgende organisaties hebben de StEM gemachtigd mede namens hen deze zienswijze in te dienen:

- Makkum Rent BV (Beach Resort Makkum)
- Agra op de Hoek BV (Beach Hotel de Vigilante)
- Jachtcentrum Makkum BV
- Recreatiecentrum de Holle Poarte CV

Behoud van rust en ruimte.

Voor toeristen, recreanten en eigenaren/kopers van onroerend goed zijn dit de belangrijke kernwaarden en 'unique selling points' van de Friese kust bij Makkum. Aantasting van deze kernwaarden heeft invloed op de winstgevendheid van onze ondernemingen en de waarde van ons onroerend goed.

Met rust en ruimte bedoelen wij in het bijzonder:

- Het ongerepte uitzicht vanaf het strand, de horecabedrijven, de plezierjachten en de (recreatie-)woningen over het water van het IJsselmeer.
- De stilte. Veelal horen wij en onze gasten slechts de wind en de vogels.
- De rust. Aan de westelijke horizon beweegt alleen af en toe een schip, of in de verte de lichten van een auto op de Afsluitdijk.

Wij zijn in principe op voorhand niet negatief over windenergie, maar hebben wel onze bedenkingen bij het voornemen om een windpark op deze locatie in het IJsselmeer te realiseren. Hoewel de notitie naar onze mening een redelijk goed beeld geeft van het voornemen en van de te onderzoeken milieuaspecten, hebben wij echter wel enkele aanvullingen en verzoeken, welke wij hieronder uiteen zetten.

Het aantal te plaatsen windturbines

Gelet op het vermogen per turbine (minimaal 3 MW, maximaal 8 MW) moeten, om het totale vermogen van 250 MW tot 400 MW te behalen, minimaal 32 en maximaal 134

StEM - Stichting Eigenaren Villapark Makkumerstrand/Makkum in Zee

turbines geplaatst worden. In de notitie wordt gesproken over 30 tot 50 turbines. Dat is een onjuiste voorstelling en naar onze mening moet dit in de definitieve notitie veranderd worden en dienen in het MER de effecten van zowel circa 32 turbines van 8 MW als van circa 134 turbines van 3 MW gerapporteerd te worden.

De grootte en ligging van het plangebied

Wij verzoeken u om in het MER een verklaring en onderbouwing te geven voor de begrenzing van het plangebied. Met name voor de begrenzing in zuidelijke en westelijke richting vinden wij in de concept notitie geen argumenten. De begrenzing in noordelijke (de Afsluitdijk) en oostelijke richting (minimaal 3.000 m tot de Friese kust) is weliswaar duidelijk, maar een onderbouwing voor de oostelijke grens ontbreekt. Gelet op onze hierboven genoemde belangen is een grotere afstand tot de Friese kust en het zoveel mogelijk concentreren van het windpark in noordelijke richting het onderzoeken waard.

Cumulatie van effecten

Wij vragen aandacht voor stapeling en interferentie van de effecten van mogelijke andere nieuw te bouwen windparken en andere projecten in hetzelfde gebied. In paragraaf 3.2.1. van de concept notitie wordt gesteld dat nog veel meer dergelijke grote windparken noodzakelijk zijn en dat er bestaande andere initiatieven zijn welke zich eveneens voor de rijkscoördinatieregeling hebben aangemeld. Wij zijn van mening dat de effecten van al deze nieuwe windenergieplannen en van het project 'Toekomst Afsluitdijk' (Rijkswaterstaat), cumulatief en in onderlinge samenhang onderzocht moeten worden alvorens een besluit kan worden genomen over individuele windparken als Windpark Fryslan.

Maatschappelijke kosten en baten

Windpark Fryslân heeft voor- en nadelen. Er zal duurzame elektriciteit geproduceerd worden hetgeen vertaald kan worden naar maatschappelijke en economische waarde. Dat geldt ook voor de nadelen. Het zicht vanaf de Friese kust op de windturbines, het geluid richting de (recreatie-) woningen, de jachthaven, de camping en de omgeving en het verlies aan recreatievaargebied kunnen economische schade aan bedrijven en onroerend goed veroorzaken. Wij zijn van mening dat deze potentiële schade in het MER, of parallel daaraan in een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA), onderzocht moet worden. Wanneer daaruit mocht blijken dat economische schade niet uit te sluiten is, zal daarmee in de besluitvorming rond het windpark rekening moeten worden gehouden. Wij zullen in dat geval overwegen om aanspraak te maken op vergoeding van planschade.

Draagvlak

De initiatiefnemers vermelden in de notitie dat het verwerven van lokaal maatschappelijk draagvlak belangrijk is. Er wordt gesproken over mogelijke participatie van eigenaren van verouderde en te saneren windturbines. Naar onze mening zijn er meer aspecten die te maken hebben met lokaal maatschappelijk draagvlak en participatie. Zijn er bij voorbeeld participatiemogelijkheden voor bewoners en belanghebbenden in Makkum? En wat vinden de toeristen, recreanten en burgers van het plan? Wat gaan de initiatiefnemers ondernemen om lokaal maatschappelijk draagvlak te verdienen en te behouden?

Akoestiek

De notitie noemt de wettelijke normen voor geluidsbelasting op de omgeving. In het MER zal uitgerekend worden of wettelijke normen overschreden worden en er zullen verschillende geluidscontouren worden ingetekend (gemiddelden van 47Lden plus of min veelvouden van 5 dB). Wij vragen om in het MER niet alleen de jaarlijkse gemiddelde geluidscontouren uit te rekenen, maar ook inzichtelijk te maken hoeveel dagen of uren per jaar de geluidsbelasting op meetpunten aan de Friese kust een bepaald niveau heeft en de uitkomsten op te nemen als beoordelingscriterium. Dit alles in relatie tot het achtergrondgeluid. Dergelijke informatie is van belang om een schatting te kunnen maken van de mate en de duur van de hoorbaarheid en eventuele hinderlijkheid van de windturbines in onze omgeving.

Schaduw

Voor het aspect 'schaduw' hebben wij een vergelijkbare wens. Gelet op de afstand van minimaal 3.000 m tot de Friese kust, zal het windproject zeer waarschijnlijk voldoen aan de geldende wettelijke normen. Echter vanwege de ligging in open water zal de reikwijdte van bewegende schaduwen bij een lage zonnestand (bijvoorbeeld bij zonsondergang) groot zijn. Wij vragen om in het MER te berekenen wat het aantal uren per jaar is dat dergelijke schaduw hinder aan de Friese kust optreedt en dit getal op te nemen als beoordelingscriterium.

Landschap

In de notitie wordt aangekondigd dat de invloed van het windpark op de landschappelijke en cultuurhistorische waarden met behulp van 'viewsheds' en stilstaande visualisaties inzichtelijk zal worden gemaakt. Het inzetten van de techniek van viewsheds is voor de zichtbaarheid vanaf de Friese kust naar onze mening niet noodzakelijk, omdat vooraf al wel duidelijk is dat de turbines vanaf iedere plek aan de kust zichtbaar zullen zijn. Het gebruik van visualisaties achten wij wel zinvol, echter wij bepleiten het gebruik van bewegende visualisaties, omdat het daarmee mogelijk is om het verschijnsel van bewegende rotoren en de interferentie van verschillende rotoren achter elkaar te laten zien. Dit effect zal overdag anders zijn dan 's nachts wanneer de rode lichten op de gondels van de turbines schijnen. Zo vragen wij ons bijvoorbeeld af in hoeverre deze lichten als 'knipperend' zullen worden ervaren. Wat betreft de effectbeoordeling denken wij dat vooral de beweging van de rotoren van invloed is op het beoordelingscriterium 'rust', 'openheid' en 'zichtbaarheid'.

Wij verzoeken u in het MER rekening te houden met bovengenoemde zienswijze en willen door het bevoegd gezag en de initiatiefnemers op de hoogte gehouden en betrokken worden bij de ontwikkelingen en voorbereidingen rond dit windpark.

Hoogachtend,

Stichting Eigenaren Villapark Makkumerstrand / Makkum in Zee

**Formulier voor mondelinge inspraak project windpark Fryslân
Terinzagelegging 18-05-2012 t/m 28-06-2012**

Datum/tijd van inspreken: 27-06-2012 om 10.00 uur
Wijze van inspreken: telefonisch
Gesproken met:

Naam:

Particulier / namens organisatie: Particulier

Adres:

Postcode + woonplaats:

Evt. telefoonnummer:

Evt. e-mailadres:

Ingesproken op besluit: Startnotitie

Inspraakreactie:

Twee vragen:

- Is Harlingen hierbij betrokken? (Harlingen is een grensgemeente aan het gebied.)
- Opmerking: Dat ik dat een noodzakelijkheid vind, mocht dit niet zo zijn.
- Wordt er rekening gehouden met de wetenschappelijk onderbouwde afwijzing van windenergie?
- Zo niet, zou dat niet eindelijk alsnog moeten gebeuren?

DORPSBELANG KORNERDERZAND

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250AE VOORSCHOTEN

ONTVANGEN
27 JUN 2012

Kornwerderzand, 26 juni 2012.

Geachte mevrouw, mijnheer;

Betreft: Reactie op de Concept Notitie Reikwijdte en Detail voor Windpark Fryslân.

Daar de oostgrens van het zoekgebied voor dit windpark zich op slechts enkele honderden meters voor onze huizen bevindt, zijn wij van mening dat de navolgende zaken dienen te worden onderzocht:

1) De effecten op bewoners en hun woonomgeving van een grootschalige verstoring van het landschap in hun onmiddellijke nabijheid. Kornwerderzand is Beschermd Dorpsgezicht.

Detail: De reden dat men hier woont is het volop beleven van onverstoord ruimte en vrijheid. Een groot, prominent aanwezig en uitzichtbelemmerend windpark voor de huizen vernietigt deze beleving; hierdoor zullen onze huizen onverkoopbaar zijn.

2) Door de heersende windrichting zullen vrijwel steeds de volle draaicirkels vanuit onze woonruimten zichtbaar zijn en door hun massaliteit een uitermate onrustig uitzicht geven dat niet kan worden genegeerd.

3) Tijdens avond- en nachturen zal het grote aantal veiligheidsverlichtingen de aandacht opeisen en door de draaiende wieken een zeer onrustig uitzicht opleveren. Verder zal in voor- en najaar de achter de molens ondergaande zon dit onrustige beeld versterken.

4) Beperking van schade en overlast bij eventuele doorgang van het project.
Detail: Bouwshade kan ontstaan door heien van fundaties, zwaar verkeer en bijbehorende overlast tijdens de jaren van uitvoering en verstoring van nachtrust bij nachtelijke werkzaamheden.

Gezien onze directe betrokkenheid bij dit project lijkt het ons wenselijk dat deze punten reeds in een vroeg stadium worden onderzocht en worden vervat in een Effect Rapport voor Kornwerderzand dat onderdeel kan zijn van het MER.

Wij stellen uw gewaardeerde aandacht ten zeerste op prijs en zijn gaarne bereid tot verder overleg of detaillering van onderdelen.

Met vriendelijke groet vanaf de Afsluitdijk, namens de bewoners van Kornwerderzand,

Dorpsbelang Kornwerderzand

Stichting Kleare Kimen

ONTVANGEN
27 JUN 2012

Aan Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslan
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Betreft:

Zienswijze concept Notitie Reikwijdte en Detail voor de MER voor Windpark Fryslan

Oosternijkerk, 25 juni 2012

L.S.

De stichting Kleare Kimen heeft op 29 november 2011 een zienswijze ingediend op de provinciale conceptnotitie Reikwijdte en detailniveau (voor de plan MER Structuurvisie Windbeleid Fryslan). Deze conceptnotitie betrof de provinciale windmolenplannen voor drie locaties, een ervan betreft een te realiseren windpark in het IJsselmeer.

De mogelijkheid om thans weer een zienswijze in te dienen ten aanzien van een project in het Friese deel van het IJsselmeer lijkt een doublure, hoewel verondersteld kan worden dat uw notitie prevaleert.

Helemaal begrijpen doen wij het echter niet, zeker na het aanhoren van de discussie in het Algemeen E,L en I overleg energie RCR op 19 juni 2012 mede gelet op de uitspraken van demissionair minister Verhagen. Misschien kan dat opgehelderd worden?

Wij volstaan thans met het inzenden van de zienswijze die wij op de provinciale notitie ingestuurd hebben.

Overigens willen wij ons graag aansluiten bij de zienswijze van Gjin Romte Foar Wynhannel van 21 juni 2012. Hieraan zouden wij nog het volgende willen toevoegen:

“Destijds is in alle toonaarden bij het vaststellen van de AMvB betreffende de nieuwe geluidsnormen door het Ministerie verzekerd dat deze geen verruiming van de oude zouden betekenen. Dat dit niet waar kan zijn blijkt eenvoudig al uit het feit dat het windpark NOP niet had kunnen worden gerealiseerd op grond van de oude regels. In de Mer zal moeten worden uiteengezet hoe de initiatiefnemers verantwoording zullen nemen wanneer blijkt dat bij het Windpark Fryslan de oude geluidsnormen wèl worden overschreden”.

Hoogachtend

Stichting Kleare Kimen

Provinciale Staten van de Provincie Fryslan
Tweemarkt 52
8911KZ Leeuwarden
i.a.a Gedeputeerde Staten en het bestuur van de gemeente Dongeradeel

Betreft inspraak concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau' (Plan-MER
Structuurvisie Windbeleid Fryslan)

Oosternijkerk, 29 november 2011

Geachte Statenleden,

Velen van U zullen de vasthoudendheid van de Stichting Kleare Kimen, beschermer van het landschap in N.O.Fryslan, nog niet kennen. Directe aanleiding voor het oprichten van de stichting was het initiatief om windturbines te plaatsen langs de Lauwersseewei tussen Dokkum en Metslawier. Ze staan er nog niet en wanneer het coalitieakkoord stand houdt lijkt de kans klein. Toch zitten er in de te bespreken notitie voor ons ook addertjes onder het gras.

Vandaar onze inspraak. We spreken in als burgers van Fryslan, die graag de kleare kym in de provincie niet opgeofferd willen zien aan iconen van duurzame energie.

Hieronder geven wij enkele van de overwegingen weer, waarom wij vinden dat Windenergie een zeer kritische opstelling vereist.

- De 400MW uit de Houtskoolschets van dec. 2010 zal volgens de bijgevoegde berekeningen van het Nationaal Kritisch Platform Windenergie slechts het energieverbruik op van 1,9% van de Friese bevolking opleveren. In de Houtskoolschets wordt, niet onderbouwd, vermeld dat dit 5,5% zou zijn.
- Het CBS vermeldde onlangs dat Windenergie al jaren onrendabel is, niet kan renderen zonder kapitaalinjecties van de overheid. Dat wisten we, maar dat vorig jaar het verlies uitkwam op 150 miljoen euro, wisten we nog niet en ook niet dat er sinds 2005 bij de productie van Wind Energie (WE) alleen verliezen zijn te noteren. Evenmin was ons bekend dat er in 20 jaar ongeveer 3 miljard Euro is geïnvesteerd in WE. (CBS: Enviromental Accounts of the Netherlands)
- De Nationale Ombudsman Alex Brenninkmeijer rapporteert dat het ministerie van Economische Zaken geen evenwichtig beeld over WE geeft. "Overheidsinstanties moeten zich actief opstellen om iedere vorm van een vooropgezette mening of schijn van partijdigheid te vermijden. Dit vereiste brengt met zich mee dat informatie niet eenzijdig mag zijn" aldus de rapportage. Op de site "Windenergie.nl", bedoeld om objectieve informatie te geven, ontbreken rapporten van de WRR en de Energieraad.

Hier laten we het bij. Onze inspraak op het concept Reikwijdte en Detailniveau zullen we als bijlage toevoegen.

Hoggachtend, ✓

Inspraakreactie van de Stichting Kleare Kimen (KK) op de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau

1.3 Visie op plan-MER

2^e alinea

"Het plan-MER biedt het provinciale bestuur een kader voor overleg en afweging over de duurzaamheidsambities en milieuaspecten t.a.v. het windenergiebeleid in de structuurvisie met betrokken bestuursorganen, instanties en burgers." In de volgende alinea wordt gesproken over een doorgroei naar minimaal 400 MW.

Reactie KK:

Het provinciale Programmapijn Duurzame Energie 'Fryslan geeft energie' van 10 maart 2009 heeft als eerste hoofdstuk Ambitie. Daarin wordt opgemerkt dat de wereld van duurzaamheid en duurzame energie een hoogdynamisch karakter heeft, die vraagt om een constante focus.

Wij missen die constante focus, die inspeelt op de wetenschap omtrent duurzame energie en hierbij de mondiale ontwikkelingen betreft. Ook de provincie treft het verwijt van de nationale ombudsman, dat wij in ons begeleidend schrijven noemden.

Overheidsinstanties moeten zich actief opstellen om iedere vorm van een vooropgezette mening of schijn van partijdigheid te vermijden, informatie mag niet eenzijdig zijn.

Wij missen de afwegingen, de reden bv waarom in het veld van de duurzame energie windenergie een prioriteit krijgt met 400 MW en overige duurzaamheidsprojecten niet meetellen bij het kiezen van deze waarde. Evenmin wordt het rendement van energiebesparingen betrokken, waarop volgens ons de focus gericht zou moeten zijn.

Het is overigens niet zo dat elke kWh windenergie een kWh conventioneel opgewekte stroom vervangt met een rendement van 100%. Ierse praktijkgegevens tonen een rendement van 50%.

2. Reikwijdte plan-MER

2.2 Beleidsambities

3e alinea

"Onderdeel van de ambitie is het saneren van bestaande windturbines op het moment dat nieuwe worden gerealiseerd."

Reactie KK

Onze verwachting is dat het tot stand komen van de Plan-MER en de daarop volgende structuurvisie nog geruime tijd in beslag zullen nemen.

Ondertussen kunnen er nog steeds windmolens worden opgericht, tenminste wanneer het kader van Windstreek 2000 van toepassing blijft en gemeentelijke plannen dit mogelijk maken.

Er zijn directe maatregelen nodig om het unieke karakter van het landschap van Fryslan te bewaren.

In dezelfde alinea wordt de ambitie van minimaal 400 MW genoemd. Aan het einde van deze paragraaf krijgt dit de toelichting dat 'wanneer de effecten van dien aard zijn dat de (3) zoekgebieden niet toereikend zijn voor deze doorgroei, dan zal het provinciebestuur de consequenties voor de beleidsambities mogelijk heroverwegen'.

Reactie van KK

Wij vragen ons af hoe deze heroverweging kan/zal worden verwerkt in de plan-MER. Bovendien lijkt een dergelijke heroverweging strijdig met hetgeen in 2.4 wordt vermeld.

Hoe realistisch kunnen overigens de drie locaties en de alternatieven onderzocht worden? Nut en noodzaak van projecten dienen immers onderzocht te worden. Een

goede beoordeling hiervan is slechts mogelijk wanneer er inzicht bestaat in de ermee gemoeide investerings-, exploitatiekosten en winsten.
Daarom zou in het plan-MER de verplichting moeten worden opgenomen dat in te dienen plannen inzage moeten bieden in de begroting van de projecten en de energieopbrengsten.

Wij pleiten ervoor bij het onderzoek naar alternatieven strak de richtlijnen aan te houden van de SMB-richtlijn. Artikel 5, lid 1 en bijlage 1 bij de richtlijn geeft de vereiste bepalingen..

2.4 Alternatieven en varianten

Alternatieven 1. Maximaal

'Daarnaast zijn de zoekgebieden uit de Houtskoolschets richtinggevend.'

Reactie KK

KK acht de vrijheid die de provincie zich hier verschaft onaanvaardbaar. Het coalitieakkoord heeft een eenduidige strekking, waaraan niet moet worden getornd. Ook de onderhavige notitie heeft ten aanzien van de locaties duidelijke uitgangspunten. Het is zeer gewrongen om de zoekgebieden uit hoofdstuk 5 van de Houtskoolschets hier naast te plaatsen en bijvoorbeeld bestaande initiatieven rücksichtslos over te nemen (en in te zetten als keuzes van het bestuur).

De impact van zeelocaties in de groei naar duurzaamheid wordt overigens geheel buiten beschouwing gelaten. Gelet op de begrijpelijke bezwaren tegen plaatsingen in of in de nabijheid van de Waddenzee zou het bevorderen van samenwerking met initiatieven voor WE op zee voor de hand, liggen.

3. Detailniveau Plan-MER

3.2 Beoordelingskader

Op blz 12 wordt de vijf punten schaal van het beoordelingskader toegelicht.
De 0 impliceert geen significant effect.

Reactie KK

KK acht het wenselijk dat bij elke beoordeling de 0 keuze wordt verantwoord.

28 november 2011

Voor de stichting Kleare Kimen

Leeuwarden, 21 juni 2012

Aan: Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark Fryslân
 Postbus 223
 2250 AE Voorschoten.

L.S.

Hierbij een reactie van de Stichting Gjin Romte Foar Wynhannel (GRFW) op uw voornemen voor het ontwikkelen van een MER t.b.v. de bouw van een windpark in Friesland ten zuiden van de Afsluitdijk.

Hiertoe hebben wij de stukken bestudeerd die ter inzage lagen in de Gemeente Súdwest Fryslân op het gemeenteloket te Sneek.

Hierbij geeft de Stichting GRFW haar zienswijze op windenergie in het algemeen en vervolgens haar voorlopige zienswijze op het voorliggende voorstel.

Algemeen:

Volgens de zienswijze van de Stichting GRFW dient het terugdringen van de uitstoot van het broeikasgas CO₂ de primaire doelstelling te zijn voor de realisatie van plannen voor het opwekken van hernieuwbare groene energie.

Hierbij weet de Stichting zich gesteund door de mening van de Energieraad, o.a. in haar brief van 26 april 2011 aan Minister Verhagen: "Energiebesparing is voor het terugdringen van CO₂ emissies net zo effectief en op die manier tegen aanzienlijk lagere kosten haalbaar".

Verder is de regering er op gericht alleen subsidies te verstrekken aan de meest kostenefficiënte technologieën.

Windenergie blijkt inmiddels uit een aantal rapporten die onlangs zijn uitgekomen een ontoereikend middel te zijn om een zinvolle bijdrage te leveren aan het realiseren van deze hoofddoelstelling.

- Wij willen hierbij wijzen op een rapport dat onlangs is uitgebracht door de heren Fred Udo, Kees de Groot en Kees le Pair. (zie bijlage 1)
- Recent verscheen een rapport in Engeland waaruit blijkt dat het realiseren van gasgestookt elektriciteitscentrales een grotere CO₂ besparing oplevert dan windenergie (zie bijlage 2, (samenvatting); voor het totale rapport zie: www.policyexchange.org.uk / Fuelling transition: Prioritising Transition resources for carbon emissions reduction / download report).

Uit de door u in uw Notitie Reikwijdte en detailniveau Windpark Fryslan genoemde literatuurlijst blijkt dat u deze rapporten, die u ongetwijfeld zult kennen, niet zodanig opportuun acht om ze in uw overwegingen op te nemen. Wij hebben het gevoel dat uw initiatief eenzijdig op rapporten berust, afkomstig van bronnen die het realiseren van windprojecten ten doel hebben.

Volgens onze zienswijze mag van een op te stellen Milieu Effect Rapportage toch primair worden verwacht dat deze onomstotelijk aantoont dat de bouw van een megawindpark een zinvolle bijdrage zou kunnen leveren aan de klimaatdoelstellingen i.c. de mondiale beperking van de CO₂ uitstoot.

Het lijkt ons de hoogste tijd worden dat er door middel van onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek wordt nagegaan in hoeverre windenergie een zinvolle bijdrage levert aan de strijd tegen klimaatverandering en mogelijke toekomstige energietekorten.

Het concrete voorstel:

Kader 1. Visie initiatiefnemer Windpark Fryslân b.v.

In de MER zal o.i. moeten worden duidelijk gemaakt waarom de Afsluitdijk behoefte heeft aan een aanwinst, een "landmark", dat volgens onze visie alleen maar een verarming kan betekenen voor de schaal van de Afsluitdijk, de weidsheid van het IJsselmeer en het natuurgebied de Waddenzee. De weidsheid van het IJsselmeer wordt door de bouw van de vele gigantische windparken er omheen juist teniet gedaan, omdat daardoor de schaal van het meer wordt verkleind en de ruimtelijke kwaliteit verloren gaat. Op deze wijze wordt het kind met het badwater weggegooid.

De bouw van het windpark mag nooit ten doel hebben eenzijdig ruimte te bieden aan de behoefte aan investeringsmogelijkheden of aan de behoefte aan windmolens als "iconen" van groene energie. Daarvoor staan er al genoeg, zonder dat deze de Nederlanders aantoonbaar energiebewust hebben gemaakt.

Kader 2. Interprovinciaal Wind Park Afsluitdijk (IPWA).

De Stichting GRFW had al de nodige bedenkingen tegen het plan IPWA. Alleen wanneer vast zou staan dat Windpark Fryslân er toe leidt dat het vaste land van Friesland verschoond blijft van zowel bestaande, als eventueel nieuw te plaatsen windturbines, zou dit plan een voordeel kunnen opleveren.

Kader 3. Plan-MER en Project-MER.

In de MER zal moeten worden aangetoond dat de geluidshinder voor met name de recreatiegebieden nabij Makkum niet onaanvaardbaar zal worden. Mede gezien het spiegelend wateroppervlak van het IJsselmeer kan worden verwacht dat de gangbare geluidsberekeningen niet zullen opgaan. Ook zal moeten worden aangegeven in hoeverre de initiatiefnemers verantwoording zullen nemen wanneer het windpark tot veelvuldige klachten betreffende geluids- en zichthinder aanleiding geeft.

Kader 4. Landschap.

Volgens onze zienswijze wordt door de plaatsing van een windpark van deze afmetingen – zoals al eerder hierboven gemeld - ernstig afbreuk gedaan aan de door u zo geroemde kernkwaliteiten zoals weidsheid en openheid van IJsselmeer (en Waddenzee). Dat hier sprake is van een respectvolle ontmoeting van natuur en technologie lijkt ons, mede gezien de gigantische afmetingen van de geplande windturbines en van het windpark een chotspe. De windturbines krijgen dusdanige enorme afmetingen en aantallen dat deze de maat van de Afsluitdijk en het IJsselmeer overstijgen.

Kader 5 Natuur.

Volgens onze zienswijze is de afstand van het windpark van 500 meter tot de Afsluitdijk onvoldoende om de vogeltrekroutes tussen Siberië en Afrika niet te verstoren. Het voorgaande plan IPWA hield in elk geval een afstand van 1000 meter aan, terwijl dat voorstel zich vrijer t.o.v. de dijk opstelt. .

Hierbij willen wij het vooralsnog laten.

Hoogachtend.

Stichting Gjin Romte Foar Wynhannel.

Vereniging Plaatselijk Belang Makkum

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark Fryslân
 Postbus 223
 2250 AE Voorschoten

ONTVANGEN
 27 JUN 2012

Makkum, dinsdag 26 juni 2012

Onderwerp: Zienswijze Windpark Fryslân

Geachte heer/mevrouw,

Wij dienen bij u onze zienswijze in met betrekking tot de ontwikkeling van Windpark Fryslân. De onderstaande onderwerpen willen we als Plaatselijk Belang Makkum, vertegenwoordigers van de Makkumer gemeenschap, onderzocht hebben:

1. *Natuurdoelstellingen*

Vanwege het feit dat de Makkumer noord waard aangemerkt is als Natura2000 gebied en deel uitmaakt uit de ecologische hoofdstructuur wensen wij dat onderstaande aspecten onderzocht worden:

- a. De invloed van een eventueel windpark op migrerende vissoorten als paling, rivierprik, zeeprik, houting, grote marene en forel.
- b. De invloed van een eventueel windpark op de ontwikkeling en groei van week en schaaldieren en daarmee de invloed op de gehele voedselketen t.b.v. de fauna die voorkomen in het IJsselmeergebied.
- c. Welk verstorend al dan niet barrière werkend effect heeft een eventueel windpark op vogel- en vleermuissoorten in het betreffende IJsselmeergebied en voor welke soorten is dit van toepassing.
- d. De verwachte aantallen aanvaringslachtoffers per voorkomende vogelsoort in het betreffende plangebied per jaar.
- e. De mogelijk negatieve effecten van windturbines op de habitat kwaliteit van de Noordse woelmuis.

2. *Landschap, sociaal milieu en leefomgevingskwaliteit*

Een windpark op enkele kilometers voor de kust van Makkum kan grote gevolgen hebben voor de beleving van het landschap door bewoners en bezoekers. Als Plaatselijk Belang Makkum willen we de volgende zaken betreffende dit onderwerp onderzocht hebben:

- a. De visuele impact op het ongerepte uitzicht vanaf het Makkumer strand bij plaatsing van het door de initiatiefnemer voorgenomen aantal van de "indicatieve turbineklassen: 5-8 MW en de 3-5 MW".

Vereniging Plaatselijk Belang Makkum

- b. Belevingswaarde van de bewoners en de bezoekers/toeristen van de Friese zuidwest kust: Welke effecten heeft het voorgenomen windpark op de toeristische sector in Makkum? Wat is de verwachte inkomstenderving voor de toeristische sector in Makkum en welke invloed heeft dit op de omzet en drempelwaarde van de Makkumer middenstand en de ondernemers op het strand. Ook dient onderzocht te worden hoe de verhouding is van de verwachte omzet van het windpark ten opzichte van de eventueel gederfde inkomsten van de toeristische sector in de gemeente Súdwest Fryslân.
- c. De directe en indirecte gevolgen van het voorgenomen windpark op de werkgelegenheid in Makkum en omgeving.
- d. De toekomst van de visserijbedrijven en de mogelijkheden van de visserij in het plangebied.
- e. De gevolgen voor de gezondheid bij het realiseren van het voorgenomen windpark. Daarbij moet het volgende onderzocht worden:
 - 1) Geluidsoverlast van het windpark voor het dorp Makkum en het nabij gelegen Makkumer strand per windkracht (Bft) .
 - 2) Gevolgen van geluidsgolven op de volksgezondheid voor het dorp Makkum en het Makkumer strand.
 - 3) Gevolgen van eventuele straling die ontstaat voor het dorp Makkum en het Makkumer strand.
 - 4) Gevolgen van de schittering en slagschaduw die bij verschillende lichtinvallen ontstaat voor het dorp Makkum en het Makkumer strand.

Gezien ons geringe kennis over dit initiatief, willen wij ons het recht voorbehouden binnen een termijn van zes weken een aanvulling op deze zienswijze in te dienen. Graag ontvangen wij een bevestiging per post van onze zienswijze.

Met vriendelijke groet,

Plaatselijk Belang Makkum

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark Fryslân
 Postbus 223
 2250 AE Voorschoten

(kopie B&W gemeente Súdwest Fryslân)

ONTVANGEN
 27 JUN 2012

Makkum, 26-juni-2012

Betreft: Conceptnotitie reikwijdte en detail Windpark Fryslân

Gachte Heer/Mevrouw,

Onaangenaam verrast door de Kennisgeving Windpark Fryslan wil ik u bij deze verzoeken onderstaande overwegingen mee te nemen in de nog op te stellen Milieu Effect Rapportage (MER).

1. Het plangebied zoals voorgesteld in de "concept notitie reikwijdte en detail" is voor de Watersportvereniging Makkum het gebied waar volop wordt gevaren, gezeild, gezwommen en wedstrijden worden georganiseerd. Kortom een gebied van grote waarde voor de recreatie. In de startnotitie lijkt het alsof dit in het geheel niet belangrijk is, terwijl een groot deel van de economie van het dorp Makkum en de gemeente Súdwest Fryslân afhankelijk is van de watersportsector. We willen u verzoeken om in de MER grondig en in een breed gebied te onderzoeken wat de effecten van het plan op de recreatiesector zullen zijn en de hier aan klevende economische aspecten nadrukkelijk mee te wegen.
2. In de startnotitie wordt expliciet één van kernkwaliteiten van het IJsselmeergebied genoemd: horizon, openheid, leegte, rust, ruimte. Wij zijn van mening dat dit één van de schaarste grondstoffen van Nederland is, immers waar vind je in Nederland nog dezelfde ruimte als op de planlocatie. Veel van onze leden zoeken deze ruimte en rust voor hun eigen welzijn. De MER zou daarom ook expliciet aandacht moeten besteden aan het effect van het ruimtebeslag in algemene zin op het welzijn van mens en dier in de omgeving.
3. Vaststellende dat ruimte één van de schaarste grondstoffen in Nederland is, is het naar onze mening noodzakelijk om die alternatieven te onderzoeken die het minste beslag leggen op deze schaarse ruimte. Waarom wordt in dat kader in het plan niet gekeken naar plaatsing óp de afsluitdijk in plaats van in het IJsselmeer? Naar onze mening zou dit expliciet onderzocht moeten worden als alternatief in de MER.
4. In de MER zou expliciet onderzocht moeten worden of er mogelijkheden bestaan om het plangebied toegankelijk te houden voor de waterrecreatie, dit met meeweging van de veiligheidsaspecten.

Wij wachten de procedures en besluitvorming verder af en zijn gaarne bereid om nadere toelichting te geven bij het opstellen van de MER.

Met vriendelijke groet,

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Datum : 25 juni 2012
Ons kenmerk : 40-12/LH/mka
Betreft : reactie op de conceptnotitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân

ONTVANGEN
27 JUN 2012

Geachte heer, mevrouw,

Met veel belangstelling hebben wij kennisgenomen van uw Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân. In deze brief willen wij mede namens It Fryske Gea, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Waddenvereniging, Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer en Landschapsbeheer Friesland onze reactie geven op de voorliggende notitie. Onze opmerkingen gaan met name in op de afweging tussen de verschillende locaties en de effecten. Aangezien het zowel een project-MER als een plan-MER is, verwachten wij zowel een strategische afweging als een afweging op inrichtingsniveau. Wij kunnen ons voorstellen dat de overheid, met name de provincie, als het gaat om de ruimtelijke afweging hierin een belangrijke rol gaat spelen.

Algemeen

Allereerst willen wij u meedelen dat wij voorstander zijn van windenergie als onderdeel van de transitie naar duurzame energiewinning. Behoud en ontwikkeling van de waarden van natuur, landschap en leefomgeving zijn daarbij uitgangspunt. De plaatsing van windmolens op het land en de wateren daarbinnen moeten ook gezien worden in relatie met de plaatsing van windmolens op zee. Wij verwachten daarom in het MER een afweging tussen dit plan en de ontwikkeling van windparken op zee. Overigens constateren wij met enige zorg het ontbreken van voortgang bij de ontwikkeling van windmolens op zee.

Over de Notitie

Beleidskaders

In de Notitie staan verschillende beleidskaders genoemd waar Windpark Fryslân rekening mee moet houden. Wij missen nog drie beleidskaders in uw notitie. Dat zijn de Spelregels EHS, Nationaal Landschap Súdwest Fryslân en het (toekomstige) toetsingskader Grutsk op 'e Romte. Verder merken we op dat de landschappelijke doelen van de Waddenzee zijn opgenomen in de structuurvisie Derde Nota Waddenzee, voorheen was dit de PKB Waddenzee.

Omdat het voorgenomen plan is gelegen in de Ecologische Hoofdstructuur moet naar onze mening onderbouwd worden op welke wijze de spelregels EHS worden toegepast. Dus: gaat het om een zwaarwegend maatschappelijk belang? Zo ja, is er dan geen alternatieve locatie te vinden? Want alleen dan kan het plan op de beoogde locatie worden uitgevoerd, mits compensatie en mitigatie in voldoende mate worden uitgevoerd.

Het geplande windpark grenst aan Nationaal Landschap Súdwest Fryslân. Daarom is een (negatief) effect op de kwaliteiten van het Nationale Landschap niet uit te sluiten. Wij zijn van mening dat ook de effecten op de kwaliteiten van Nationaal Landschap Súdwest Fryslân betrokken moet worden bij de effectenbeoordeling.

Grutsk op 'e Romte is onlangs gepubliceerd. Het is een nadere uitwerking van het Streekplan en heeft betrekking op de kernkwaliteiten van het landschap (in landschapstypen). Grutsk geeft kaders en richtlijnen voor ontwikkelingen in het landschap.

Hoewel het nog niet is vastgesteld willen wij toch voorstellen dat u rekening houdt met de in Grutsk gestelde kaders.

Participatie en sanering

In de Notitie wordt aangegeven dat er ruime participatiemogelijkheden in het windpark worden gegeven om bij te kunnen dragen aan het saneren van oude windmolens. Dit vinden wij een positieve insteek. Wij vinden het daarom belangrijk dat er bindende afspraken komen over participatie en sanering. Op dit moment is dat nog niet het geval. In het MER moet daarom worden onderzocht wat de effecten zijn als gevolg van sanering, maar ook van geen of beperkte sanering.

Meerdere plannen

Het plan Windpark Fryslân is niet het enige plan voor een grootschalig windturbinepark in het IJsselmeer. Er zijn in elk geval plannen voor een windpark op de Afsluitdijk, plannen om de windmolens langs de dijk bij Lelystad te vervangen door grote molens, twee plannen in het Markermeer, windpark Noordoostpolder langs en in het IJsselmeer en plannen voor molens op de Houtribdijk. Wij verwachten dat in het MER duidelijk wordt wat de effecten zijn van al deze plannen in relatie tot de plannen voor Windpark Fryslân.

Waddenzee

Het plan is ook niet het enige plan dat dicht bij de Waddenzee gepland is. De Waddenzee heeft niet alleen belangrijke en unieke landschappelijke waarden maar is ook een belangrijke rust- en foerageerplek voor diverse beschermde (trek) vogels. Daarnaast volgen veel vogels de kustlijn. Omdat het hier niet gaat om het enige windpark dat mogelijk aan de waddenkust komt zal duidelijk moeten worden of dit, van alle mogelijk locaties, de beste plek is.

Interferentie

In het MER dat wordt opgesteld voor Windpark Fryslân moet in elk geval worden onderzocht of en in hoeverre er interferentie optreedt met deze andere geplande windparken in en in de nabijheid van het IJsselmeer. Gezien de afmetingen van de moderne windturbines lijkt dit haast onvermijdelijk. In uw notitie staat dat onderzocht wordt in hoeverre er interferentie optreedt met windparken *in de nabijheid* van windpark Fryslân. Wij verzoeken u te specificeren wat u precies verstaat onder "in de nabijheid" omdat anders mogelijk niet in voldoende mate in beeld gebracht wordt wat de effecten zijn van verschillende windparken in en om het IJsselmeer in combinatie met het nu voorliggende plan. Onze stelling is dat het gaat om alle plannen in het IJsselmeer vanwege de impact op het landschap, die moet juist heel ruim onderzocht worden vanwege de afmetingen van de molens die hebben daardoor effect op de wijde omgeving rondom het windpark.

Locatie

U geeft aan te gaan onderzoeken of de door u beoogde locatie voor het Windpark geschikt is, maar niet of het de *meest geschikte* locatie is. Wij zijn van mening dat juist wel moet worden onderzocht of uw locatie de meest geschikte is, omdat er, zoals eerder opgemerkt, meer plannen zijn in het IJsselmeer. In het MER moet worden onderzocht hoeveel windmolens het IJsselmeer maximaal aankan om onaanvaardbare negatieve effecten op landschap en natuur te voorkomen. Op basis van dat onderzoek kan pas worden bepaald waar deze windenergie het beste gewonnen kan worden om de negatieve effecten zo beperkt mogelijk en de opbrengsten zo hoog mogelijk te laten zijn. Deze afweging moet integraal gemaakt worden en niet ad hoc, zoals nu voor de verschillende plannen gebeurt.

Cumulatie

Ook cumulatie door bestaande windparken en de geplande windparken moet worden onderzocht in het MER. Naast de cumulatie van bestaande en nieuwe geplande andersoortige projecten in het IJsselmeer en waddengebied, zoals het plan voor zandwinning van Smals IJsselmeer BV, de zoutwinning door Frisia BV, gaswinning onder de Waddenzee maar ook de combinatie van de effecten met het drukke recreatieve gebruik van het IJsselmeer en de Waddenzee. Wij vragen u specifieker aan te geven welke (mogelijk) cumulerende plannen en/of projecten u gaat onderzoeken.

Zorgvuldigheid

Wij willen voorkomen dat nu gaat spelen dat "wie het eerst komt, die het eerst maalt", en dat daardoor mogelijk betere (gezien vanuit landschap- en natuurbelang) plannen die later worden ingediend niet kunnen worden uitgevoerd omdat (in dit geval) Windpark Fryslân alle "milieuruimte" op het gebied van windenergie in het IJsselmeer al heeft opgeslokt. Dat zou onzorgvuldig zijn en daarvoor is het IJsselmeer te waardevol. Ook moet daarom naar onze mening in het MER niet alleen alternatieve locaties in het IJsselmeer worden onderzocht, maar ook of een locatie op land wellicht geschikter is. In dit verband is ook de brief van de Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer namens een groot aantal natuur- en recreatieorganisaties aan de Tweede Kamercommissies van ELI en I&M van 20 april 2012 van belang. Een kopie van die brief is bijgevoegd.

Resumé

Kort samengevat hebben wij de volgende aanvullingen op uw Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân:

- In het MER moet worden onderbouwd op welke wijze de Spelregels EHS worden toegepast.
- Het Nationaal Landschap Súdwest Fryslân moet worden betrokken als beleidskader en de effecten op het gebied in de hoedanigheid van Nationaal Landschap moeten in beeld worden gebracht in de MER.
- Grutsk op 'e Romte moet worden meegenomen als beleidskader.
- Effecten van wel en niet saneren van oude windmolens in Fryslân moeten onderzocht worden in het kader van de MER.
- In het MER moet worden aangegeven tot en met welke afstand de interferentie met andere (geplande) windparken wordt onderzocht.
- In het MER moet zo volledig mogelijk worden onderzocht welke cumulerende effecten het geplande windpark Fryslân heeft met andere (geplande) plannen en/of projecten, naast andere windplannen gaat het om plannen als zand- zout- of gaswinning en activiteiten op het gebied van recreatie. Wij vragen u helder aan te geven welke criteria u gebruikt om een plan/project wel of niet mee te wegen in het onderzoek naar cumulerende effecten.
- In het MER moet worden aangegeven welke locatie het meest geschikt is voor het winnen van windenergie in het IJsselmeer. In het MER moet ook een vergelijking met locaties voor wind op land worden meegenomen. Niet alleen locaties in de nabijheid van het geplande Windpark Fryslân moeten worden onderzocht, maar de meest geschikte locatie in het IJsselmeer. De locatie moet tevens worden onderzocht in relatie tot effecten op het waddengebied.
- Verder moet worden onderzocht hoeveel windmolens het IJsselmeer maximaal aankan en op welke locatie deze het beste kunnen worden gerealiseerd.

Uiteraard zijn wij bereid onze reactie nader toe te lichten.

Hoogachtend

Friese Milieu Federatie mede namens It Fryske Gea, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Waddenvereniging, Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer en Landschapsbeheer Friesland

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. Commissie EL&I en Commissie I&M

Heiloo, 20 april 2012

Betreft: Grootschalige energieprojecten binnen de Rijkscoördinatieregeling /
windenergie op land.
Behandeld door:
Doorkiesnummer:
Ons kenmerk: 12.226

Geachte dames, heren,

Wij, de Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer en de Stichting Waterrecreatie, maken ons grote zorgen over de wijze waarop de regie wordt gevoerd ten aanzien van de realisatie van de (wind)energiedoelstelling in Nederland. Dit gebeurt in onze optiek in onvoldoende samenhang, te versnipperd, op basis van onvolledige informatie, met onvoldoende participatie en daarom onzorgvuldig.

Het IJsselmeergebied is een uniek recreatie- en natuurgebied, beschermd door Europese regelgeving. Het gebied is een belangrijke economische factor voor Nederland en speelt op internationaal niveau een cruciale rol voor de fauna.

Het is van essentieel belang dat dit gebied open blijft, aangezien de openheid, de ruimtelijke beleving van natuur, landschap en water, dé reden is voor watersporters, andere recreanten en ondernemers om in het IJsselmeergebied voor een jaarlijkse omzet van ruim 700 miljoen euro te zorgen.

Het IJsselmeergebied is het Blauwe Hart van Nederland, een icoon, vanuit de ruimte zichtbaar, en een van de weinige plekken in Nederland waar de kernwaarden openheid, stilte, duisternis en rust nog te vinden zijn.

Het Rijk heeft de overheidstaken op het gebied van ruimtelijke ordening, landschap en natuur aan de provincies en gemeenten gedelegeerd. De provincies zijn bezig te bepalen waar zij windenergieparken willen realiseren. Tegelijkertijd stelt het Rijk een Rijksstructuurvisie Windenergie op land op, om eventueel extra gebieden voor windenergie in de provincies aan te wijzen of gebieden uit te sluiten. De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) geeft immers aan dat het toetsingskader voor windenergieprojecten op land moet worden uitgewerkt in een Rijksstructuurvisie.

Verwacht wordt dat in mei van dit jaar, in overleg met de provincies, de gebieden worden aangewezen waar eventueel windmolenparken gevestigd zouden kunnen worden (zgn. zoekgebieden). Op basis daarvan worden vervolgens een plan-MER en MER opgesteld. Deze MER-procedures brengen de verschillende effecten van de doelstelling van 6000 MW windenergie op land in beeld. Gepland is dat deze MER-procedures eind 2012 afgerond zijn.

Intussen is er echter een groot aantal projecten aangemeld voor de Rijkscoördinatie-regeling (Rcr) op basis van de Elektriciteitswet. Voor het IJsselmeergebied zijn er 6 grootschalige initiatieven, met een totaal vermogen van ca. 900 tot 1300 MW. Het feit dat deze initiatieven genomen worden, lijkt te duiden op een behoorlijk vertrouwen in de economische haalbaarheid van grootschalige windenergieprojecten, waardoor de urgentie voor het gebruik van de versnelde procedure ontbreekt.

In de brief van Minister Verhagen van 10 april jl. aan de Tweede Kamer over dit onderwerp blijft onduidelijk dat de, voor de Rcr aangemelde projecten, niet vooruitlopend op de structuurvisie windenergie op land zullen worden behandeld. De brief suggereert dat deze projecten al "in de pijplijn" zitten en dat het kader van de Rijksstructuurvisie Windenergie op Land voor toekomstige projecten geldt. Integrale beoordeling is dan niet meer mogelijk. Dit baart ons grote zorgen!

Het effect van grote windmolens is dat de ruimte kleiner lijkt. Zij hebben dus een zeer grote impact op de ruimtelijke belevingswaarde van het IJsselmeergebied. Aantasting van de kernkwaliteit openheid heeft negatieve gevolgen voor de werkgelegenheid in de recreatiesector in en rond het IJsselmeergebied. Juist in deze economisch moeilijke tijden moeten natuur en recreatie gezond en sterk blijven, want zij zijn bronnen voor welvaart en welzijn.

Daarom is juist in dit gebied een gedegen, integrale en zorgvuldige belangenafweging noodzakelijk, waarin alle consequenties helder en gefundeerd beargumenteerd zijn. Hierbij past het niet om de aangemelde grote projecten buiten het afwegingskader van de Rijksstructuurvisie Windenergie op land te houden. Het gebruik maken van de Rijkscoördinatieregeling voor deze initiatieven, vooruitlopend op de vaststelling van de Rijksstructuurvisie Windenergie op land, is oneigenlijk, onzorgvuldig en faciliteert een onnodige versnelling van de plaatsing van windmolenparken, waarvoor het Rijk en de provincies juist bezig zijn de randvoorwaarden en kaders op te stellen.

Wij dringen er daarom nadrukkelijk op aan dat de projecten, die aangemeld zijn voor de Rcr, meegenomen worden in de Rijksstructuurvisie Windenergie op Land, zodat een integraal, zorgvuldig beeld kan worden gekregen van de effecten van mogelijke windmolenparken op de recreatieve, landschappelijke en natuurlijke waarden van het IJsselmeergebied.

Ook pleiten wij samen met de Milieu Federaties en andere natuur- en recreatieve organisaties rond het IJsselmeergebied voor een integraal afgewogen plan voor het Blauwe Hart van Nederland, naast de structuurvisie Wind op land, waarbij maatschappelijke partijen intensief worden betrokken.

Hoogachtend,

mede namens

van de Stichting Waterrecreatie,

 watersportverbond

HET FLEVO
LANDSCHAP

IJsselmeervereniging

Marina Den Oever

Noorderdijkweg 25A
1771 MJ Wieringerwerf
Telefoon (0227) 51 17 89
Fax (0227) 51 18 91
www.marinadenoever.nl
info@marinadenoever.nl
ING bank 65.57.17.692

ONTVANGEN
27 JUN 2012

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Datum: Wieringerwerf, 26 juni 2012.

Betreft: Zienswijze op Conceptnotitie reikwijdte en detail Windpark Fryslân

Geachte mevrouw, mijnheer,

Hieronder geven wij onze zienswijze op de conceptnotitie Reikwijdte en Detail (hieronder: 'de notitie') voor de m.e.r.-procedure van Windpark Fryslân.

Deze zienswijze dienen wij in namens een aantal ondernemingen, particulieren, verenigingen en stichtingen met belangen in de recreatieve sector en onroerend goed bij ons in Wieringerwerf / Den Oever in de gemeente Hollands Kroon.

Algemeen

Wij zijn een van de (mede) opdrachtgevers voor het onderzoek 'Gevolgen windmolenpark Afsluitdijk voor de waterrecreatie' (hieronder: 'de rapportage'), uitgebracht door Waterrecreatie Advies op 21 juni 2012. Via onder andere de Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren heeft u een exemplaar van de rapportage ontvangen. Omdat gebleken is dat de belangen van de water- en oeverrecreatiesector in de procedures rond windmolenparken, zoals die bij de Noordoostpolder niet of onvoldoende worden meegenomen, hebben wij besloten dit zelf te laten onderzoeken. De uitkomsten baren ons ernstig zorgen. Het onderzoek bevestigt dat openheid, ruimte, rust en duisternis het belangrijkste motief is van onze klanten, ligplaatshouders en passanten, om in het gebied te varen. Dit zijn precies de kernkwaliteiten van het gebied zoals aangegeven door het rijk in onder andere de Nota Ruimte, de Integrale visie IJsselmeergebied en de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied in opdracht van het Deltaprogramma. Het windmolenpark, in welke vorm en schaal dan ook, vormt een ernstige bedreiging van deze kernkwaliteiten en daarmee voor de levensvatbaarheid en het voortbestaan van ons bedrijf.

Dit in tegenstelling tot hetgeen de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State op 8 februari 2012 heeft geconcludeerd over de belangen van- en gevolgen voor de waterrecreatie in haar uitspraak over het Windpark Noordoostpolder. Wij vragen hierbij dan ook of de diverse adviseurs waaronder de Commissie voor de milieueffectrapportage serieus aandacht willen besteden aan de inhoud van de rapportage, de terechte vragen die daarin direct of impliciet worden gesteld en de mogelijke gevolgen voor onze sector. Het is van groot belang dat in het MER of parallel daarin in een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) alle achtergronden van dit initiatief en de gevolgen op een zorgvuldige wijze in kaart worden gebracht. Indien blijkt dat economische schade voor onze sector, ons bedrijf en/of bijbehorend onroerend goed niet kan worden uitgesloten, zullen wij overwegen aanspraak te maken op planschade. Het is een bewuste keuze om de kernkwaliteiten van het gebied aan te tasten waardoor de toeristische waarde en onze nationale en internationale concurrentiepositie gevaar loopt.

Marina Den Oever

Noorderdijkweg 25A
1771 MJ Wieringerwerf
Telefoon (0227) 51 17 89
Fax (0227) 51 18 91
www.marinadenoever.nl

Procedure

Op dit moment geldt onder andere de Nota Ruimte en de Integrale visie IJsselmeergebied als vigerend beleid. In haar uitspraak over het windpark Noordoostpolder maakt de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State daar ook gebruik van. Volgens dit beleid is een windmolenpark bij de Afsluitdijk ongewenst. Het is voor ons dan ook onbegrijpelijk dat het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu deze notitie over het Windpark Fryslân ter inzage leggen, terwijl het plan expliciet strijdig is met het vigerend beleid van het rijk. Het is duidelijk dat dit gebeurt in afwachting van de nog te verschijnen Structuurvisie Wind op Land (SWOL). Omdat de SWOL nog niet uit is, kunnen wij niet beoordelen op welke gronden de ministeries afwijken van het huidige beleid en van mening zijn dat de kernkwaliteiten en de recreatieve waarde van het IJsselmeergebied ondergeschikt is aan de doelstelling om duurzame energie in Nederland op te wekken. Dat betekent ook dat wij niet volledig kunnen zijn in het stellen van vragen over onderwerpen die zouden moeten worden gewogen in de MER-procedure. Wij kunnen geen oordeel vellen over de noodzaak van dit park bij gebrek aan inzicht in alternatieven en zijn derhalve van mening dat de procedure moet worden stopgezet in afwachting van een duidelijke en onderbouwde visie van het rijk (inclusief de Tweede Kamer) op windenergie in Nederland. De belangen zijn te groot om te negeren en zo maar een windpark van deze omvang ter inzage te leggen.

Voornemen, alternatieven en varianten

Wij zijn niet tegen duurzame energie, maar van mening dat een reële afweging moet worden gemaakt. Het plangebied zoals aangegeven in figuur 3 op bladzijde 20 is groot. Het is onduidelijk waar deze afmetingen op zijn gebaseerd, maar dat is een consequentie van de door de initiatiefnemer en de ministeries gevolgde procedure. Met zichtafstanden van 30 tot 40 kilometer bij redelijke weersomstandigheden wordt vanaf Breezanddijk het weidse beeld op de Friese IJsselmeerkust tot en met Stavoren door windturbines verstoord. Omgekeerd wordt vanaf Kornwerderzand het beeld op de Noord-Hollandse IJsselmeerkust verstoord tot en met Enkhuizen. De hoogte van de turbines en diameter van de wieken wordt in de notitie niet aangegeven. Wij nemen aan dat in het MER rekening gehouden wordt met de effecten van slagschaduw en ondergaande zon in de hele kustzone.

In het vigerend beleid (zie hiervoor) gaat het rijk er van uit dat er geen sprake mag zijn van omheining door windmolens in het IJsselmeergebied of het plaatsen van windmolens voor de kusten van het oude land. Wij willen zeker stellen dat de visualisaties zodanig zijn dat een reëel beeld ontstaat van de te verwachten situatie, zowel vanaf het land vanuit de diverse historische steden en dorpen als vanaf het water. Vooral de vrije zichtlijnen en de directe vaarroutes van en naar Friesland vanuit Marina Den Oever BV worden door dit plan ernstig aangetast.

Ook vanaf de Waddenzee en vanaf de Waddeneilanden omdat de nieuwe generatie turbines ook vanaf de Waddeneilanden goed zichtbaar zullen zijn. Op dit punt verwijzen wij naar de conclusies en aanbevelingen, hoofdstuk 6 uit het onderzoek van Waterrecreatie Advies over de gevolgen van dit park.

Door de gevolgde procedure zijn de inspraakmogelijkheden ten aanzien van dit windpark, net als bij het windmolenpark Noordoostpolder, beperkt. Het zou getuigen van zorgvuldigheid als over de wenselijkheid van dit park en andere mogelijke grootschalige nieuwe windmolenparken in het IJsselmeergebied (cumulatie?) een breed onderzoek wordt georganiseerd onder de direct betrokkenen: de bevolking in de diverse steden en dorpen, recreanten (watersport en oeverrecreatie), het bedrijfsleven en overige toeristen. De belangen zijn groot. Omdat in het hele IJsselmeergebied nog geen turbines van deze omvang voorkomen, zijn velen zich niet bewust van de mogelijke gevolgen van dit initiatief, noch van de beperkte inspraakmogelijkheden.

Marina Den Oever

Noorderdijkweg 25A
1771 MJ Wieringerwerf
Telefoon (0227) 51 17 89
Fax (0227) 51 18 91
www.marinadenoever.nl
info@marinadenoever.nl
ING bank 65.57.17.692

Wij verzoeken u in het MER rekening te houden met bovengenoemde zienswijze en willen door het bevoegd gezag en de initiatiefnemers op de hoogte gehouden worden van hetgeen met onze zienswijze gebeurt en van alle ontwikkelingen en voorbereidingen rond dit windpark.

Hoogachtend,

Marina Den Oever BV

Mede namens:

Bewonersvereniging Wierhoofd

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Betreft: Zienswijze i.v.m. Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân

Gaast 23 juni 2012

Geachte heer mevrouw,

ONTVANGEN
27 JUN 2012

Ik heb kennis genomen van de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân

In verband daarmee heb ik een aantal opmerkingen en vragen.

Ik ben het niet eens met het voornemen op deze locatie in het IJsselmeer een windmolenpark op te zetten om de volgende redenen:

Landschap

Overall in Nederland staan en worden de windmolens en windmolenparken uit de grond gestampt. Dit alles ten einde een door de overheid opgelegde theoretische eis te halen voor duurzame energiebronnen. Het IJsselmeergebied en in het bijzonder bij de afsluitdijk behaalt zijn waarde door de elementen

- Oneindige horizon (zelfs de afsluitdijk heeft hier geen invloed op)
- Weidsheid

Met het inbrengen van een windmolenpark wordt één van de laatste plekken in Nederland, zo niet de laatste plek voorgoed van deze kwaliteit ontnomen.

Verwijderen van bestaande windmolens op land

In de conceptnotitie wordt op pagina 1, tweede alinea gesproken over vermindering van windmolens op land. Graag zouden wij concrete aantallen, plannen en jaartallen gekoppeld zien aan deze vervanging.

- Welke bestaande molens op land worden vervangen
- Waar staan deze
- Op welke datum worden deze vervangen
- Hoeveel worden er vervangen
- Komen deze aantallen overeen met het gestelde te compenseren vermogen
- Is het juridisch mogelijk om dergelijke bestaande molens te vervangen, immers hier zijn ook toezeggingen en vergunningen voor afgegeven.
- In hoeverre is het denkbaar dat bestaande molenbezitters op land kunnen procederen om de molens te behouden
- Welke garanties worden afgegeven omtrent bovengenoemde punten

Alternatieven

Wij zijn van mening dat er mogelijk veel betere alternatieven zijn. Hierbij denken wij aan:

- Blue energie project waarbij onderzoek al loopt bij de afsluitdijk
- Energie uit zonnecollectoren. Waarom wordt de afsluitdijk niet volledig beplakt met dit soort elementen? Vanuit landschap, natuur en recreatie biedt dit veel meer perspectief. Is deze vergelijking in onderzoek gemaakt en waarom zouden deze twee niet tegen elkaar kunnen worden ingewisseld? 250-400 MW is wellicht ook uit deze bronnen te halen. Uiteindelijk gaat het om een eis voor duurzame energie.

Recreatie

Het gehele IJsselmeergebied is een groot recreatiegebied. De waarde van dit gebied wordt met name bepaald door watersporters die getrokken worden naar de oude historische steden (Enkhuizen, Medemblik, Stavoren, Workum, Makkum, Hindeloopen etc.)

Een tweede aspect vormt de weidsheid die door veel toeristen als waarde wordt gezien. Bij het verlaten van de haven is er nu nog de "oneindige horizon". Deze waarde wordt nergens in Nederland gehaald. Met het plaatsen van windmolens op of bij de afsluitdijk wordt deze zeer belangrijke waarde teniet gedaan.

Wij maken ons grote zorgen op de invloed van het aanbrengen dit park op de recreatie. Met name ook de financiële gevolgen voor Friesland en Noord Holland in het algemeen.

Bovenstaande genoemde punten vragen om zeer zorgvuldig uitvoerig onderzoek.

Vleermuizen

Is er onderzoek gedaan naar de gevolgen voor vleermuizen in dit gebied.

Trekvogels

Bijzondere aandacht vormen de gevolgen voor trekvogels. Contact met de universiteit van Groningen, studierichting trekvogels, geeft aan dat zij zeer grote negatieve gevolgen verwachten voor trekvogels.

Graag zouden wij zeer uitgebreid onderzoek willen naar dit gegeven.

(Militaire) vliegroutes

Wij vrezen voor aangepaste vliegroutes dicht bij Makkum, Gaast en Workum ten opzicht van de huidige vliegroutes. Kan aangetoond worden dat dit niet van toepassing is

Waddenzee

Het park ligt bijzonder dicht bij de Waddenzee. Eerdere plannen (1997) zijn ook met name om deze redenen gestrand. De invloed van de windmolens op dit gebied is echter veel groter geworden door de veel grotere molens van bijna 200m tiphoogte.

- Wat is de invloed van de slagschaduw op dit waddengebied. Gezien de zonligging heeft dit gebied hier namelijk zeer veel last van
- Wat is de invloed van het geluid van de windmolens op het waddengebied.
- Wat is de invloed van markeringslichten op de natuur van de Waddenzee

Visuele studie

Graag zouden wij willen aandringen op een visuele studie waarbij het windmolenpark vanuit de volgende plaatsen wordt gevisualiseerd ten einde het effect op de horizonvervuiling goed te onderzoeken en analyseren

- Vanaf de Houtribdijk
- Vanaf Makkum, Gaast, strand (It Soal) bij Workum, Hindeloopen, Stavoren, Enkhuzen, Medemblik,
- Vanaf Waddeneilanden; Texel, Vlieland, Ameland, Terschelling

Techniek

De windmolens zullen hoogstwaarschijnlijk worden voorzien van rode of witte markeringslichten. Dit is een enorme impact op de duisternis. Daarbij is in de Natura2000 opgenomen dat de waarde van het donker 's nachts niet mag worden aangetast.

Rendement

Er zijn veel onderzoeken naar het rendement van windmolens. Dit roept de volgende vragen op:

- Indien andere alternatieven voor handen zijn, waarom wordt dit dan niet verder onderzocht
- Alle windmolens bij elkaar in Nederland bieden maar een fractie (<14%) van de totale energiebehoefte. Dit is niet in verhouding tot de impact op landschap en natuur.
- Wat is het exacte rendement van dit windmolenpark waarbij alle aspecten van fabricage tot en met sloop worden meegenomen.
- Kan onomstotelijk worden bewezen dat de invloed op natuur, landschap en recreatie in verhouding staat tot dit rendement.

Duurzaamheid

De overheid stimuleert duurzame projecten

In hoeverre wordt bij de fabricage van windmolens deze duurzaamheid meegenomen.

- Wat is de afbreekbaarheid van de gebruikte verven en lakken bij de windmolens
- In hoeverre kunnen alle materialen weer worden hergebruikt (cradle to cradle principe)
- In hoeverre voldoet de leverancier en toeleveranciers aan duurzaamheidseisen gesteld door de overheid

Draagvlak:

In uw conceptnotitie gaat u uit van een breed gedragen plan (blz. 2, 4^e alinea). Hoe gaat u dit toetsen. Op dit moment wordt er door de initiatiefnemers alleen het minimaal benodigde moeite genomen. Wij hebben de indruk dat de angst voor geen draagvlak resulteert in een zo "low profile" mogelijke inzet van de procedure. Graag zouden wij zien dat er een landelijk referendum komt voor windmolenparken in dit enorm kwetsbare gebied.

Vermogen op land

In de conceptnotitie wordt gesproken over “vermogen op land”. Het IJsselmeer is een watergebied en zou niet als gebied dienen te worden bestempeld. Wie/waar is bepaald dat het IJsselmeer onder land valt.

Pro Forma

Graag wil ik de mogelijkheid behouden om nog aanvullende informatie toe te voegen. Gezien de vele aspecten en de onbekendheid met deze procedures zou ik deze mogelijkheid graag behouden aangezien de gestelde termijn voldoende te onderzoeken in dit onderwerp te beperkt is voor een particulier.

Er vanuit gaande dat u mij op de hoogte houdt van verdere ontwikkeling aangaande de verdere procedure verblijven wij,

Hoogachtend

ONTVANGEN
27 JUN 2012

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Lelystad, 26 juni 2012
Betreft: Zienswijze op Conceptnotitie reikwijdte en detail Windpark Fryslân

Geachte mevrouw, mijnheer,

Hieronder geven wij onze zienswijze op de conceptnotitie Reikwijdte en Detail (hieronder: 'de notitie') voor de MER-procedure van Windpark Fryslân.

Het belang van NAUPAR in deze procedure is gelegen in de recreatieve chartervaart op Markermeer, IJsselmeer en Waddenzee. NAUPAR verzorgt de boekingen en klantcontacten voor een groot aantal charterschepen, die ieder voor zich zelfstandige ondernemingen zijn. Deze zienswijze dienen wij dan ook in namens de aangesloten schepen, waarvan een lijst is bijgesloten.

Algemeen

Wij zijn op de hoogte gesteld van het onderzoek 'Gevolgen windmolenpark Afsluitdijk voor de waterrecreatie' (hieronder: 'de rapportage'), uitgebracht door Waterrecreatie Advies op 21 juni 2012. Via onder andere de Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren heeft u een exemplaar van de rapportage ontvangen. Het onderzoek is uitgevoerd omdat gebleken is dat de belangen van de water- en oeverrecreatiesector in de procedures rond windmolenparken, zoals die bij de Noordoostpolder, niet of onvoldoende worden meegenomen. De uitkomsten van het onderzoek baren ons ernstig zorgen.

Het onderzoek bevestigt dat openheid, ruimte, rust en duisternis het belangrijkste motief is van onze klanten uit binnen- en buitenland om in het gebied te varen. Dit zijn precies de kernkwaliteiten van het gebied zoals aangegeven door het rijk in onder andere de Nota Ruimte, de Integrale visie IJsselmeergebied en de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied in opdracht van het Deltaprogramma. Het windmolenpark, in welke vorm en schaal dan ook, vormt een ernstige bedreiging van deze kernkwaliteiten en daarmee voor de levensvatbaarheid en het voortbestaan van ons bedrijf. Dit in tegenstelling tot hetgeen de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State op 8 februari 2012 heeft geconcludeerd over de belangen van en gevolgen voor de waterrecreatie in haar uitspraak over het Windpark Noordoostpolder.

Wij vragen hierbij dan ook of de diverse adviseurs, waaronder de Commissie voor de milieueffectrapportage, serieus aandacht willen besteden aan de inhoud van de rapportage, de terechte vragen die daarin direct of impliciet worden gesteld en de mogelijke gevolgen voor onze sector. Het is van groot belang dat in het MER of parallel daarin in een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) alle achtergronden van dit initiatief en de gevolgen op een zorgvuldige wijze in kaart worden gebracht.

Indien blijkt dat economische schade voor onze sector, ons bedrijf en/of bijbehorend onroerend goed niet kan worden uitgesloten, zullen wij overwegen aanspraak te maken op planschade. Het is een bewuste keuze om de kernkwaliteiten van het gebied aan te tasten waardoor de toeristische waarde en onze nationale en internationale concurrentiepositie gevaar loopt.

Procedure

Op dit moment geldt onder andere de Nota Ruimte en de Integrale visie IJsselmeergebied als vigerend beleid. In haar uitspraak over het windpark Noordoostpolder maakt de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State daar ook gebruik van. Volgens dit beleid is een windmolenpark bij de Afsluitdijk ongewenst.

Het is voor ons dan ook onbegrijpelijk dat het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu deze notitie over het Windpark Fryslân ter inzage leggen, terwijl het plan expliciet strijdig is met het vigerend beleid van het rijk. Het is duidelijk dat dit gebeurt in afwachting van de nog te verschijnen Structuurvisie Wind op Land (SWOL).

Omdat de SWOL nog niet uit is, kunnen wij niet beoordelen op welke gronden de ministeries afwijken van het huidige beleid en van mening zijn dat de kernkwaliteiten en de recreatieve waarde van het IJsselmeergebied ondergeschikt is aan de doelstelling om duurzame energie in Nederland op te wekken. Dat betekent ook dat wij niet volledig kunnen zijn in het stellen van vragen over onderwerpen die zouden moeten worden gewogen in de MER-procedure. Wij kunnen geen oordeel vellen over de noodzaak van dit park bij gebrek aan inzicht in alternatieven en zijn derhalve van mening dat de procedure moet worden stopgezet in afwachting van een duidelijke en onderbouwde visie van het rijk (inclusief de Tweede Kamer) op windenergie in Nederland. De belangen zijn te groot om te negeren en zo maar een windpark van deze omvang ter inzage te leggen.

Voornemen, alternatieven en varianten

Wij zijn niet tegen duurzame energie, maar van mening dat een reële afweging moet worden gemaakt. Het plangebied zoals aangegeven in figuur 3 op bladzijde 20 is groot. Het is onduidelijk waar deze afmetingen op zijn gebaseerd, maar dat is een consequentie van de door de initiatiefnemer en de ministeries gevolgde procedure. Met zichtafstanden van 30 tot 40 kilometer bij redelijke weersomstandigheden wordt vanaf Breezanddijk het weidse beeld op de Friese IJsselmeerkust tot en met Stavoren door windturbines verstoord. Omgekeerd wordt vanaf Kornwerderzand het beeld op de Noord-Hollandse IJsselmeerkust verstoord tot en met Enkhuizen. De hoogte van de turbines en diameter van de wieken wordt in de notitie niet aangegeven. Wij nemen aan dat in het MER rekening gehouden wordt met de effecten van slagschaduw en ondergaande zon in de hele kustzone.

In het vigerend beleid (zie hiervoor) gaat het rijk er van uit dat er geen sprake mag zijn van omheining door windmolens in het IJsselmeergebied of het plaatsen van windmolens voor de kusten van het oude land. Wij willen zeker stellen dat de visualisaties zodanig zijn dat een reëel beeld ontstaat van de te verwachten situatie, zowel vanaf het land vanuit de diverse historische steden en dorpen als vanaf het water. Ook vanaf de Waddenzee en vanaf de Waddeneilanden omdat de nieuwe generatie turbines ook vanaf de Waddeneilanden goed zichtbaar zullen zijn. Op dit punt verwijzen wij naar de conclusies en aanbevelingen, hoofdstuk 6 uit het onderzoek van Waterrecreatie Advies over de gevolgen van dit park.

Door de gevolgde procedure zijn de inspraakmogelijkheden ten aanzien van dit windpark, net als bij het windmolenpark Noordoostpolder, beperkt. Het zou getuigen van zorgvuldigheid als over de wenselijkheid van dit park en andere mogelijke grootschalige nieuwe windmolenparken in het IJsselmeergebied (cumulatie?) een breed onderzoek wordt

georganiseerd onder de direct betrokkenen: de bevolking in de diverse steden en dorpen, recreanten (watersport en oeverrecreatie), het bedrijfsleven en overige toeristen. De belangen zijn groot. Omdat in het hele IJsselmeergebied nog geen turbines van deze omvang voorkomen, zijn velen zich niet bewust van de mogelijke gevolgen van dit initiatief, noch van de beperkte inspraakmogelijkheden.

Wij verzoeken u in het MER rekening te houden met bovengenoemde zienswijze en willen door het bevoegd gezag en de initiatiefnemers op de hoogte gehouden worden van hetgeen met onze zienswijze gebeurt en van alle ontwikkelingen en voorbereidingen rond dit windpark.

Met vriendelijke groet,

~~de~~ Zeilvaart- en Hanzestad Compagnie - Zeilvloot Lemmer Stavoren

Bijlage: lijst aangesloten charterschepen

Bijlage: bij NAUPAR aangesloten schepen/ondernemingen

Alexandra	Linde
Alliantie	Md3
Allure	Meridiaan
Ambiance	Mare fan Fryslân
Amicitia	Nieuwe Liefde
Arbeid Adelt	Noordster
Avondrood	Pouwel Jonas
Atalanta	Res Nova
Abel Tasman	Stedemaeght
Antoinette	Summertime
Anna Trijntje	Sudwester
Auwe neel	Tsjerk Hiddes
Avanti	Medusa
Anna van Elburgh	Vrouw Leentje
Admiraal van Kinsbergen	Vriendschap
Boekanier	Vrijheid
Bontekoe	Willem Barentsz
Brandaris	Welvaart
Dageraad	't Wapen fan Fryslân
Deo Volente	Zeelandia
Eenhoorn	Zorg Met Vlijt
Esperanza	Zuiderzee
Hester	Zuiderzon
Inspiratie	
Klundert 26	
Kaat Mossel	

Watersportcentrum De Zeilhoek b.v.
 Hoogedijk 6-7
 1145 PM Katwoude (Monnickendam)
 www.dezeilhoek.nl
 info@dezeilhoek.nl
 tel: -31 (0) 299 - 65.14.63
 fax: -31 (0) 299 - 65.63.41
 Rabobank Vecht- en Plassengebied - Breukelen,
 rekening nr. 34.28.01.589
 IBAN: NL30 RABO 0342 801589
 BIC: RABONL2U
 B.T.W.-nr.: NL8073.02.703.B.01

27 JUN 2012

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark Fryslân
 Postbus 223
 2250 AE Voorschoten

Katwoude, dinsdag 26 juni 2012

Betreft: Zienswijze op Conceptnotitie reikwijdte en detail Windpark Fryslân

Geachte mevrouw, mijnheer,

Hieronder geven wij onze zienswijze op de conceptnotitie Reikwijdte en Detail (hieronder: 'de notitie') voor de m.e.r.-procedure van Windpark Fryslân.

Deze zienswijze dienen wij in namens onze eigen ondernemingen.

Algemeen

Wij zijn een van de (mede) opdrachtgevers voor het onderzoek 'Gevolgen windmolenpark Afsluitdijk voor de waterrecreatie' (hieronder: 'de rapportage'), uitgebracht door Waterrecreatie Advies op 21 juni 2012. Via onder andere de Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren heeft u een exemplaar van de rapportage ontvangen. Omdat gebleken is dat de belangen van de water- en oeverrecreatiesector in de procedures rond windmolenparken, zoals die bij de Noordoostpolder niet of onvoldoende worden meegenomen, hebben wij besloten dit zelf te laten onderzoeken. De uitkomsten baren ons ernstig zorgen. Het onderzoek bevestigt dat openheid, ruimte, rust en duisternis het belangrijkste motief is van onze klanten, ligplaatshouders en passanten, om in het gebied te varen. Dit zijn precies de kernkwaliteiten van het gebied zoals aangegeven door het rijk in onder andere de Nota Ruimte, de Integrale visie IJsselmeergebied en de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied in opdracht van het Deltaprogramma. Het windmolenpark, in welke vorm en schaal dan ook, vormt een ernstige bedreiging van deze kernkwaliteiten en daarmee voor de levensvatbaarheid en het voortbestaan van ons bedrijf. Dit in tegenstelling tot hetgeen de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State op 8 februari 2012 heeft geconcludeerd over de belangen van- en gevolgen voor de waterrecreatie in haar uitspraak over het Windpark Noordoostpolder.

Watersportcentrum De Zeilhoek b.v.
 Hoogedijk 6-7
 1145 PM Katwoude (Monnickendam)
 www.dezeilhoek.nl
 info@dezeilhoek.nl
 tel: -31 (0) 299 - 65.14.63
 fax: -31 (0) 299 - 65.63.41
 Rabobank Vecht- en Plassengebied - Breukelen,
 rekening nr. 34.28.01.589
 IBAN: NL30 RABO 0342 801589
 BIC: RABONL2U
 B.T.W.-nr.: NL8073.02.703.B.01

Wij vragen hierbij dan ook of de diverse adviseurs waaronder de Commissie voor de milieueffectrapportage serieus aandacht willen besteden aan de inhoud van de rapportage, de terechte vragen die daarin direct of impliciet worden gesteld en de mogelijke gevolgen voor onze sector. Het is van groot belang dat in het MER of parallel daarin in een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) alle achtergronden van dit initiatief en de gevolgen op een zorgvuldige wijze in kaart worden gebracht. Indien blijkt dat economische schade voor onze sector, ons bedrijf en/of bijbehorend onroerend goed niet kan worden uitgesloten, zullen wij overwegen aanspraak te maken op planschade. Het is een bewuste keuze om de kernkwaliteiten van het gebied aan te tasten waardoor de toeristische waarde en onze nationale en internationale concurrentiepositie gevaar loopt.

Procedure

Op dit moment geldt onder andere de Nota Ruimte en de Integrale visie IJsselmeergebied als vigerend beleid. In haar uitspraak over het windpark Noordoostpolder maakt de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State daar ook gebruik van. Volgens dit beleid is een windmolenpark bij de Afsluitdijk ongewenst. Het is voor ons dan ook onbegrijpelijk dat het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu deze notitie over het Windpark Fryslân ter inzage leggen, terwijl het plan expliciet strijdig is met het vigerend beleid van het rijk. Het is duidelijk dat dit gebeurt in afwachting van de nog te verschijnen Structuurvisie Wind op Land (SWOL). Omdat de SWOL nog niet uit is, kunnen wij niet beoordelen op welke gronden de ministeries afwijken van het huidige beleid en van mening zijn dat de kernkwaliteiten en de recreatieve waarde van het IJsselmeergebied ondergeschikt is aan de doelstelling om duurzame energie in Nederland op te wekken. Dat betekent ook dat wij niet volledig kunnen zijn in het stellen van vragen over onderwerpen die zouden moeten worden gewogen in de MER-procedure. Wij kunnen geen oordeel vellen over de noodzaak van dit park bij gebrek aan inzicht in alternatieven en zijn derhalve van mening dat de procedure moet worden stopgezet in afwachting van een duidelijke en onderbouwde visie van het rijk (inclusief de Tweede Kamer) op windenergie in Nederland. De belangen zijn te groot om te negeren en zo maar een windpark van deze omvang ter inzage te leggen.

Voorname, alternatieven en varianten

Wij zijn niet tegen duurzame energie, maar van mening dat een reële afweging moet worden gemaakt. Het plangebied zoals aangegeven in figuur 3 op bladzijde 20 is groot. Het is onduidelijk waar deze afmetingen op zijn gebaseerd, maar dat is een consequentie van de door de initiatiefnemer en de ministeries gevolgde procedure. Met zichtafstanden van 30 tot 40 kilometer bij redelijke weersomstandigheden wordt vanaf Breezanddijk het weidse beeld op de Friese IJsselmeerkust tot en met Stavoren door windturbines verstoord. Omgekeerd wordt vanaf Kornwerderzand het beeld op de Noord-Hollandse IJsselmeerkust verstoord tot en met Enkhuizen. De hoogte van de turbines en diameter van de wieken wordt in de notitie niet aangegeven. Wij nemen aan dat in het MER rekening gehouden wordt met de effecten van slagschaduw en ondergaande zon in de hele kustzone.

Watersportcentrum „De Zeilhoek”

Jachthaven - Jachtmakelaardij - Restaurant - Jachtverhuur - Jachtservice

Watersportcentrum De Zeilhoek b.v.
 Hoogedijk 6-7
 1145 PM Katwoude (Monnickendam)
 www.dezeilhoek.nl
 info@dezeilhoek.nl
 tel: -31 (0) 299 - 65.14.63
 fax: -31 (0) 299 - 65.63.41
 Rabobank Vecht- en Plassengebied - Breukelen,
 rekening nr. 34.28.01.589
 IBAN: NL30 RABO 0342 801589
 BIC: RABONL2U
 B.T.W.-nr.: NL8073.02.703.B.01

In het vigerend beleid (zie hiervoor) gaat het rijk er van uit dat er geen sprake mag zijn van omheining door windmolens in het IJsselmeergebied of het plaatsen van windmolens voor de kusten van het oude land. Wij willen zeker stellen dat de visualisaties zodanig zijn dat een reëel beeld ontstaat van de te verwachten situatie, zowel vanaf het land vanuit de diverse historische steden en dorpen als vanaf het water. Ook vanaf de Waddenzee en vanaf de Waddeneilanden omdat de nieuwe generatie turbines ook vanaf de Waddeneilanden goed zichtbaar zullen zijn. Op dit punt verwijzen wij naar de conclusies en aanbevelingen, hoofdstuk 6 uit het onderzoek van Waterrecreatie Advies over de gevolgen van dit park.

Door de gevolgde procedure zijn de inspraakmogelijkheden ten aanzien van dit windpark, net als bij het windmolenpark Noordoostpolder, beperkt. Het zou getuigen van zorgvuldigheid als over de wenselijkheid van dit park en andere mogelijke grootschalige nieuwe windmolenparken in het IJsselmeergebied (cumulatie?) een breed onderzoek wordt georganiseerd onder de direct betrokkenen: de bevolking in de diverse steden en dorpen, recreanten (watersport en oeverrecreatie), het bedrijfsleven en overige toeristen. De belangen zijn groot. Omdat in het hele IJsselmeergebied nog geen turbines van deze omvang voorkomen, zijn velen zich niet bewust van de mogelijke gevolgen van dit initiatief, noch van de beperkte inspraakmogelijkheden.

Wij verzoeken u in het MER rekening te houden met bovengenoemde zienswijze en willen door het bevoegd gezag en de initiatiefnemers op de hoogte gehouden worden van hetgeen met onze zienswijze gebeurt en van alle ontwikkelingen en voorbereidingen rond dit windpark.

Hoogachtend,

WSC de Zeilhoek b.v.

STICHTING
WATERRECREATIE

IJSSELMEER
EN RANDMEREN

ONTVANGEN
27 JUN 2012

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Lelystad, 26 juni 2012

Betreft: Zienswijze op Conceptnotitie reikwijdte en detail Windpark Fryslân

Geachte mevrouw, mijnheer,

Hieronder geven wij onze zienswijze op de conceptnotitie Reikwijdte en Detail (hieronder: 'de notitie') voor de m.e.r.-procedure van Windpark Fryslân.

1. Inleiding, betrokkenheid en hoofdlijnen zienswijze

De Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren, een samenwerkingsverband van HISWA Vereniging, het Watersportverbond, de Vereniging voor Beroepschartervaart (BBZ) en Sportvisserij Nederland, maakt hierbij van de gelegenheid gebruik haar zienswijze kenbaar te maken inzake de Conceptnotitie reikwijdte en detail Windpark Fryslân.

Sinds 1993 is het samenwerkingsverband actief om ten behoeve van de gebruikers (watersporters en sportvissers), watersportbedrijven en de beroepschartervaart, de watersportmogelijkheden in het IJsselmeer- en Randmerengebied te behouden en te bevorderen. Het IJsselmeergebied is een uniek grootschalig open water dat nationaal en internationaal grote betekenis heeft voor de waterrecreatie. De uitgestrekte openheid heeft een unieke belevingswaarde voor de mens om natuur en landschap te ervaren zowel vanaf het water als vanaf het land. Waterrecreatie voorziet als vorm van vrije tijdsbesteding in een grote maatschappelijke behoefte en sluit aan bij de wens van de regering om uit milieuoverwegingen de mogelijkheden te bevorderen om dichtbij huis te recreëren. In Nederland zijn geen alternatieve grootschalige zoetwatergebieden voorhanden die de rol van het IJsselmeer voor de watersport zouden kunnen overnemen.

Het open water van het IJsselmeergebied is belangrijk voor de natuur, die mede onderdeel is van het recreatieve product. Daarnaast heeft het IJsselmeer ook grote betekenis als economische drager voor de omliggende gemeenten, regio's en provincies. Daarbij moet de economische betekenis van de waterrecreatie niet worden onderschat. In het IJsselmeergebied wordt de omzet van de watersportindustrie geschat op € 632 miljoen en 6.000 arbeidsplaatsen. Dit is een vierde van de totale omzet van de watersportindustrie en bijbehorende werkgelegenheid in Nederland, te weten € 2,7 miljard en 26.000 arbeidsplaatsen. Naast toervaren zijn 60 miljoen dagtochten jaarlijks gericht op diverse andere vormen van waterrecreatie zoals sportvissen, zonnen en zwemmen, waarbij de beleving van het landschap en de natuur een belangrijke rol speelt. Door de bouw van de buitendijkse windturbines inclusief de scheepsveiligheidszone wordt het IJsselmeer gewijzigd in kwalitatief onaantrekkelijk en/of onbevaarbaar water voor de grote watersport.

Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren
Bataviahaven 1, 8242 PR Lelystad
Tel. 0320 71 13 15, Fax 0320 28 13 08
E-mail: info@stichtingwaterrecreatie.nl
Website: www.stichtingwaterrecreatie.nl
Rek.nr. 66.25.51.303, ING Bank Lelystad
K.v.K. Lelystad nr. S.246592

De locaties waar het windpark is gepland heeft een hoge beschermde status in het kader van Natura 2000, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Vogel- en Habitatrichtlijn. Net als door het Windmolenpark Noordoostpolder met volgens het MER 3.500 tot 4.500 dode vogels door aanvaringen met rotorbladen, zullen ook in dit Windmolenpark Afsluitdijk weer duizenden vogels sterven. Wij gaan er van uit dat de passende beoordeling, onderdeel van het MER aan zal tonen of de norm van 1% van de natuurlijke sterfte ondanks cumulatie van alle projecten waaronder het Park bij de Noordoostpolder en de visserij met stand wand in het IJsselmeergebied, niet wordt overschreden. Wij wijzen ook nog even op de passende beoordeling van mei 2012 behorend bij de aanvraag voor een NB-wet vergunning voor de IJsselmeervisserij, waar in hoofdstuk 9 wordt geconcludeerd dat het aantal vogelslachtoffers ("de bijvangst") kleiner is dan 5% van de totale populatie en daarom geen significante effecten kunnen worden verwacht. Het is belangrijk dat in de passende beoordeling duidelijkheid wordt verschaft over gehanteerde of te hanteren methodieken, acceptabele percentages en cumulatie. Onze sector werkt mee aan het opstellen en uitdragen van een gedragscode voor watersporters waarin wordt aangegeven prudent om te gaan met natuurwaarden. De geloofwaardigheid en het draagvlak voor natuur staat op het spel als met meerdere maten wordt gemeten.

De Stichting Waterrecreatie meent dat windparken van deze bovenmenselijke maat ernstig inbreuk maken op de belangrijke waarden voor de waterrecreatie en onherstelbare schade toe brengen aan natuur en landschap. Voor windparken van de voorgestelde omvang biedt het Nederlandse zeegebied voldoende ruimte om aan de doelstellingen van het beleid voor duurzame energie te voldoen. Op die wijze kan het unieke karakter van het IJsselmeer als vaar- en natuurgebied gespaard worden.

Op de website van de Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren, www.stichtingwaterrecreatie.nl, hebben bezoekers het afgelopen jaar aan kunnen geven wat zij van de plannen voor een windmolenpark voor de Noordoostpolder vonden. 90% van de mensen die hebben gereageerd is van mening dat dit windmolenpark er niet moet komen. Het is dus onjuist te stellen, zoals het MER aangeeft, dat er in Nederland geen onderzoek is gedaan naar de relatie tussen recreatie en toerisme en de aanwezigheid van windturbines. Er is zelfs gericht onderzoek gedaan naar de mening van mensen in het gebied met betrekking tot de nu ter visie liggende plannen voor het windpark Noordoostpolder en de uitslag spreekt voor zich. Dat is ook (mede) de reden dat de organisaties binnen de Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren zich tegen deze plannen verzetten.

Bovenstaand is met uitzondering van de opmerking over Natura 2000 en de IJsselmeervisserij een samenvatting van de zienswijzen die wij op 11 december 2009 en op 27 juli 2010 gestuurd hebben over de toen ter inzage liggende Zienswijze Milieueffectrapport (MER) Windpark Noordoostpolder en de Zienswijze op het Rijksinpassingsplan, het MER en de aanvulling op het MER. Inmiddels zijn de vergunningen voor dit park verleend, ondanks de inspanningen van onder andere onze stichting bij de Raad van State om aanleg van de parken te voorkomen. Op hoofdlijnen zijn de argumenten weer hetzelfde, maar wij zullen proberen ze (nog) beter te onderbouwen.

2. Algemeen

In de procedure rond de Windmolenparken bij de Noordoostpolder bleek dat de belangen van de waterrecreatie ondanks onze inspanningen niet zijn meegenomen. Wij stellen het daarom op prijs dat een grote groep jachthavens in het IJsselmeergebied onderzoek hebben laten doen naar de belangen van de waterrecreatie in relatie tot het Windmolenpark Afsluitdijk. Een exemplaar van het rapport 'Gevolgen windmolenpark Afsluitdijk voor de waterrecreatie', opgesteld door Waterrecreatie Advies d.d. 21 juni 2012 is bijgevoegd (bijlage 1).

De uitkomsten zijn voor ons niet verrassend en wij betreuren het dat de initiatiefnemers van de windparken bij de Noordoostpolder dit onderzoek destijds niet hebben laten uitvoeren. Onze sector is toen genegeerd, tot en met de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State op 8 februari 2012, waarin de belangen van- en gevolgen voor de waterrecreatie zijn weggewimpeld (zie ook hoofdstuk 5.1.4. in bijgevoegde rapportage).

Bijgevoegd onderzoek bevestigt dat openheid, ruimte om te varen, rust en duisternis de belangrijkste motieven zijn van ligplaatshouders, passanten en gasten van de chartervaart om in het gebied te varen en te vertoeven. Dit zijn ook de kernkwaliteiten van het gebied zoals aangegeven door het rijk in onder andere de Nota Ruimte, de Integrale visie IJsselmeergebied en de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied in opdracht van het Deltaprogramma.

Het windmolenpark, in welke vorm en schaal dan ook, vormt een ernstige bedreiging van deze kernkwaliteiten en daarmee voor de levensvatbaarheid van het recreatief bedrijfsleven waaronder de leden van HISWA Vereniging en de BBZ en de gebruikers van het gebied zoals de leden van het Watersportverbond, de leden van Sportvisserij Nederland en de ligplaatshouders en gasten van genoemde organisaties door ons vertegenwoordigt. Wij vragen hierbij dan ook of de diverse adviseurs waaronder de Commissie voor de milieueffectrapportage, de provincie Fryslân en de gemeente Súdwest Fryslân serieus aandacht willen besteden aan de inhoud van bijgevoegde rapportage, de terechte vragen die daarin direct of impliciet worden gesteld en de mogelijke gevolgen voor de hele water- en oeverrecreatiesector. Het is van groot belang dat in de passende beoordeling, het MER of parallel daaraan in een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) alle achtergronden van dit initiatief en de gevolgen op een zorgvuldige wijze in kaart worden gebracht. Het is blijikbaar een bewuste keuze om de kernkwaliteiten van het gebied aan te tasten waardoor de toeristische waarde en onze nationale en internationale concurrentiepositie als watersport- en recreatiegebied gevaar loopt. Het is dan ook niet verwonderlijk dat gevreesd wordt voor planschade.

3. Procedure

Op dit moment geldt onder andere de Nota Ruimte en de Integrale visie IJsselmeergebied als vigerend beleid. In haar uitspraak over het windpark Noordoostpolder maakt de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State daar ook gebruik van. Volgens dit beleid is een windmolenpark bij de Afsluitdijk ongewenst zoals blijkt uit bijgevoegde rapportage. Het is voor ons dan ook onbegrijpelijk dat het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu deze notitie over het Windpark Fryslân ter inzage leggen, terwijl het plan expliciet strijdig is met het vigerend beleid van het rijk. Het is duidelijk dat dit gebeurt in afwachting van de nog te verschijnen Structuurvisie Wind op Land (SWOL). Omdat de SWOL nog niet uit is, kunnen wij niet beoordelen op welke gronden de ministeries afwijken van het huidige beleid en van mening zijn dat de kernkwaliteiten en de recreatieve en toeristische waarde van het IJsselmeergebied ondergeschikt is aan de doelstelling om duurzame energie in Nederland op te wekken. Dat betekent ook dat wij niet volledig kunnen zijn in het stellen van vragen over onderwerpen die zouden moeten worden gewogen in de MER-procedure. Wij kunnen geen oordeel vellen over de noodzaak van dit park bij gebrek aan inzicht in alternatieven en zijn derhalve van mening dat de procedure moet worden stopgezet in afwachting van een duidelijke en onderbouwde visie van het rijk (inclusief de Tweede Kamer) op windenergie in Nederland. Het is geen onderwerp voor overhaaste besluiten, zeker niet met de verkiezingen voor de deur. De belangen zijn te groot om te negeren. Wij vinden het ook niet netjes om vlak voor de vakantie een windpark van deze omvang ter inzage te leggen. Pas na het verschijnen van de SWOL en de daarin gemaakte afwegingen kunnen wij een weloverwogen en volledige zienswijze samenstellen over een eventueel Windpark bij de Afsluitdijk. Wij houden ons derhalve het recht voor later nog met aanvullingen te komen, of de hele zienswijze te laten vallen als het park niet in de SWOL als locatie wordt overgenomen. Gaarne vernemen wij hoe u met deze problematiek omgaat. Het beste is volgens ons om de procedure stop te zetten of voorlopig op te schorten.

3. Voornemen, alternatieven en varianten

Het plangebied zoals aangegeven in figuur 3 op bladzijde 20 is groot. Het is onduidelijk waar deze afmetingen op zijn gebaseerd, maar dat is een consequentie van de door de initiatiefnemer en de ministeries gevolgde procedure. Met zichtafstanden van 30 tot 40 kilometer bij redelijke weersomstandigheden wordt vanaf Breezanddijk het weidse beeld op de Friese IJsselmeerkust tot en met Stavoren door windturbines verstoord. Omgekeerd wordt vanaf Kornwerderzand het beeld op de Noord-Hollandse IJsselmeerkust verstoord tot en met Enkhuizen. De hoogte van de turbines en diameter van de wieken wordt in de notitie niet vermeld. Op basis van het opgegeven vermogen verwachten wij turbines die qua afmetingen in de buurt komen of misschien wel groter zijn dan de turbines van het Windmolenpark Noordoostpolder (mashoogte tot 135 meter met een tip van de wiek op ca. 200 meter). Door de grotere hoogte en afmetingen van de wieken, zullen bij ondergaande zon de effecten van slagschaduw in de hele Friese kustzone merkbaar zijn. In het MER zal dit verder onderzocht moeten worden. .

In het vigerend beleid (zie hiervoor en bijgevoegde rapportage) gaat het rijk er van uit dat er geen sprake mag zijn van omheining door windmolens in het IJsselmeergebied of het plaatsen van windmolens voor de kusten van het oude land. Wij willen zeker stellen dat de visualisaties zodanig zijn dat een reëel beeld ontstaat van de te verwachten situatie, zowel vanaf het land vanuit de diverse historische steden en dorpen als vanaf het water. Ook vanaf de Waddenzee en vanaf de Waddeneilanden omdat de nieuwe generatie turbines ook vanaf de Waddeneilanden goed zichtbaar zullen zijn. Op dit punt verwijzen wij naar de conclusies en aanbevelingen, hoofdstuk 6 uit het onderzoek van Waterrecreatie Advies over de gevolgen van dit park.

Het moet ook helder zijn waar een goede visualisatie aan moet voldoen. In de procedure rond het Windpark Noordoostpolder zijn alleen de visualisaties van de ontwikkelaar en opsteller van het MER goed bevonden. Alle andere visualisaties zijn verworpen. Dit heeft geholpen om te voorkomen dat men begrijpt wat er gaat gebeuren. De Stichting Waterrecreatie heeft voor de leden van RRAAM-werk een eenvoudige visualisatie laten maken over de gevolgen van een mogelijk windmolenpark in het Markermeer, ook een initiatief van Ventolines. Deze visualisatie was bedoeld om uit te leggen wat ruimtelijke kwaliteit is in relatie tot het initiatief voor een windmolenpark. De presentatie is bij deze zienswijze gevoegd (bijlage 2). Een groot deel van het recreatie seizoen zijn deze zichtafstanden regel en geen uitzondering. Het betekent dat de turbines bij de Afsluitdijk vanuit het hele IJsselmeer en vanaf Harlingen en de Waddeneilanden goed zichtbaar zullen zijn. De afstand van Enkhuizen naar het geplande windmolenpark bij de Afsluitdijk bedraagt ca. 35 kilometer, vanaf de Waddeneilanden Texel t/m Terschelling circa 30 kilometer en vanaf Lelystad circa 50 kilometer. De visualisaties moeten een eerlijk beeld geven in tegenstelling tot eerdere (succesvolle) pogingen het effect te verbloemen.

Door de gevolgde procedure zijn de inspraakmogelijkheden ten aanzien van dit windpark, net als bij het windmolenpark Noordoostpolder, beperkt. Het zou getuigen van zorgvuldigheid als over de wenselijkheid van dit park en andere mogelijke grootschalige nieuwe windmolenparken in het IJsselmeergebied (cumulatie?) een breed onderzoek wordt georganiseerd onder de direct betrokkenen: de bevolking in de diverse steden en dorpen, recreanten (watersport en oeverrecreatie), het bedrijfsleven en overige toeristen. De belangen zijn groot. Omdat in het hele IJsselmeergebied nog geen turbines van deze omvang voorkomen, zijn velen zich niet bewust van de mogelijke gevolgen, noch van de beperkte inspraakmogelijkheden.

Wij verzoeken alle betrokkenen bij de verdere procedure rekening te houden met deze zienswijze en de daarin of in de bijlagen gehanteerde argumenten. Graag worden wij door het bevoegd gezag en de initiatiefnemers op de hoogte gehouden van hetgeen met deze zienswijze gebeurt en van alle ontwikkelingen en voorbereidingen rond dit windpark. Dat wij tot voor kort niet over dit initiatief waren geïnformeerd, beschouwen wij als een valse start. We hopen verder op een eerlijke race.

Met vriendelijk groet,

Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren

voorzitter

Bijlage:

1. Rapport 'Gevolgen windmolenpark Afsluitdijk voor de waterrecreatie', Waterrecreatie Advies, 21-6-2012
2. Presentatie Ruimtelijke kwaliteit voor de leden van RRAAM-werk (betreft voorbeeld Windpark Markermeer)

Bijlage 1

Gevolgen windmolenpark Afsluitdijk voor de waterrecreatie

Oprichtgevers:

Marina Makkum
Jachthaven en Camping it Soal, Workum
Jachthaven Hindeloopen

Mede namens de deelnemers aan
het Platform jachthavens IJsselmeergebied
(zie bijlage 3)

Opgesteld door:

**WATERRECREATIE
ADVIES**

Bataviahaven 1, 8242 PR Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Inhoudsopgave:

1.	Doel van het rapport	1
2.	Aanleiding	2
2.1.	Agenda Ambities Afsluitdijk	2
2.2.	Duurzame energieopties Afsluitdijk	3
2.3.	Windpark Fryslân, Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau	3
2.3.1.	Europees beleid	4
2.3.2.	Rijksbeleid	4
2.3.3.	Provinciaal beleid	4
2.3.4.	Gemeentelijk beleid	4
2.3.5.	Conclusie	4
3.	Ruimtelijke kwaliteit	5
3.1.	Integrale visie IJsselmeergebied	5
3.2.	Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, Buitendijks bouwen IJsselmeergebied	6
4.	Waterrecreatie in het IJsselmeergebied en op de Waddenzee	9
4.1.	Het IJsselmeergebied en de Friese IJsselmeerkust	9
4.1.1.	Capaciteit en economisch belang	9
4.1.2.	Vaargedrag	9
4.1.3.	Motieven om in het IJsselmeergebied te varen	11
4.2.	Waterrecreatie op de Waddenzee	12
5.	Dilemma's en afwegingen	14
5.1.	Uitspraak Raad van State m.b.t. windmolenpark Noordoostpolder	15
5.1.1.	Nut en Noodzaak	15
5.1.2.	Alternatieve locaties	15
5.1.3.	Landschap en visualisaties	16
5.1.4.	De belangen van- en gevolgen voor de waterrecreatie	16
5.2.	Structuurvisie Wind op Land (SWOL)	17
6.	Conclusies en aanbevelingen	19
Bijlagen:		
•	Schema beoordelingskader uit de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit IJsselmeergebied, opgesteld in opdracht van het Deltaprogramma	21
•	Aangenomen motie 59 van de Tweede Kamer over de plaatsing van windmolens in de Waddenzee	22
•	Overzicht deelnemers Platform jachthavens IJsselmeergebied	23

1. Doel van het rapport

Met de aanleg van de Afsluitdijk is een uniek gebied ontstaan met een zeer scherpe overgang tussen de Waddenzee en het IJsselmeer, tussen zout en zoet. De strakke lijnen van de dijk, de monumenten daarop en de beleefbare weidsheid van het gebied zijn kenmerkend voor dit internationale icoon van Nederlandse waterbouw. Bij de renovatie van de Afsluitdijk en het realiseren van ambities speelt de ruimtelijke kwaliteit een belangrijke rol¹. In 2009 heeft ECN Beleidsstudies in opdracht van Rijkswaterstaat 5 plannen voor de integrale verbetering van de Afsluitdijk bestudeerd². Daarin kwamen 4 duurzame energieopties voor de Afsluitdijk naar voren, waaronder windenergie. In de Staatscourant van 16 mei 2012 is de Concept Notitie Reikwijdte en Detail Windpark Fryslân ter inzage gelegd³. Initiatiefnemer Windpark Fryslân BV is voornemens een windpark in het IJsselmeer op enige afstand van de Afsluitdijk te realiseren met een geïnstalleerd vermogen van 250 – 400 MW. Omdat dergelijk ontwikkelingen en met name het plaatsen van windmolens in het IJsselmeergebied invloed kunnen hebben op de bedrijfsvoering en de recreatieve kwaliteit, hebben Marina Makkum, Jachthaven en Camping it Soal in Workum en Jachthaven Hindeloopen⁴ opdracht verleend aan Waterrecreatie Advies om de verschillende initiatieven, onderliggend beleid en het belang en de gevolgen voor de waterrecreatie zo goed mogelijk in beeld te brengen. Er is daarbij geen nieuw onderzoek verricht.

In de Kennisgeving over het Windpark Fryslân in de Staatscourant wordt onder andere aangegeven dat op de besluitvorming over het project de rijkscoördinatie-regeling van toepassing is en de locatie wordt vastgelegd in een (rijks)inpassingsplan dat wordt vastgesteld door de Ministers van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) en van Infrastructuur en Milieu (IenM). Ten behoeve van de besluitvorming over het inpassingsplan moet een milieueffectrapport (MER) worden opgesteld, evenals voor de aanvraag voor een omgevingsvergunning. Daarbij worden de (mogelijke) milieueffecten op o.a. de leefomgevingskwaliteit (mens) en het landschap in beeld gebracht. Deze rapportage is mede bedoeld als onderligger om in het MER de verschillende belangen op een zorgvuldige manier verder te onderzoeken en te wegen.

¹ Agenda Ambities Afsluitdijk, Hoofdstuk 2, pagina 4

² Duurzame energieopties bij integrale verbetering van de Afsluitdijk, ECN Beleidsstudies in opdracht van Rijkswaterstaat, maart 2009

³ Staatscourant 16 mei, jaargang 2012, nummer 9479

⁴ Mede namens de deelnemers aan het Platform jachthavens IJsselmeergebied (bijlage 3)

2. Aanleiding

Gemeenten en provincies willen de Afsluitdijk aantrekkelijker maken voor toeristen. Dat is een van de doelstellingen van de Agenda Ambitie Afsluitdijk⁵. De Agenda Ambitie Afsluitdijk is een samenwerkingsverband tussen de provincies Noord-Holland en Fryslân en de gemeenten Hollands Kroon, Súdwest Fryslân en Harlingen. Op dit moment bezoeken ca. 250.000 toeristen per jaar de Afsluitdijk. Dit bezoek is vaak van korte duur. Bezoekers kan meer worden aangeboden zodat meer is te beleven en zij langer kunnen blijven. Bijkomend voordeel is dat bij langer verblijf door toeristen meer geld wordt uitgegeven. Dit is goed voor de lokale economie en de werkgelegenheid⁶. Recreatie en toerisme is belangrijk voor alle bedrijven en omwonenden in het hele IJsselmeergebied en voor de Friese IJsselmeerkust in het bijzonder. Het brede aanbod aan water- en oeverrecreatiemogelijkheden speelt daarbij een grote rol. De Friese IJsselmeerkust is niet alleen een bestemming, maar via de verschillende toegangspoorten ook een schakel naar het Friese Merengebied. De sluizen bij Kornwerderzand vormen de belangrijkste verbinding tussen het IJsselmeer en de Waddenzee.

Onlangs heeft Windpark Fryslân BV plannen ter inzage gelegd voor een windmolenpark in het IJsselmeer nabij de Afsluitdijk. Op basis van de locatie en omvang van het park verwachten de bedrijven langs de Friese IJsselmeerkust dat dit initiatief invloed heeft op hun bedrijfsvoering en de ruimtelijke en recreatieve kwaliteit. Gesteld wordt dat de belangen van de waterrecreatiesector tot nu toe onvoldoende in beeld zijn gebracht. Aan Waterrecreatie Advies is gevraagd de plannen, het achterliggend beleid en de belangen en mogelijke gevolgen voor de waterrecreatiesector inclusief de traditionele chartervaart te analyseren en in een korte rapportage samen te vatten.

2.1. Agenda Ambities Afsluitdijk

De Agenda Ambities Afsluitdijk is de vastgestelde regionale uitvoeringsagenda voor de ambities en projecten rond de Afsluitdijk, vastgelegd in een Bestuursvereenkomst⁷. Om de veiligheid in de toekomst te kunnen garanderen heeft het Rijk de Rijksstructuurvisie Toekomst Afsluitdijk opgesteld. Mede door stijging van de zeespiegel is het noodzakelijk de Afsluitdijk te versterken. Naast de geplande versterking, zal bij Kornwerderzand in de knik van de Afsluitdijk een derde spuicomplex worden aangelegd. Voor het handhaven van de streefpeilen in het IJsselmeergebied op de middellange termijn wordt op dit moment ook gekeken naar de mogelijkheden om in een van de bestaande spuicomplexen pompen op te hangen. Over het peilbeheer in het IJsselmeergebied op de lange termijn worden besluiten genomen in het Deltaprogramma IJsselmeergebied.

Bij de versterking van de Afsluitdijk heeft de regio een aantal ambities centraal gesteld, gericht op verduurzaming. Bij het realiseren van de ambities speelt de ruimtelijke kwaliteit een belangrijke rol. De strakke lijnen van de dijk, de monumenten daarop en de beleefbare weidsheid van het gebied zijn kenmerkend voor dit internationale icoon van de Nederlandse watersbouw. Om de ruimtelijke kwaliteit als basis voor de ontwikkelingen zorgvuldig vorm te geven, zal het Rijk met de regio een beeldkwaliteitplan voor de Afsluitdijk en de koppen opstellen.

Onderdeel van de ambitie duurzame energie is om de Afsluitdijk van een energieneutrale dijk tot een energieleverende dijk te ontwikkelen. Gedacht wordt aan Blue energy, getij-energie, zonne-energie en windenergie. Over windenergie wordt aangegeven dat het Rijk bezig is met het opstellen van de Structuurvisie Wind op Land (SWOL). Ook de provincie Fryslân bezig is met het opstellen van een Structuurvisie voor windenergie en de gemeenten zijn bezig met visie- en planvorming. In afwachting daarvan zijn nog geen besluiten over windenergie op of nabij de Afsluitdijk, als ambitie gericht op verduurzaming genomen.

Op het gebied van recreatie en toerisme biedt de Afsluitdijk een groot aantal kansen. Watergebonden activiteiten spelen daarin een belangrijke rol. In Noord-Holland is het project Water als Economische Drager (WED) een speerpunt, alsmede de bruine vloot en de riviercruisevaart. Vanuit het Friese Merenproject wordt geïnvesteerd in de kwaliteitsverbetering van de watersportkernen en

⁵ Agenda Ambitie Afsluitdijk, Triple A, 31 oktober 2011

⁶ Bron: website provincie Fryslân, bericht 21 mei 2012

⁷ Bestuursvereenkomst Afsluitdijk, getekend 23 december 2011

toegangspoorten waaronder alle havens langs de Friese IJsselmeerkust en de Waddenhavens Harlingen en Lauwersoog. Het is de bedoeling o.a. Harlingen en Makkum verder te ontwikkelen als watersportkern en toegangspoort, maar ook Den Oever heeft een Havenvisie opgesteld, gericht op uitbreiding van de havencapaciteit. Bij Kornwerderzand, Breezanddijk en bij het Monument zijn plannen om de voorzieningen te verbeteren, waaronder aanlegplaatsen voor de watersport, horecavoorzieningen en passende mogelijkheden voor verblijfsrecreatie. Door het realiseren van aanlegplaatsen aan de Waddenzijde van de Afsluitdijk bij het Monument wordt tweezijdige benutting van de Afsluitdijk verder verbeterd.

2.2. Duurzame energieopties Afsluitdijk

In 2009 heeft ECN Beleidsstudies in opdracht van Rijkswaterstaat 5 plannen voor de integrale verbetering van de Afsluitdijk bestudeerd⁸. Daarin kwamen 4 duurzame energieopties naar voren:

1. Windenergie
2. Fotovoltaïsche zonne-energie (PV)
3. Waterkracht c.q. getijdenenergie
4. Energieopwekking uit het potentiaalverschil tussen zoet en zout water (Blue Energy)

ECN geeft aan dat de rijksoverheid en lagere overheden door middel van een rijkscoördinatieplan streven naar een verdrievoudiging van het windvermogen op land (inclusief het IJsselmeergebied), van ca. 2.000 MW begin 2009 tot ca. 6.000 MW in 2020. Volgens ECN is in de omgeving van de Afsluitdijk 225 tot 450 MW (50-150 turbines) opgesteld vermogen haalbaar. Daarmee zou in 0,5 tot 1% van de Nederlandse elektriciteitsvraag kunnen worden voorzien. De kosten van windenergie per kWh dalen volgens ECN van 8-9,5 ct/kWh in 2009 naar 6-7 ct/kWh in 2020 en zijn dan naar verwachting van dezelfde orde als die van conventioneel opgewekte elektriciteit (5-6 ct/kWh). Fotovoltaïsche zonne-energie (zonnepanelen) op het talud van de Afsluitdijk levert 8-10 MW tegen een prijs van 20-25 ct/kWh in 2020 en 10-15 ct/kWh in 2030. Waterkracht c.q. getijdenenergie is alleen van betekenis als een nieuw uitwateringscomplex met een zoet-zout gradiënt en een bijbehorende substantiële getijdenstroom wordt ontwikkeld. Als het IJsselmeer een significant hoger peil zou krijgen dan de Waddenzee, wordt het potentieel geschat op 10-50 MW tegen een kostprijs van 13-20 ct/kWh in 2020 en 10-15 ct/kWh in 2030. Het potentieel van Blue Energy bij de Afsluitdijk wordt geschat op 10 MW in 2020 en 200 MW in 2030. De kosten van Blue Energy worden geschat op 10-20 ct/kWh in 2020 en 10-15 ct/kWh in 2030.

In de conclusies en aanbevelingen wordt gesteld dat een windmolenpark bij de Afsluitdijk (van 225 tot 450 MW) gezien de complicaties bij het verkrijgen van een vergunning op land gezien kan worden als een majeur project. In een commentaar⁹ geeft ECN aan dat het lastig zal zijn de belangen van energievoorziening, recreatie, economie, landschap milieu en natuur tegen elkaar af te wegen.

2.3. Windpark Fryslân, Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Op 18 mei 2012 kwam de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân ter visie¹⁰. Dit is een initiatief van Windpark Fryslân BV en betreft een park met een vermogen van 250 tot 400 MW in het IJsselmeer tussen Kornwerderzand en Breezanddijk. Dit komt nagenoeg overeen met de omvang van het park zoals hierboven aangegeven door ECN. De afstand van de turbines tot de Afsluitdijk bedraagt 500 tot 600 meter. De Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau is de eerste stap ten behoeve van het opstellen van het MER. Het doel is o.a. het raadplegen van betrokkenen en belanghebbenden om reacties mee te kunnen nemen in de uit te voeren onderzoeken.

⁸ Duurzame energieopties bij integrale verbetering van de Afsluitdijk, ECN Beleidsstudies in opdracht van Rijkswaterstaat, maart 2009

⁹ Nieuwsbrief ECN d.d. september 2009

¹⁰ Notitie Reikwijdte en detailniveau Windpark Fryslân, opgesteld door Pondera Consult, mei 2012

In de Concept Notitie, hoofdstuk 2, wordt over de achtergrond van de gekozen locatie bij de Afsluitdijk het volgende gesteld (samenvatting):

2.3.1. Europees beleid

De Europese Unie heeft ten aanzien van hernieuwbare energiebronnen een taakstelling per Lidstaat vastgelegd in richtlijn 2009/28/EG 'Richtlijn ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen'. Voor Nederland is als taakstelling gesteld dat 14% van het finale eindverbruik van energie in 2020 uit hernieuwbare bronnen dient te zijn opgewekt.

2.3.2. Nationaal beleid

Om aan gevraagde 14% van de Europese Unie te kunnen voldoen, heeft het Rijk een nationale doelstelling gesteld van 6.000 MW opgesteld vermogen voor winenergie op land (inclusief het IJsselmeergebied) in 2020¹¹. In de binnenkort verwachte Structuurvisie Wind op Land (SWOL) stelt het Rijk de locaties voor grootschalige windenergie vast op basis van de ruimte die de provincies hiervoor hebben gereserveerd of voorgesteld.

2.3.3. Provinciaal beleid

Provinciale Staten van Fryslân hebben in 2011 op hoofdlijnen ingestemd met de 'Houtskoolschets Windstreek 2011', waarin een ambitie is opgenomen van 400 MW windenergie in Fryslân in 2020. In de houtskoolschets is o.a. de locatie bij de Afsluitdijk in het IJsselmeer conform een advies van Atelier Fryslân¹² opgenomen als 'zoeklocatie'. In het Coalitieakkoord 2011 – 2015 van het nieuwe College van Gedeputeerde Staten is bevestigd dat het College de locatie bij de Afsluitdijk wenst te ontwikkelen als locatie voor een windpark en is aangegeven dat het grootste deel van de Friese ambitie hier moet worden gerealiseerd. Dit is ook vastgelegd in de toelichting op de provinciale Verordening Romte (2011). In januari 2012 is de notitie Reikwijdte en Detail gepubliceerd voor de provinciale Structuurvisie. Het plan-MER voor de Structuurvisie focust op 3 voorkeurslocaties, waaronder een locatie bij de kop van de Afsluitdijk en de locatie bij de Afsluitdijk in het IJsselmeer.

2.3.4. Gemeentelijk beleid

In september 2011 heeft het College van de fusiegemeenten die nu samen Súdwest Fryslân vormen, aangegeven aan te willen sluiten bij de beleidsrichting die de provincie in grote lijnen ziet. Twee van de voorgestelde locaties van de provincie, de locaties bij de Afsluitdijk, liggen in de gemeente Súdwest Fryslân. In mei 2012 wordt aan de gemeenteraad de notitie Kaders Windenergie Súdwest Fryslân voorgelegd, waarin de raad wordt gevraagd in te stemmen met de door de provincie aangegeven locaties.

2.3.5. Conclusie

Windpark Fryslân BV speelt als initiatiefnemer in op de ruimte die door de politiek (en het beleid) wordt geboden. Er wordt wel een kanttekening geplaatst. Zowel in Windstreek 2000, in de Houtskoolschets en in de startnotitie voor een nieuw beleidskader geeft de provincie de wens aan te komen tot een balans tussen duurzame energie en ruimtelijke kwaliteit. Volgens de website van de provincie Fryslân kent het begrip ruimtelijke kwaliteit geen objectieve standaard maar is het bedoeld als streven om gezamenlijk zorg te dragen voor de kwaliteit van de Friese ruimte. Ook de gemeente Súdwest Fryslân stelt dat een zorgvuldige afstemming van belangen noodzakelijk is zoals woonomgeving, natuur, landschap en recreatie.

¹¹ Onder meer gesteld in het Energerapport 2011 (2011) over het kabinetsbeleid ten aanzien van energie en bevestigd door de minister van I&M in de brief aan de Tweede Kamer inzake de ontwerp structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, SVIR (brief 14 juni 2011, 32660, nr. 17)

¹² Fryske wyn, windturbines en ruimtelijke kwaliteit, Atelier Fryslân, februari 2009

3. Ruimtelijke kwaliteit

De website van de provincie stelt dat ruimtelijke kwaliteit geen objectieve standaard kent. Zo is het ook met windmolens, sommigen vinden het prachtig, anderen hebben er een hartgrondig hekel aan, duurzaam of niet. De locatie speelt vaak een belangrijke rol: prachtig, maar niet in mijn achtertuin. Over ruimtelijke kwaliteit is het nodige geschreven en het onderwerp wordt hier behandeld omdat het in de besluitvorming op basis van hetgeen hierboven is gesteld, een belangrijke rol zal spelen.

3.1. Integrale visie IJsselmeergebied 2030 (IVIJ)¹³

In de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4) werd aangegeven dat het tijd was voor een Integrale Visie op de gewenste ontwikkelingen in het IJsselmeergebied. De IVIJ beschrijft op hoofdlijnen hoe met toekomstige ontwikkelingen in het gebied kan worden omgegaan. Verankering van de IVIJ vindt- of heeft plaatsgevonden in de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening, de PKB Derde Nota Waddenzee en het Tweede Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen. "De IVIJ wordt door het rijk beschouwd als handreiking voor het opstellen van ruimtelijke plannen en initiatieven die betrekking hebben op het IJsselmeergebied. Het rijk zal de visie als vertrekpunt hanteren. De IVIJ vormt een belangrijke bijdrage aan de verhoging van de ruimtelijke kwaliteit en aan integraal en duurzaam gebruik van het waardevolle en belangrijke "Natte Hart van Nederland"¹⁴.

De IVIJ benoemt 3 kernkwaliteiten van het gebied:

- Horizon (openheid, leegte, rust, ruimte en duisternis);
- Van nature aanwezige rijkdommen (waterecosysteem, water, wind, natuurlijk substraat);
- Cultuur (Zuiderzeehistorie, handelsvaart, visserij, inpolderinghistorie, dijken).

De IVIJ is "een koers voor het gebied". Bij het opstellen van de koers is afgewogen of de ontwikkelingen tot een versterking of meerwaarde van de kernkwaliteiten leiden, dan wel tot een afbreuk of kwaliteitsverlies.

Over windmolens wordt gesteld dat deze met inachtneming van technische- en veiligheidsaspecten en natuurbelangen, zo dicht mogelijk bij de dijken moeten worden geplaatst en het visuele effect van omheining dient te worden vermeden. Vanuit de kernkwaliteiten bezien- in het bijzonder vanwege de ligging in het grootschalige open water en om ecologische redenen- is plaatsing van windturbines op of nabij de Houtribdijk, in welke opstelling dan ook, niet gewenst¹⁵.

Ten tijde van de IVIJ werd door de provincies Noord-Holland en Fryslân samengewerkt aan het Interprovinciaal Project Windturbines Afsluitdijk (IPWA). Ten behoeve van het IPWA had het Kabinet een uitzondering gemaakt op het verbod op de plaatsing van windturbines in de Waddenzee¹⁶.

In het achtergronddocument bij de IVIJ 2030, Kernkwaliteiten in beeld¹⁷, wordt verder ingegaan op de ruimtelijke kwaliteit:

Horizon betekent het behouden van openheid, rust en ruimte. Het IJsselmeergebied is grotendeels een open ruimte van nationale betekenis. Ontwikkelingen in het gebied moeten worden getoetst in de mate waarin ze de openheid aantasten. Kernkwaliteiten zijn zeldzaam en niet of moeilijk vervangbaar. Het IJsselmeergebied neemt in Nederland een bijzondere positie in omdat door de grote oppervlakte een eenduidige ruimte aanwezig is die gekenmerkt wordt door leegte, sterke beelden in de vorm van water, luchten en beleving van natuurlijke elementen met een indrukwekkende omvang. Het begrip openheid bestaat bij de gratie van de afwezigheid van fysieke ruimtelijke begrenzingen, zowel er omheen, als er boven. Alle aspecten van de kernkwaliteit horizon worden beschreven aan de hand van wat niet is, zij bestaan dus bij de gratie van de afwezigheid van iets. Het IJsselmeergebied neemt

¹³ Integrale Visie IJsselmeergebied 2030, De koers verlegd, januari 2002, Ministeries van EZ, LNV, V&W en VROM

¹⁴ Uit voorwoord IVIJ

¹⁵ IVIJ, pagina 29

¹⁶ Deel 3, kabinetsstandpunt Derde Nota Waddenzee

¹⁷ Kernkwaliteiten in beeld, ministerie van V&W, oktober 1999

een unieke positie in doordat zich er volledig open ruimten bevinden met een enorme maatvoering: 20 x 50 kilometer, hetgeen de grootste open maat is die binnen Nederland vindbaar is. Met betrekking tot de kernkwaliteit *horizon / duisternis en donkerte* wordt gesteld dat zich in Nederland vrijwel geen plekken meer bevinden waar 's nachts geen achtergrondlicht is. De grote open wateren van het IJsselmeergebied nemen ook op dat punt een unieke positie in doordat over een oppervlakte van 1.600 km² geen grote vaste lichtbronnen aanwezig zijn en het op enkele plaatsen zelfs mogelijk is een horizon zonder lichtbronnen te zien. *Rust* is de afwezigheid van een overvloed aan (menselijke) bezigheden of activiteiten.

Ten aanzien van windenergie en de kernkwaliteiten openheid, rust en ruimte worden een aantal conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan:

- Tegengaan van verdere compartimentering en het plaatsen van elementen zoals vaardoelen in de grote open ruimte. Het ontbreken van vaardoelen levert een gevoel van openheid, oneindigheid en leegte op;
- Windmolens aan de rand van grote ruimtes verkleinen de ruimte en markeren ook het meer, waardoor de ruimte meer bepaald of afgebakend wordt;
- Een lijnvormige opstelling van windmolens heeft als een "gordijn" invloed op de vrije horizonbeleving. Mede gezien de nog steeds toenemende afmetingen van de windmolens dient uitermate goed afgewogen te worden waar een vrije horizon of een open ruimtebeleving van primaire waarde is;
- Lijnopstellingen van windmolens in kustoverschrijdende ruimtes delen deze door midden;
- Geen grote puntlichtbronnen of lijnlichtbronnen aanbrengen in of langs het IJsselmeergebied. Expliciet wordt verwezen naar de Afsluitdijk en de Houtribdijk van Lelystad naar Enkhuizen.

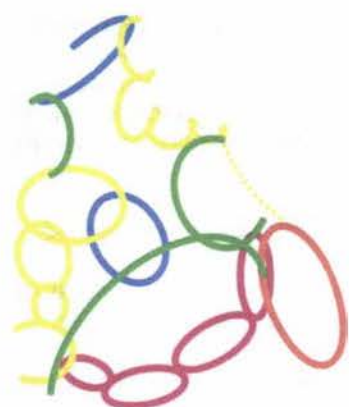
3.2. Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, Buitendijks bouwen IJsselmeergebied¹⁸

De Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit IJsselmeergebied is opgesteld in opdracht van het Deltaprogramma en komt voort uit het Nationaal Waterplan (NWP). In het NWP was er nog sprake van dat de Handreiking via de AMvB Ruimte als een formeel te hanteren document zou worden aangemerkt. Door de gewijzigde bestuurlijke verhoudingen op het gebied van de ruimtelijke ordening is dit voornemen vervallen. In de Ontwerp Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)¹⁹ is de verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke kwaliteit bij de provincies en gemeenten gelegd.

In hoofdstuk 1.5. van de Handreiking wordt ingegaan op de beleving: de beleefbare leegte. Ook dit rapport geeft aan dat het IJsselmeer in Europees perspectief een bijzondere positie inneemt als open ruimte van ongekende maat en schaal in het midden van Nederland. Er zijn 4 onderscheiden kustidentiteiten benoemd: oude land, nieuwe land, Randmeren en Afsluitdijken. Met het laatste wordt de Afsluitdijk en de Houtribdijk bedoeld. 'Vanaf beide dijken is er een weids uitzicht over de meren waardoor er een gevoel van ruimte en vrijheid ontstaat. De vergezichten creëren een optimale beleving van het water. De beleving van de Afsluitdijk is puur en alleen gericht op het IJsselmeer. Een zicht op de Waddenzee wordt vanaf de snelweg niet gegund'.

¹⁸ Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied, in opdracht van het Deltaprogramma, juni 2011

¹⁹ Ontwerp Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, Ministerie van I&M,

Diverse kustidentiteiten

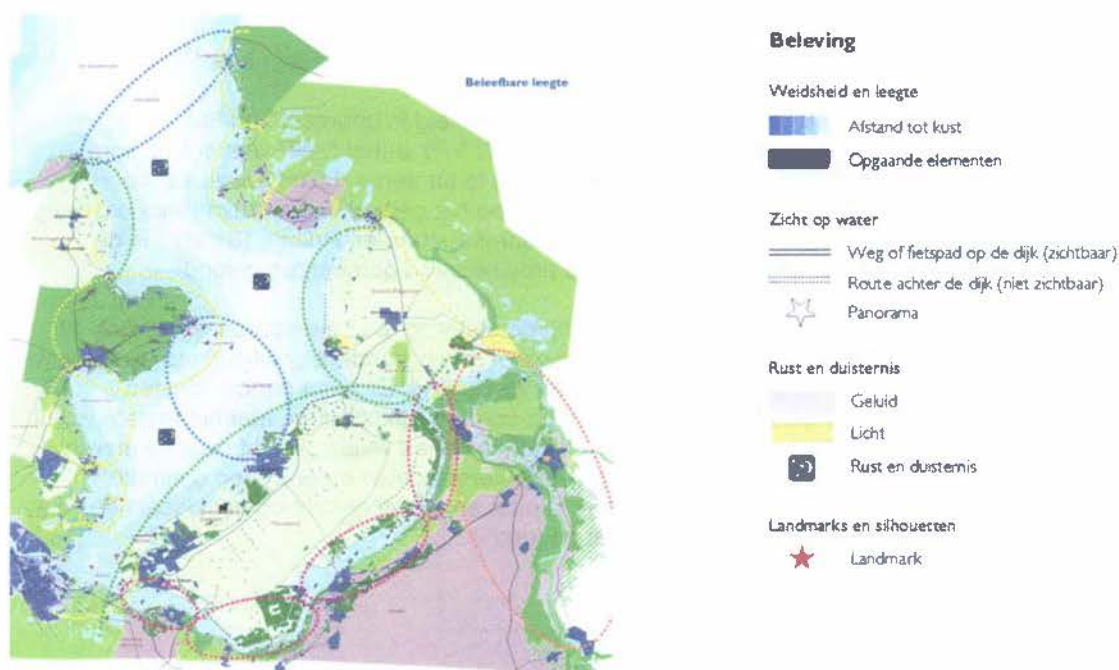
Beleefbare leegte

Afbeelding:
Kustidentiteiten en
beleefbare leegte,
p. 39.

Essenties voor de Toekomst

Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit IJsselmeergebied | 39

Er zijn 4 kustidentiteiten benoemd: 1. Oude land, 2 Nieuwe Land, 3. Randmeren en 4. Afsluitdijken.

"Als overkoepelende identiteit van het IJsselmeergebied als geheel wordt telkens weer gerefereerd aan de ruimte, de leegte, de weidsheid en alles wat daarmee samenhangt"²⁰

Bij ruimtelijke criteria (voor buitendijks bouwen) wordt gesteld dat verrommeling moet worden voorkomen door bijvoorbeeld bestaande zichtlijnen niet te doorbreken. De Handreiking biedt een aantal criteria die in het planproces gebruikt kunnen worden. De criteria zijn verwerkt in een beoordelingskader. Bij de ontwerpprincipes, hoofdstuk 4.3. wordt aangegeven dat naast de beleving vanaf het land, het zicht op het land vanaf de waterzijde minstens zo belangrijk is. 'Invloed op de beleving van de horizon vanaf tegenoverliggende oevers dient in elk geval te worden vermeden'. 'Voorkom te grote hoogtes / aaneengesloten massa's'. Waar de Handleiding gaat over bebouwingen,

²⁰ Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, p. 31

wordt gesteld dat het bouwen laag bij het water (drijvend bouwen) minder ingrijpend is dan bouwen op een tot dijkniveau opgehoogd terrein.

In een Nawoord wordt ingegaan op windenergieprojecten in het gebied. Gesteld wordt dat het IJsselmeergebied mogelijk een substantiële rol speelt bij de realisatie van de beleidsdoelstellingen ten aanzien van de duurzame energieproductie en dat de provincies in 2011 hun landelijke windenergiekaart met zoekgebieden (aan het Rijk) hebben gepresenteerd. 'Binnenkort wordt op basis van dit interprovinciale bod op nationaal niveau door het rijk een structuurvisie vastgesteld'. Aangegeven wordt dat grootschalige windturbines invloed hebben op de open ruimte en het contrast tussen de verschillende kusten. De nieuwste generatie turbines zijn zo groot dat zij zichtbare ruimtelijke objecten op de schaal van heel het IJsselmeer vormen. Daarom wordt geadviseerd bij concrete projecten de grotere schaal en samenhang van het IJsselmeergebied als geheel een grote rol in de afweging te laten spelen. 'Windturbines van deze schaal zijn autonome objecten die nauwelijks meer inpasbaar zijn binnen de subtiele kwaliteiten van het bestaande landschap'.

In de Handreiking op p. 62 wordt voor ontwikkelingen in het IJsselmeergebied een beoordelingskader²¹ gegeven met criteria die als toetsingskader, maar ook (en vooral) als leidraad behulpzaam kunnen zijn om tot zorgvuldig afgewogen en ontworpen plannen te komen. De Handreiking Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied is door de DG Water aangeboden aan de provincies, maar gaat, behalve het "toetsingskader" niet verder in op grootschalige ontwikkelingen zoals windenergie. De verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke kwaliteit van het gebied ligt namelijk bij de provincies en gemeenten.

²¹ Beoordelingskader, bijlage 1

4. Waterrecreatie in het IJsselmeergebied en op de Waddenzee

4.1. Het IJsselmeergebied en de Friese IJsselmeerkust

4.1.1. Capaciteit en economisch belang

Sinds 1994 wordt door Waterrecreatie Advies in opdracht van provincies en Rijkswaterstaat, directie IJsselmeergebied onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied. Uit de laatste rapportage van december 2010²² kan worden afgeleid dat er in het IJsselmeergebied incl. de Randmeren 230 jachthavens zijn (hoofd- en nevenactiviteit) met in totaal 35.635 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 91,8%. In het gebied liggen derhalve ruim 32.500 zeil- en motorboten in de diverse jachthavens. Het percentage zeilboten bedraagt 68,1% en het percentage motorboten 31,9%. 82,5% van de booteigenaren komt uit Nederland, 16,3% uit Duitsland. In 2009 werden in de verschillende jachthavens bijna 374.000 betaalde bootovernachtingen van passanten geboekt. Per passant (bootovernachting) wordt per dag ca. € 95 uitgegeven en grotendeels besteed bij de plaatselijke middenstand. Op basis van een gemiddelde verblijftijd in de havens van 1,3 dagen, betreft het ca. 285.000 bezoekende boten. Het gemiddeld aantal personen aan boord bedraagt 2,5.

In het Friese deel van het IJsselmeergebied bevinden zich 48 jachthavens met ruim 6.000 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 89%. Het percentage zeiljachten is 85%. Ruim 45% van de vaste ligplaatshouders komt uit Duitsland. Het aantal betaalde bootovernachtingen van passanten langs de Friese IJsselmeerkust bedraagt 102.425 (in 2009).

De omzet van de watersportindustrie (excl. bestedingen van passanten bij de plaatselijke middenstand, musea, etc.) in het IJsselmeergebied kan worden geschat op € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (fte). Op basis van het aantal ligplaatsen en boten langs de Friese IJsselmeerkust en het grote aantal watersportbedrijven in de diverse kustplaatsen, bedraagt de omzet en werkgelegenheid langs de Friese IJsselmeerkust in de watersportsector ruim 20% van het hele IJsselmeergebied.

Behalve voor de recreatievaart, is het IJsselmeergebied ook van groot belang voor de zeilende chartervaart. Verreweg het grootste deel van de 345 traditionele zeilschepen in Nederland exclusief de zeevaart heeft het IJsselmeergebied en de Waddenzee als vaargebied. De omzet van deze sector bedraagt ruim 100 miljoen per jaar en biedt werkgelegenheid aan ruim 1.100 personen²³.

Met betrekking tot de oeverrecreatie (zwemmen, surfen, kitesurfen, etc.) speelt Fryslân ook een belangrijke rol in het IJsselmeergebied. Langs de kust bevinden zich ondiepe zones en druk bezochte stranden in o.a. Makkum, Workum en Hindeloopen. In de rest van het IJsselmeergebied zijn dergelijke voorzieningen schaars, zodat Fryslân op dit gebied in een bovenregionale behoefte voorziet (inclusief Duitsland).

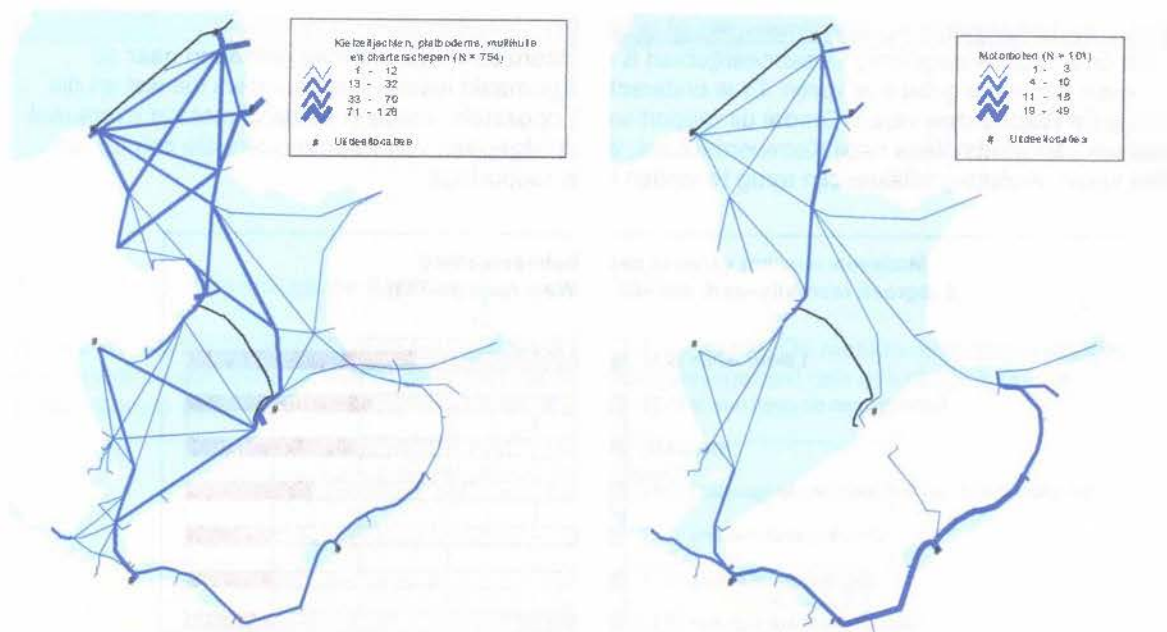
4.1.2. Vaargedrag

In 2003 is onderzoek gedaan naar het vaargedrag van watersporters in het IJsselmeergebied en de Waddenzee²⁴. Deze rapportage geeft informatie over allerlei aspecten van boot en bemanning, maar ook over de waardering van het gebied en de gevaren routes. Op basis van de vraag waar men de afgelopen nacht heeft gelegen en waar men die dag of de volgende dag van plan is naar toe te varen, is een beeld geschetst van de in het gebied (en op de Waddenzee) gevaren routes. Er is onderscheid gemaakt tussen zeilboten, motorboten en traditionele chartervaartuigen. De gevaren routes zijn als rechte lijnen getrokken. Of dit "bezeilde koersen" zijn is afhankelijk van de windrichting. Het kan zijn dat men genoodzaakt is te laveren. De open ruimtes tussen de gebieden geven dus een vertekend beeld. Omdat Lemmer geen uitdeellocatie was, is het aantal vaarbewegingen in de richting van- en vanuit Lemmer onvolledig.

²² Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied 2010, deelrapportages provincies Flevoland, Fryslân, Gelderland, Noord-Holland en Overijssel, december 2010.

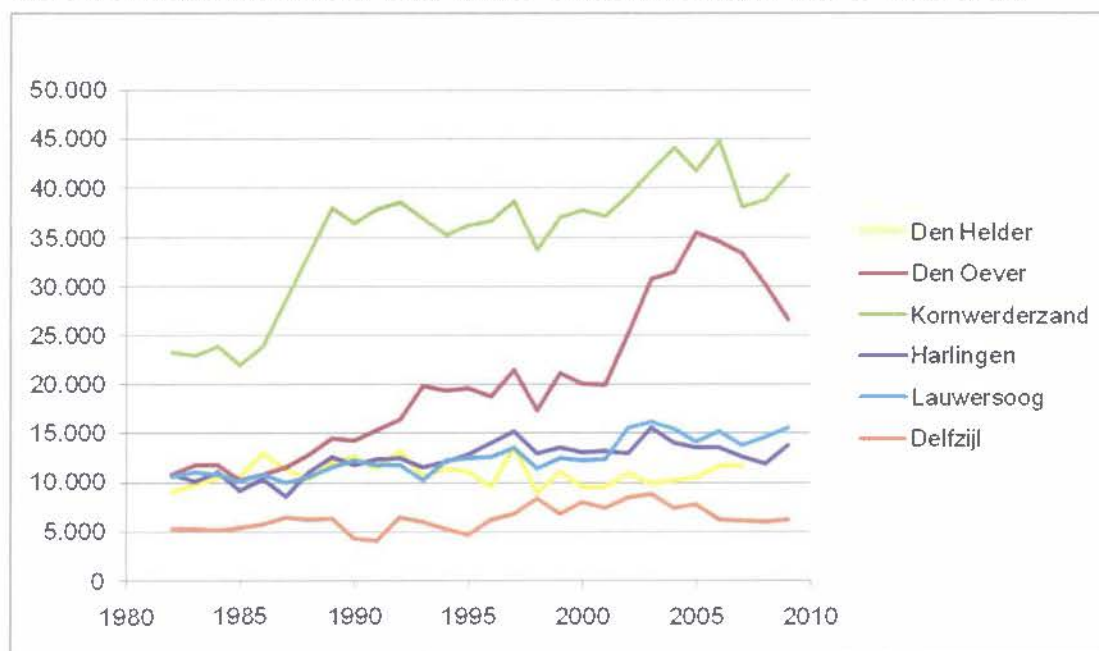
²³ Kerncijfers chartervaart 2011, uitgave Vereniging voor Beroepschartervaart (BBZ)

²⁴ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003 in opdracht van de provincies Flevoland, Fryslân en Noord-Holland, de Stuurgroep Waddenprovincies en de ministeries van LNV, V&W en VROM.

Uit de afbeeldingen blijkt dat het noordelijk IJsselmeer relatief druk wordt bevaren, inclusief de route langs de Afsluitdijk. Een van de achtergronden daarvan is dat de route langs de Afsluitdijk voor zeiljachten in geval van harde wind een veilige route is in vergelijking met de route over de Waddenzee. Motorboten varen vooral op de Randmeren. Indien men op het IJsselmeer vaart, gaan de meeste motorboten van Enkhuzen naar Stavoren, volgen daar de Friese kust of gaan naar binnen via een van de toegangspoorten Lemmer, Stavoren, Workum of Makkum. Hindeloopen is als toegangspoort alleen geschikt voor motorboten of zeilboten met gestreken mast (o.a. platbodems).

Het aantal vaste ligplaatsen rond de Waddenzee is beperkt. De meeste boten op de Waddenzee komen uit het IJsselmeergebied²⁵. Kornwerderzand is een belangrijke schakel naar de Waddenzee. Onderstaande grafiek geeft een beeld van het aantal sluispassages naar de Waddenzee²⁶

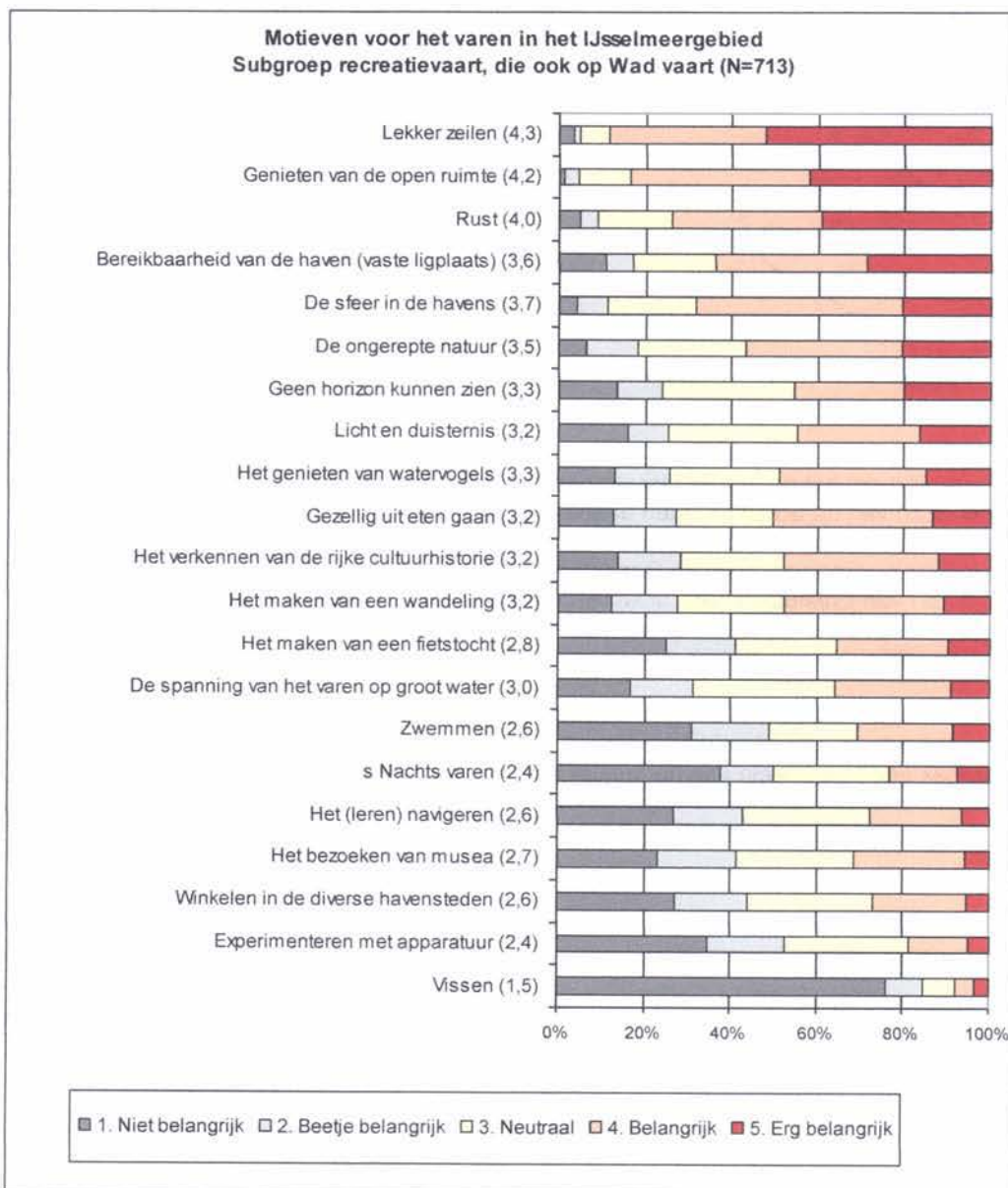

²⁵ Havenvisie Wadden, verantwoord varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, maart 2010

²⁶ Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied 2010, deelrapportages provincie Fryslân, Waterrecreatie Advies, december 2010

4.1.3. Motieven om in het IJsselmeergebied te varen

In het onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee is ook expliciet gevraagd naar de motieven om in het gebied te varen. Er is onderscheid gemaakt tussen watersporters die wel en die niet op de Waddenzee varen. Omdat dit rapport wordt opgesteld, mede in verband met het eventueel plaatsen van windmolens nabij Kornwerderzand, wordt uitgegaan van watersporters die ook op het Wad varen. Andere grafieken zijn terug te vinden in de rapportage.

Uit de grafiek blijkt dat het lekker kunnen zeilen, het genieten van de ruimte en rust de belangrijkste motieven zijn om in het IJsselmeergebied te varen. Bij de subgroep chartervaart is na het genieten van de open ruimte, licht en duisternis het belangrijkste motief. Dit zijn dus inderdaad de kernwaarden van het IJsselmeergebied zoals ook geconstateerd in de IVIJ en de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit.

Als de kernkwaliteiten ruimte, rust en licht en duisternis in het IJsselmeergebied worden aangetast heeft dat dus gevolgen voor de recreatieve kwaliteit van het gebied. In hoeverre het vaargedrag daardoor wordt beïnvloed, zal nader moeten worden onderzocht. Er bestaat een mogelijkheid dat verdringing plaatsvindt richting Waddenzee

Bijlage 2

Tweede Kamer der Staten-Generaal**2**

Vergaderjaar 2001–2002

26 431**Planologische Kernbeslissing Derde Nota
Waddenzee****Nr. 59****GEWIJZIGDE MOTIE VAN HET LID AUGUSTEIJN-ESSER C.S. TER
VERVANGING VAN DIE GEDRUKT ONDER NR. 44**

Voorgesteld 28 maart 2002

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende, dat plaatsing van windmolens in de Waddenzee in strijd is met de verklaring die door Denemarken, Duitsland en Nederland gezamenlijk is opgesteld in 1997 in Stade;

overwegende, dat plaatsing van windmolens in de Waddenzee in strijd is met de hoofddoelstelling van de PKB, met name waar het de instandhouding van het open landschap betreft en overwegende dat reeds nu vastgesteld kan worden dat schade aan natuur en landschap niet buiten twijfel kan worden gesteld;

voorts overwegende, dat uit onderzoek blijkt dat de windmolens van het IPWA jaarlijks het leven kunnen kosten aan 15 000 vogels;

verzoekt de regering de PKB tekst op blz. 18 zodanig te wijzigen dat de eerste alinea onder I. Windturbines, als volgt luidt:
«Er mogen in de Waddenzee geen windturbines worden geplaatst.»,

en gaat over tot de orde van de dag.

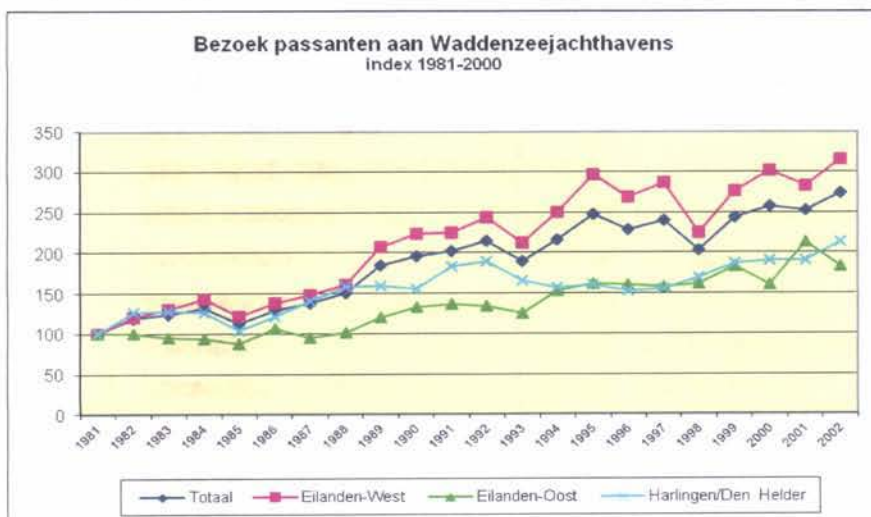
Bijlage 3

Deelnemers 'Platform jachthavens IJsselmeergebied' 2012

Naam	* Adres	Plaats	Contactpersoon
't Huizerhoofd	S		
Buyshaven Enkhuizen	V		
Camping Jachthaven Uitdam	P		
Compagnieshaven	S		
DEKO Marine	P		
Havendienst Den Helder	G		
Inter Harbour Ketelhaven	P		
Jachtcenter Elburg	P		
Jachthaven de Eemhof	P		
Jachthaven Flevo Marina	P		
Jachthaven Friese Hoek	P		
Jachthaven Hemmeland	G		
Jachthaven Hindeloopen	P		
Jachthaven it Soal	P		
Jachthaven LelystadHaven	P		
Jachthaven Naarden	P		
Jachthaven Roggebotsluis	P		
Jachthaven Strand Horst	P		
Jachthaven Waterland	P		
Jachthaven Wolderwijd	P		
Marina Den Oever	P		
Marina Makkum	P		
Marina Monnickendam	P		
Marina Muiderzand	P		
Marina Schokkerstrand	P		
Marina Stavoren en MS Buitenhaven	P		
Marina Volendam	P		
Pekelharinghaven	G		
Regatta Center Medemblik	P		
St. Jachthaven Andijk	S		
St. Jachthaven Hoorn	S		
St. Waddenhaven Texel	S		
W.V. Flevo	V		
WSC de Leeuwenbrug	P		
WSC de Zeilhoek	P		
WSV Almere Haven	V		
WSV Hoorn	V		
* P: particulier	25		
S: stichting	5		
G: gemeente	3		
V: vereniging	4		

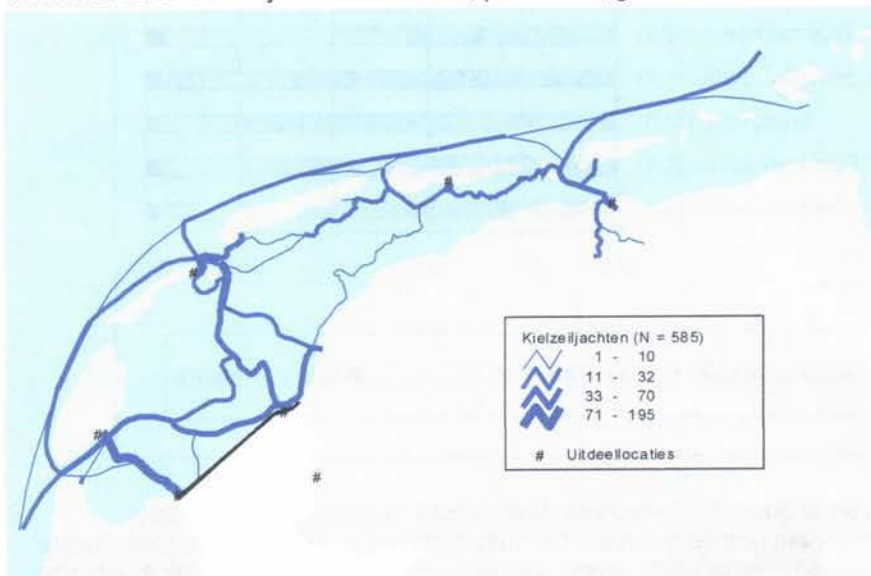
4.2. Waterrecreatie op de Waddenzee

Het aantal vast verhuurde ligplaatsen in de Waddenzee is beperkt. De meeste recreatievaartuigen en chartervaartuigen op de Waddenzee komen uit het IJsselmeergebied (zie ook de grafiek met sluispassages op p. 9).

Door toename van de gemiddelde scheepslengte van de recreatievaartuigen in de afgelopen decennia en de voorzieningen aan boord (o.a. rolfook en elektronische apparatuur zoals GPS) neemt de zeewaardigheid van de jachten toe. De recreatievaart op de Waddenzee is met name gericht op het westelijk deel²⁷.

Om op een duurzame manier de ontwikkeling van de watersport in de diverse havens aan de vaste wal en op de Waddeneilanden te accommoderen is een Havenvisie Wadden opgesteld²⁸. Ontwikkelingen zijn primair gericht op het comfort en de veiligheid in de havens. Alle havens rond de Waddenzee zijn bezig maatregelen uit te werken in een Haveninrichtingsplan (HIP). Afspraken hierover zijn gemaakt bij de ondertekening van het Convenant Vaarrecreatie Waddenzee op 3 december 2007 door bijna 50 ministeries, provincies, gemeenten en natuur- en milieuorganisaties.

In het onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee²⁹ zijn ook de vaarbewegingen van de verschillende typen recreatievaartuigen op de Waddenzee in beeld gebracht en de argumenten waarom men daar vaart. Kornwerderzand vormt de centrale toegang naar de Waddenzee. Den Oever is een belangrijke toegangspoort naar Texel en de Noordzee.

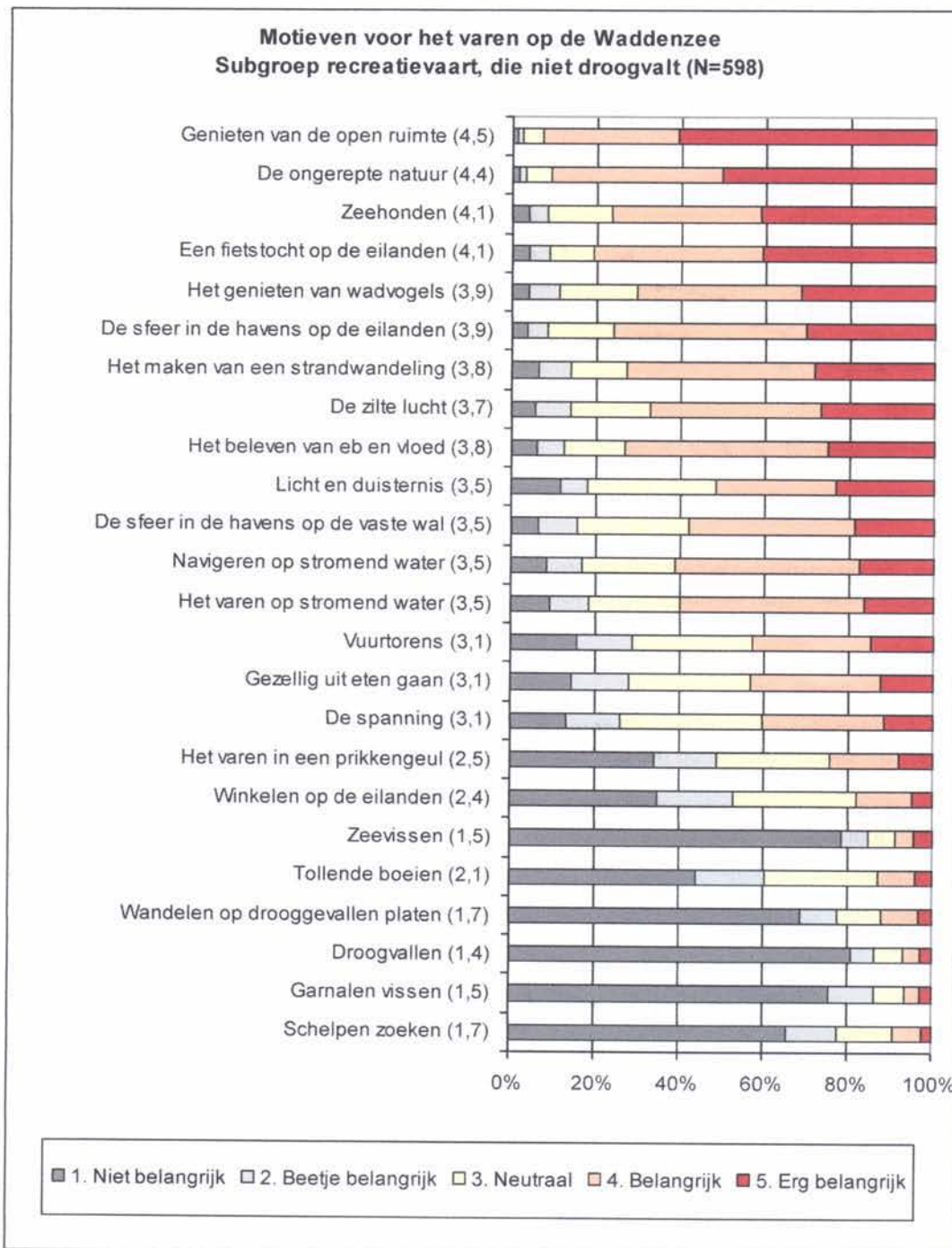
Lauwersoog is met name een toegangspoort en uitvalsbasis naar het oostelijk Wad.

²⁷ Grafiek, bron provincie Fryslân, afdeling Onderzoek

²⁸ Havenvisie Wadden, verantwoord varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, maart 2010

²⁹ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

Bij de argumenten om op de Waddenzee te varen speelt het genieten van de open ruimte en de ongerepte natuur de belangrijkste rol. Dat geldt niet alleen voor de zeiljachten die niet droogvallen (tabel), maar ook voor de subgroepen platbodems en de traditionele chartervaart.

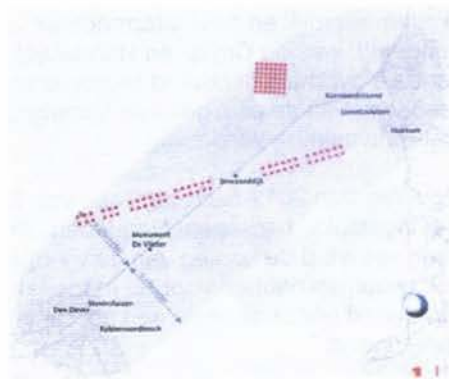
Qua belevingswaarde bestaan er duidelijke verschillen tussen het IJsselmeergebied en de Waddenzee. Ieder gebied heeft zijn unieke waarden. De mogelijkheden om te zeilen zijn belangrijke motieven in het IJsselmeergebied, evenals het ervaren van licht- en duisternis (belangrijk motief voor chartervaart, 2^e plaats). Op de Waddenzee zijn naast de open ruimte, de natuurwaarden doorslaggevend als bezoekmotief.

5. Dilemma's en afwegingen

De Waddenzee is net als het IJsselmeer (en het Markermeer en de Randmeren) een Natura 2000 gebied. De natuurwaarden zijn misschien verschillend, maar de juridische bescherming is gelijkwaardig. Zoals aangegeven in hoofdstuk 3.1. is in 2000 onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een windmolenpark langs de Afsluitdijk, het Interprovinciaal Project Windturbines Afsluitdijk (IPWA)³⁰. Het ging om een windmolenpark met 300 MW geïnstalleerd vermogen, 109 molens van 60 à 75 meter hoog. Hoewel destijds nog niet beschikbaar werd gerekend met turbines van 3 MW. In het MER is nut en noodzaak onderzocht. De initiatiefnemers werden door de rechter ook verplicht zichthinder in beeld te brengen.

Zoals getoond in nevenstaande schets, lag het IPWA deels in de Waddenzee en deels in het IJsselmeergebied. De zone rond Breezanddijk werd vrijgehouden i.v.m. de belangen van defensie (grondradar en aanvliegroutes defensie). Het IJsselmeer tussen Breezanddijk en de Noord-Hollandse kust kon niet worden benut omdat in deze zone schietoefeningen werden gehouden, met name gericht op het testen van munitie.

Zo werd getracht een balans te vinden tussen IJsselmeer en Waddenzee. Het cluster ten noorden van Kornwerderzand was nodig om ruimte te vinden voor alle 109 turbines.

IPWA, windmolens rond de Afsluitdijk

De weerstand onder omwonenden, de Waddengemeenten, natuur- en milieuorganisaties en de watersportsector tegen het park was (te) groot, niet alleen omdat een deel van het park in de Waddenzee zou komen te liggen³¹. In 2000 is de MER gestrand toen het ministerie van LNV aangaf dat de Habitattoets niet kon worden doorstaan.

Windenergie is één van de manieren om op een duurzame manier stroom op te wekken. Het gebruik van wind als leverancier van energie gaat niet ten koste van fossiele brandstoffen zoals gas, olie en kolen. In verband daarmee streeft men in Europees verband, maar ook wereldwijd naar een omschakeling. Omschakelen kost tijd en is een leerproces. De Europese doelstelling, 14% duurzaam opgewekte energie in 2020 (aan land en op zee) is niet eenvoudig te halen. De bezwaren van de bevolking tegen windenergie op land zijn groot, zeker in een klein en druk bevolkt land als Nederland. Los van slagschaduw, hebben windmolens namelijk impact op het landschap en daarmee op de leefomgeving. Ook in een groot land als Duitsland neemt de weerstand toe³². Windenergie wordt met € 4 miljard per jaar gesubsidieerd. Duitsers betalen 25 ct/kWh tegen 18,4 ct/kWh in de rest van Europa (22 ct in Nederland en 14 ct in Frankrijk).

In Nederland heeft het Rijk of de politiek de Europese doelstelling van 14% duurzaam opgewekte energie vertaald in de noodzaak om in 2020 6.000 MW windenergie op het land te realiseren en dat is inclusief het IJsselmeergebied. Realisatie van die doelstelling loopt gevaar door de vele en langdurige bezwaarprocedures waar initiatiefnemers mee te maken krijgen. Om de procedures te bekorten is de rijkscoördinatie-regeling van toepassing verklaard. De rijkscoördinatie-regeling biedt de rijksoverheid de mogelijkheid om bij projecten van nationaal belang de besluitvorming te coördineren. De bedoeling is de procedures te verkorten en te stroomlijnen, waardoor projecten sneller kunnen worden gerealiseerd.

³⁰ Datum kennisgeving Startnotitie, juni 1998

³¹ Gewijzigde motie van lid Augusteijn – Esser, Nr. 59 d.d. 28 maart 2002: Het IPWA is in strijd met de verklaring van Stade, opgesteld door Denemarken, Duitsland en Nederland. Verder is het in strijd met de hoofddoelstelling van de PKB, met name waar het de instandhouding van het open landschap betreft en het feit dat de schade aan natuur en landschap niet buiten twijfel kon worden vastgesteld. Tenslotte bleek uit onderzoek dat de windmolens van het IPWA jaarlijks het leven van 15.000 vogels zou kosten. De motie werd aangenomen en plaatsing van windenergie in de Waddenzee was niet langer mogelijk. Volledige tekst motie, zie bijlage 2.

³² Duitsland verkrijgt zich op stroom uit zon en wind, NRC 7 juni 2012

Op 1 maart 2009 is de Electriciteitswet 1998 gewijzigd. Hierin is geregeld dat windenergieprojecten vanaf 100 MW opgesteld vermogen verplicht onder de rijkscoördinatierегeling vallen. In de rijkscoördinatierегeling worden verschillende besluiten tegelijkertijd en in onderling overleg genomen. Het gaat om het ruimtelijk besluit en de verschillende vergunningen en ontheffingen. Er is één inspraakronde, waarin mensen op alle ontwerpbesluiten tegelijk kunnen reageren, door het indienen van een 'zienswijze'. Voor de beroepsprocedure op de definitieve besluiten is slechts één instantie aan zet: de Raad van State. Er is dus geen bezwaarprocedure bij het bevoegd gezag of een beroepsprocedure bij de rechtbank mogelijk³³.

In de beroepsprocedure bij de Raad van State tegen de windparken langs de Noordermeerdijk, de Westerveerdijk en de Zuidermeerdijk van de Noordoostpolder, ook wel "het windmolenpark bij Urk" genoemd, was de Crisis- en Herstelwet van toepassing (Chw). Dat betekent dat een niet tot de centrale overheid behorend rechtspersoon of bestuursorgaan geen beroep in kan stellen. De beroepen van de colleges van Lemsterland en Urk tegen het windmolenpark zijn daarom bijvoorbeeld niet-ontvankelijk verklaard.

Op 8 februari 2012 heeft de Raad van State uitspraak gedaan inzake de tegen het windmolenpark bij Urk ingestelde beroepen. Nagenoeg alle beroepen zijn niet-ontvankelijk of ongegrond verklaard en daarmee werd de aanleg van de windparken mogelijk. Omdat de uitspraken van de Raad van State ook gevolgen hebben voor de mogelijkheden voor een windmolenpark bij de Afsluitdijk, worden navolgend per onderwerp een aantal relevante opmerkingen uit de uitspraak van de Raad van State samengevat³⁴.

5.1 Uitspraak Raad van State inzake het windmolenpark Noordoostpolder

5.1.1. Nut en noodzaak

De ministers van EL&I en I&M stellen in hun verweer dat windenergie één van de meest kosteneffectieve wijzen is om duurzame energie op te wekken. Het Kabinet heeft in het werkprogramma "Schoon en zuinig" uitgesproken dat de groei van hernieuwbare energie de eerstkomende jaren vooral zal komen van windenergie. Het Kabinet heeft zich daarom gecommitteerd aan het realiseren van 2.000 MW extra windenergie op land in 2011. Het windturbinepark langs de dijken van de Noordoostpolder zal met moderne windturbines op een goede windlocatie en een vermogen van ongeveer 450 MW een substantiële bijdrage leveren aan de verduurzaming van de elektriciteitsvoorziening. Volgens de ministers dient Nederland vanwege Europese regelgeving te voldoen aan de opdracht om in 2020 14% van de energieproductie uit hernieuwbare energie te laten bestaan. (...) De rijksoverheid heeft de verantwoordelijkheid om deze vormen van opwekking, voor zover nodig met specifieke stimuleringsmaatregelen, binnen de geliberaliseerde markt een kans te geven (...), zodanig dat in 2020 de doelstelling van een totaal opwekkingsvermogen van 7.500 MW zal zijn bereikt³⁵.

Het windturbinepark was noodzakelijk ("dwingende redenen van groot openbaar belang") om de kabinetsdoelstelling (t/m 2011) te kunnen halen. Op basis daarvan of omdat de appellanten onvoldoende hebben gemotiveerd of zelf geen beter onderzoek of bewijs voor hun beweringen hebben aangedragen om het ongelijk van de aangevoerde argumenten van de verweerders aan te tonen, zijn nagenoeg alle bezwaren verworpen.

5.1.2. Alternatieve locaties

Diverse alternatieve locaties (op land) zijn onderzocht op de aspecten landschap, ecologie, milieuwinst, hinder en archeologie. Uit het MER volgt dat er geen locatiealternatieven zijn voor een park van 450 MW en dat de locatie in overeenstemming is met de Nota Ruimte en het Nationale Waterplan. Voor de mogelijkheden andere duurzame energiebronnen te gebruiken, wordt verwezen naar de conclusies uit het rapport van ECN uit 2009 (zie hoofdstuk 2.2.) en vastgesteld dat andere bronnen dan windenergie thans geen redelijk alternatief zijn.

³³ <http://www.windenergie.nl/onderwerpen/wet-en-regelgeving/rijkscoördinatierегeling>

³⁴ Uitspraak Raad van State, Afdeling Bestuursrechtspraak, 2001100875/1/R2 d.d. 8 februari 2012

³⁵ Uitspraak Raad van State, 8 februari 2012, 201100875/1/R2, p. 15 en 16

5.1.3. Landschap en visualisaties

Over de landschappelijke aspecten zoals de open, niet verstoorte vergezichten van het IJsselmeer, het weidse landschap, de doorgaande horizon, de uitgestrekte luchten, de lichtbronnen op de windturbines en de gebruikte visualisaties zijn meerdere opmerkingen gemaakt. In totaal zal het park bestaan uit 86 windturbines variërend in hoogte van 90 tot 135 meter exclusief de rotorbladen. De onderlinge afstand bedraagt 300 tot 650 meter. 48 turbines worden in de nabijheid van de vaargeul in het IJsselmeer geplaatst. Windturbines hoger dan 150 meter moeten worden voorzien van luchtvaartverlichting op de gondel. Op grote afstand zullen deze lichten als puntbronnen zichtbaar zijn, maar omdat de onderlinge afstand minimaal ongeveer 800 meter bedraagt, zullen de lichtbronnen in de nachtperiode niet leiden tot een aantasting van de duisternis (p. 27). Over aantasting van het landschap wordt gesteld dat de Commissie m.e.r. heeft geconstateerd dat het MER voldoende beeldmateriaal bevat om een indruk te geven van de effecten van het windturbinepark op het grootschalige open landschap. Door de maat, schaal en uitstraling van de windturbines in de nabijheid van Urk zal de beleving en daarmee het markante beeld van het dorp wel wijzigen. Door de grote onderlinge afstand tussen de windturbines zal het landschap zijn open en ruime karakter in zekere zin behouden en wordt het zicht op de kustlijn van Urk maar in een beperkt gebied belemmerd. De gemaakte visualisaties zijn onderzocht door de faculteit Bouwkunde van de TU Delft en de gehanteerde software genereert een accuraat beeld. Omdat alternatieve visualisaties van appellanten niet inzichtelijk maken op welke invoergegevens en programmatuur het is gebaseerd, geven die geen aanleiding om aan de visualisaties in het MER te twijfelen.

5.1.4. De belangen van- en gevolgen voor de waterrecreatie

Omdat de open ruimte, de weidsheid, het "ontbreken van" een horizon en het beleven van duisternis de belangrijkste motieven zijn van watersporters om in het gebied te varen, heeft de Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren³⁶ o.a. aangegeven dat plan in strijd is met de Nota Ruimte en het Nationaal Waterplan omdat het plan de kernwaarden van het gebied, openheid, de duisternis en de rust aantast. In hun verweer geven de ministers aan dat overeenkomstig de standpunten in de Nota Ruimte en de Integrale Visie IJsselmeergebied 2030 ontwikkelingen mogelijk zijn en rekening wordt gehouden met de bestaande kwaliteiten. Door de grote onderlinge afstanden tussen de windturbines en de schaal van zowel het IJsselmeer als voorliggend plan is het gevaar van omheining vrijwel nihil te noemen. (...) Door de onderbreking van ruim 1.400 meter (in de buitendijkse lijnopstellingen bij de Rotterdamse Hoek) zal van omheining geen sprake zijn. Toegevoegd wordt dat in de Nota Ruimte is vermeld dat plaatsing van windturbines bij de Houtribdijk (van Lelystad naar Enkhuizen) ongewenst is, gelet op de doelstelling van behoud van de open horizon van het IJsselmeergebied. Om dezelfde reden en gelet op de externe werking van het Waddenzeebeleid is plaatsing bij de Afsluitdijk volgens de Nota Ruimte eveneens ongewenst (p. 30).

In de Integrale Visie IJsselmeergebied 2030 is een integrale afweging gemaakt en gesteld dat locaties voor windturbines uitsluitend kunnen worden gezocht nabij de nieuwe dijken; in het water in de nabijheid van de nieuwe dijk en op het land. Qua vormgeving en opstelling dienen de windturbines het strakke karakter van de dijken zoveel mogelijk te versterken. Ze moeten zo dicht mogelijk bij de dijken worden geplaatst en het visuele effect van een omheining dient te worden vermeden. Daarom zijn behalve de Houtribdijk, ook de Oostvaardersdijk (tussen Lelystad en Almere voor de Oostvaardersplassen), het Ketelmeer en de randmeren als locatie voor het plaatsen van windturbines uitgesloten. De Raad van State constateert dat het windmolenpark bij de Noordoostpolder niet is aangemerkt als een van de locaties waarvan uitdrukkelijk is bepaald dat daar geen windmolens mogen worden geplaatst, waardoor aan de randvoorwaarden uit de Nota Ruimte en de Integrale Visie IJsselmeergebied 2030 is voldaan. Over het effect van 'omheining' en hetgeen daarover is geschreven in de Nota Ruimte, deelt men het standpunt van de ministers. Omdat de plannen bij de Noordermeerdijk, de Zuidermeerdijk en de Westerveerdijk van de Noordoostpolder op kaart 20 in het Nationaal Waterplan zijn aangemerkt als zoeklocatie voor windturbines, is het rijksinpassingsplan niet strijdig met het Nationaal Waterplan (p. 30).

Een aantal appellanten had voorgesteld de turbines in open water – op een afstand van 10 kilometer uit de kust te plaatsen. Dit is echter volgens de Raad van State in strijd met de Nota Ruimte en de

³⁶ De Stichting Waterrecreatie is een regionaal samenwerkingsverband in het IJsselmeergebied tussen HISWA Vereniging, het Watersportverbond, de Vereniging Beroepschartervaart (BBZ) en Sportvisserij Nederland, www.stichtingwaterrecreatie.nl.

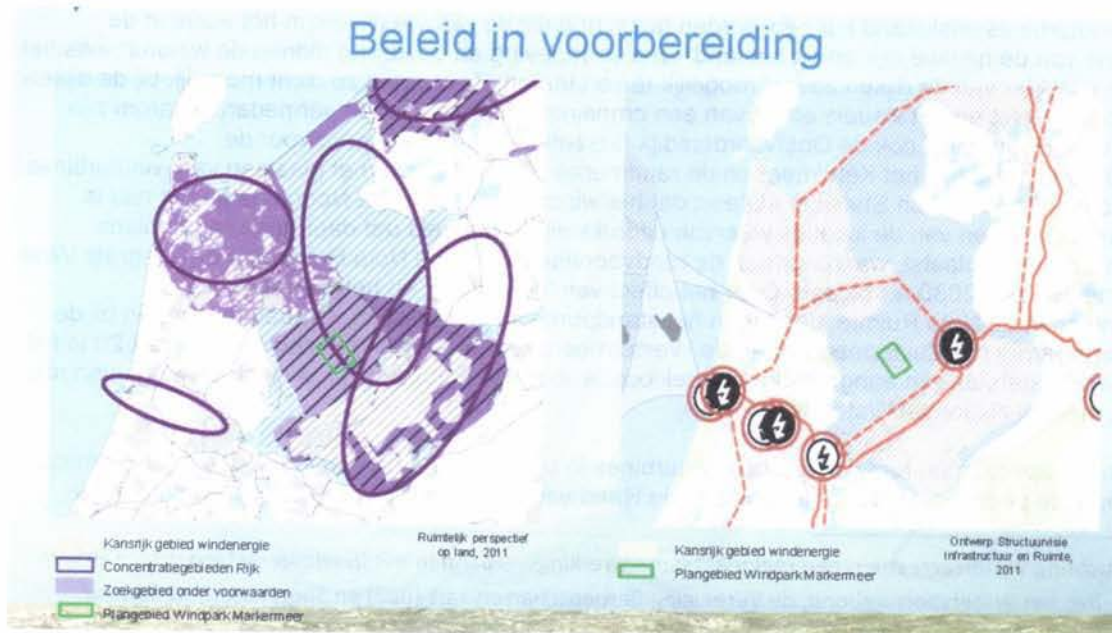
Integrale Visie IJsselmeergebied 2030 waarin grootschalige ontwikkelingen in het open water van het IJsselmeergebied zijn uitgesloten. Over de afmetingen van het park wordt door de ministers gesteld dat grotere windturbines met een grotere rotordiameter langzamer draaien en dat proefondervindelijk is vastgesteld dat dat een rustiger beeld oplevert. Verder wordt gesteld dat niet alle turbines in één blikveld zijn te vangen (p. 33).

Meerdere appellanten hebben aangegeven dat de gevolgen van het windturbinepark voor de watersport, de recreatie en de visserij niet zijn onderzocht. Gevreesd wordt voor negatieve gevolgen voor de werkgelegenheid. De ministers stellen dat de gevolgen voor de watersport en de recreatie in en rond het IJsselmeer is meegenomen in de besluitvorming over het rijksinpassingsplan. Aan die afweging lag de informatie zoals opgenomen in het MER ten grondslag. Gesteld wordt dat naar aanleiding van verschillende onderzoeken en waarnemingen van de ontwikkelingen rond bestaande windmolenparken geen gevallen bekend zijn waarbij de ontwikkeling van een windpark heeft geleid tot een afname van het aantal toeristen. In veel gevallen is zelfs sprake van een toename. Er is daarom geen aanleiding te veronderstellen dat per saldo een negatieve invloed zal uitgaan op de recreatie, waaronder de watersport in het IJsselmeergebied. Weliswaar valt niet uit te sluiten dat het windturbinepark enige negatieve effecten heeft voor de zeilvaart vanwege het niet in de nabijheid kunnen varen van de windturbines, maar het IJsselmeer biedt voldoende ruimte om elders in het gebied te varen. Verder is niet aannemelijk geworden dat voor zeilschepen of andere recreatieve scheepvaart de toegankelijkheid en de aantrekkelijkheid van het aanmeren in havens als die van Lemmer en Urk in betekenende mate worden beperkt door het windturbinepark. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State is dan ook van oordeel dat de ministers zich in redelijkheid op het standpunt hebben kunnen stellen dat het windmolenpark per saldo geen onaanvaardbare negatieve gevolgen heeft voor de watersport (p 88).

Ondanks de vele reacties zal het "windmolenpark bij Urk" worden gerealiseerd. Na realisatie ontstaat, met enkele kleine onderbrekingen, een aaneengesloten rij, of meerdere rijen windmolens vanaf de Friese Hoek bij Lemmer tot de Ketelbrug en vanaf de Ketelbrug tot de Maxima Elektriciteitscentrale bij Lelystad.

5.2. Structuurvisie Wind op Land (SWOL)

Parallel aan de procedure rond "het windmolenpark bij Urk" hebben de provincies op verzoek van het Rijk zoeklocaties aangewezen om aan de doelstelling van 6.000 MW in 2020 te kunnen voldoen. Inmiddels ontstaat een overzicht van de locaties die daarbij zijn genoemd. Ten behoeve van de plannen voor een windmolenpark in het Markermeer heeft Pondera Consult, als adviseur ook betrokken bij het Windpark Fryslân een kaart opgesteld met "zoeklocaties" en "zoeklocaties onder voorbehoud".

De kaart loopt vooruit op de besluitvorming van het Rijk. Het Rijk is nog bezig met het opstellen van de nieuwe Structuurvisie Wind op Land (SWOL), aangekondigd in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) en het Energierapport 2011. De door de provincies gereserveerde ruimte voor wind op land vormen de basis van de nog vast te stellen gebieden voor grootschalige windenergie in de Rijksstructuurvisie. Daarbij kan worden vastgesteld dat de beoogde locatie voor Windpark Fryslân³⁷ past binnen de door de provincie gereserveerde ruimte. Er bestaat wel verschil in de omvang van het zoekgebied.

Bovenstaande kaarten komen uit een presentatie van Pondera Consult over een windmolenpark in het Markermeer. De kaart geeft een goed overzicht van de diverse gebieden die, al dan niet onder voorwaarden, door de provincies Noord-Holland, Flevoland en Fryslân in de afgelopen periode bij het Rijk zijn aangemeld als zoekgebied voor het opstellen van windmolenparken. Hoewel de Structuurvisie Wind op Land (SWOL) nog niet is verschenen, geeft de kaart een beeld van hetgeen initiatiefnemers van windenergieprojecten van de SWOL verwachten. Het is dan ook niet vreemd dat de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân inmiddels is uitgekomen en ter inzage ligt als eerste stap in de m.e.r.-procedure ten behoeve van het opstellen van het MER. Betrokkenen en belanghebbenden kunnen in dit stadium op de Concept Notitie reageren, zodat de reacties meegenomen kunnen worden in de uit te voeren onderzoeken. De notitie zal ook voor advies worden voorgelegd aan de onafhankelijke Commissie voor de m.e.r. De binnengekomen reacties ("zienswijzen") en adviezen worden betrokken bij het opstellen van het MER.

De plannen voor een windmolenpark in het Markermeer zijn onlangs door Pondera Consult aan de gemeenteraad in Lelystad gepresenteerd. Zowel het park bij de Afsluitdijk als het park in het Markermeer is op dit moment in strijd met het vigerend beleid uit de Nota Ruimte en de Integrale Visie IJsselmeergebied 2030, zoals blijkt uit de beroepsprocedure rond het windmolenpark bij Urk. Verwacht mag worden dat het Rijk "het aanbod" van de provincies overneemt en de zoekgebieden een formele status geeft. Hierop wordt door Pondera Consult, Windpark Fryslân BV en anderen geanticipeerd. Over de gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit is het Rijk niet meer aanspreekbaar zoals blijkt uit hetgeen gesteld in de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, Buitendijks bouwen IJsselmeergebied³⁸. De provincies en gemeenten zijn verantwoordelijk voor het beoordelen van de effecten van dergelijke initiatieven op de ruimtelijke kwaliteit. Door de gebieden aan te wijzen als zoekgebied, mag echter worden verwacht dat de gebieden door de provincies (en betrokken gemeenten) niet op voorhand als ongeschikt worden beoordeeld.

Het voorbehoud dat de provincie Fryslân en de gemeenten bij de aanwijzing van de zoekgebieden hebben gemaakt, heeft met name betrekking op de ruimtelijke kwaliteit, de inpasbaarheid en de gevolgen voor andere sectoren zoals de waterrecreatiesector. Via het Friese Merenproject wordt veel geïnvesteerd in de watersport en het versterken van de aantrekkelijkheid van Fryslân als watersportprovincie. De sector zorgt voor veel werkgelegenheid. De werkgelegenheid die het windmolenpark in de Noordoostpolder volgens de MER genereert (onderhoud en reparatie voor de 4 windparken in totaal 5 tot 10 arbeidsplaatsen (fte), uitspraak Raad van State, p. 20) valt in het niet bij het economisch belang van de watersportindustrie en de traditionele chartervaart in het IJsselmeergebied en in Fryslân. De belangen dienen dan ook op een goede manier te worden gewogen. In voorgaande hoofdstukken is aangegeven wat de belevingswaarde van het IJsselmeergebied is voor de waterrecreatiesector en voor de chartervaart en welke economische belangen daarbij een rol spelen. Tevens is aangegeven hoe tot op heden de bijzondere waarden van het gebied door het Rijk zijn gewaardeerd. Als het Rijk de zoekgebieden overneemt, zal het effect van een windmolenpark op de in deze rapportage genoemde waarden en (economische) belangen in het MER verder moeten worden onderzocht, zodat een afgewogen besluit kan worden genomen.

³⁷ Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân, Pondera Consult, 1 mei 2012

³⁸ Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied, in opdracht van het Deltaprogramma, juni 2011

6. Conclusies en aanbevelingen

Met de aanleg van de Afsluitdijk is een uniek gebied ontstaan met een zeer scherpe overgang tussen de Waddenzee en het IJsselmeer, tussen zout en zoet. De strakke lijnen van de dijk, de monumenten daarop en de beleefbare weidsheid van het gebied zijn kenmerkend voor dit internationale icoon van Nederlandse waterbouw. Bij de renovatie van de Afsluitdijk en het realiseren van ambities speelt de ruimtelijke kwaliteit een belangrijke rol. Een van de projecten die op dit moment aan de orde is, is een plan om een groot windmolenpark bij de Afsluitdijk te bouwen. Omdat de watersport en waterrecreatie een belangrijke functie heeft in het IJsselmeergebied en de Waddenzee, hebben 3 toonaangevende bedrijven aan de Friese IJsselmeerkust, mede namens een groot aantal jachthavens in het hele IJsselmeergebied, aan Waterrecreatie Advies gevraagd aan te geven of, en zo ja in hoeverre het realiseren van ambities op het gebied van windenergie in de omgeving van de Afsluitdijk de recreatieve kwaliteit voor de watersport in het gebied kan beïnvloeden.

In deze rapportage is het belang van de waterrecreatie in het IJsselmeergebied en in de Waddenzee samengevat. In het IJsselmeergebied zijn ruim 35.000 vaste ligplaatsen in 230 jachthavens (hoofd- en nevenactiviteit). De havens ontvingen in 2009 285.000 passanten die met elkaar bijna 375.000 betaalde bootovernachtingen hebben geboekt. Per boot ("passant") per dag wordt gemiddeld € 95 besteedt, hoofdzakelijk aan boodschappen, horeca, recreatief winkelen en bijvoorbeeld het bezoeken van musea. De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied bedraagt € 630 miljoen per jaar miljoen en genereert 6.000 arbeidsplaatsen (fte). Het belang van de watersportindustrie langs de Friese IJsselmeerkust kan worden geschat op ruim 20% van het hele IJsselmeergebied. De jaarlijkse omzet van de beroepschartervaart, waaronder de vele traditionele zeilschepen die het IJsselmeergebied en de Waddenzee als vaargebied hebben, bedraagt ruim € 100 miljoen. Bijbehorende werkgelegenheid ruim 1.100 arbeidsplaatsen (Fte).

De belangrijkste motieven voor watersporters om in het IJsselmeergebied te varen zijn het lekker kunnen zeilen, het genieten van de open ruimte en de rust. Bij de beroepschartervaart is het genieten van de open ruimte en het ervaren van licht en duisternis in het IJsselmeergebied het belangrijkste motief. In de Waddenzee speelt de ruimte om te zeilen een minder belangrijke rol. Het genieten van de open ruimte en het beleven van de natuur staat daar als bezoekmotief bovenaan. Het hele noordelijk IJsselmeergebied wordt door recreatie- en charterschepen intensief bevaren.

Volgens de Nota Ruimte, de Integrale Visie IJsselmeergebied (IVIJ) en de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit zijn met enige nuances de open ruimte, de weidsheid, de rust en het onderscheid tussen licht en duisternis kernwaarden van het IJsselmeergebied die op die schaal nergens anders in Nederland kunnen worden ervaren. Daarom wordt door het Rijk in haar beleid en adviezen tot nu toe ook aangegeven dat windmolenparken bij de Houtribdijk, de Afsluitdijk en ontwikkelingen in de open ruimte van het IJsselmeergebied ongewenst zijn. In de beroepsprocedure bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State over het windmolenpark bij de Noordoostpolder worden deze argumenten ook aangehaald en gebruikt door de ministers van EL&I en I&M³⁹.

De Europese Unie heeft ten aanzien van hernieuwbare energiebronnen een taakstelling per Lidstaat vastgelegd in richtlijn 2009/28/EG 'Richtlijn ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen'. Voor Nederland is als taakstelling gesteld dat 14% van het finale eindverbruik van energie in 2020 uit hernieuwbare bronnen dient te zijn opgewekt. Genoemde 14% is door het Rijk vertaald in 7.500 MW in 2020. Vervolgens heeft het Rijk besloten daarvan 6.000 MW aan land te plaatsen (inclusief het IJsselmeergebied) en 1.500 MW op zee.

In de praktijk bestaat tegen de aanleg van windmolenparken op land veel weerstand onder de bevolking, waardoor realisatie van de doelstelling vertraging op loopt. Ook op zee is sprake van tijdrovende procedures. Om de taakstelling niet in gevaar te brengen, heeft het Rijk aan de provincies gevraagd locaties of zoekgebieden aan te wijzen waar de windmolens wel geplaatst kunnen worden. In de Ontwerp Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) is de verantwoordelijkheid voor de (gevolgen voor de) ruimtelijke kwaliteit door het Rijk bij de provincies en gemeenten gelegd.

³⁹ Uitspraak Raad van State, 8 februari 2012, 201100875/1/R2, p. 15 en 16

De provincies hebben in de afgelopen periode zoekgebieden aangemeld bij het Rijk. De Afsluitdijk, de Houtribdijk en een groot deel van het Markermeer zijn door de provincies Fryslân en Flevoland aangemeld als zoekgebied, al dan niet onder voorwaarden. Gezocht wordt naar een balans tussen duurzame energie en ruimtelijke kwaliteit. Volgens de website van de provincie Fryslân kent het begrip ruimtelijke kwaliteit geen objectieve standaard maar is het bedoeld als streven om gezamenlijk zorg te dragen voor de kwaliteit van de Friese ruimte. Ook de gemeente Súdwest Fryslân stelt over het windmolenpark bij de Afsluitdijk dat een zorgvuldige afstemming van belangen noodzakelijk is zoals woonomgeving, natuur, landschap en recreatie.

In de binnenkort verwachte Structuurvisie Wind op Land (SWOL) stelt het Rijk de (zoek)locaties voor grootschalige windenergie vast, mede op basis van de ruimte die de provincies hiervoor hebben gereserveerd of voorgesteld. Door ontwikkelaars van windmolenparken wordt hierop geanticipeerd. Hoewel een windmolenpark bij de Afsluitdijk in het IJsselmeer en een park in het open Markermeer strijdig is met het vigerend beleid, zijn de eerste plannen gepresenteerd⁴⁰ en/of liggen ter inzage⁴¹. Op grond hiervan mag worden aangenomen dat het Rijk zich niet langer verzet tegen dergelijke ontwikkelingen in het IJsselmeergebied en de gevolgen daarvan voor de eerder omschreven unieke waarden en functies in het gebied waaronder waterrecreatie, oeverrecreatie en de traditionele chartervaart. De argumentatie voor deze koerswijziging zal moeten blijken uit de SWOL. De gevolgen zullen worden gewogen in het MER.

Het unieke karakter van het gebied en de grote economische belangen die spelen, vragen om een zorgvuldige afweging. Omdat er nog geen windmolens met een hoogte van 120 meter en een tiphoogte van bijna 200 meter in het IJsselmeergebied zijn gerealiseerd⁴², is een goede visualisatie van de gevolgen gewenst. Presentaties van VISTA in opdracht van de provincie Flevoland (Toekomstvisie Markermeer – IJmeer, TMIJ)⁴³ geven bijvoorbeeld een goed beeld van de wijze waarop (de effecten van) ruimtelijke ingrepen inzichtelijk kunnen worden gemaakt. In de beoordeling van de effecten van plaatsing van een windmolenpark op ruimtelijke kwaliteit van het landschap is een objectieve bepaling van de visuele effecten essentieel. Deze bepaling wordt (doorgaans) te lichtzinnig aangepakt. De resultaten zijn niet absoluut en verifieerbaar waardoor een schijn van misleiding ontstaat. Een maatvast digitale visuele analyse op basis van GIS in combinatie met digitale visualisatietechnieken is daarom gewenst. Ook kan worden aanbevolen bij de visualisatie van de gevolgen beelden te gebruiken in het vaarseizoen en bij helder weer, omdat juist dan de meeste toeristen en watersporters het gebied gebruiken.

⁴⁰ O.a. Windpark Markermeer, initiatief van Ventolines en Pondera Consult

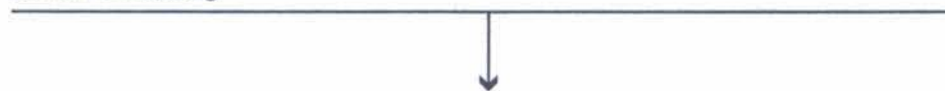
⁴¹ Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân, Windpark Fryslân BV en Pondera Consult, gepubliceerd in de Staatscourant op 16 mei, ter inzage van 18 mei t/m 28 juni 2012

⁴² Het betonnen deel van de zendmast in Lelystad heeft een hoogte van 120 meter

⁴³ <http://www.markermeerijmeer.nl/homedownloads/70090.aspx?t=Presentaties%20IJmeer%20kust%2022%20april%2009>, 4^e item

Bijlage 1

niveau 1: Aanleiding

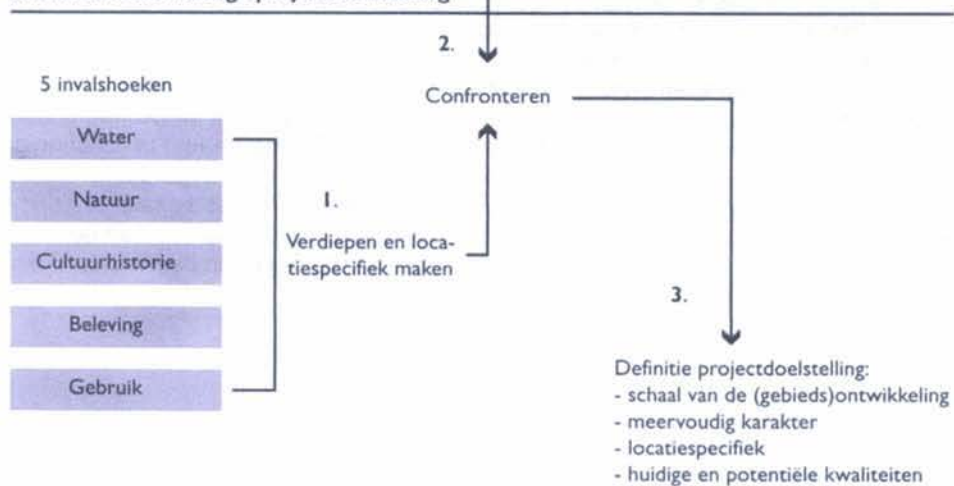
programmatische aanleiding

X

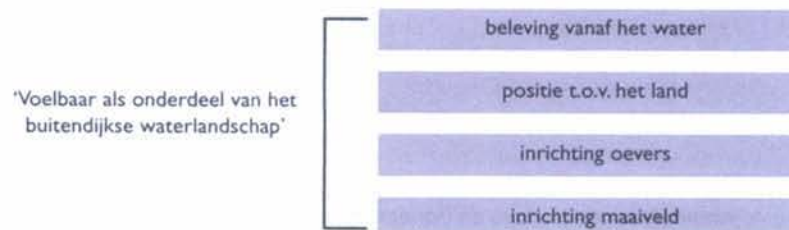
aanleiding verbetering ruimtelijke kwaliteit

verbinden

niveau 2: Meervoudige projectdoelstelling

niveau 3: Uitwerking aan de hand van ontwerpprincipes

schema beoordelingskader

Bijlage 2

PDF Complete
 your complimentary
 use period has ended.
 Thank you for using
 PDF Complete.
 Click Here to upgrade to
 Unlimited Pages and Expanded Features

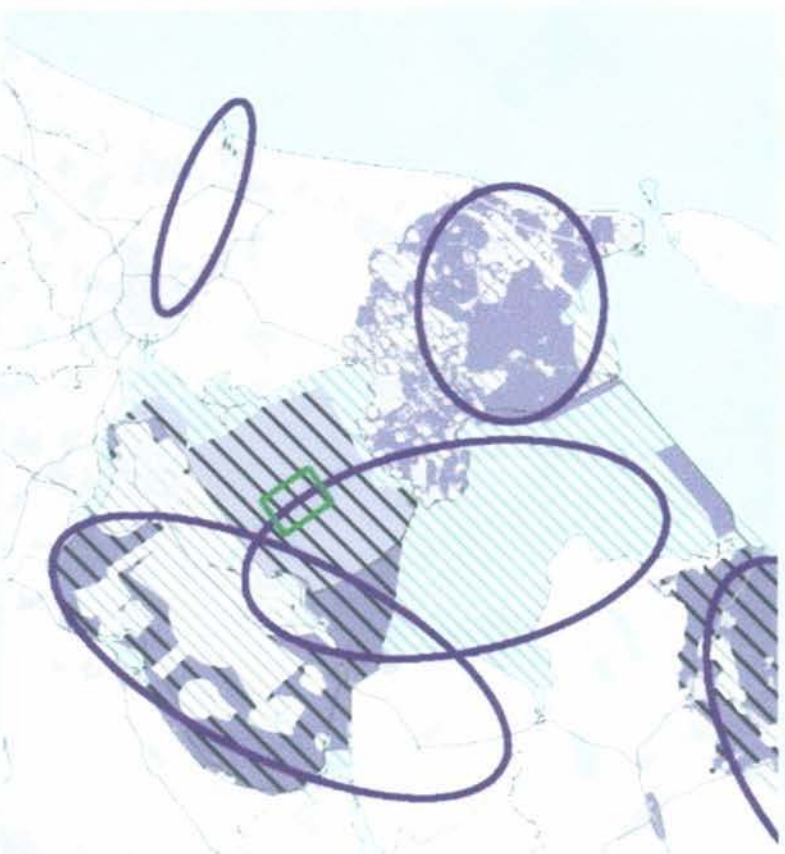

windpark

Markeremeer

PDF Complete
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.
[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

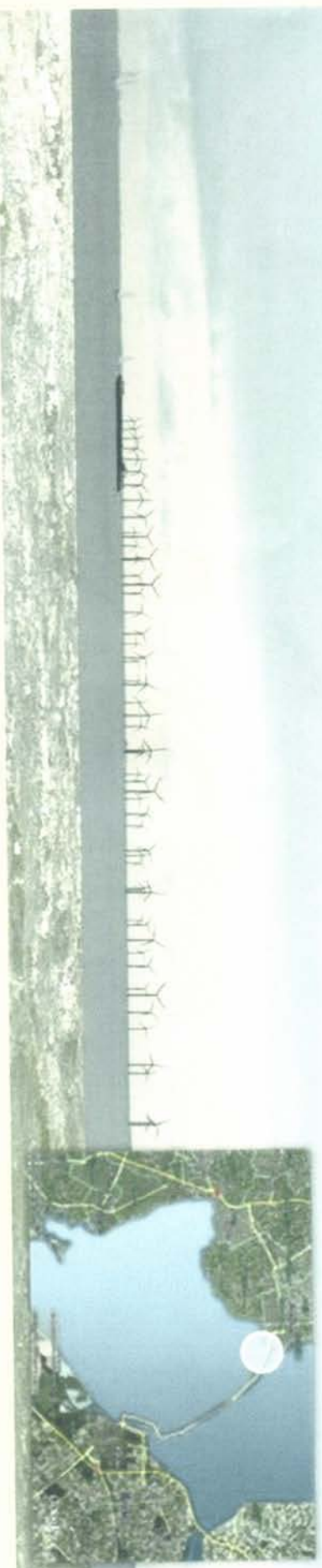
Beleid in voorbereiding

Kenmerken

- Grootschalig windpark in het open water van het Markermeer
- Landschappelijk inpassen: afstand houden tot natuurlijke kust Noord-Holland en Flevoland (4-6 kilometer uit de kust)
- Ecologisch inpassen: ecologisch veldonderzoek (periodiek sinds 2008), mogelijkheden synergie ecologisch herstel Markermeer
- Geen geluid- of slagschaduw hinder voor omwonenden
- Rekening houden met overige belangen (visserij, recreatievaart)

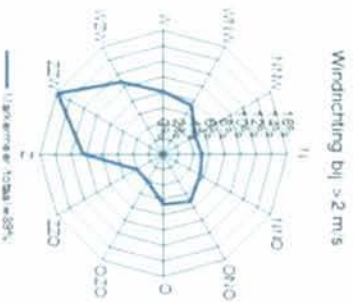
Complete

Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features

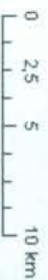

indicatieve opstelling 400 MW

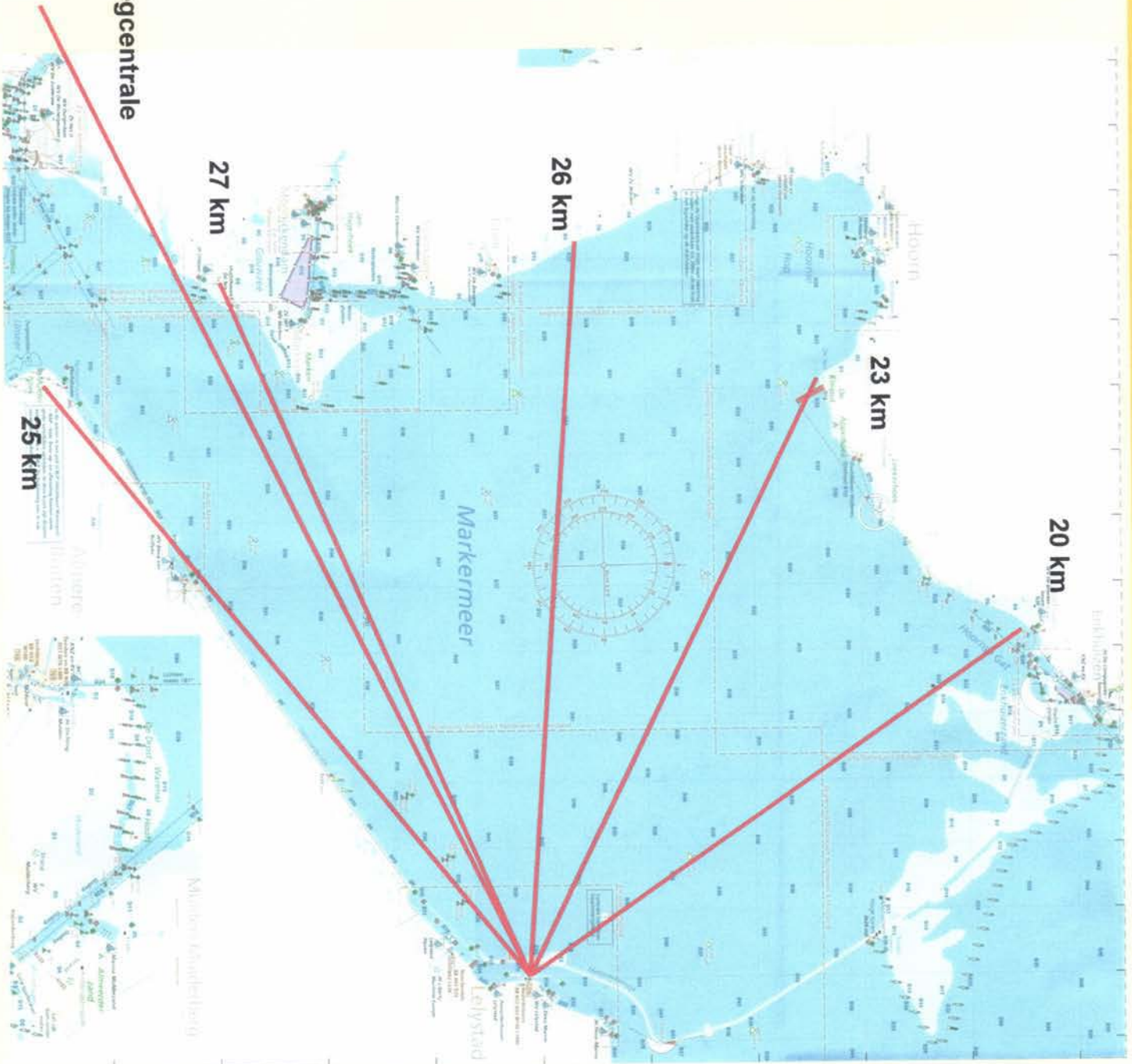

Legenda

- Indicatieve opstelling
- Afstand tot kust
- Recreatievaart
- Vaarroute

Ruimtelijke kwaliteit

Kaart: ANWB waterkaart IJsselmeer (Y)

Hemwegcentrale
42 km

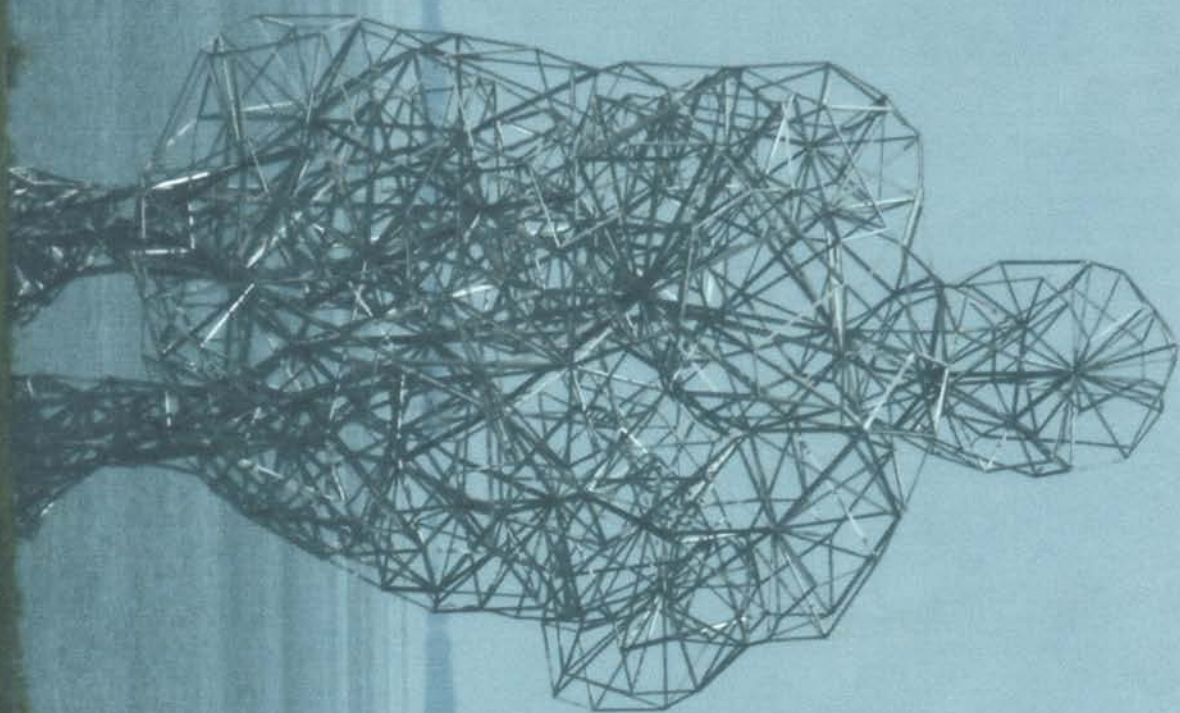
27 km

26 km

23 km

20 km

25 km

**Enkhuizen,
20 km**

A photograph showing a sailboat with two sails on a calm body of water. In the background, several wind turbines are visible against a hazy sky. The water reflects the light, and the overall scene is serene.

**Twee windmolens
bij Uitdam, 27 km.
Hoogte 68 m,
2,3 MW**

**Schoorstenen van de Hemwegcentrale in
Amsterdam
2 x 175 m hoog, resp. 599 MW en 630 MW
42 km**

Foto: Waterrecreatie Advies BV ©

Ca. 15 km

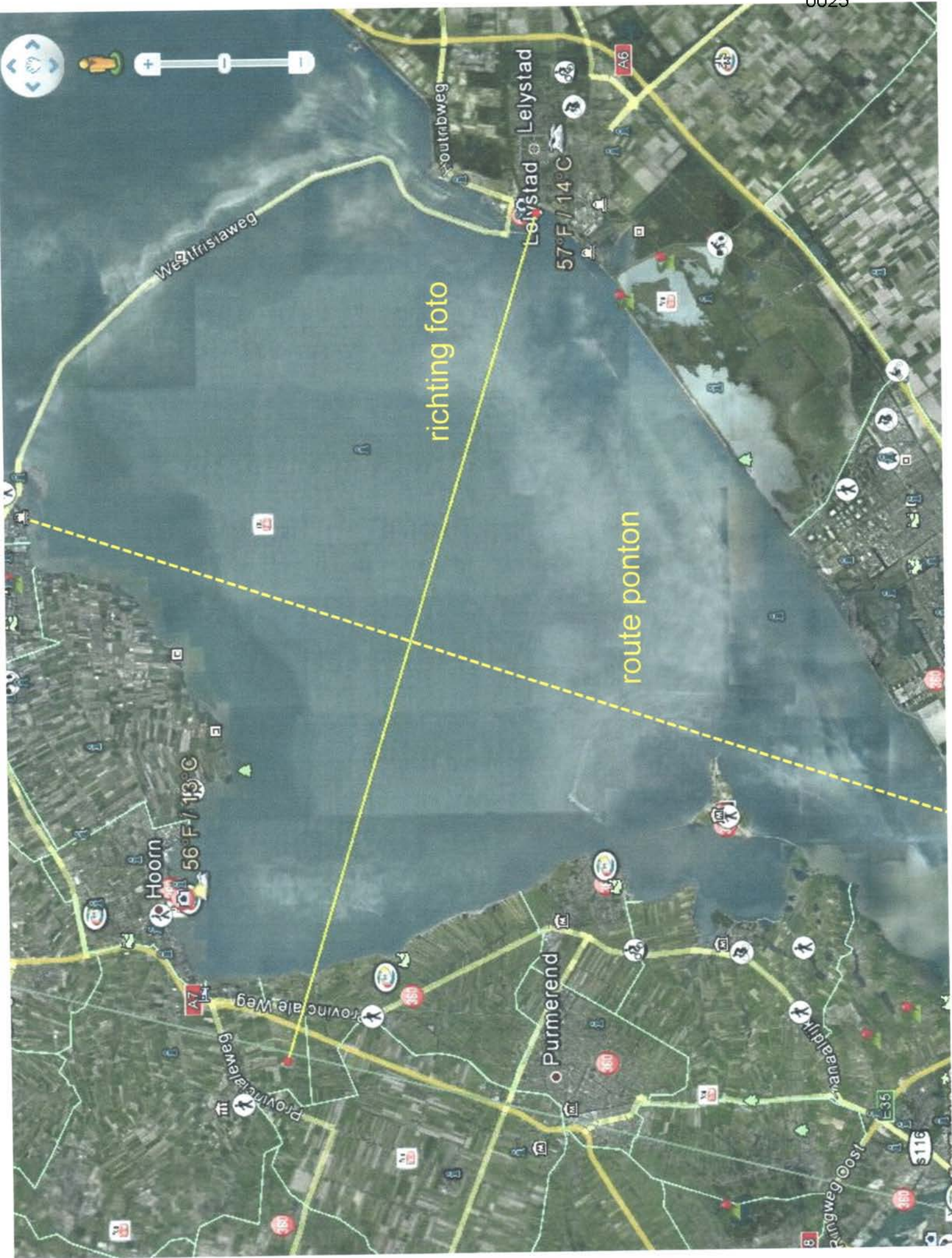
**Ponton met 6 "silo's"
onderweg van Enkhuizen
naar Amsterdam
Hoogte silo's: 20 meter,
diameter ca. 5 meter**

Ca. 35 km

**Windmolens langs de A7
tussen Hoorn en
Purmerend**

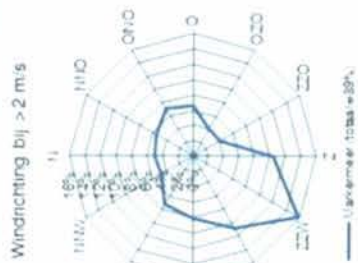

richting foto

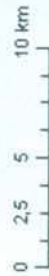
PDF Complete
 your complimentary use period has ended.
 Thank you for using PDF Complete.
 Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features

Indicatieve opstelling 400 MW

Legenda

- Indicatieve opstelling
- Afstand tot kust
- Recreatievaart
- Vaarroute

Informatie over de molens Windpark Noordoostpolder (bij info MER)

“De geplande Enercon E-126 windturbines (7,5 MW) hebben een rotordiameter van 127m en een totale hoogte van 198,5m. De “hub” (kast waar de generator in zit) heeft een lengte van 22m, is 12m hoog en weegt incl. bladen 600 ton. De mast bestaat uit gewapend beton en weegt 2.800 ton. De diameter van de onderkant is 14,5m. De diameter van de fundering is 27m bij een dikte van 3m en bestaat uit 1.400 m³ beton. De fundering staat op 70 heipalen. De Enercon E-126 wordt opgebouwd met de grootste mobiele kraan ter wereld, liftcapaciteit 1.600 ton en een hoogtebereik van 150m. Voor de kraan is een betonnen opstellingsplatform op geheide palen nodig van 40 x 100m”.

Zendmast Lelystad: hoogte mast 120 meter, plus antenne is 161 meter
Foto vanaf Trintelhaven, 12 km.

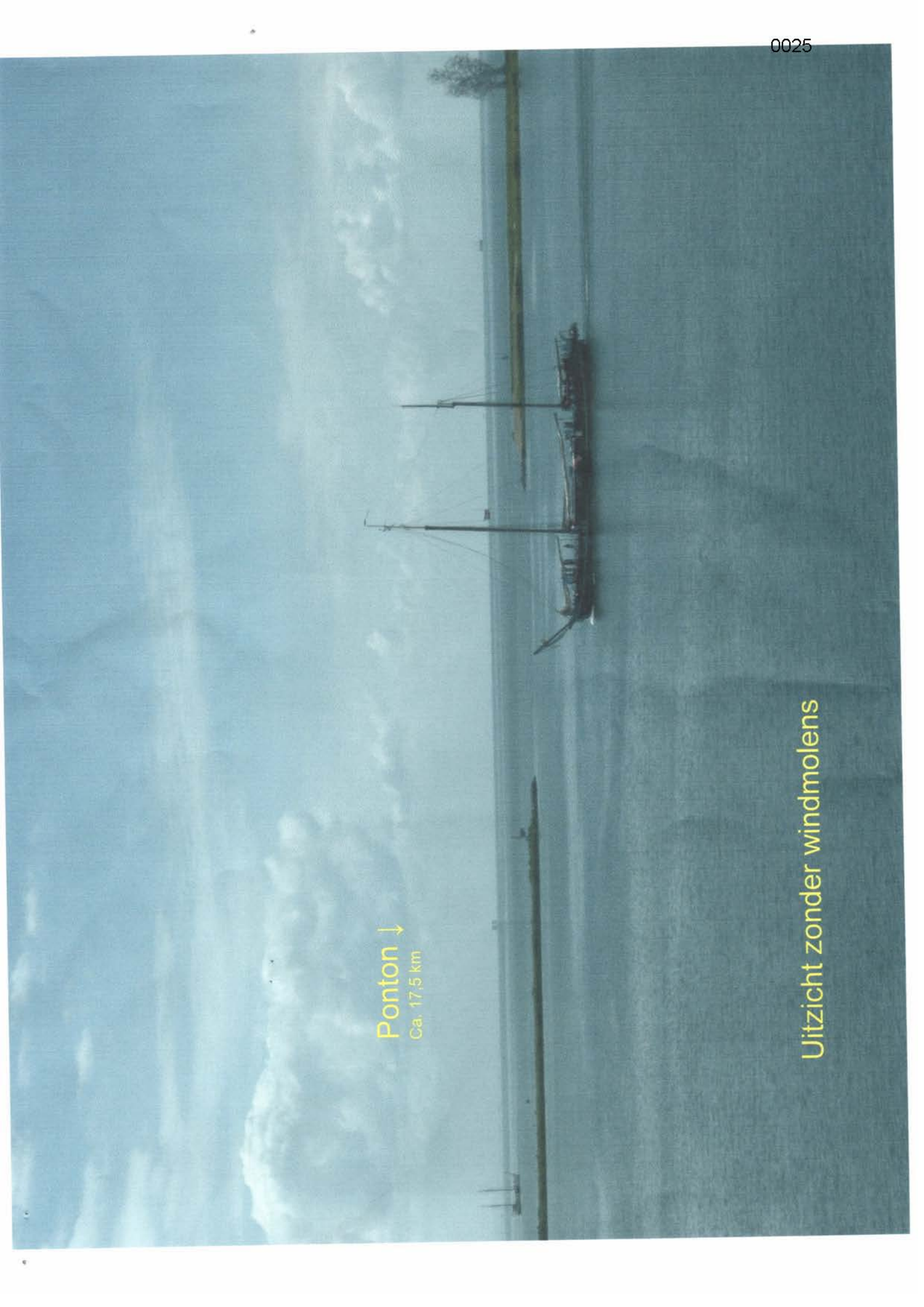
Image © 2012 Aerodata International Surveys

© 2012 Google

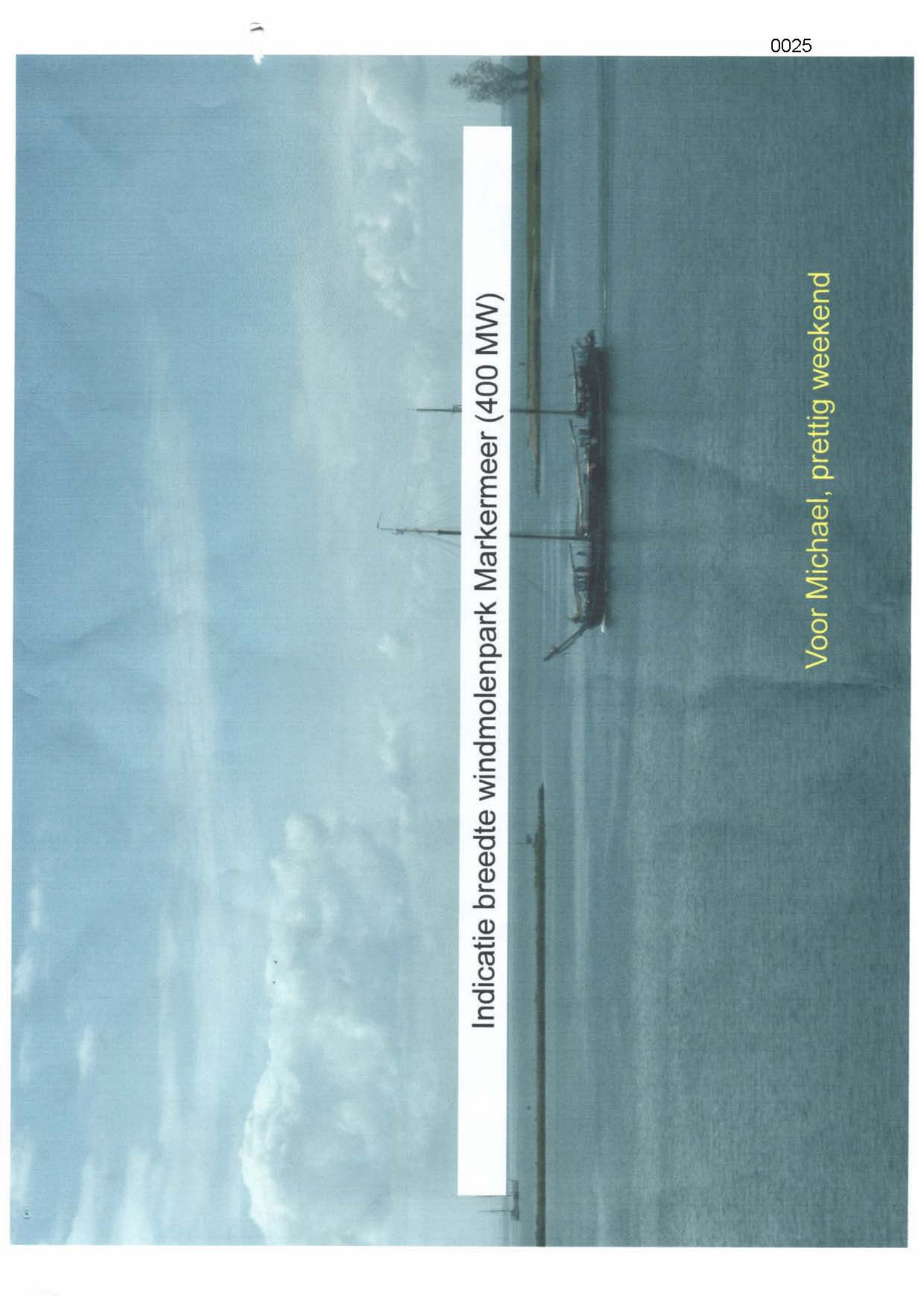
Ponton ↓
Ca. 17,5 km

Uitzicht zonder windmolens

Indicatie breedte windmolenpark Markermeer (400 MW)

Voor Michael, prettig weekend

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Windpark Fryslân
 Postbus 223
 2250 AE Voorschoten

Süderseeweï 6-8
 8754 GK Makkum
 Telefoon 0515 - 23 28 28
 Telefax 0515 - 23 13 39
 www.marinamakkum.nl
 e-mail: info@marinamakkum.nl

Makkum, 25 juni 2012
 Betreft: Zienswijze op Conceptnotitie reikwijdte en detail Windpark Fryslân

ONTVANGEN
 27 JUN 2012

Geachte mevrouw, mijnheer,

Hieronder geven wij onze zienswijze op de conceptnotitie Reikwijdte en Detail (hieronder: 'de notitie') voor de m.e.r.-procedure van Windpark Fryslân.

Deze zienswijze dienen wij in namens een aantal ondernemingen, particulieren, verenigingen en stichtingen met belangen in de recreatieve sector en onroerend goed bij ons in makkum (zie ondertekening van deze brief).

Algemeen

Wij zijn een van de (mede) opdrachtgevers voor het onderzoek 'Gevolgen windmolenpark Afsluitdijk voor de waterrecreatie' (hieronder: 'de rapportage'), uitgebracht door Waterrecreatie Advies op 21 juni 2012. Via onder andere de Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren heeft u een exemplaar van de rapportage ontvangen. Omdat gebleken is dat de belangen van de water- en oeverrecreatiesector in de procedures rond windmolenparken, zoals die bij de Noordoostpolder niet of onvoldoende worden meegenomen, hebben wij besloten dit zelf te laten onderzoeken. De uitkomsten baren ons ernstig zorgen. Het onderzoek bevestigt dat openheid, ruimte, rust en duisternis het belangrijkste motief is van onze klanten, ligplaatshouders en passanten, om in het gebied te varen. Dit zijn precies de kernkwaliteiten van het gebied zoals aangegeven door het rijk in onder andere de Nota Ruimte, de Integrale visie IJsselmeergebied en de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied in opdracht van het Deltaprogramma. Het windmolenpark, in welke vorm en schaal dan ook, vormt een ernstige bedreiging van deze kernkwaliteiten en daarmee voor de levensvatbaarheid en het voortbestaan van ons bedrijf. Dit in tegenstelling tot hetgeen de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State op 8 februari 2012 heeft geconcludeerd over de belangen van en gevolgen voor de waterrecreatie in haar uitspraak over het Windpark Noordoostpolder. Wij vragen hierbij dan ook of de diverse adviseurs waaronder de Commissie voor de milieueffectrapportage serieus aandacht willen besteden aan de inhoud van de rapportage, de terechte vragen die daarin direct of impliciet worden gesteld en de mogelijke gevolgen voor onze sector. Het is van groot belang dat in het MER of parallel daarin in een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) alle achtergronden van dit initiatief en de gevolgen op een zorgvuldige wijze in kaart worden gebracht. Indien blijkt dat economische schade voor onze sector, ons bedrijf en/of bijbehorend onroerend goed niet kan worden uitgesloten, zullen wij overwegen aanspraak te maken op planschade. Het is een bewuste keuze om de kernkwaliteiten van het gebied aan te tasten waardoor de toeristische waarde en onze nationale en internationale concurrentiepositie gevaar loopt.

Procedure

Op dit moment geldt onder andere de Nota Ruimte en de Integrale visie IJsselmeergebied als vigerend beleid. In haar uitspraak over het windpark Noordoostpolder maakt de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State daar ook gebruik van. Volgens dit beleid is een windmolenpark bij de Afsluitdijk ongewenst. Het is voor ons dan ook onbegrijpelijk dat het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu deze notitie over het Windpark Fryslân ter inzage leggen, terwijl het plan expliciet strijdig is met het vigerend beleid van het

rijk. Het is duidelijk dat dit gebeurt in afwachting van de nog te verschijnen Structuurvisie Wind op Land (SWOL). Omdat de SWOL nog niet uit is, kunnen wij niet beoordelen op welke gronden de ministeries afwijken van het huidige beleid en van mening zijn dat de kernkwaliteiten en de recreatieve waarde van het IJsselmeergebied ondergeschikt is aan de doelstelling om duurzame energie in Nederland op te wekken. Dat betekent ook dat wij niet volledig kunnen zijn in het stellen van vragen over onderwerpen die zouden moeten worden gewogen in de MER-procedure. Wij kunnen geen oordeel vellen over de noodzaak van dit park bij gebrek aan inzicht in alternatieven en zijn derhalve van mening dat de procedure moet worden stopgezet in afwachting van een duidelijke en onderbouwde visie van het rijk (inclusief de Tweede Kamer) op windenergie in Nederland. De belangen zijn te groot om te negeren en zo maar een windpark van deze omvang ter inzage te leggen.

Voornemen, alternatieven en varianten

Wij zijn niet tegen duurzame energie, maar van mening dat een reële afweging moet worden gemaakt. Het plangebied zoals aangegeven in figuur 3 op bladzijde 20 is groot. Het is onduidelijk waar deze afmetingen op zijn gebaseerd, maar dat is een consequentie van de door de initiatiefnemer en de ministeries gevolgde procedure. Met zichtafstanden van 30 tot 40 kilometer bij redelijke weersomstandigheden wordt vanaf Breezanddijk het weidse beeld op de Friese IJsselmeerkust tot en met Stavoren door windturbines verstoord. Omgekeerd wordt vanaf Kornwerderzand het beeld op de Noord-Hollandse IJsselmeerkust verstoord tot en met Enkhuizen. De hoogte van de turbines en diameter van de wieken wordt in de notitie niet aangegeven. Wij nemen aan dat in het MER rekening gehouden wordt met de effecten van slagschaduw en ondergaande zon in de hele kustzone.

In het vigerend beleid (zie hiervoor) gaat het rijk er van uit dat er geen sprake mag zijn van omheining door windmolens in het IJsselmeergebied of het plaatsen van windmolens voor de kusten van het oude land. Wij willen zeker stellen dat de visualisaties zodanig zijn dat een reëel beeld ontstaat van de te verwachten situatie, zowel vanaf het land vanuit de diverse historische steden en dorpen als vanaf het water. Ook vanaf de Waddenzee en vanaf de Waddeneilanden omdat de nieuwe generatie turbines ook vanaf de Waddeneilanden goed zichtbaar zullen zijn. Op dit punt verwijzen wij naar de conclusies en aanbevelingen, hoofdstuk 6 uit het onderzoek van Waterrecreatie Advies over de gevolgen van dit park.

Door de gevolgde procedure zijn de inspraakmogelijkheden ten aanzien van dit windpark, net als bij het windmolenpark Noordoostpolder, beperkt. Het zou getuigen van zorgvuldigheid als over de wenselijkheid van dit park en andere mogelijke grootschalige nieuwe windmolenparken in het IJsselmeergebied (cumulatie?) een breed onderzoek wordt georganiseerd onder de direct betrokkenen: de bevolking in de diverse steden en dorpen, recreanten (watersport en oeverrecreatie), het bedrijfsleven en overige toeristen. De belangen zijn groot. Omdat in het hele IJsselmeergebied nog geen turbines van deze omvang voorkomen, zijn velen zich niet bewust van de mogelijke gevolgen van dit initiatief, noch van de beperkte inspraakmogelijkheden.

Wij verzoeken u in het MER rekening te houden met bovengenoemde zienswijze en willen door het bevoegd gezag en de initiatiefnemers op de hoogte gehouden worden van hetgeen met onze zienswijze gebeurt en van alle ontwikkelingen en voorbereidingen rond dit windpark.

Hoogachtend,

Jachtcentrum Makkum BV
Recreatiecentrum de Holle Poarte CV
Marina Volendam BV

Gevolgen windmolenpark Afsluitdijk voor de waterrecreatie

Opdrachtgevers:

Marina Makkum
Jachthaven en Camping it Soal, Workum
Jachthaven Hindeloopen

Mede namens de deelnemers aan
het Platform jachthavens IJsselmeergebied
(zie bijlage 3)

Opgesteld door:

Bataviahaven 1, 8242 PR Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Inhoudsopgave:

1.	Doel van het rapport	1
2.	Aanleiding	2
2.1.	Agenda Ambities Afsluitdijk	2
2.2.	Duurzame energieopties Afsluitdijk	3
2.3.	Windpark Fryslân, Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau	3
2.3.1.	Europees beleid	4
2.3.2.	Rijksbeleid	4
2.3.3.	Provinciaal beleid	4
2.3.4.	Gemeentelijk beleid	4
2.3.5.	Conclusie	4
3.	Ruimtelijke kwaliteit	5
3.1.	Integrale visie IJsselmeergebied	5
3.2.	Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, Buitendijks bouwen IJsselmeergebied	6
4.	Waterrecreatie in het IJsselmeergebied en op de Waddenzee	9
4.1.	Het IJsselmeergebied en de Friese IJsselmeerkust	9
4.1.1.	Capaciteit en economisch belang	9
4.1.2.	Vaargedrag	9
4.1.3.	Motieven om in het IJsselmeergebied te varen	11
4.2.	Waterrecreatie op de Waddenzee	12
5.	Dilemma's en afwegingen	14
5.1.	Uitspraak Raad van State m.b.t. windmolenpark Noordoostpolder	15
5.1.1.	Nut en Noodzaak	15
5.1.2.	Alternatieve locaties	15
5.1.3.	Landschap en visualisaties	16
5.1.4.	De belangen van- en gevolgen voor de waterrecreatie	16
5.2.	Structuurvisie Wind op Land (SWOL)	17
6.	Conclusies en aanbevelingen	19
Bijlagen:		
•	Schema beoordelingskader uit de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit IJsselmeergebied, opgesteld in opdracht van het Deltaprogramma	21
•	Aangenomen motie 59 van de Tweede Kamer over de plaatsing van windmolens in de Waddenzee	22
•	Overzicht deelnemers Platform jachthavens IJsselmeergebied	23

1. Doel van het rapport

Met de aanleg van de Afsluitdijk is een uniek gebied ontstaan met een zeer scherpe overgang tussen de Waddenzee en het IJsselmeer, tussen zout en zoet. De strakke lijnen van de dijk, de monumenten daarop en de beleefbare weidsheid van het gebied zijn kenmerkend voor dit internationale icoon van Nederlandse waterbouw. Bij de renovatie van de Afsluitdijk en het realiseren van ambities speelt de ruimtelijke kwaliteit een belangrijke rol¹. In 2009 heeft ECN Beleidsstudies in opdracht van Rijkswaterstaat 5 plannen voor de integrale verbetering van de Afsluitdijk bestudeerd². Daarin kwamen 4 duurzame energieopties voor de Afsluitdijk naar voren, waaronder windenergie. In de Staatscourant van 16 mei 2012 is de Concept Notitie Reikwijdte en Detail Windpark Fryslân ter inzage gelegd³. Initiatiefnemer Windpark Fryslân BV is voornemens een windpark in het IJsselmeer op enige afstand van de Afsluitdijk te realiseren met een geïnstalleerd vermogen van 250 – 400 MW. Omdat dergelijk ontwikkelingen en met name het plaatsen van windmolens in het IJsselmeergebied invloed kunnen hebben op de bedrijfsvoering en de recreatieve kwaliteit, hebben Marina Makkum, Jachthaven en Camping it Soal in Workum en Jachthaven Hindeloopen⁴ opdracht verleend aan Waterrecreatie Advies om de verschillende initiatieven, onderliggend beleid en het belang en de gevolgen voor de waterrecreatie zo goed mogelijk in beeld te brengen. Er is daarbij geen nieuw onderzoek verricht.

In de Kennisgeving over het Windpark Fryslân in de Staatscourant wordt onder andere aangegeven dat op de besluitvorming over het project de rijkscoördinatie-regeling van toepassing is en de locatie wordt vastgelegd in een (rijks)inpassingsplan dat wordt vastgesteld door de Ministers van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) en van Infrastructuur en Milieu (IenM). Ten behoeve van de besluitvorming over het inpassingsplan moet een milieueffectrapport (MER) worden opgesteld, evenals voor de aanvraag voor een omgevingsvergunning. Daarbij worden de (mogelijke) milieueffecten op o.a. de leefomgevingskwaliteit (mens) en het landschap in beeld gebracht. Deze rapportage is mede bedoeld als onderligger om in het MER de verschillende belangen op een zorgvuldige manier verder te onderzoeken en te wegen.

¹ Agenda Ambities Afsluitdijk, Hoofdstuk 2, pagina 4

² Duurzame energieopties bij integrale verbetering van de Afsluitdijk, ECN Beleidsstudies in opdracht van Rijkswaterstaat, maart 2009

³ Staatscourant 16 mei, jaargang 2012, nummer 9479

⁴ Mede namens de deelnemers aan het Platform jachthavens IJsselmeergebied (bijlage 3)

2. Aanleiding

Gemeenten en provincies willen de Afsluitdijk aantrekkelijker maken voor toeristen. Dat is een van de doelstellingen van de Agenda Ambitie Afsluitdijk⁵. De Agenda Ambitie Afsluitdijk is een samenwerkingsverband tussen de provincies Noord-Holland en Fryslân en de gemeenten Hollands Kroon, Súdwest Fryslân en Harlingen. Op dit moment bezoeken ca. 250.000 toeristen per jaar de Afsluitdijk. Dit bezoek is vaak van korte duur. Bezoekers kan meer worden aangeboden zodat meer is te beleven en zij langer kunnen blijven. Bijkomend voordeel is dat bij langer verblijf door toeristen meer geld wordt uitgegeven. Dit is goed voor de lokale economie en de werkgelegenheid⁶. Recreatie en toerisme is belangrijk voor alle bedrijven en omwonenden in het hele IJsselmeergebied en voor de Friese IJsselmeerkust in het bijzonder. Het brede aanbod aan water- en oeverrecreatiemogelijkheden speelt daarbij een grote rol. De Friese IJsselmeerkust is niet alleen een bestemming, maar via de verschillende toegangspoorten ook een schakel naar het Friese Merengebied. De sluisen bij Kornwerderzand vormen de belangrijkste verbinding tussen het IJsselmeer en de Waddenzee.

Onlangs heeft Windpark Fryslân BV plannen ter inzage gelegd voor een windmolenpark in het IJsselmeer nabij de Afsluitdijk. Op basis van de locatie en omvang van het park verwachten de bedrijven langs de Friese IJsselmeerkust dat dit initiatief invloed heeft op hun bedrijfsvoering en de ruimtelijke en recreatieve kwaliteit. Gesteld wordt dat de belangen van de waterrecreatiesector tot nu toe onvoldoende in beeld zijn gebracht. Aan Waterrecreatie Advies is gevraagd de plannen, het achterliggend beleid en de belangen en mogelijke gevolgen voor de waterrecreatiesector inclusief de traditionele chartervaart te analyseren en in een korte rapportage samen te vatten.

2.1. Agenda Ambities Afsluitdijk

De Agenda Ambities Afsluitdijk is de vastgestelde regionale uitvoeringsagenda voor de ambities en projecten rond de Afsluitdijk, vastgelegd in een Bestuursovereenkomst⁷. Om de veiligheid in de toekomst te kunnen garanderen heeft het Rijk de Rijksstructuurvisie Toekomst Afsluitdijk opgesteld. Mede door stijging van de zeespiegel is het noodzakelijk de Afsluitdijk te versterken. Naast de geplande versterking, zal bij Kornwerderzand in de knik van de Afsluitdijk een derde spuicomplex worden aangelegd. Voor het handhaven van de streefpeilen in het IJsselmeergebied op de middellange termijn wordt op dit moment ook gekeken naar de mogelijkheden om in een van de bestaande spuicomplexen pompen op te hangen. Over het peilbeheer in het IJsselmeergebied op de lange termijn worden besluiten genomen in het Deltaprogramma IJsselmeergebied.

Bij de versterking van de Afsluitdijk heeft de regio een aantal ambities centraal gesteld, gericht op verduurzaming. Bij het realiseren van de ambities speelt de ruimtelijke kwaliteit een belangrijke rol. De strakke lijnen van de dijk, de monumenten daarop en de beleefbare weidsheid van het gebied zijn kenmerkend voor dit internationale icoon van de Nederlandse watersbouw. Om de ruimtelijke kwaliteit als basis voor de ontwikkelingen zorgvuldig vorm te geven, zal het Rijk met de regio een beeldkwaliteitplan voor de Afsluitdijk en de koppen opstellen.

Onderdeel van de ambitie duurzame energie is om de Afsluitdijk van een energieneutrale dijk tot een energieleverende dijk te ontwikkelen. Gedacht wordt aan Blue energy, getij-energie, zonne-energie en windenergie. Over windenergie wordt aangegeven dat het Rijk bezig is met het opstellen van de Structuurvisie Wind op Land (SWOL). Ook de provincie Fryslân bezig is met het opstellen van een Structuurvisie voor windenergie en de gemeenten zijn bezig met visie- en planvorming. In afwachting daarvan zijn nog geen besluiten over windenergie op of nabij de Afsluitdijk, als ambitie gericht op verduurzaming genomen.

Op het gebied van recreatie en toerisme biedt de Afsluitdijk een groot aantal kansen. Watergebonden activiteiten spelen daarin een belangrijke rol. In Noord-Holland is het project Water als Economische Drager (WED) een speerpunt, alsmede de bruine vloot en de riviercruisevaart. Vanuit het Friese Merenproject wordt geïnvesteerd in de kwaliteitsverbetering van de watersportkernen en

⁵ Agenda Ambitie Afsluitdijk, Triple A, 31 oktober 2011

⁶ Bron: website provincie Fryslân, bericht 21 mei 2012

⁷ Bestuursovereenkomst Afsluitdijk, getekend 23 december 2011

toegangspoorten waaronder alle havens langs de Friese IJsselmeerkust en de Waddenhavens Harlingen en Lauwersoog. Het is de bedoeling o.a. Harlingen en Makkum verder te ontwikkelen als watersportkern en toegangspoort, maar ook Den Oever heeft een Havenvisie opgesteld, gericht op uitbreiding van de havencapaciteit. Bij Kornwerderzand, Breezanddijk en bij het Monument zijn plannen om de voorzieningen te verbeteren, waaronder aanlegplaatsen voor de watersport, horecavoorzieningen en passende mogelijkheden voor verblijfsrecreatie. Door het realiseren van aanlegplaatsen aan de Waddenzijde van de Afsluitdijk bij het Monument wordt tweezijdige benutting van de Afsluitdijk verder verbeterd.

2.2. Duurzame energieopties Afsluitdijk

In 2009 heeft ECN Beleidsstudies in opdracht van Rijkswaterstaat 5 plannen voor de integrale verbetering van de Afsluitdijk bestudeerd⁸. Daarin kwamen 4 duurzame energieopties naar voren:

1. Windenergie
2. Fotovoltaïsche zonne-energie (PV)
3. Waterkracht c.q. getijdenenergie
4. Energieopwekking uit het potentiaalverschil tussen zoet en zout water (Blue Energy)

ECN geeft aan dat de rijksoverheid en lagere overheden door middel van een rijkscoördinatieplan streven naar een verdrievoudiging van het windvermogen op land (inclusief het IJsselmeergebied), van ca. 2.000 MW begin 2009 tot ca. 6.000 MW in 2020. Volgens ECN is in de omgeving van de Afsluitdijk 225 tot 450 MW (50-150 turbines) opgesteld vermogen haalbaar. Daarmee zou in 0,5 tot 1% van de Nederlandse elektriciteitsvraag kunnen worden voorzien. De kosten van windenergie per kWh dalen volgens ECN van 8-9,5 ct/kWh in 2009 naar 6-7 ct/kWh in 2020 en zijn dan naar verwachting van dezelfde orde als die van conventioneel opgewekte elektriciteit (5-6 ct/kWh). Fotovoltaïsche zonne-energie (zonnepanelen) op het talud van de Afsluitdijk levert 8-10 MW tegen een prijs van 20-25 ct/kWh in 2020 en 10-15 ct/kWh in 2030. Waterkracht c.q. getijdenenergie is alleen van betekenis als een nieuw uitwateringscomplex met een zoet-zout gradiënt en een bijbehorende substantiële getijdenstroom wordt ontwikkeld. Als het IJsselmeer een significant hoger peil zou krijgen dan de Waddenzee, wordt het potentieel geschat op 10-50 MW tegen een kostprijs van 13-20 ct/kWh in 2020 en 10-15 ct/kWh in 2030. Het potentieel van Blue Energy bij de Afsluitdijk wordt geschat op 10 MW in 2020 en 200 MW in 2030. De kosten van Blue Energy worden geschat op 10-20 ct/kWh in 2020 en 10-15 ct/kWh in 2030.

In de conclusies en aanbevelingen wordt gesteld dat een windmolenpark bij de Afsluitdijk (van 225 tot 450 MW) gezien de complicaties bij het verkrijgen van een vergunning op land gezien kan worden als een majeur project. In een commentaar⁹ geeft ECN aan dat het lastig zal zijn de belangen van energievoorziening, recreatie, economie, landschap milieu en natuur tegen elkaar af te wegen.

2.3. Windpark Fryslân, Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Op 18 mei 2012 kwam de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân ter visie¹⁰. Dit is een initiatief van Windpark Fryslân BV en betreft een park met een vermogen van 250 tot 400 MW in het IJsselmeer tussen Kornwerderzand en Breezanddijk. Dit komt nagenoeg overeen met de omvang van het park zoals hierboven aangegeven door ECN. De afstand van de turbines tot de Afsluitdijk bedraagt 500 tot 600 meter. De Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau is de eerste stap ten behoeve van het opstellen van het MER. Het doel is o.a. het raadplegen van betrokkenen en belanghebbenden om reacties mee te kunnen nemen in de uit te voeren onderzoeken.

⁸ Duurzame energieopties bij integrale verbetering van de Afsluitdijk, ECN Beleidsstudies in opdracht van Rijkswaterstaat, maart 2009

⁹ Nieuwsbrief ECN d.d. september 2009

¹⁰ Notitie Reikwijdte en detailniveau Windpark Fryslân, opgesteld door Pondera Consult, mei 2012

In de Concept Notitie, hoofdstuk 2, wordt over de achtergrond van de gekozen locatie bij de Afsluitdijk het volgende gesteld (samenvatting):

2.3.1. Europees beleid

De Europese Unie heeft ten aanzien van hernieuwbare energiebronnen een taakstelling per Lidstaat vastgelegd in richtlijn 2009/28/EG 'Richtlijn ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen'. Voor Nederland is als taakstelling gesteld dat 14% van het finale eindverbruik van energie in 2020 uit hernieuwbare bronnen dient te zijn opgewekt.

2.3.2. Nationaal beleid

Om aan gevraagde 14% van de Europese Unie te kunnen voldoen, heeft het Rijk een nationale doelstelling gesteld van 6.000 MW opgesteld vermogen voor winenergie op land (inclusief het IJsselmeergebied) in 2020¹¹. In de binnenkort verwachte Structuurvisie Wind op Land (SWOL) stelt het Rijk de locaties voor grootschalige windenergie vast op basis van de ruimte die de provincies hiervoor hebben gereserveerd of voorgesteld.

2.3.3. Provinciaal beleid

Provinciale Staten van Fryslân hebben in 2011 op hoofdlijnen ingestemd met de 'Houtskoolschets Windstreek 2011', waarin een ambitie is opgenomen van 400 MW windenergie in Fryslân in 2020. In de houtskoolschets is o.a. de locatie bij de Afsluitdijk in het IJsselmeer conform een advies van Atelier Fryslân¹² opgenomen als 'zoeklocatie'. In het Coalitieakkoord 2011 – 2015 van het nieuwe College van Gedeputeerde Staten is bevestigd dat het College de locatie bij de Afsluitdijk wenst te ontwikkelen als locatie voor een windpark en is aangegeven dat het grootste deel van de Friese ambitie hier moet worden gerealiseerd. Dit is ook vastgelegd in de toelichting op de provinciale Verordening Romte (2011). In januari 2012 is de notitie Reikwijdte en Detail gepubliceerd voor de provinciale Structuurvisie. Het plan-MER voor de Structuurvisie focust op 3 voorkeurslocaties, waaronder een locatie bij de kop van de Afsluitdijk en de locatie bij de Afsluitdijk in het IJsselmeer.

2.3.4. Gemeentelijk beleid

In september 2011 heeft het College van de fusiegemeenten die nu samen Súdwest Fryslân vormen, aangegeven aan te willen sluiten bij de beleidsrichting die de provincie in grote lijnen ziet. Twee van de voorgestelde locaties van de provincie, de locaties bij de Afsluitdijk, liggen in de gemeente Súdwest Fryslân. In mei 2012 wordt aan de gemeenteraad de notitie Kaders Windenergie Súdwest Fryslân voorgelegd, waarin de raad wordt gevraagd in te stemmen met de door de provincie aangegeven locaties.

2.3.5. Conclusie

Windpark Fryslân BV speelt als initiatiefnemer in op de ruimte die door de politiek (en het beleid) wordt geboden. Er wordt wel een kanttekening geplaatst. Zowel in Windstreek 2000, in de Houtskoolschets en in de startnotitie voor een nieuw beleidskader geeft de provincie de wens aan te komen tot een balans tussen duurzame energie en ruimtelijke kwaliteit. Volgens de website van de provincie Fryslân kent het begrip ruimtelijke kwaliteit geen objectieve standaard maar is het bedoeld als streven om gezamenlijk zorg te dragen voor de kwaliteit van de Friese ruimte. Ook de gemeente Súdwest Fryslân stelt dat een zorgvuldige afstemming van belangen noodzakelijk is zoals woonomgeving, natuur, landschap en recreatie.

¹¹ Onder meer gesteld in het Energierapport 2011 (2011) over het kabinetsbeleid ten aanzien van energie en bevestigd door de minister van I&M in de brief aan de Tweede Kamer inzake de ontwerp structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, SVIR (brief 14 juni 2011, 32660, nr. 17)

¹² Fryske wyn, windturbines en ruimtelijke kwaliteit, Atelier Fryslân, februari 2009

3. Ruimtelijke kwaliteit

De website van de provincie stelt dat ruimtelijke kwaliteit geen objectieve standaard kent. Zo is het ook met windmolens, sommigen vinden het prachtig, anderen hebben er een hartgrondig hekel aan, duurzaam of niet. De locatie speelt vaak een belangrijke rol: prachtig, maar niet in mijn achtertuin. Over ruimtelijke kwaliteit is het nodige geschreven en het onderwerp wordt hier behandeld omdat het in de besluitvorming op basis van hetgeen hierboven is gesteld, een belangrijke rol zal spelen.

3.1. Integrale visie IJsselmeergebied 2030 (IVIJ)¹³

In de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4) werd aangegeven dat het tijd was voor een Integrale Visie op de gewenste ontwikkelingen in het IJsselmeergebied. De IVIJ beschrijft op hoofdlijnen hoe met toekomstige ontwikkelingen in het gebied kan worden omgegaan. Verankering van de IVIJ vindt- of heeft plaatsgevonden in de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening, de PKB Derde Nota Waddenzee en het Tweede Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen. "De IVIJ wordt door het rijk beschouwd als handreiking voor het opstellen van ruimtelijke plannen en initiatieven die betrekking hebben op het IJsselmeergebied. Het rijk zal de visie als vertrekpunt hanteren. De IVIJ vormt een belangrijke bijdrage aan de verhoging van de ruimtelijke kwaliteit en aan integraal en duurzaam gebruik van het waardevolle en belangrijke 'Natte Hart van Nederland'".¹⁴

De IVIJ benoemt 3 kernkwaliteiten van het gebied:

- Horizon (openheid, leegte, rust, ruimte en duisternis);
- Van nature aanwezige rijkdommen (waterecosysteem, water, wind, natuurlijk substraat);
- Cultuur (Zuiderzeehistorie, handelsvaart, visserij, inpolderinghistorie, dijken).

De IVIJ is "een koers voor het gebied". Bij het opstellen van de koers is afgewogen of de ontwikkelingen tot een versterking of meerwaarde van de kernkwaliteiten leiden, dan wel tot een afbreuk of kwaliteitsverlies.

Over windmolens wordt gesteld dat deze met inachtneming van technische- en veiligheidsaspecten en natuurbelangen, zo dicht mogelijk bij de dijken moeten worden geplaatst en het visuele effect van omheining dient te worden vermeden. Vanuit de kernkwaliteiten bezien- in het bijzonder vanwege de ligging in het grootschalige open water en om ecologische redenen- is plaatsing van windturbines op of nabij de Houtribdijk, in welke opstelling dan ook, niet gewenst¹⁵.

Ten tijde van de IVIJ werd door de provincies Noord-Holland en Fryslân samengewerkt aan het Interprovinciaal Project Windturbines Afsluitdijk (IPWA). Ten behoeve van het IPWA had het Kabinet een uitzondering gemaakt op het verbod op de plaatsing van windturbines in de Waddenzee¹⁶

In het achtergronddocument bij de IVIJ 2030, Kernkwaliteiten in beeld¹⁷, wordt verder ingegaan op de ruimtelijke kwaliteit:

Horizon betekent het behouden van openheid, rust en ruimte. Het IJsselmeergebied is grotendeels een open ruimte van nationale betekenis. Ontwikkelingen in het gebied moeten worden getoetst in de mate waarin ze de openheid aantasten. Kernkwaliteiten zijn zeldzaam en niet of moeilijk vervangbaar. Het IJsselmeergebied neemt in Nederland een bijzondere positie in omdat door de grote oppervlakte een eenduidige ruimte aanwezig is die gekenmerkt wordt door leegte, sterke beelden in de vorm van water, luchten en beleving van natuurlijke elementen met een indrukwekkende omvang. Het begrip openheid bestaat bij de gratie van de afwezigheid van fysieke ruimtelijke begrenzingen, zowel er omheen, als er boven. Alle aspecten van de kernkwaliteit horizon worden beschreven aan de hand van wat niet is, zij bestaan dus bij de gratie van de afwezigheid van iets. Het IJsselmeergebied neemt

¹³ Integrale Visie IJsselmeergebied 2030, De koers verlegd, januari 2002, Ministeries van EZ, LNV, V&W en VROM

¹⁴ Uit voorwoord IVIJ

¹⁵ IVIJ, pagina 29

¹⁶ Deel 3, kabinetsstandpunt Derde Nota Waddenzee

¹⁷ Kernkwaliteiten in beeld, ministerie van V&W, oktober 1999

een unieke positie in doordat zich er volledig open ruimten bevinden met een enorme maatvoering: 20 x 50 kilometer, hetgeen de grootste open maat is die binnen Nederland vindbaar is. Met betrekking tot de kernkwaliteit *horizon / duisternis en donkerte* wordt gesteld dat zich in Nederland vrijwel geen plekken meer bevinden waar 's nachts geen achtergrondlicht is. De grote open wateren van het IJsselmeergebied nemen ook op dat punt een unieke positie in doordat over een oppervlakte van 1.600 km² geen grote vaste lichtbronnen aanwezig zijn en het op enkele plaatsen zelfs mogelijk is een horizon zonder lichtbronnen te zien. *Rust* is de afwezigheid van een overvloed aan (menselijke) bezigheden of activiteiten.

Ten aanzien van windenergie en de kernkwaliteiten openheid, rust en ruimte worden een aantal conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan:

- Tegengaan van verdere compartimentering en het plaatsen van elementen zoals vaardoelen in de grote open ruimte. Het ontbreken van vaardoelen levert een gevoel van openheid, oneindigheid en leegte op;
- Windmolens aan de rand van grote ruimtes verkleinen de ruimte en markeren ook het meer, waardoor de ruimte meer bepaald of afgebakend wordt;
- Een lijnvormige opstelling van windmolens heeft als een "gordijn" invloed op de vrije horizonbeleving. Mede gezien de nog steeds toenemende afmetingen van de windmolens dient uitermate goed afgewogen te worden waar een vrije horizon of een open ruimtebeleving van primaire waarde is;
- Lijnopstellingen van windmolens in kustoverschrijdende ruimtes delen deze door midden;
- Geen grote puntlichtbronnen of lijnlichtbronnen aanbrengen in of langs het IJsselmeergebied. Expliciet wordt verwezen naar de Afsluitdijk en de Houtribdijk van Lelystad naar Enkhuizen.

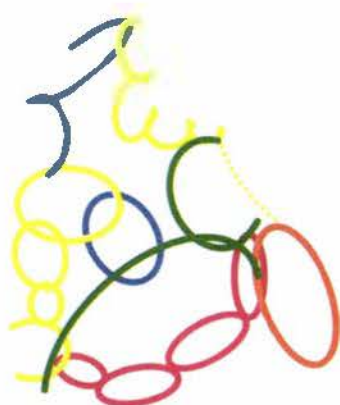
3.2. Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, Buitendijks bouwen IJsselmeergebied¹⁸

De Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit IJsselmeergebied is opgesteld in opdracht van het Deltaprogramma en komt voort uit het Nationaal Waterplan (NWP). In het NWP was er nog sprake van dat de Handreiking via de AMvB Ruimte als een formeel te hanteren document zou worden aangemerkt. Door de gewijzigde bestuurlijke verhoudingen op het gebied van de ruimtelijke ordening is dit voornemen vervallen. In de Ontwerp Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)¹⁹ is de verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke kwaliteit bij de provincies en gemeenten gelegd.

In hoofdstuk 1.5. van de Handreiking wordt ingegaan op de beleving: de beleefbare leegte. Ook dit rapport geeft aan dat het IJsselmeer in Europees perspectief een bijzondere positie inneemt als open ruimte van ongekennde maat en schaal in het midden van Nederland. Er zijn 4 onderscheiden kustidentiteiten benoemd: oude land, nieuwe land, Randmeren en Afsluitdijken. Met het laatste wordt de Afsluitdijk en de Houtribdijk bedoeld. 'Vanaf beide dijken is er een weids uitzicht over de meren waardoor er een gevoel van ruimte en vrijheid ontstaat. De vergezichten creëren een optimale beleving van het water. De beleving van de Afsluitdijk is puur en alleen gericht op het IJsselmeer. Een zicht op de Waddenzee wordt vanaf de snelweg niet gegund'.

¹⁸ Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied, in opdracht van het Deltaprogramma, juni 2011

¹⁹ Ontwerp Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, Ministerie van I&M,

Diverse kustidentiteiten

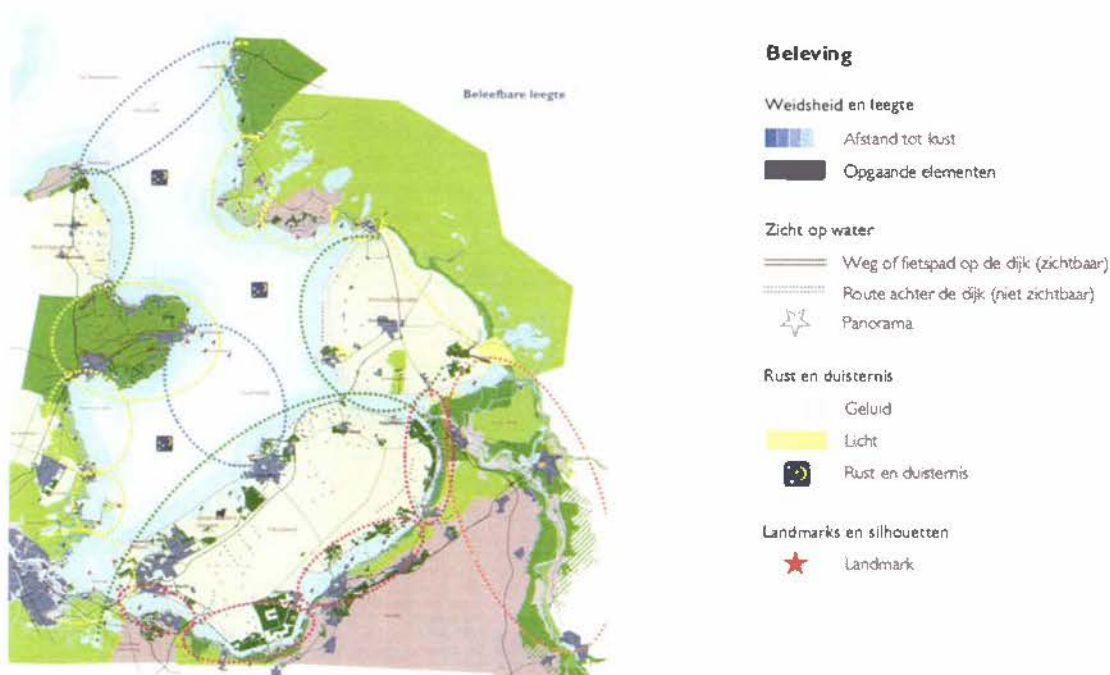
Beleefbare leegte

Afbeelding:
Kustidentiteiten en
beleefbare leegte,
p. 39.

Essenties voor de Toekomst

Handreiking Ruimtelijke kwaliteit IJsselmeergebied | 39

Er zijn 4 kustidentiteiten benoemd: 1. Oude land, 2 Nieuwe Land, 3. Randmeren en 4. Afsluitdijken.

“Als overkoepelende identiteit van het IJsselmeergebied als geheel wordt telkens weer gerefereerd aan de ruimte, de leegte, de weidsheid en alles wat daarmee samenhangt”²⁰.

Bij ruimtelijke criteria (voor buitendijks bouwen) wordt gesteld dat verrommeling moet worden voorkomen door bijvoorbeeld bestaande zichtlijnen niet te doorbreken. De Handreiking biedt een aantal criteria die in het planproces gebruikt kunnen worden. De criteria zijn verwerkt in een beoordelingskader. Bij de ontwerpprincipes, hoofdstuk 4.3. wordt aangegeven dat naast de beleving vanaf het land, het zicht op het land vanaf de waterzijde minstens zo belangrijk is. ‘Invloed op de beleving van de horizon vanaf tegenoverliggende oevers dient in elk geval te worden vermeden’. ‘Voorkom te grote hoogtes / aaneengesloten massa’s’. Waar de Handreiking gaat over bebouwingen,

²⁰ Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, p. 31

wordt gesteld dat het bouwen laag bij het water (drijvend bouwen) minder ingrijpend is dan bouwen op een tot dijkniveau opgehoogd terrein.

In een Nawoord wordt ingegaan op windenergieprojecten in het gebied. Gesteld wordt dat het IJsselmeergebied mogelijk een substantiële rol speelt bij de realisatie van de beleidsdoelstellingen ten aanzien van de duurzame energieproductie en dat de provincies in 2011 hun landelijke windenergiekaart met zoekgebieden (aan het Rijk) hebben gepresenteerd. 'Binnenkort wordt op basis van dit interprovinciale bod op nationaal niveau door het rijk een structuurvisie vastgesteld'. Aangegeven wordt dat grootschalige windturbines invloed hebben op de open ruimte en het contrast tussen de verschillende kusten. De nieuwste generatie turbines zijn zo groot dat zij zichtbare ruimtelijke objecten op de schaal van heel het IJsselmeer vormen. Daarom wordt geadviseerd bij concrete projecten de grotere schaal en samenhang van het IJsselmeergebied als geheel een grote rol in de afweging te laten spelen. 'Windturbines van deze schaal zijn autonome objecten die nauwelijks meer inpasbaar zijn binnen de subtiele kwaliteiten van het bestaande landschap'.

In de Handreiking op p. 62 wordt voor ontwikkelingen in het IJsselmeergebied een beoordelingskader²¹ gegeven met criteria die als toetsingskader, maar ook (en vooral) als leidraad behulpzaam kunnen zijn om tot zorgvuldig afgewogen en ontworpen plannen te komen. De Handreiking Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied is door de DG Water aangeboden aan de provincies, maar gaat, behalve het "toetsingskader" niet verder in op grootschalige ontwikkelingen zoals windenergie. De verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke kwaliteit van het gebied ligt namelijk bij de provincies en gemeenten.

²¹ Beoordelingskader, bijlage 1

4. Waterrecreatie in het IJsselmeergebied en op de Waddenzee

4.1. Het IJsselmeergebied en de Friese IJsselmeerkust

4.1.1. Capaciteit en economisch belang

Sinds 1994 wordt door Waterrecreatie Advies in opdracht van provincies en Rijkswaterstaat, directie IJsselmeergebied onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied. Uit de laatste rapportage van december 2010²² kan worden afgeleid dat er in het IJsselmeergebied incl. de Randmeren 230 jachthavens zijn (hoofd- en nevenactiviteit) met in totaal 35.635 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 91,8%. In het gebied liggen derhalve ruim 32.500 zeil- en motorboten in de diverse jachthavens. Het percentage zeilboten bedraagt 68,1% en het percentage motorboten 31,9%. 82,5% van de booteigenaren komt uit Nederland, 16,3% uit Duitsland. In 2009 werden in de verschillende jachthavens bijna 374.000 betaalde bootovernachtingen van passanten geboekt. Per passant (bootovernachting) wordt per dag ca. € 95 uitgegeven en grotendeels besteedt bij de plaatselijke middenstand. Op basis van een gemiddelde verblijftijd in de havens van 1,3 dagen, betreft het ca. 285.000 bezoekende boten. Het gemiddeld aantal personen aan boord bedraagt 2,5.

In het Friese deel van het IJsselmeergebied bevinden zich 48 jachthavens met ruim 6.000 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 89%. Het percentage zeiljachten is 85%. Ruim 45% van de vaste ligplaatshouders komt uit Duitsland. Het aantal betaalde bootovernachtingen van passanten langs de Friese IJsselmeerkust bedraagt 102.425 (in 2009).

De omzet van de watersportindustrie (excl. bestedingen van passanten bij de plaatselijke middenstand, musea, etc.) in het IJsselmeergebied kan worden geschat op € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (fte). Op basis van het aantal ligplaatsen en boten langs de Friese IJsselmeerkust en het grote aantal watersportbedrijven in de diverse kustplaatsen, bedraagt de omzet en werkgelegenheid langs de Friese IJsselmeerkust in de watersportsector ruim 20% van het hele IJsselmeergebied.

Behalve voor de recreatievaart, is het IJsselmeergebied ook van groot belang voor de zeilende chartervaart. Verreweg het grootste deel van de 345 traditionele zeilschepen in Nederland exclusief de zeevaart heeft het IJsselmeergebied en de Waddenzee als vaargebied. De omzet van deze sector bedraagt ruim 100 miljoen per jaar en biedt werkgelegenheid aan ruim 1.100 personen²³.

Met betrekking tot de oeverrecreatie (zwemmen, surfen, kitesurfen, etc.) speelt Fryslân ook een belangrijke rol in het IJsselmeergebied. Langs de kust bevinden zich ondiepe zones en druk bezochte stranden in o.a. Makkum, Workum en Hindeloopen. In de rest van het IJsselmeergebied zijn dergelijke voorzieningen schaars, zodat Fryslân op dit gebied in een bovenregionale behoefte voorziet (inclusief Duitsland).

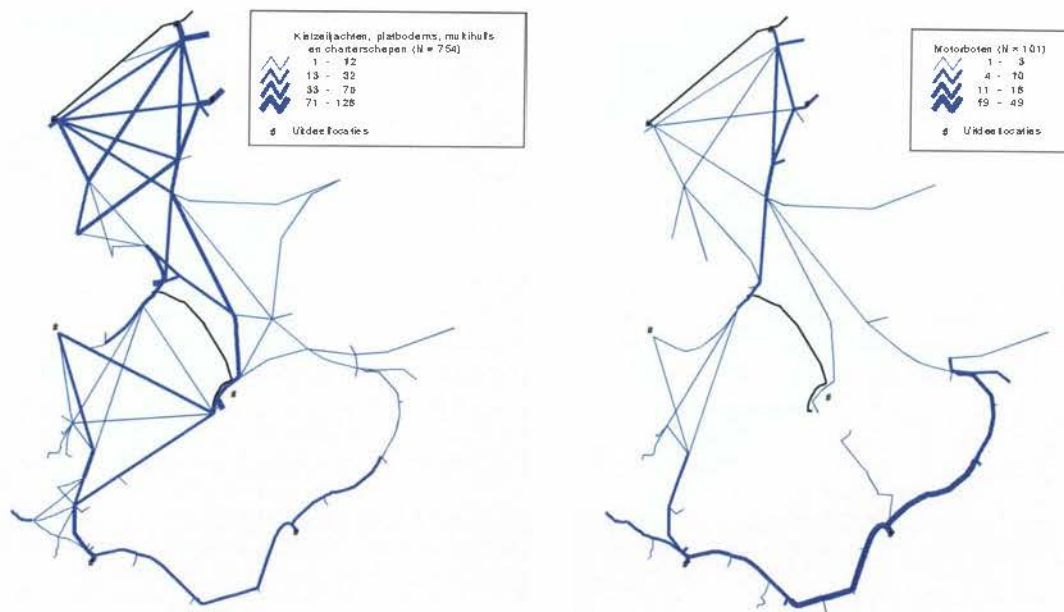
4.1.2. Vaargedrag

In 2003 is onderzoek gedaan naar het vaargedrag van watersporters in het IJsselmeergebied en de Waddenzee²⁴. Deze rapportage geeft informatie over allerlei aspecten van boot en bemanning, maar ook over de waardering van het gebied en de gevaren routes. Op basis van de vraag waar men de afgelopen nacht heeft gelegen en waar men die dag of de volgende dag van plan is naar toe te varen, is een beeld geschetst van de in het gebied (en op de Waddenzee) gevaren routes. Er is onderscheid gemaakt tussen zeilboten, motorboten en traditionele chartervaartuigen. De gevaren routes zijn als rechte lijnen getrokken. Of dit "bezeilde koersen" zijn is afhankelijk van de windrichting. Het kan zijn dat men genoodzaakt is te laveren. De open ruimtes tussen de gebieden geven dus een vertekend beeld. Omdat Lemmer geen uitdeellocatie was, is het aantal vaarbewegingen in de richting van- en vanuit Lemmer onvolledig.

²² Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied 2010, deelrapportages provincies Flevoland, Fryslân, Gelderland, Noord-Holland en Overijssel, december 2010.

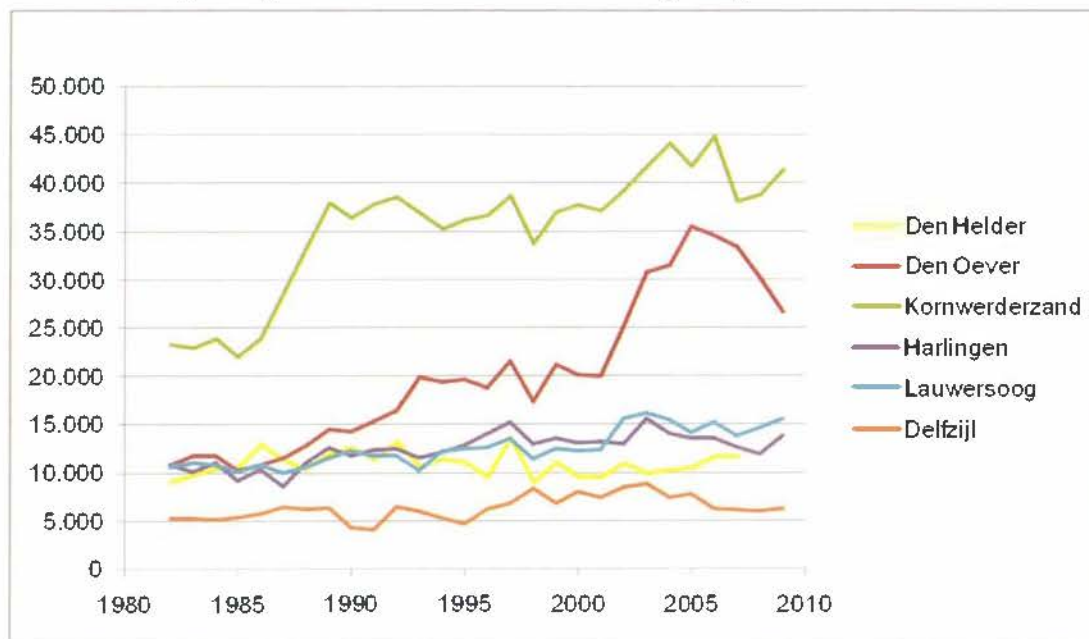
²³ Kerncijfers chartervaart 2011, uitgave Vereniging voor Beroepschartervaart (BBZ)

²⁴ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003 in opdracht van de provincies Flevoland, Fryslân en Noord-Holland, de Stuurgroep Waddenprovincies en de ministeries van LNV, V&W en VROM.

Uit de afbeeldingen blijkt dat het noordelijk IJsselmeer relatief druk wordt bevaren, inclusief de route langs de Afsluitdijk. Een van de achtergronden daarvan is dat de route langs de Afsluitdijk voor zeiljachten in geval van harde wind een veilige route is in vergelijking met de route over de Waddenzee. Motorboten varen vooral op de Randmeren. Indien men op het IJsselmeer vaart, gaan de meeste motorboten van Enkhuzen naar Stavoren, volgen daar de Friese kust of gaan naar binnen via een van de toegangspoorten Lemmer, Stavoren, Workum of Makkum. Hindeloopen is als toegangspoort alleen geschikt voor motorboten of zeilboten met gestreken mast (o.a. platbodems).

Het aantal vaste ligplaatsen rond de Waddenzee is beperkt. De meeste boten op de Waddenzee komen uit het IJsselmeergebied²⁵. Kornwerderzand is een belangrijke schakel naar de Waddenzee. Onderstaande grafiek geeft een beeld van het aantal sluispassages naar de Waddenzee²⁶

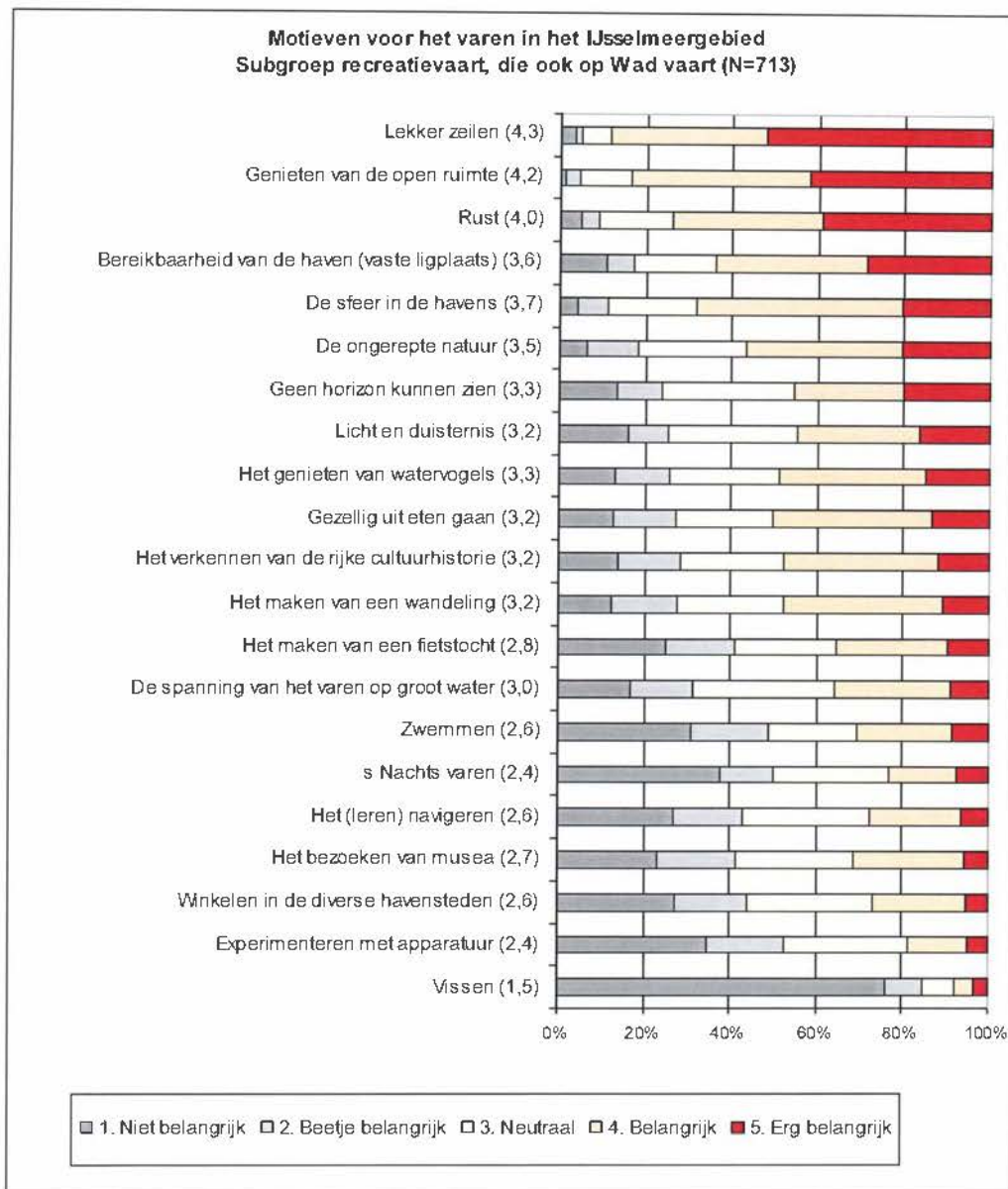

²⁵ Havenvisie Wadden, verantwoord varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, maart 2010

²⁶ Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied 2010, deelrapportages provincie Fryslân, Waterrecreatie Advies, december 2010

4.1.3. Motieven om in het IJsselmeergebied te varen

In het onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee is ook expliciet gevraagd naar de motieven om in het gebied te varen. Er is onderscheid gemaakt tussen watersporters die wel en die niet op de Waddenzee varen. Omdat dit rapport wordt opgesteld, mede in verband met het eventueel plaatsen van windmolens nabij Kornwerderzand, wordt uitgegaan van watersporters die ook op het Wad varen. Andere grafieken zijn terug te vinden in de rapportage.

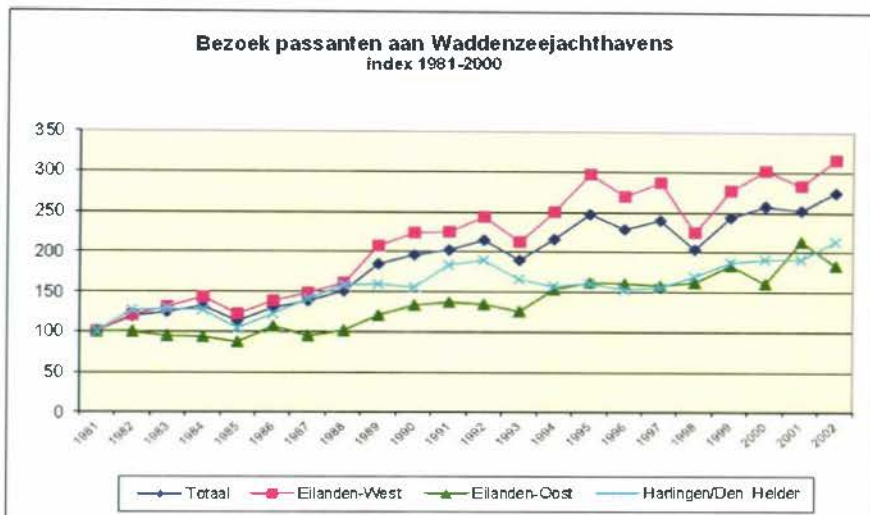

Uit de grafiek blijkt dat het lekker kunnen zeilen, het genieten van de ruimte en rust de belangrijkste motieven zijn om in het IJsselmeergebied te varen. Bij de subgroep chartervaart is na het genieten van de open ruimte, licht en duisternis het belangrijkste motief. Dit zijn dus inderdaad de kernwaarden van het IJsselmeergebied zoals ook geconstateerd in de IVIJ en de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit.

Als de kernkwaliteiten ruimte, rust en licht en duisternis in het IJsselmeergebied worden aangetast heeft dat dus gevolgen voor de recreatieve kwaliteit van het gebied. In hoeverre het vaargedrag daardoor wordt beïnvloed, zal nader moeten worden onderzocht. Er bestaat een mogelijkheid dat verdringing plaatsvindt richting Waddenzee

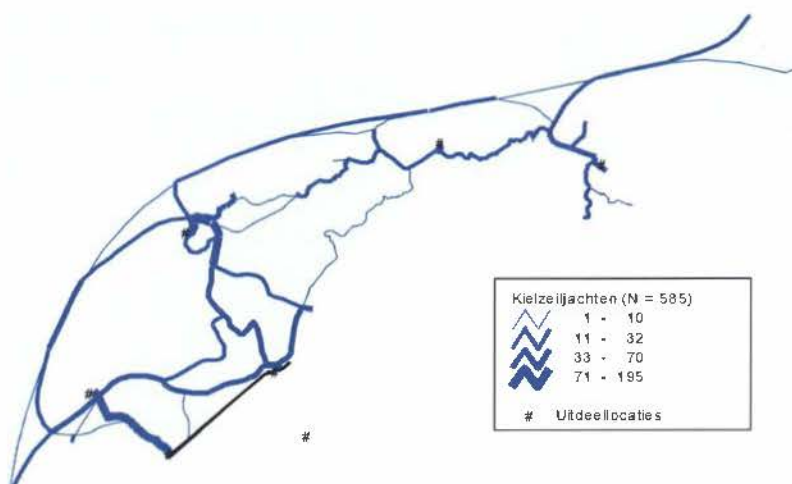
4.2. Waterrecreatie op de Waddenzee

Het aantal vast verhuurde ligplaatsen in de Waddenzee is beperkt. De meeste recreatievaartuigen en chartervaartuigen op de Waddenzee komen uit het IJsselmeergebied (zie ook de grafiek met sluispassages op p. 9).

Door toename van de gemiddelde scheeps lengte van de recreatievaartuigen in de afgelopen decennia en de voorzieningen aan boord (o.a. rolfook en elektronische apparatuur zoals GPS) neemt de zeewaardigheid van de jachten toe. De recreatievaart op de Waddenzee is met name gericht op het westelijk deel²⁷.

Om op een duurzame manier de ontwikkeling van de watersport in de diverse havens aan de vaste wal en op de Waddeneilanden te accommoderen is een Havenvisie Wadden opgesteld²⁸. Ontwikkelingen zijn primair gericht op het comfort en de veiligheid in de havens. Alle havens rond de Waddenzee zijn bezig maatregelen uit te werken in een Haveninrichtingsplan (HIP). Afspraken hierover zijn gemaakt bij de ondertekening van het Convenant Vaarrecreatie Waddenzee op 3 december 2007 door bijna 50 ministeries, provincies, gemeenten en natuur- en milieuorganisaties.

In het onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee²⁹ zijn ook de vaarbewegingen van de verschillende typen recreatievaartuigen op de Waddenzee in beeld gebracht en de argumenten waarom men daar vaart. Kornwerderzand vormt de centrale toegang naar de Waddenzee. Den Oever is een belangrijke toegangspoort naar Texel en de Noordzee.

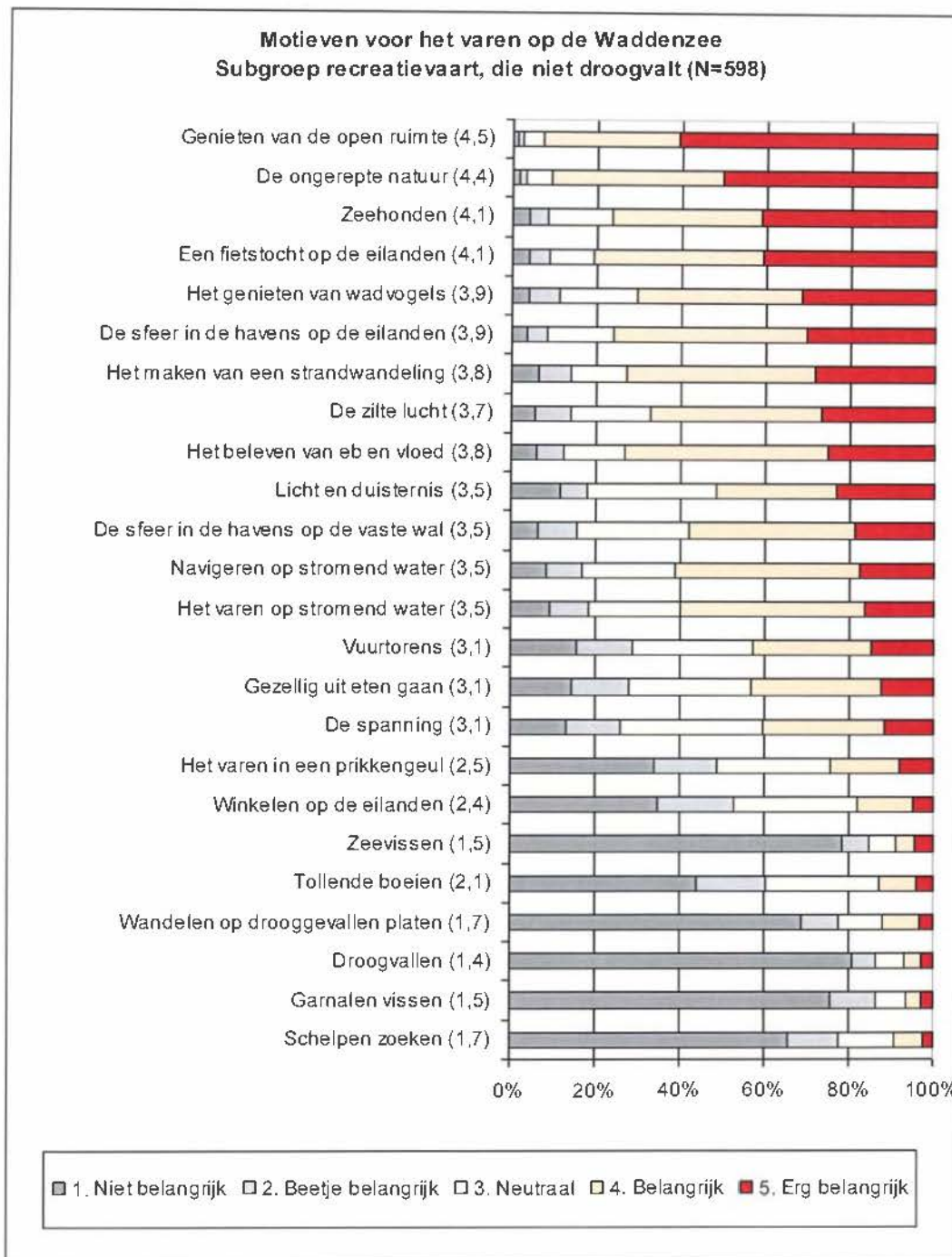
Lauwersoog is met name een toegangspoort en uitvalsbasis naar het oostelijk Wad.

²⁷ Grafiek, bron provincie Fryslân, afdeling Onderzoek

²⁸ Havenvisie Wadden, verantwoord varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, maart 2010

²⁹ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

Bij de argumenten om op de Waddenzee te varen speelt het genieten van de open ruimte en de ongerepte natuur de belangrijkste rol. Dat geldt niet alleen voor de zeiljachten die niet droogvallen (tabel), maar ook voor de subgroepen platbodems en de traditionele chartervaart.

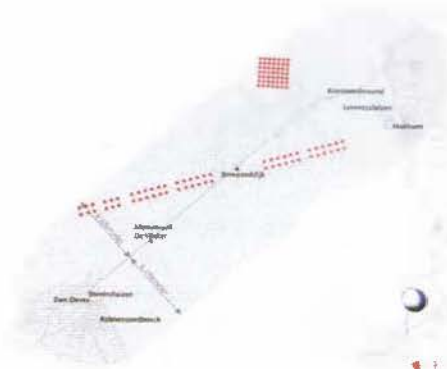

Qua belevingswaarde bestaan er duidelijke verschillen tussen het IJsselmeergebied en de Waddenzee. Ieder gebied heeft zijn unieke waarden. De mogelijkheden om te zeilen zijn belangrijke motieven in het IJsselmeergebied, evenals het ervaren van licht- en duisternis (belangrijk motief voor chartervaart, 2^e plaats). Op de Waddenzee zijn naast de open ruimte, de natuurwaarden doorslaggevend als bezoekmotief.

5. Dilemma's en afwegingen

De Waddenzee is net als het IJsselmeer (en het Markermeer en de Randmeren) een Natura 2000 gebied. De natuurwaarden zijn misschien verschillend, maar de juridische bescherming is gelijkwaardig. Zoals aangegeven in hoofdstuk 3.1. is in 2000 onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een windmolenpark langs de Afsluitdijk, het Interprovinciaal Project Windturbines Afsluitdijk (IPWA)³⁰. Het ging om een windmolenpark met 300 MW geïnstalleerd vermogen, 109 molens van 60 à 75 meter hoog. Hoewel destijds nog niet beschikbaar werd gerekend met turbines van 3 MW. In het MER is nut en noodzaak onderzocht. De initiatiefnemers werden door de rechter ook verplicht zichthinder in beeld te brengen.

Zoals getoond in nevenstaande schets, lag het IPWA deels in de Waddenzee en deels in het IJsselmeergebied. De zone rond Breezanddijk werd vrijgehouden i.v.m. de belangen van defensie (grondradar en aanvliegroutes defensie). Het IJsselmeer tussen Breezanddijk en de Noord-Hollandse kust kon niet worden benut omdat in deze zone schietoefeningen werden gehouden, met name gericht op het testen van munitie. Zo werd getracht een balans te vinden tussen IJsselmeer en Waddenzee. Het cluster ten noorden van Kornwerderzand was nodig om ruimte te vinden voor alle 109 turbines.

IPWA, windmolens rond de Afsluitdijk

De weerstand onder omwonenden, de Waddengemeenten, natuur- en milieuorganisaties en de watersportsector tegen het park was (te) groot, niet alleen omdat een deel van het park in de Waddenzee zou komen te liggen³¹. In 2000 is de MER gestrand toen het ministerie van LNV aangaf dat de Habitattoets niet kon worden doorstaan.

Windenergie is één van de manieren om op een duurzame manier stroom op te wekken. Het gebruik van wind als leverancier van energie gaat niet ten koste van fossiele brandstoffen zoals gas, olie en kolen. In verband daarmee streeft men in Europees verband, maar ook wereldwijd naar een omschakeling. Omschakelen kost tijd en is een leerproces. De Europese doelstelling, 14% duurzaam opgewekte energie in 2020 (aan land en op zee) is niet eenvoudig te halen. De bezwaren van de bevolking tegen windenergie op land zijn groot, zeker in een klein en druk bevolkt land als Nederland. Los van slagschaduw, hebben windmolens namelijk impact op het landschap en daarmee op de leefomgeving. Ook in een groot land als Duitsland neemt de weerstand toe³². Windenergie wordt met € 4 miljard per jaar gesubsidieerd. Duitsers betalen 25 ct/kWh tegen 18,4 ct/kWh in de rest van Europa (22 ct in Nederland en 14 ct in Frankrijk).

In Nederland heeft het Rijk of de politiek de Europese doelstelling van 14% duurzaam opgewekte energie vertaald in de noodzaak om in 2020 6.000 MW windenergie op het land te realiseren en dat is inclusief het IJsselmeergebied. Realisatie van die doelstelling loopt gevaar door de vele en langdurige bezwaarprocedures waar initiatiefnemers mee te maken krijgen. Om de procedures te bekorten is de rijkscoördinatie-regeling van toepassing verklaard. De rijkscoördinatie-regeling biedt de rijksoverheid de mogelijkheid om bij projecten van nationaal belang de besluitvorming te coördineren. De bedoeling is de procedures te verkorten en te stroomlijnen, waardoor projecten sneller kunnen worden gerealiseerd.

³⁰ Datum kennisgeving Startnotitie, juni 1998

³¹ Gewijzigde motie van lid Augusteijn – Esser, Nr. 59 d.d. 28 maart 2002: Het IPWA is in strijd met de verklaring van Stade, opgesteld door Denemarken, Duitsland en Nederland. Verder is het in strijd met de hoofddoelstelling van de PKB, met name waar het de instandhouding van het open landschap betreft en het feit dat de schade aan natuur en landschap niet buiten twijfel kon worden vastgesteld. Tenslotte bleek uit onderzoek dat de windmolens van het IPWA jaarlijks het leven van 15.000 vogels zou kosten. De motie werd aangenomen en plaatsing van windenergie in de Waddenzee was niet langer mogelijk. Volledige tekst motie, zie bijlage 2.

³² Duitsland verkijkt zich op stroom uit zon en wind, NRC 7 juni 2012

Op 1 maart 2009 is de Electriciteitswet 1998 gewijzigd. Hierin is geregeld dat windenergieprojecten vanaf 100 MW opgesteld vermogen verplicht onder de rijkscoördinatieregeling vallen. In de rijkscoördinatieregeling worden verschillende besluiten tegelijkertijd en in onderling overleg genomen. Het gaat om het ruimtelijk besluit en de verschillende vergunningen en ontheffingen. Er is één inspraakronde, waarin mensen op alle ontwerpbesluiten tegelijk kunnen reageren, door het indienen van een 'zienswijze'. Voor de beroepsprocedure op de definitieve besluiten is slechts één instantie aan zet: de Raad van State. Er is dus geen bezwaarprocedure bij het bevoegd gezag of een beroepsprocedure bij de rechtbank mogelijk³³.

In de beroepsprocedure bij de Raad van State tegen de windparken langs de Noordermeerdijk, de Westerveermeerdijk en de Zuiderveermeerdijk van de Noordoostpolder, ook wel "het windmolenpark bij Urk" genoemd, was de Crisis- en Herstelwet van toepassing (Chw). Dat betekent dat een niet tot de centrale overheid behorend rechtspersoon of bestuursorgaan geen beroep in kan stellen. De beroepen van de colleges van Lemsterland en Urk tegen het windmolenpark zijn daarom bijvoorbeeld niet-ontvankelijk verklaard.

Op 8 februari 2012 heeft de Raad van State uitspraak gedaan inzake de tegen het windmolenpark bij Urk ingestelde beroepen. Nagenoeg alle beroepen zijn niet-ontvankelijk of ongegrond verklaard en daarmee werd de aanleg van de windparken mogelijk. Omdat de uitspraken van de Raad van State ook gevolgen hebben voor de mogelijkheden voor een windmolenpark bij de Afsluitdijk, worden navolgend per onderwerp een aantal relevante opmerkingen uit de uitspraak van de Raad van State samengevat³⁴.

5.1 Uitspraak Raad van State inzake het windmolenpark Noordoostpolder

5.1.1. Nut en noodzaak

De ministers van EL&I en I&M stellen in hun verweer dat windenergie één van de meest kosteneffectieve wijzen is om duurzame energie op te wekken. Het Kabinet heeft in het werkprogramma "Schoon en zuinig" uitgesproken dat de groei van hernieuwbare energie de eerstkomende jaren vooral zal komen van windenergie. Het Kabinet heeft zich daarom gecommitteerd aan het realiseren van 2.000 MW extra windenergie op land in 2011. Het windturbinepark langs de dijken van de Noordoostpolder zal met moderne windturbines op een goede windlocatie en een vermogen van ongeveer 450 MW een substantiële bijdrage leveren aan de verduurzaming van de elektriciteitsvoorziening. Volgens de ministers dient Nederland vanwege Europese regelgeving te voldoen aan de opdracht om in 2020 14% van de energieproductie uit hernieuwbare energie te laten bestaan. (...) De rijksoverheid heeft de verantwoordelijkheid om deze vormen van opwekking, voor zover nodig met specifieke stimuleringsmaatregelen, binnen de geliberaliseerde markt een kans te geven (...), zodanig dat in 2020 de doelstelling van een totaal opwekkingsvermogen van 7.500 MW zal zijn bereikt³⁵.

Het windturbinepark was noodzakelijk ("dwingende redenen van groot openbaar belang") om de kabinetsdoelstelling (t/m 2011) te kunnen halen. Op basis daarvan of omdat de appellanten onvoldoende hebben gemotiveerd of zelf geen beter onderzoek of bewijs voor hun beweringen hebben aangedragen om het ongelijk van de aangevoerde argumenten van de verweerders aan te tonen, zijn nagenoeg alle bezwaren verworpen.

5.1.2. Alternatieve locaties

Diverse alternatieve locaties (op land) zijn onderzocht op de aspecten landschap, ecologie, milieuwinst, hinder en archeologie. Uit het MER volgt dat er geen locatiealternatieven zijn voor een park van 450 MW en dat de locatie in overeenstemming is met de Nota Ruimte en het Nationale Waterplan. Voor de mogelijkheden andere duurzame energiebronnen te gebruiken, wordt verwezen naar de conclusies uit het rapport van ECN uit 2009 (zie hoofdstuk 2.2.) en vastgesteld dat andere bronnen dan windenergie thans geen redelijk alternatief zijn.

³³ <http://www.windenergie.nl/onderwerpen/wet-en-regelgeving/rijkscoördinatieregeling>

³⁴ Uitspraak Raad van State, Afdeling Bestuursrechtspraak, 2001100875/1/R2 d.d. 8 februari 2012

³⁵ Uitspraak Raad van State, 8 februari 2012, 201100875/1/R2, p. 15 en 16

5.1.3. Landschap en visualisaties

Over de landschappelijke aspecten zoals de open, niet verstoorde vergezichten van het IJsselmeer, het weidse landschap, de doorgaande horizon, de uitgestrekte luchten, de lichtbronnen op de windturbines en de gebruikte visualisaties zijn meerdere opmerkingen gemaakt. In totaal zal het park bestaan uit 86 windturbines variërend in hoogte van 90 tot 135 meter exclusief de rotorbladen. De onderlinge afstand bedraagt 300 tot 650 meter. 48 turbines worden in de nabijheid van de vaargeul in het IJsselmeer geplaatst. Windturbines hoger dan 150 meter moeten worden voorzien van luchtvaartverlichting op de gondel. Op grote afstand zullen deze lichten als puntbronnen zichtbaar zijn, maar omdat de onderlinge afstand minimaal ongeveer 800 meter bedraagt, zullen de lichtbronnen in de nachtperiode niet leiden tot een aantasting van de duisternis (p. 27). Over aantasting van het landschap wordt gesteld dat de Commissie m.e.r. heeft geconstateerd dat het MER voldoende beeldmateriaal bevat om een indruk te geven van de effecten van het windturbinepark op het grootschalige open landschap. Door de maat, schaal en uitstraling van de windturbines in de nabijheid van Urk zal de beleving en daarmee het markante beeld van het dorp wel wijzigen. Door de grote onderlinge afstand tussen de windturbines zal het landschap zijn open en ruime karakter in zekere zin behouden en wordt het zicht op de kustlijn van Urk maar in een beperkt gebied belemmerd. De gemaakte visualisaties zijn onderzocht door de faculteit Bouwkunde van de TU Delft en de gehanteerde software genereert een accuraat beeld. Omdat alternatieve visualisaties van appellanten niet inzichtelijk maken op welke invoergegevens en programmatuur het is gebaseerd, geven die geen aanleiding om aan de visualisaties in het MER te twijfelen.

5.1.4. De belangen van- en gevolgen voor de waterrecreatie

Omdat de open ruimte, de weidsheid, het "ontbreken van" een horizon en het beleven van duisternis de belangrijkste motieven zijn van watersporters om in het gebied te varen, heeft de Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren³⁶ o.a. aangegeven dat plan in strijd is met de Nota Ruimte en het Nationaal Waterplan omdat het plan de kernwaarden van het gebied, openheid, de duisternis en de rust aantast. In hun verweer geven de ministers aan dat overeenkomstig de standpunten in de Nota Ruimte en de Integrale Visie IJsselmeergebied 2030 ontwikkelingen mogelijk zijn en rekening wordt gehouden met de bestaande kwaliteiten. Door de grote onderlinge afstanden tussen de windturbines en de schaal van zowel het IJsselmeer als voorliggend plan is het gevaar van omheining vrijwel nihil te noemen. (...) Door de onderbreking van ruim 1.400 meter (in de buitendijkse lijnopstellingen bij de Rotterdamse Hoek) zal van omheining geen sprake zijn. Toegevoegd wordt dat in de Nota Ruimte is vermeld dat plaatsing van windturbines bij de Houtribdijk (van Lelystad naar Enkhuizen) ongewenst is, gelet op de doelstelling van behoud van de open horizon van het IJsselmeergebied. Om dezelfde reden en gelet op de externe werking van het Waddenzeebeleid is plaatsing bij de Afsluitdijk volgens de Nota Ruimte eveneens ongewenst (p. 30).

In de Integrale Visie IJsselmeergebied 2030 is een integrale afweging gemaakt en gesteld dat locaties voor windturbines uitsluitend kunnen worden gezocht nabij de nieuwe dijken; in het water in de nabijheid van de nieuwe dijk en op het land. Qua vormgeving en opstelling dienen de windturbines het strakke karakter van de dijken zoveel mogelijk te versterken. Ze moeten zo dicht mogelijk bij de dijken worden geplaatst en het visuele effect van een omheining dient te worden vermeden. Daarom zijn behalve de Houtribdijk, ook de Oostvaardersdijk (tussen Lelystad en Almere voor de Oostvaardersplassen), het Ketelmeer en de randmeren als locatie voor het plaatsen van windturbines uitgesloten. De Raad van State constateert dat het windmolenpark bij de Noordoostpolder niet is aangemerkt als een van de locaties waarvan uitdrukkelijk is bepaald dat daar geen windmolens mogen worden geplaatst, waardoor aan de randvoorwaarden uit de Nota Ruimte en de Integrale Visie IJsselmeergebied 2030 is voldaan. Over het effect van 'omheining' en hetgeen daarover is geschreven in de Nota Ruimte, deelt men het standpunt van de ministers. Omdat de plannen bij de Noordermeerdijk, de Zuidmeerdijk en de Westmeerdijk van de Noordoostpolder op kaart 20 in het Nationaal Waterplan zijn aangemerkt als zoeklocatie voor windturbines, is het rijksinpassingsplan niet strijdig met het Nationaal Waterplan (p. 30).

Een aantal appellanten had voorgesteld de turbines in open water – op een afstand van 10 kilometer uit de kust te plaatsen. Dit is echter volgens de Raad van State in strijd met de Nota Ruimte en de

³⁶ De Stichting Waterrecreatie is een regionaal samenwerkingsverband in het IJsselmeergebied tussen HISWA Vereniging, het Watersportverbond, de Vereniging Beroepschartervaart (BBZ) en Sportvisserij Nederland, www.stichtingwaterrecreatie.nl.

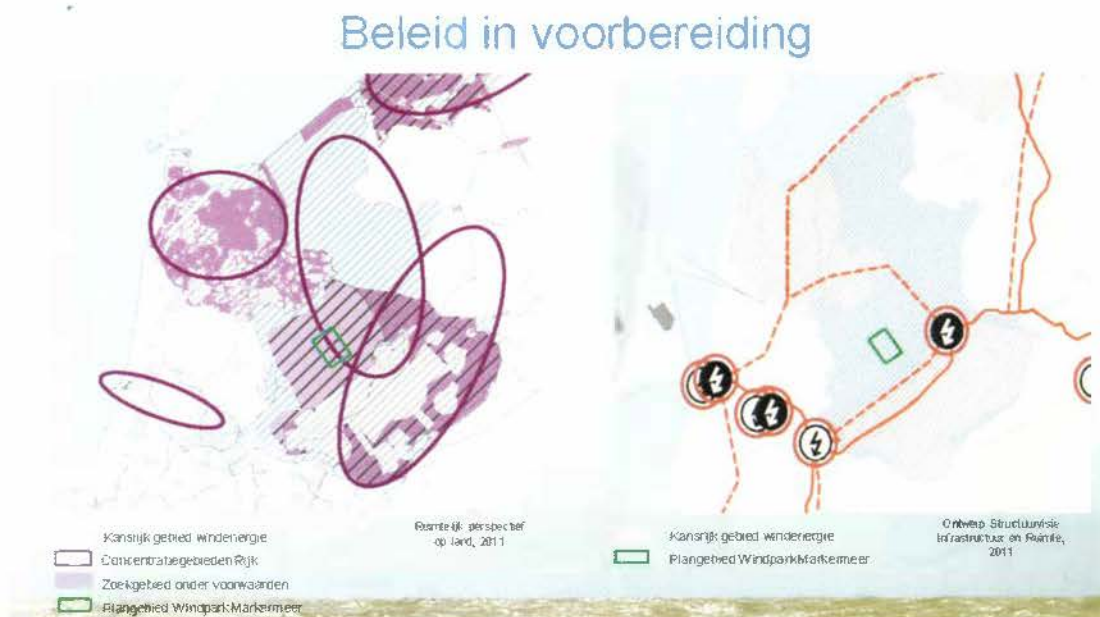
Integrale Visie IJsselmeergebied 2030 waarin grootschalige ontwikkelingen in het open water van het IJsselmeergebied zijn uitgesloten. Over de afmetingen van het park wordt door de ministers gesteld dat grotere windturbines met een grotere rotordiameter langzamer draaien en dat proefondervindelijk is vastgesteld dat dat een rustiger beeld oplevert. Verder wordt gesteld dat niet alle turbines in één blikveld zijn te vangen (p. 33).

Meerdere appellanten hebben aangegeven dat de gevolgen van het windturbinepark voor de watersport, de recreatie en de visserij niet zijn onderzocht. Gevreesd wordt voor negatieve gevolgen voor de werkgelegenheid. De ministers stellen dat de gevolgen voor de watersport en de recreatie in en rond het IJsselmeer is meegenomen in de besluitvorming over het rijksinpassingsplan. Aan die afweging lag de informatie zoals opgenomen in het MER ten grondslag. Gesteld wordt dat naar aanleiding van verschillende onderzoeken en waarnemingen van de ontwikkelingen rond bestaande windmolenparken geen gevallen bekend zijn waarbij de ontwikkeling van een windpark heeft geleid tot een afname van het aantal toeristen. In veel gevallen is zelfs sprake van een toename. Er is daarom geen aanleiding te veronderstellen dat per saldo een negatieve invloed zal uitgaan op de recreatie, waaronder de watersport in het IJsselmeergebied. Weliswaar valt niet uit te sluiten dat het windturbinepark enige negatieve effecten heeft voor de zeilvaart vanwege het niet in de nabijheid kunnen varen van de windturbines, maar het IJsselmeer biedt voldoende ruimte om elders in het gebied te varen. Verder is niet aannemelijk geworden dat voor zeilschepen of andere recreatieve scheepvaart de toegankelijkheid en de aantrekkelijkheid van het aanmeren in havens als die van Lemmer en Urk in betekenende mate worden beperkt door het windturbinepark. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State is dan ook van oordeel dat de ministers zich in redelijkheid op het standpunt hebben kunnen stellen dat het windmolenpark per saldo geen onaanvaardbare negatieve gevolgen heeft voor de watersport (p 88).

Ondanks de vele reacties zal het "windmolenpark bij Urk" worden gerealiseerd. Na realisatie ontstaat, met enkele kleine onderbrekingen, een aaneengesloten rij, of meerdere rijen windmolens vanaf de Friese Hoek bij Lemmer tot de Ketelbrug en vanaf de Ketelbrug tot de Maxima Elektriciteitscentrale bij Lelystad.

5.2. Structuurvisie Wind op Land (SWOL)

Parallel aan de procedure rond "het windmolenpark bij Urk" hebben de provincies op verzoek van het Rijk zoeklocaties aangewezen om aan de doelstelling van 6.000 MW in 2020 te kunnen voldoen. Inmiddels ontstaat een overzicht van de locaties die daarbij zijn genoemd. Ten behoeve van de plannen voor een windmolenpark in het Markermeer heeft Pondera Consult, als adviseur ook betrokken bij het Windpark Fryslân een kaart opgesteld met "zoeklocaties" en "zoeklocaties onder voorbehoud".

De kaart loopt vooruit op de besluitvorming van het Rijk. Het Rijk is nog bezig met het opstellen van de nieuwe Structuurvisie Wind op Land (SWOL), aangekondigd in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) en het Energierapport 2011. De door de provincies gereserveerde ruimte voor wind op land vormen de basis van de nog vast te stellen gebieden voor grootschalige windenergie in de Rijksstructuurvisie. Daarbij kan worden vastgesteld dat de beoogde locatie voor Windpark Fryslân³⁷ past binnen de door de provincie gereserveerde ruimte. Er bestaat wel verschil in de omvang van het zoekgebied.

Bovenstaande kaarten komen uit een presentatie van Pondera Consult over een windmolenpark in het Markermeer. De kaart geeft een goed overzicht van de diverse gebieden die, al dan niet onder voorwaarden, door de provincies Noord-Holland, Flevoland en Fryslân in de afgelopen periode bij het Rijk zijn aangemeld als zoekgebied voor het opstellen van windmolenparken. Hoewel de Structuurvisie Wind op Land (SWOL) nog niet is verschenen, geeft de kaart een beeld van hetgeen initiatiefnemers van windenergieprojecten van de SWOL verwachten. Het is dan ook niet vreemd dat de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân inmiddels is uitgekomen en ter inzage ligt als eerste stap in de m.e.r.-procedure ten behoeve van het opstellen van het MER. Betrokkenen en belanghebbenden kunnen in dit stadium op de Concept Notitie reageren, zodat de reacties meegenomen kunnen worden in de uit te voeren onderzoeken. De notitie zal ook voor advies worden voorgelegd aan de onafhankelijke Commissie voor de m.e.r. De binnengekomen reacties ("zienswijzen") en adviezen worden betrokken bij het opstellen van het MER.

De plannen voor een windmolenpark in het Markermeer zijn onlangs door Pondera Consult aan de gemeenteraad in Lelystad gepresenteerd. Zowel het park bij de Afsluitdijk als het park in het Markermeer is op dit moment in strijd met het vigerend beleid uit de Nota Ruimte en de Integrale Visie IJsselmeergebied 2030, zoals blijkt uit de beroepsprocedure rond het windmolenpark bij Urk. Verwacht mag worden dat het Rijk "het aanbod" van de provincies overneemt en de zoekgebieden een formele status geeft. Hierop wordt door Pondera Consult, Windpark Fryslân BV en anderen geanticipeerd. Over de gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit is het Rijk niet meer aanspreekbaar zoals blijkt uit hetgeen gesteld in de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, Buitendijks bouwen IJsselmeergebied³⁸. De provincies en gemeenten zijn verantwoordelijk voor het beoordelen van de effecten van dergelijke initiatieven op de ruimtelijke kwaliteit. Door de gebieden aan te wijzen als zoekgebied, mag echter worden verwacht dat de gebieden door de provincies (en betrokken gemeenten) niet op voorhand als ongeschikt worden beoordeeld.

Het voorbehoud dat de provincie Fryslân en de gemeenten bij de aanwijzing van de zoekgebieden hebben gemaakt, heeft met name betrekking op de ruimtelijke kwaliteit, de inpasbaarheid en de gevolgen voor andere sectoren zoals de waterrecreatiesector. Via het Friese Merenproject wordt veel geïnvesteerd in de watersport en het versterken van de aantrekkelijkheid van Fryslân als watersportprovincie. De sector zorgt voor veel werkgelegenheid. De werkgelegenheid die het windmolenpark in de Noordoostpolder volgens de MER genereert (onderhoud en reparatie voor de 4 windparken in totaal 5 tot 10 arbeidsplaatsen (fte), uitspraak Raad van State, p. 20) valt in het niet bij het economisch belang van de watersportindustrie en de traditionele chartervaart in het IJsselmeergebied en in Fryslân. De belangen dienen dan ook op een goede manier te worden gewogen. In voorgaande hoofdstukken is aangegeven wat de belevingswaarde van het IJsselmeergebied is voor de waterrecreatiesector en voor de chartervaart en welke economische belangen daarbij een rol spelen. Tevens is aangegeven hoe tot op heden de bijzondere waarden van het gebied door het Rijk zijn gewaardeerd. Als het Rijk de zoekgebieden overneemt, zal het effect van een windmolenpark op de in deze rapportage genoemde waarden en (economische) belangen in het MER verder moeten worden onderzocht, zodat een afgewogen besluit kan worden genomen.

³⁷ Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân, Pondera Consult, 1 mei 2012

³⁸ Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit, Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied, in opdracht van het Deltaprogramma, juni 2011

6. Conclusies en aanbevelingen

Met de aanleg van de Afsluitdijk is een uniek gebied ontstaan met een zeer scherpe overgang tussen de Waddenzee en het IJsselmeer, tussen zout en zoet. De strakke lijnen van de dijk, de monumenten daarop en de beleefbare weidsheid van het gebied zijn kenmerkend voor dit internationale icoon van Nederlandse waterbouw. Bij de renovatie van de Afsluitdijk en het realiseren van ambities speelt de ruimtelijke kwaliteit een belangrijke rol. Een van de projecten die op dit moment aan de orde is, is een plan om een groot windmolenpark bij de Afsluitdijk te bouwen. Omdat de watersport en waterrecreatie een belangrijke functie heeft in het IJsselmeergebied en de Waddenzee, hebben 3 toonaangevende bedrijven aan de Friese IJsselmeerkust, mede namens een groot aantal jachthavens in het hele IJsselmeergebied, aan Waterrecreatie Advies gevraagd aan te geven of, en zo ja in hoeverre het realiseren van ambities op het gebied van windenergie in de omgeving van de Afsluitdijk de recreatieve kwaliteit voor de watersport in het gebied kan beïnvloeden.

In deze rapportage is het belang van de waterrecreatie in het IJsselmeergebied en in de Waddenzee samengevat. In het IJsselmeergebied zijn ruim 35.000 vaste ligplaatsen in 230 jachthavens (hoofd- en nevenactiviteit). De havens ontvingen in 2009 285.000 passanten die met elkaar bijna 375.000 betaalde bootovernachtingen hebben geboekt. Per boot ("passant") per dag wordt gemiddeld € 95 besteedt, hoofdzakelijk aan boodschappen, horeca, recreatief winkelen en bijvoorbeeld het bezoeken van musea. De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied bedraagt € 630 miljoen per jaar miljoen en genereert 6.000 arbeidsplaatsen (fte). Het belang van de watersportindustrie langs de Friese IJsselmeerkust kan worden geschat op ruim 20% van het hele IJsselmeergebied. De jaarlijkse omzet van de beroepschartervaart, waaronder de vele traditionele zeilschepen die het IJsselmeergebied en de Waddenzee als vaargebied hebben, bedraagt ruim € 100 miljoen. Bijbehorende werkgelegenheid ruim 1.100 arbeidsplaatsen (Fte).

De belangrijkste motieven voor watersporters om in het IJsselmeergebied te varen zijn het lekker kunnen zeilen, het genieten van de open ruimte en de rust. Bij de beroepschartervaart is het genieten van de open ruimte en het ervaren van licht en duisternis in het IJsselmeergebied het belangrijkste motief. In de Waddenzee speelt de ruimte om te zeilen een minder belangrijke rol. Het genieten van de open ruimte en het beleven van de natuur staat daar als bezoekmotief bovenaan. Het hele noordelijk IJsselmeergebied wordt door recreatie- en charterschepen intensief bevaren.

Volgens de Nota Ruimte, de Integrale Visie IJsselmeergebied (IVIJ) en de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit zijn met enige nuances de open ruimte, de weidsheid, de rust en het onderscheid tussen licht en duisternis kernwaarden van het IJsselmeergebied die op die schaal nergens anders in Nederland kunnen worden ervaren. Daarom wordt door het Rijk in haar beleid en adviezen tot nu toe ook aangegeven dat windmolenparken bij de Houtribdijk, de Afsluitdijk en ontwikkelingen in de open ruimte van het IJsselmeergebied ongewenst zijn. In de beroepsprocedure bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State over het windmolenpark bij de Noordoostpolder worden deze argumenten ook aangehaald en gebruikt door de ministers van EL&I en I&M³⁹.

De Europese Unie heeft ten aanzien van hernieuwbare energiebronnen een taakstelling per Lidstaat vastgelegd in richtlijn 2009/28/EG 'Richtlijn ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen'. Voor Nederland is als taakstelling gesteld dat 14% van het finale eindverbruik van energie in 2020 uit hernieuwbare bronnen dient te zijn opgewekt. Genoemde 14% is door het Rijk vertaald in 7.500 MW in 2020. Vervolgens heeft het Rijk besloten daarvan 6.000 MW aan land te plaatsen (inclusief het IJsselmeergebied) en 1.500 MW op zee.

In de praktijk bestaat tegen de aanleg van windmolenparken op land veel weerstand onder de bevolking, waardoor realisatie van de doelstelling vertraging op loopt. Ook op zee is sprake van tijdrovende procedures. Om de taakstelling niet in gevaar te brengen, heeft het Rijk aan de provincies gevraagd locaties of zoekgebieden aan te wijzen waar de windmolens wel geplaatst kunnen worden. In de Ontwerp Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) is de verantwoordelijkheid voor de (gevolgen voor de) ruimtelijke kwaliteit door het Rijk bij de provincies en gemeenten gelegd.

³⁹ Uitspraak Raad van State, 8 februari 2012, 201100875/1/R2, p. 15 en 16

De provincies hebben in de afgelopen periode zoekgebieden aangemeld bij het Rijk. De Afsluitdijk, de Houtribdijk en een groot deel van het Markermeer zijn door de provincies Fryslân en Flevoland aangemeld als zoekgebied, al dan niet onder voorwaarden. Gezocht wordt naar een balans tussen duurzame energie en ruimtelijke kwaliteit. Volgens de website van de provincie Fryslân kent het begrip ruimtelijke kwaliteit geen objectieve standaard maar is het bedoeld als streven om gezamenlijk zorg te dragen voor de kwaliteit van de Friese ruimte. Ook de gemeente Súdwest Fryslân stelt over het windmolenpark bij de Afsluitdijk dat een zorgvuldige afstemming van belangen noodzakelijk is zoals woonomgeving, natuur, landschap en recreatie.

In de binnenkort verwachte Structuurvisie Wind op Land (SWOL) stelt het Rijk de (zoek)locaties voor grootschalige windenergie vast, mede op basis van de ruimte die de provincies hiervoor hebben gereserveerd of voorgesteld. Door ontwikkelaars van windmolenparken wordt hierop geanticipeerd. Hoewel een windmolenpark bij de Afsluitdijk in het IJsselmeer en een park in het open Markermeer strijdig is met het vigerend beleid, zijn de eerste plannen gepresenteerd⁴⁰ en/of liggen ter inzage⁴¹. Op grond hiervan mag worden aangenomen dat het Rijk zich niet langer verzet tegen dergelijke ontwikkelingen in het IJsselmeergebied en de gevolgen daarvan voor de eerder omschreven unieke waarden en functies in het gebied waaronder waterrecreatie, oeverrecreatie en de traditionele chartervaart. De argumentatie voor deze koerswijziging zal moeten blijken uit de SWOL. De gevolgen zullen worden gewogen in het MER.

Het unieke karakter van het gebied en de grote economische belangen die spelen, vragen om een zorgvuldige afweging. Omdat er nog geen windmolens met een hoogte van 120 meter en een tiphoogte van bijna 200 meter in het IJsselmeergebied zijn gerealiseerd⁴², is een goede visualisatie van de gevolgen gewenst. Presentaties van VISTA in opdracht van de provincie Flevoland (Toekomstvisie Markermeer – IJmeer, TMIJ)⁴³ geven bijvoorbeeld een goed beeld van de wijze waarop (de effecten van) ruimtelijke ingrepen inzichtelijk kunnen worden gemaakt. In de beoordeling van de effecten van plaatsing van een windmolenpark op ruimtelijke kwaliteit van het landschap is een objectieve bepaling van de visuele effecten essentieel. Deze bepaling wordt (doorgaans) te lichtzinnig aangepakt. De resultaten zijn niet absoluut en verifieerbaar waardoor een schijn van misleiding ontstaat. Een maatvast digitale visuele analyse op basis van GIS in combinatie met digitale visualisatietechnieken is daarom gewenst. Ook kan worden aanbevolen bij de visualisatie van de gevolgen beelden te gebruiken in het vaarseizoen en bij helder weer, omdat juist dan de meeste toeristen en watersporters het gebied gebruiken.

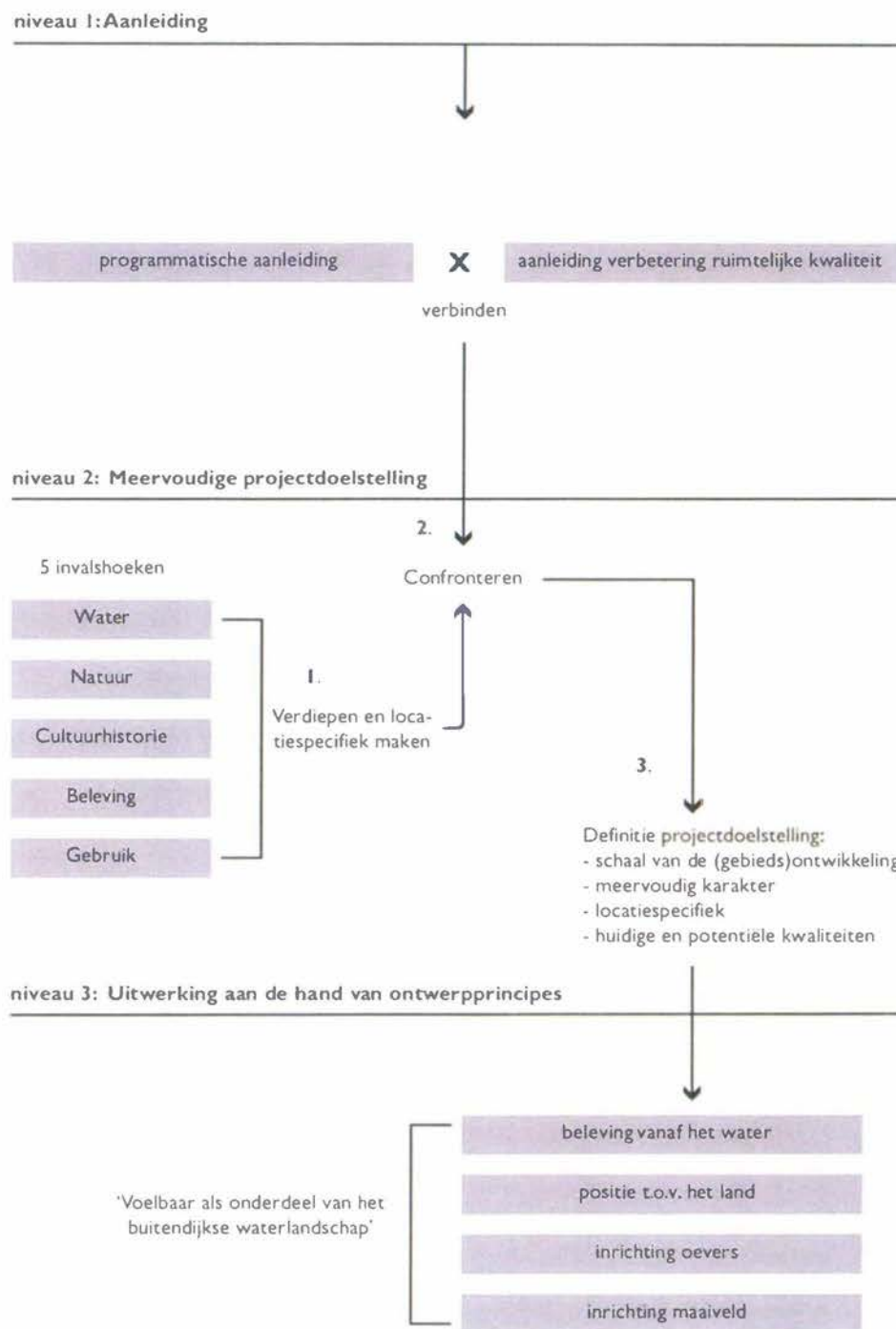
⁴⁰ O.a. Windpark Markermeer, initiatief van Ventolines en Pondera Consult

⁴¹ Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân, Windpark Fryslân BV en Pondera Consult, gepubliceerd in de Staatscourant op 16 mei, ter inzage van 18 mei t/m 28 juni 2012

⁴² Het betonnen deel van de zendmast in Lelystad heeft een hoogte van 120 meter

⁴³ <http://www.markermeerijmeer.nl/homedownloads/70090.aspx?t=Presentaties%20IJmeer%20kust%2022%20april%2009>, 4^e item

Bijlage 1

schema beoordelingskader

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2001–2002

26 431

Planologische Kernbeslissing Derde Nota Waddenzee

Nr. 59

GEWIJZIGDE MOTIE VAN HET LID AUGUSTEIJN-ESSER C.S. TER VERVANGING VAN DIE GEDRUKT ONDER NR. 44

Voorgesteld 28 maart 2002

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende, dat plaatsing van windmolens in de Waddenzee in strijd is met de verklaring die door Denemarken, Duitsland en Nederland gezamenlijk is opgesteld in 1997 in Stade;

overwegende, dat plaatsing van windmolens in de Waddenzee in strijd is met de hoofddoelstelling van de PKB, met name waar het de instandhouding van het open landschap betreft en overwegende dat reeds nu vastgesteld kan worden dat schade aan natuur en landschap niet buiten twijfel kan worden gesteld;

voorts overwegende, dat uit onderzoek blijkt dat de windmolens van het IPWA jaarlijks het leven kunnen kosten aan 15 000 vogels;

verzoekt de regering de PKB tekst op blz. 18 zodanig te wijzigen dat de eerste alinea onder I. Windturbines, als volgt luidt:
«Er mogen in de Waddenzee geen windturbines worden geplaatst.»,

en gaat over tot de orde van de dag.

Bijlage 3

Deelnemers 'Platform jachthavens IJsselmeergebied' 2012

Naam	* Adres	Plaats	Contactpersoon
't Huizerhoofd	S		
Buyshaven Enkhuizen	V		
Camping Jachthaven Uitdam	P		
Compagnieshaven	S		
DEKO Marine	P		
Havendienst Den Helder	G		
Inter Harbour Ketelhaven	P		
Jachtcenter Elburg	P		
Jachthaven de Eernhof	P		
Jachthaven Flevo Marina	P		
Jachthaven Friese Hoek	P		
Jachthaven Hemmeland	G		
Jachthaven Hindeloopen	P		
Jachthaven it Soal	P		
Jachthaven LelystadHaven	P		
Jachthaven Naarden	P		
Jachthaven Roggebotsluis	P		
Jachthaven Strand Horst	P		
Jachthaven Waterland	P		
Jachthaven Woldenwijd	P		
Marina Den Oever	P		
Marina Makkum	P		
Marina Monnickendam	P		
Marina Muiderzand	P		
Marina Schokkerstrand	P		
Marina Stavoren en MS Buitenhaven	P		
Marina Volendam	P		
Pekelharinghaven	G		
Regatta Center Medemblik	P		
St. Jachthaven Andijk	S		
St. Jachthaven Hoorn	S		
St. Waddenhaven Texel	S		
W.V. Flevo	V		
WSC de Leeuwenbrug	P		
WSC de Zeilhoek	P		
WSV Almere Haven	V		
WSV Hoorn	V		
* P: particulier	25		
S: stichting	5		
G: gemeente	3		
V: vereniging	4		

V.V.E. Residence Sudersee
Correspondentie adres: Ruitersweg 21
7975 RP Uffelte

Aan: Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Ontvangen
28 JUNI 2012

Uffelte, 26 juni 2012

Geachte Heer/Mevrouw,

Ik benader U hiermede namens de Vereniging van Eigenaren van het appartementen complex gelegen op de kop van het schiereiland, aangelegd in het IJsselmeer, in het recreatiegebied Holle Poarte te Makkum.

Het adres van dit appartementencomplex is:

Na bestudering van de startnotitie betreffende de plaatsing van het windmolenpark Fryslân willen wij graag onze zienswijze ten aanzien van dit project kenbaar maken.

Wij zijn van mening dat de plaatsing van het windmolenpark in het geplande gebied nabij de afsluitdijk in de omgeving van Kornwerderzand ernstige schade berokkend aan de belangen van de eigenaren van de genoemde appartementen.

Deze eigenaren hebben namelijk deze appartementen aangeschaft vanwege de unieke ligging in het IJsselmeer met vrij en ongestoord ruim uitzicht over het IJsselmeer en de afsluitdijk.

Door de plaatsing van de windmolens wordt dit wijde uitzicht ernstig aangetast en daarmee de aantrekkelijkheid van recreëren op deze locatie aanzienlijk beperkt.

Om dezelfde reden zal ook de verhuurbaarheid van deze appartementen ernstig worden geschaad omdat de gemiddelde recreant niet zit te wachten om zijn vakantie door te brengen op een plaats met direkt uitzicht op een groot industrieel windmolenpark.

Tevens wordt in de buurt van het geplande windmolenpark thans veelvuldig de windsurf sport uitgeoefend alsmede kite surfen en het lijkt ons niet onwaarschijnlijk dat de plaatsing van deze windmolens effect heeft op de windstromingen, waardoor het minder aantrekkelijk wordt genoemde sporten in deze omgeving uit te oefenen.

Daarnaast heeft ook de te verwachten geluidsproductie van de windmolens een negatief effect op de aantrekkelijkheid van het recreëren in het recreatiegebied Holle Poarte in het algemeen en op de terrassen van het appartementencomplex in het bijzonder.

Tevens voorzien wij na aanleg van het windmolenpark een aanzienlijke waardedaling van de vakantiewoningen en in het bijzonder van de appartementen op het park Beach Resort Makkum. Hierdoor zal door de eigenaren een hoog bedrag aan planschade worden ingediend ter compensatie van de te verwachten schade voor de waardedaling van het onroerend goed en de te verwachten aanzienlijk mindere huurinkomsten.

Wij verzoeken U hierbij, in het door U op te zetten milieueffect rapport, rekening te houden met de door ons gepresenteerde zienswijze ten aanzien van de geschetste nadelige gevolgen voor de eigenaren van voornoemd appartementencomplex, alsmede het verlies van aantrekkelijkheid voor het recreatiegebied Holle Poarte in zijn geheel als gevolg van het geplande windpark.

Vertrouwend dat U onze zienswijze in Uw rapportage zult betrekken, verblijven wij,

Hoogachtend,

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Ontvangen
28 JUNI 2012

Lelystad, 26 juni 2012
Betreft: Zienswijze op Conceptnotitie reikwijdte en detail Windpark Fryslân

Geachte mevrouw, mijnheer,

Hieronder geven wij onze zienswijze op de conceptnotitie Reikwijdte en Detail (hieronder: 'de notitie') voor de MER-procedure van Windpark Fryslân.

Het belang van TCN in deze procedure is gelegen in de recreatieve chartervaart op Markermeer, IJsselmeer en Waddenzee. TCN is een samenwerking van de grootste boekingskantoren in de traditionele beroepschartervaart. Zij werken voor een groot aantal charterschepen, die ieder voor zich zelfstandige ondernemingen zijn.

Algemeen

Wij zijn op de hoogte gesteld van het onderzoek 'Gevolgen windmolenpark Afsluitdijk voor de waterrecreatie' (hieronder: 'de rapportage'), uitgebracht door Waterrecreatie Advies op 21 juni 2012. Via onder andere de Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren heeft u een exemplaar van de rapportage ontvangen. Het onderzoek is uitgevoerd omdat gebleken is dat de belangen van de water- en overrecreatiesector in de procedures rond windmolenparken, zoals die bij de Noordoostpolder, niet of onvoldoende worden meegenomen. De uitkomsten van het onderzoek baren ons ernstig zorgen.

Het onderzoek bevestigt dat openheid, ruimte, rust en duisternis het belangrijkste motief is van onze klanten uit binnen- en buitenland om in het gebied te varen. Dit zijn precies de kernkwaliteiten van het gebied zoals aangegeven door het rijk in onder andere de Nota Ruimte, de Integratievisie IJsselmeergebied en de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied in opdracht van het Deltaprogramma. Het windmolenpark, in welke vorm en schaal dan ook, vormt een ernstige bedreiging van deze kernkwaliteiten en daarmee voor de levensvatbaarheid en het voortbestaan van ons bedrijf. Dit in tegenstelling tot hetgeen de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State op 8 februari 2012 heeft geconcludeerd over de belangen van en gevolgen voor de waterrecreatie in haar uitspraak over het Windpark Noordoostpolder.

Wij vragen hierbij dan ook of de diverse adviseurs, waaronder de Commissie voor de milieueffectrapportage, serieus aandacht willen besteden aan de inhoud van de rapportage, de terechte vragen die daarin direct of impliciet worden gesteld en de mogelijke gevolgen voor onze sector. Het is van groot belang dat in het MER of parallel daarin in een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) alle achtergronden van dit initiatief en de gevolgen op een zorgvuldige wijze in kaart worden gebracht.

Indien blijkt dat economische schade voor onze sector, ons bedrijf en/of bijbehorend onroerend goed niet kan worden uitgesloten, zullen wij overwegen aanspraak te maken op planschade. Het is een bewuste keuze om de kernkwaliteiten

van het gebied aan te tasten waardoor de toeristische waarde en onze nationale en internationale concurrentiepositie gevaar loopt.

Procedure

Op dit moment geldt onder andere de Nota Ruimte en de Integrale visie IJsselmeergebied als vigerend beleid. In haar uitspraak over het windpark Noordoostpolder maakt de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State daar ook gebruik van. Volgens dit beleid is een windmolenpark bij de Afsluitdijk ongewenst.

Het is voor ons dan ook onbegrijpelijk dat het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu deze notitie over het Windpark Fryslân ter inzage leggen, terwijl het plan expliciet strijdig is met het vigerend beleid van het rijk. Het is duidelijk dat dit gebeurt in afwachting van de nog te verschijnen Structuurvisie Wind op Land (SWOL).

Omdat de SWOL nog niet uit is, kunnen wij niet beoordelen op welke gronden de ministeries afwijken van het huidige beleid en van mening zijn dat de kernkwaliteiten en de recreatieve waarde van het IJsselmeergebied ondergeschikt is aan de doelstelling om duurzame energie in Nederland op te wekken. Dat betekent ook dat wij niet volledig kunnen zijn in het stellen van vragen over onderwerpen die zouden moeten worden gewogen in de MER-procedure. Wij kunnen geen oordeel vellen over de noodzaak van dit park bij gebrek aan inzicht in alternatieven en zijn derhalve van mening dat de procedure moet worden stopgezet in afwachting van een duidelijke en onderbouwde visie van het rijk (inclusief de Tweede Kamer) op windenergie in Nederland. De belangen zijn te groot om te negeren en zo maar een windpark van deze omvang ter inzage te leggen.

Voornemen, alternatieven en varianten

Wij zijn niet tegen duurzame energie, maar van mening dat een reële afweging moet worden gemaakt. Het plangebied zoals aangegeven in figuur 3 op bladzijde 20 is groot. Het is onduidelijk waar deze afmetingen op zijn gebaseerd, maar dat is een consequentie van de door de initiatiefnemer en de ministeries gevolgde procedure. Met zichtafstanden van 30 tot 40 kilometer bij redelijke weersomstandigheden wordt vanaf Breezanddijk het weidse beeld op de Friese IJsselmeerkust tot en met Stavoren door windturbines verstoord. Omgekeerd wordt vanaf Kornwerderzand het beeld op de Noord-Hollandse IJsselmeerkust verstoord tot en met Enkhuizen. De hoogte van de turbines en diameter van de wieken wordt in de notitie niet aangegeven. Wij nemen aan dat in het MER rekening gehouden wordt met de effecten van slagschaduw en ondergaande zon in de hele kustzone.

In het vigerend beleid (zie hiervoor) gaat het rijk er van uit dat er geen sprake mag zijn van omheining door windmolens in het IJsselmeergebied of het plaatsen van windmolens voor de kusten van het oude land. Wij willen zeker stellen dat de visualisaties zodanig zijn dat een reëel beeld ontstaat van de te verwachten situatie, zowel vanaf het land vanuit de diverse historische steden en dorpen als vanaf het water. Ook vanaf de Waddenzee en vanaf de Waddeneilanden omdat de nieuwe generatie turbines ook vanaf de Waddeneilanden goed zichtbaar zullen zijn. Op dit punt verwijzen wij naar de conclusies en aanbevelingen, hoofdstuk 6 uit het onderzoek van Waterrecreatie Advies over de gevolgen van dit park.

Door de gevolgde procedure zijn de inspraakmogelijkheden ten aanzien van dit windpark, net als bij het windmolenpark Noordoostpolder, beperkt. Het zou getuigen van zorgvuldigheid als over de wenselijkheid van dit park en andere mogelijke grootschalige nieuwe windmolenparken in het IJsselmeergebied (cumulatie?) een breed onderzoek wordt georganiseerd onder de direct betrokkenen: de bevolking in de diverse steden en dorpen, recreanten (watersport en oeverrecreatie), het bedrijfsleven en overige toeristen. De belangen zijn groot. Omdat in het hele IJsselmeergebied nog

Secretariaat:

geen turbines van deze omvang voorkomen, zijn velen zich niet bewust van de mogelijke gevolgen van dit initiatief, noch van de beperkte inspraakmogelijkheden.

Wij verzoeken u in het MER rekening te houden met bovengenoemde zienswijze en willen door het bevoegd gezag en de initiatiefnemers op de hoogte gehouden worden van hetgeen met onze zienswijze gebeurt en van alle ontwikkelingen en voorbereidingen rond dit windpark.

Met vriendelijke groet,

Ontvangen
28 JUNI 2012

Postbus 19020, 3001 BA Rotterdam

AANTEKENEN met bericht van ontvangst
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Eneco Wind B.V.
Marten Meesweg 5
3068 AV Rotterdam

Postbus 19020
3001 BA Rotterdam

Datum: 27 juni 2012

Onderwerp: Inspraak Windpark Fryslân

Behandeld door:
Doorkiesnummer:
E-mail:

Geachte heer/mevrouw,

Middels dit schrijven wil Eneco Wind B.V. u, in uw hoedanigheid van procesbegeleider Rijkscoördinatie regeling bekend maken met onze zienswijze op de "Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân".

Inleiding

Met het ratificeren van het Kyoto verdrag heeft het Rijk zich gecommitteerd aan een aanzienlijke inspanning op klimaatgebied. In de derde energienota van het Ministerie van economische zaken en het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP 3) van het Ministerie van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer (tegenwoordig de Ministeries van economische zaken, landbouw en innovatie (EL&I) respectievelijk Infrastructuur en Milieu (I&M)) heeft de Rijksoverheid vastgelegd dat de toepassing van windenergie in belangrijke mate bijdraagt aan het behalen van de klimaatdoelstellingen en de besparing van fossiele brandstoffen.

In het werkprogramma 'Schoon en Zuinig' is het beleid nader ingevuld. De groei van hernieuwbare energie komt de komende jaren vooral uit windenergie en afval- en biomassacentrales. Om de doelen te halen hebben zowel het kabinet Balkenende IV als het kabinet Rutte I zich uitgesproken voor totaal 6.000 MW aan windenergie op land in 2020. Dat is ongeveer een verdrievoudiging van het huidige opgesteld vermogen op land.

De keus voor windenergie op land is belangrijk voor Nederland. Financieel is wind op land aantrekkelijker dan wind in meer omdat een algemene vergelijking laat zien dat wind in meer 12,3 ct. per kilowattuur kost en wind op land tussen de 8,5 en 9,6 cent per uur. De landelijke subsidieregeling (SDE+) is er op ingericht om de goedkoopste manier van duurzame energieopwekking te stimuleren om zo de doelstelling te behalen. Het initiatief Windpark Fryslân, zal daarmee een minder kansrijke positie hebben voor deze subsidieregeling dan wind op land initiatieven.

Belanghebbende

Eneco is belanghebbend bij deze conceptnotitie Reikwijdte en Detailniveau aangezien deze impact heeft op het door Eneco ingediende initiatief voor windenergie nabij de afsluitdijk. Het initiatief is middels een melding via de Rijkscoördinatieregeling bekendgemaakt en conflicteert mogelijk met de lijnopstelling van Eneco nabij de afsluitdijk.

Gronden en motivering

Eneco is voorstander van windenergie en daarmee ook van Windpark Fryslân. Wat Eneco echter onverstandig vindt is dat in de plan-MER bestaande initiatieven niet als alternatief worden beschouwd (blz. 22 Alinea 3) en daarom niet worden meegenomen in de plan-MER. De ingediende melding van Eneco ("Afsluitdijk 2.0") zou in beginsel in aanmerking komen voor de wind op land subsidie vanwege de relatief lage kosten, en is daarmee een kansrijk en derhalve realistisch initiatief waarmee een belangrijk deel van de beoogde 6.000 MW windenergie op land zou kunnen worden behaald. Vanuit bedrijfsmaatschappelijk oogpunt kan het ene alternatief het ander niet uitsluiten. Ook uit de wet art. 7.7 Wet milieubeheer blijkt niet dat bestaande initiatieven buiten beschouwing moeten worden gelaten. Daarom verzoekt Eneco u hierbij om het initiatief van Eneco nabij de afsluitdijk mee te nemen in het onderzoek ten behoeve van Windpark Fryslân als alternatieve locatie (en daarmee dus de cumulatieve effecten van de windparken mede te onderzoeken).

Windpark Fryslân beoogt een grote van 250 a 400MW waarbij tussen de 30 en 50 windturbines zullen worden opgesteld (blz. 19, 3.1 Voorgenomen besluit). De te onderzoeken turbineklassen liggen in de 3 t/m 5 MW klasse en de 5 t/m 8MW klasse. Dit resulteert in een aantal mogelijkheden (uitersten);

MW klasse turbine	3	3	5	5	8	8
Aantal	30	50	30	50	30	50
Totaal opgesteld vermogen(MW)	90	150	150	250	240	400

Mogelijke opstellingsvarianten

Windpark Fryslân heeft een beoogde grootte van 250 – 400 MW (blz. 19, 3.1 Voorgenomen besluit). Uit de bovenstaande mogelijke opstellingsvarianten blijkt dat alleen de 5-8 MW turbineklassen aan deze doelstelling kunnen voldoen. Met andere woorden: ook Windpark Fryslân onderzoekt alternatieven die niet aan de beoogde grootte van 250 – 400 MW voldoen. Alternatieve locaties die niet voldoen aan de doelstelling van 250-400 MW zouden derhalve wel degelijk moeten worden meegenomen in de onderhavige m.e.r.-procedure.

Conclusie

Het initiatief van Eneco is gelijkwaardig met scenario's die geschetst worden voor Windpark Fryslân. Concluderend is Eneco van mening dat het initiatief van Eneco meegenomen dient te worden in de Reikwijdte vanwege de milieueffecten die hierdoor optreden.

Met vriendelijke groet,

Project Ontwikkelaar Windenergie

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschot

ONTVANGEN
29 JUN 2012

Drachten, 27 juni 2012

Geachte mevrouw Vollebregt,

Bij deze treft u de zienswijze van Platform Duurzaam Fryslân aan op de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân.

Voor een reactie en/of vragen uwerzijds houden we ons aanbevolen. U kunt daartoe het beste contact opnemen met

Platform Duurzaam Fryslân

Concept Notitie Rijkwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân

Zienswijze van Platform Duurzaam Fryslân (hierna te noemen 'PDF')

datum : 27 juni 2012

Sanering

Zowel de provincie Fryslân als de gemeente Súdwest-Fryslân hebben als beleid dat voor nieuw te bouwen windturbines oude windturbines gesaneerd (moeten) worden. Platform Duurzaam Fryslân (PDF) pleit er voor dat deze beleidslijn ook voor Windpark Fryslân zal gelden.

In geval realisatie van Windpark Fryslân gekoppeld wordt aan sanering van oude Windturbines, pleit PDF voor het volgende:

- Bepaal niet alleen de nieuwbouwlocaties weloverwogen, maar bepaal ook het de (type) locatie waar wordt gesaneerd weloverwogen.
- Sanering kan landschappelijke, ecologische en economische voordelen opleveren.
- Gericht en in overleg met de bevolking en maatschappelijke organisaties saneren kan en zal leiden tot meer draagvlak bij burgers en maatschappelijke organisaties. Vooral omdat WPF nieuw bouwt op een plek waar geen windmolens te saneren zijn biedt ze als locatie een aantal voordelen t.o.v. een plek voor nieuwbouw waar –om tot een goed landschap te komen- oude molens wel moet worden gesaneerd. De sanering die WPF voor haar rekening neemt kan derhalve daar worden ingezet waar ze het meeste bijdraagt aan draagvlak.
- Neem (ecologische) voordelen van sanering mee in de afweging die wordt gemaakt in het kader van de MER.

Burgerparticipatie

Betrek vanaf een vroegtijdig stadium de dorpen en maatschappelijke organisaties in Súdwest-Fryslân bij het leveren van input t.b.v.:

- de afweging van de verschillende alternatieven, zowel qua locatie als qua inrichting.
- de mogelijkheden die er zijn om gewenste effecten teweeg te brengen (als bijvoorbeeld duurzame energie uit het windpark, inkomsten uit het windpark, werk t.g.v. het windpark en sanering van bestaande windturbines in bepaalde gebieden)
- de mitigerende maatregelen die er zijn om bepaalde effecten te voorkomen (slagschaduw, geluidshinder etc. als genoemd in de concept notitie).

De overheid kan, net als ze dat deed/does in ruilverkavelingen, gebiedsontwikkeling, ontwikkeling van wegen, havens, industrieterreinen en natuurgebieden, een pro-actieve rol spelen die bijdraagt aan informatie over en draagvlak voor Windpark Fryslân, aan het landschap, de duurzaamheid en de economie van Fryslân.

Reactie op de 'Conceptnotitie Reikwijdte en Detailniveau Windpark Fryslân' van 18 april 2012.

Zienswijze betreffende de plaatsing van windmolens langs de Afsluitdijk in het IJsselmeer.

ONTVANGEN
29 JUN 2012

Het dorp Makkum is economisch voor 80% afhankelijk is van de waterrecreatie. Het aangeduide plangebied voor de plaatsing van het Windpark, ligt tegenover het recreatiegebied de Holle Poarte. Met haar stranden, campings, recreatiewoningen en meerdere achterliggende jachthavens voor ruim 1000 boten, vormt dit gebied de belangrijkste inkomstenbron voor Makkum .

De schutsluizen te Kornwerderzand vormen de drukst bevaren doorgang van het IJsselmeer naar de Waddenzee en vice-versa.

Door te kiezen voor het plangebied op korte afstand van deze voorzieningen zal het recreatieve gebruik gewijzigd worden.

Er is geen onderzoek verricht naar de gevolgen voor de watergebonden economie van Makkum.

Er is geen vergelijkend onderzoek verricht naar de gevolgen voor deze economie, indien het Windpark op een afstand van bijvoorbeeld 15 kilometer vanaf de Friese kust in westelijk richting zou worden gesitueerd.

Mogelijk zal er een verschuiving van de gebruikers van het recreatiegebied en van bedrijvigheid plaatsvinden in de richting van Workum, Hindelopen of Stavoren. De invloed die een dergelijke verschuiving zal hebben op de economie van Makkum is niet onderzocht.

Er zijn plannen (genoemd in het project 'De Zilveren Driehoek') om de toegankelijkheid van Makkum naar het Friese Merengebied te vergroten, middels een staande mastroute Makkum-Workum en middels de aanleg van een jachthaven ten oosten van de sluis te Makkum. De gevolgen die de aanleg van het Windpark op deze plannen heeft, is niet onderzocht.

Er is geen onderzoek verricht naar de directe consequenties voor de watersport. Er is geen vergelijkend onderzoek verricht naar de opstelling van het Windpark in geometrische opstelling t.o.v. een lijnopstelling dicht langs de dijk voet. In het aangewezen plangebied vinden geregeld zeilwedstrijden plaats. De aanvaarroute vanuit het westen richting de sluisen van Kornwerderzand en richting de haven van Makkum loopt momenteel door het plangebied. De routes uit westelijke richting zullen door de plaatsing van een geometrisch park geblokkeerd worden.

De afsluitdijk is een uniek element in het landschap. De monumentale status is er (nog) niet, maar de vorm en ligging worden als bijzonder ervaren.

De Friese kust is een plek van vergezichten naar Waddenzee, IJsselmeer en Friesland. Door de keus voor het plangebied zo dicht onder de Friese kust, wordt dit beeld ernstig verstoord. Een locatie van het Windpark tussen het huidige monument op de Afsluitdijk en Breezanddijk is niet onderzocht.

De mogelijke aantasting of versterking van het landschappelijke element Afsluitdijk, overstijgt naar onze mening de gemeentelijke en provinciale grenzen.

De mogelijkheid om het interprovinciaal project Afsluitdijk, IPWA, van Bureau Royal Haskoning uit 1999 in gewijzigde vorm toe te passen is niet onderzocht.

Note: De technische mogelijkheden waren in 1999 beperkt tot molens met een capaciteit van 3 MW (megawatt), terwijl inmiddels molens van 5 tot 7 MW worden geproduceerd. Hierdoor zal de exploitatie van het project IPWA meer rendabel worden.

Het Park zou volgens het IPWA in de provincies Fryslân en Noord-Holland komen te liggen. Evenals dat bij de aanleg van de Afsluitdijk in 1932 het geval was, zal het Windpark daardoor een interprovinciaal project worden.

De structuurvisie Afsluitdijk, die op 24 juni 2011 definitief is gemaakt, spreekt zich niet uit over windenergie. Wel wordt er nadrukkelijk gesproken over alternatieve energiebronnen als zout-zoet water en zonne-energie. De invloed van het Windpark op deze alternatieve energiebronnen is niet onderzocht.

Makkum, 27 juni 2012

ONTVANGEN
29 JUN 2012

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Fryslân
Postbus 223
2250 AE Voorschoten

Enkhuizen 26 juni 2012

Betreft: Zienswijze op Conceptnotitie reikwijdte en detail Windpark Fryslân

Geachte mevrouw, mijnheer,

Hieronder geven wij onze zienswijze op de conceptnotitie Reikwijdte en Detail (hieronder: 'de notitie') voor de M.E.R.-procedure van Windpark Fryslân.

Deze zienswijze dienen wij (Compagnieshaven Enkhuizen B.V. en Stichting Jachthaven Enkhuizen) mede namens de bedrijven die op ons terrein zijn gevestigd, met belangen in de recreatieve sector en onroerend goed gelegen in de gemeente Enkhuizen en plaatselijk bekend als Compagnieshaven Enkhuizen.

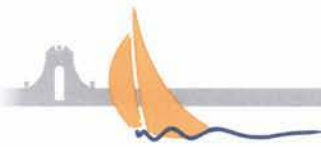
1. De BV Compagnieshaven Enkhuizen exploiteert de jachthaven (Compagnieshaven 7);
2. Stichting Jachthaven Enkhuizen is de eigenaresse van het terrein (idem);
3. Jacht Service Enkhuizen heeft een onderhoudsbedrijf in jacht-service (Compagnieshaven 5);
4. Post v.o.f. exploiteert een restaurant op het haventerrein (Compagnieshaven 3c en d);
5. Baltus Mini Markt B.V. exploiteert een minimarkt (Compagnieshaven 11);
6. UK De Vries Sails Enkhuizen exploiteert een zeilmakerij (Compagnieshaven 9);
7. Joosten Watersport exploiteert een watersportwinkel (Compagnieshaven 1).

Tezamen hebben deze bedrijven 35 fte in dienst.

Algemeen

Wij zijn een van de (mede) opdrachtgevers voor het onderzoek 'Gevolgen windmolenpark Afsluitdijk voor de waterrecreatie' (hieronder: 'de rapportage'), uitgebracht door Waterrecreatie Advies op 21 juni 2012. Via onder andere de Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren heeft u een exemplaar van de rapportage ontvangen. Omdat gebleken is dat de belangen van de water- en oeverrecreatiesector in de procedures rond windmolenparken, zoals die bij de Noordoostpolder niet of onvoldoende worden meegenomen, hebben wij besloten dit zelf te laten onderzoeken. De uitkomsten baren ons ernstig zorgen. Het onderzoek bevestigt dat openheid, ruimte, rust en duisternis het belangrijkste motief is van onze klanten, ligplaatshouders en passanten, om in het gebied te varen. Dit zijn precies de kernkwaliteiten van het gebied zoals aangegeven door het rijk in onder andere de Nota Ruimte, de Integrale visie IJsselmeergebied en de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit Buitendijks Bouwen IJsselmeergebied in opdracht van het Deltaprogramma. Het windmolenpark, in welke vorm en schaal dan ook, vormt een ernstige bedreiging van deze kernkwaliteiten en daarmee voor de

levensvatbaarheid en het voortbestaan van ons bedrijf. Dit in tegenstelling tot hetgeen de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State op 8 februari 2012 heeft geconcludeerd over de belangen van en gevolgen voor de waterrecreatie in haar uitspraak over het Windpark Noordoostpolder. Wij vragen hierbij dan ook of de diverse adviseurs waaronder de Commissie voor de milieueffectrapportage serieus aandacht willen besteden aan de inhoud van de rapportage, de terechte vragen die daarin direct of impliciet worden gesteld en de mogelijke gevolgen voor onze sector. Het is van groot belang dat in het MER of parallel daarin in een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) alle achtergronden van dit initiatief en de gevolgen op een zorgvuldige wijze in kaart worden gebracht. Indien blijkt dat economische schade voor onze sector, ons bedrijf en/of bijbehorend onroerend goed niet kan worden uitgesloten, zullen wij overwegen aanspraak te maken op planschade. Het is een bewuste keuze om de kernkwaliteiten van het gebied aan te tasten waardoor de toeristische waarde en onze nationale en internationale concurrentiepositie gevaar loopt.

Procedure

Op dit moment geldt onder andere de Nota Ruimte en de Integrale visie IJsselmeergebied als vigerend beleid. In haar uitspraak over het windpark Noordoostpolder maakt de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State daar ook gebruik van. Volgens dit beleid is een windmolenpark bij de Afsluitdijk ongewenst. Het is voor ons dan ook onbegrijpelijk dat het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu deze notitie over het Windpark Fryslân ter inzage leggen, terwijl het plan expliciet strijdig is met het vigerend beleid van het rijk. Het is duidelijk dat dit gebeurt in afwachting van de nog te verschijnen Structuurvisie Wind op Land (SWOL). Omdat de SWOL nog niet uit is, kunnen wij niet beoordelen op welke gronden de ministeries afwijken van het huidige beleid en van mening zijn dat de kernkwaliteiten en de recreatieve waarde van het IJsselmeergebied ondergeschikt is aan de doelstelling om duurzame energie in Nederland op te wekken. Dat betekent ook dat wij niet volledig kunnen zijn in het stellen van vragen over onderwerpen die zouden moeten worden gewogen in de MER-procedure. Wij kunnen geen oordeel vellen over de noodzaak van dit park bij gebrek aan inzicht in alternatieven en zijn derhalve van mening dat de procedure moet worden stopgezet in afwachting van een duidelijke en onderbouwde visie van het rijk (inclusief de Tweede Kamer) op windenergie in Nederland. De belangen zijn te groot om te negeren en zo maar een windpark van deze omvang ter inzage te leggen.

Voornemen, alternatieven en varianten

Wij zijn niet tegen duurzame energie, maar van mening dat een reële afweging moet worden gemaakt. Het plangebied zoals aangegeven in figuur 3 op bladzijde 20 is groot. Het is onduidelijk waar deze afmetingen op zijn gebaseerd, maar dat is een consequentie van de door de initiatiefnemer en de ministeries gevolgde procedure. Met zichtafstanden van 30 tot 40 kilometer bij redelijke weersomstandigheden wordt vanaf Breezanddijk het weidse beeld op de Friese IJsselmeerkust tot en met Stavoren door windturbines verstoord. Omgekeerd wordt vanaf Kornwerderzand het beeld op de Noord-Hollandse IJsselmeerkust verstoord tot en met Enkhuizen. De hoogte van de turbines en diameter van de wieken wordt in de notitie niet aangegeven. Wij nemen aan dat in het MER rekening gehouden wordt met de effecten van slagschaduw en ondergaande zon in de hele kustzone.

In het vigerend beleid (zie hiervoor) gaat het rijk er van uit dat er geen sprake mag zijn van omheining door windmolens in het IJsselmeergebied of het plaatsen van windmolens voor de kusten van het oude land. Wij willen zeker stellen dat de visualisaties zodanig zijn dat een reëel beeld ontstaat van de te verwachten situatie, zowel vanaf het land vanuit de diverse historische steden en dorpen als vanaf het water. Ook vanaf de Waddenzee en vanaf de Waddeneilanden omdat de nieuwe generatie turbines ook vanaf de Waddeneilanden goed zichtbaar zullen zijn. Op dit punt verwijzen wij naar de conclusies en aanbevelingen, hoofdstuk 6 uit het onderzoek van Waterrecreatie Advies over de gevolgen van dit park.

Door de gevolgde procedure zijn de inspraakmogelijkheden ten aanzien van dit windpark, net als bij het windmolenpark Noordoostpolder, beperkt. Het zou getuigen van zorgvuldigheid als over de wenselijkheid van dit park en andere mogelijke grootschalige nieuwe windmolenparken in het IJsselmeergebied (cumulatie?) een breed onderzoek wordt georganiseerd onder de direct betrokkenen: de bevolking in de diverse steden en dorpen, recreanten (watersport en oeverrecreatie), het bedrijfsleven en overige toeristen. De belangen zijn groot. Omdat in het hele IJsselmeergebied

nog geen turbines van deze omvang voorkomen, zijn velen zich niet bewust van de mogelijke gevolgen van dit initiatief, noch van de beperkte inspraakmogelijkheden.

Wij verzoeken u in het MER rekening te houden met bovengenoemde zienswijze en willen door het bevoegd gezag en de initiatiefnemers op de hoogte gehouden worden van hetgeen met onze zienswijze gebeurt en van alle ontwikkelingen en voorbereidingen rond dit windpark.

Hoogachtend,
Compagnieshaven Enkhuizen BV

J.H. Moojen, directeur

Stichting Jachthaven Enkhuizen
J.H. Moojen, bestuurssecretaris

Mede namens:

1. Jacht Service Enkhuizen heeft een onderhoudsbedrijf in jachtservice (Compagnieshaven 5);
2. Post v.o.f. exploiteert een restaurant op het haven terrein (Compagnieshaven 3c en d);
3. Baltus Mini Markt B.V. exploiteert een minimarkt (Compagnieshaven 11);
4. UK De Vries Sails Enkhuizen exploiteert een zeilmakerij (Compagnieshaven 9);
5. Joosten Watersport exploiteert een watersportwinkel (Compagnieshaven 1).

